

20 ЛЬВІВСЬКОМУ
ДЕРЖАВНОМУ
УНІВЕРСИТЕТУ
ВНУТРІШНІХ
РОКІВ СПРАВ

Львівський державний університет внутрішніх справ

Особливості
співробітництва
України з Міжнародним
кримінальним судом

Науково-практичний посібник

Львів
2025

УДК 351.74+343.163](477):341.4/6.01/.09(462.612)](076)
0-75

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(*протокол від 25 листопада 2025 року № 5*)

Рецензенти:

Зоя Загиней-Заболотенко, доктор юридичних наук, професор
(*Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України*);

Наталія Лашук, кандидат юридичних наук, доцент
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

0-75 **Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом : науково-практичний посібник /**
О. М. Броневицька, І. В. Гловюк, І. І. Дулкай, В. В. Навроцька, Н. І. Холодницький, А. В. Шевчишен, М. Ю. Романов, Є. О. Мурзо;
за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе та О. М. Броневицької. Львів :
Львівський державний університет внутрішніх справ,
2025. 268 с.

ISBN 978-617-511-435-3

Висвітлено теоретичні та прикладні аспекти взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом у контексті сучасних викликів міжнародної безпеки та реагування на міжнародні злочини, вчинені під час збройної агресії російської федерації проти України. Видання містить комплексний аналіз юрисдикції МКС, правових засад і принципів співробітництва, а також характеристику суб'єктів, залучених до цієї взаємодії.

Особливу увагу приділено процедурним питанням: порядку перейняття кримінальних проваджень, виконанню прохань МКС про надання міжнародно-правової допомоги, реалізації функцій Суду на території України, а також механізмам затримання, арешту та передачі осіб, яких розшукує МКС. Окремий інтерес становлять практичні аспекти діяльності польового офісу МКС в Україні, що посилює координацію між національними органами та міжнародними інституціями.

Для здобувачів вищої освіти, викладачів вищих навчальних закладів та факультетів юридичної спрямованості усіх форм навчання, працівників судових і правоохоронних органів.

The theoretical and applied aspects of Ukraine's interaction with the International Criminal Court are highlighted in the context of modern challenges to international security and response to international crimes committed during the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The publication contains a comprehensive analysis of the jurisdiction of the ICC, the legal foundations and principles of cooperation, as well as a description of the entities involved in this interaction.

Particular attention is paid to procedural issues: the procedure for taking over criminal proceedings, the execution of ICC requests for international legal assistance, the implementation of the Court's functions on the territory of Ukraine, as well as the mechanisms for the detention, arrest and transfer of persons wanted by the ICC. Of particular interest are the practical aspects of the activities of the ICC field office in Ukraine, which enhances coordination between national authorities and international institutions.

For applicants of higher education and teachers of higher educational institutions and faculties of law of all forms of education. May be useful for the judicial and law enforcement officials.

УДК 351.74+343.163](477):341.4/6.01/.09(462.612)](076)

© Броневицька О. М., Гловюк І. В., Дулкай І. І.,
Навроцька В. В., Холодницький Н. І., Шевчишен А. В.,
Романов М. Ю., Мурзо Є. О., 2025

© Львівський державний університет внутрішніх
справ, 2025

ISBN 978-617-511-435-3

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	7
ПЕРЕДМОВА.....	8
РОЗДІЛ 1	
ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ. ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ОСНОВА, ПРИНЦИПИ ТА СУБ'ЄКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ.....	11
1.1. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду.....	11
1.2. Поняття, правова основа та принципи співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом.....	25
1.3. Суб'єкти співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом.....	47
РОЗДІЛ 2	
ПОРЯДОК І ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ.....	54
2.1. Переїняття кримінального провадження в рамках співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.....	54
2.2. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги.....	62
2.3. Виконання Міжнародним кримінальним судом функцій на території України.....	82
2.4. Запити (прохання) до Міжнародного кримінального суду.....	93
РОЗДІЛ 3	
ЗАТРИМАННЯ, АРЕШТ, ПЕРЕДАЧА ОСОБИ ДО МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ.....	100
3.1. Особливості затримання осіб, які розшукуються Міжнародним кримінальним судом.....	108

3.2. Застосування до особи запобіжного заходу на прохання Міжнародного кримінального суду.....	121
3.3. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу.....	136

ДОДАТКИ

А. Римський Статут МКС.....	142
Б. Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього».....	233
В. Ордер на арешт Міжнародного кримінального суду.....	235
Г. Прохання про арешт та передачу Міжнародного кримінального суду.....	255
Д. Прохання про тимчасовий арешт та передачу Міжнародного кримінального суду.....	262

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Верховна Рада України – *ВРУ*

Кримінальний процесуальний кодекс України – *КПК України*

Кримінальний кодекс України – *КК України*

Міжнародний кримінальний суд – *МКС, Суд*

Міжнародний трибунал по колишній Югославії – *МТКЮ*

Міжнародний трибунал по Руанді – *МТР*

Організація Об'єднаних Націй – *ООН*

Офіс Генерального прокурора – *ОГП*

Римський Статут Міжнародного кримінального суду – *РС МКС*

ПЕРЕДМОВА

Свого часу перший президент МТКЮ зробив таку заяву: «...МТКЮ залишається дуже схожим на велетня без рук і ніг – йому потрібні протези, щоб ходити та працювати. І ці протези – це національні органи влади».

Після 24 лютого 2022 року дії росії проти України стали безпрецедентним порушенням норм міжнародного права та прав людини. Реакція світової спільноти була негайною: окрім військової та фінансової підтримки, іноземні держави активізували механізми міжнародного правосуддя, створені після Другої світової війни. Від початку повномасштабного вторгнення українські дипломати й юристи докладають зусиль, щоб документувати та юридично фіксувати всі злочини росії в міжнародних судах. До цього процесу долучилися також міжнародні юридичні компанії та провідні експерти у сфері міжнародного права.

російська агресія має глобальне значення, адже кидає виклик усій системі міжнародної безпеки. Тому від того, чи зможе міжнародне правосуддя адекватно відреагувати на нові, гібридні форми війни, залежить його майбутня ефективність. Або світ напрацює нові правові інструменти, або війни й надалі підриватимуть не лише фізичну безпеку, а й основи міжнародного права.

Поштовхом до активнішої участі іноземних держав стали звірства, вчинені в Бучі, Ірпені, Гостомелі. Прокуратури країн, куди переїхали сотні тисяч українців (Швеція, Естонія, Литва, Польща, Словаччина, Німеччина, Норвегія, Франція), розпочали або продовжили розслідування воєнних злочинів, учинених російськими військами. Чимало держав також централізовано збирають дані про незаконну діяльність, яка сприяє вчиненню воєнних злочинів (наприклад, фінансування ОРДЛО), і надають своїх фахівців для таких розслідувань.

Масштаб і очевидність порушень з боку росії призвели до відкриття проти неї низки нових справ у міжнародних судах. Важливим знаком підтримки України стало й те, що судові

інституції значно пришвидшили процедури розгляду – тоді як зазвичай процеси тривають місяцями або роками. Уже 2 березня 2022 року прокурор Міжнародного кримінального суду оголосив про початок розслідування ситуації в Україні на підставі звернень держав-учасниць Римського статуту. Розслідування охоплює всі можливі воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид, вчинені на території України з 21 листопада 2013 року будь-якою особою.

Варто пам'ятати, що Міжнародний кримінальний суд переслідує не держави, уряди чи політичні сили, а конкретних фізичних осіб, винних у найтяжчих міжнародних злочинах. Посада голови держави, урядовця чи парламентарія не звільняє від відповідальності перед МКС. Водночас Суд не призначений для переслідування кожного окремого виконавця воєнних злочинів. Такі випадки мають розглядатися національним судом держави-жертви. Завдання МКС – притягнути до відповідальності тих, хто несе найбільшу відповідальність та кого держава-жертва сама не може судити.

17 березня 2023 року Палата досудового провадження II МКС за поданням Офісу прокурора видала перші ордери на арешт у межах розслідування подій в Україні за незаконну депортацію й переміщення українських дітей з окупованих територій до росії.

Крім того, 19 січня 2023 року Європейський парламент ухвалив резолюцію про підтримку створення міжнародного трибуналу для притягнення до відповідальності всіх, хто винний у злочині агресії проти України. А 4 березня 2023 року під час конференції «United for Justice» у Львові генеральні прокурори країн, що входять до Спільної слідчої групи (JIT), підписали додаток до угоди щодо створення на базі Євроюсту Міжнародного центру з кримінального переслідування злочину агресії (ICPA). Це перша міжнародна інституція з часів Нюрнберга, яка займатиметься саме злочином агресії. Напрацьовані Центром матеріали стануть основою для майбутнього Спеціального трибуналу.

У вересні 2023 року в Києві офіційно відкрився польовий (country) офіс Міжнародного кримінального суду – найбільший представницький осередок МКС поза Гаагою. Офіс має на меті зміцнити співпрацю між Україною та МКС, підвищити

оперативність реагування на воєнні злочини росії та прискорити розслідування, в якому працюють співробітники з числа як міжнародного персоналу, так і українських фахівців. Офіс також забезпечує технічну, логістичну та організаційну підтримку розслідувальним групам, адвокатам і представникам потерпілих, а також сприяє збору заяв жертв і обміну інформацією. Крім того, він активно розвиває партнерство із національними органами – Офісом генерального прокурора, громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами.

Наразі ми спостерігаємо безпрецедентну участь різних держав і міжнародних організацій у розслідуванні злочинів, скоєних в Україні: у рамках ІТ, Комісії ООН з розслідування порушень прав людини, а також активну діяльність МКС. Хоча ордери МКС на арешт путіна та львової-белової є важливим кроком до справедливості, вище керівництво росії має понести відповідальність і за злочин агресії – першопричину всіх інших злочинів. Як наголошував Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі, нападницька війна – це «найвищий міжнародний злочин, який містить у собі все накопичене зло». І це зло не може залишитися без покарання.

Цей науково-практичний посібник покликаний привернути увагу слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів, а також здобувачів вищої освіти до основ міжнародного кримінального права, ключових понять, якими оперують юристи-міжнародники, та принципів притягнення до відповідальності за найтяжчі міжнародні злочини, а також до діяльності міжнародних судових інституцій.

Оксана Броневицька,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІП
та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЗДІЛ 1

**ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ.**

**ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ОСНОВА, ПРИНЦИПИ
ТА СУБ'ЄКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ
З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ**

**1.1. Юрисдикція Міжнародного
кримінального суду**

Юрисдикція є правовим параметром діяльності МКС з позицій предметної юрисдикції (*ratione materiae*), меж дії РС в часі (*ratione temporis*), територіальної юрисдикції МКС (*ratione loci*), а також осіб, які підпадають під його юрисдикцію (*ratione personae*)¹. Різновиди юрисдикції МКС:

<p style="text-align: center;">ПРЕДМЕТНА</p> <p>юрисдикція МКС обмежується найбільш тяжкими злочинами, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства, а саме: а) злочин геноциду; б) злочини проти людяності; с) воєнні злочини; d) злочин агресії (ст. 5 РС).</p>	<p style="text-align: center;">ЧАСОВА</p> <p>Суд має юрисдикцію тільки стосовно злочинів, вчинених після набрання чинності Статутом. Якщо будь-яка держава стає учасницею Статуту після набрання ним чинності, Суд може здійснювати свою юрисдикцію лише стосовно злочинів, вчинених після набрання чинності цим Статутом для цієї держави, якщо тільки ця держава не зробила заяву про визнання юрисдикції МКС (ст. 11 РС)</p>
<p style="text-align: center;">ТЕРИТОРІАЛЬНА</p> <p>Суд може здійснювати свою юрисдикцію, якщо одна або декілька зазначених нижче держав є учасницями РС або визнали юрисдикцію РС: держава, на території якої мало місце відповідне діяння, або, якщо злочин було вчинено на борту морського чи повітряного судна, держава реєстрації цього морського або повітряного судна.</p>	<p style="text-align: center;">ПЕРСОНАЛЬНА</p> <p>МКС може здійснювати свою юрисдикцію, якщо одна або декілька зазначених нижче держав є учасницями РС або визнали юрисдикцію РС: держава, громадянином якої є особа, яку обвинувачують у вчиненні злочину (ст. 12 РС).</p>

¹ Щербань Є. В. Принцип комплементарності як конституційно-правова засада імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду в національне законодавство України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 62.

<p>Крім того, МКС може здійснювати свою юрисдикцію, якщо ситуація, в якій імовірно було вчинено один або декілька таких злочинів, передана Прокурору Радою Безпеки, яка діє відповідно до Глави VII Статуту Організації Об'єднаних Націй (ст. 13 РС). У цьому випадку юрисдикція поширюється і на ситуації вчинення злочинів громадянами цих держав за кордоном, а також на території третіх держав².</p>	<p>Крім того, МКС може здійснювати свою юрисдикцію, якщо ситуація, в якій імовірно було вчинено один або декілька таких злочинів, передана Прокурору Радою Безпеки, яка діє відповідно до Глави VII Статуту Організації Об'єднаних Націй (ст. 13 РС). У цьому випадку юрисдикція поширюється і на ситуації вчинення злочинів громадянами цих держав за кордоном, а також на території третіх держав³.</p>
--	--

Комплементарний (доповнюючий) характер юрисдикції. Цей аспект підкреслено вже у преамбулі до РС формулюванням «МКС ... доповнює національні системи кримінального правосуддя». Комплементарність є фундаментальним принципом, на якому будується кореляція правових порядків Міжнародного кримінального суду і держав-учасниць Статуту. Принцип додатковості встановлює, що юрисдикція МКС вводиться тільки у тому випадку, коли національні правові системи не можуть чи не бажають здійснювати юрисдикцію. Таким чином, у випадках збігу юрисдикцій між органом національної юстиції й Міжнародним кримінальним судом, перший з них має пріоритет. Міжнародний кримінальний суд не ставить за мету підняти національні суди та діє тільки тоді, коли вони не діють⁴. Цей підхід розкривається і надалі, зокрема, у ст. 17 РС: Суд постановляє, що справа не може бути прийнятою до провадження у випадках, коли:

а) у цій справі здійснюється розслідування або кримінальне переслідування державою, яка має юрисдикцію щодо неї, за винятком випадків, коли ця держава не бажає або не здатна належним чином здійснювати розслідування або кримінальне переслідування;

² Гутник В. Міжнародний кримінальний суд : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. С. 54–55.

³ Там само.

⁴ Попко В. В. Принцип комплементарності у міжнародному кримінальному праві. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5899ffe7-0f02-4eba-82ed-35a98c0a4635/content> С. 167.

b) державою, яка має юрисдикцію щодо такої справи, вже було проведено розслідування, і ця держава вирішила не здійснювати кримінального переслідування щодо відповідної особи, за винятком випадків, коли таке рішення стало результатом небажання або нездатності держави належним чином здійснювати кримінальне переслідування;

c) відповідну особу вже було засуджено за поведінку, яка є предметом цієї заяви, і проведення судового розгляду Судом не дозволяється згідно з пунктом 3 статті 20;

d) справа не є достатньо серйозною, щоб виправдати подальші дії з боку Суду.

Водночас, МКС має переконатися в тому, що він має юрисдикцію стосовно будь-якої справи, яка перебуває на його розгляді, і юрисдикція або прийнятність можуть оспорюватися згідно зі ст. 19 РС.

Отже, комплементарність може виявлятися у різних формах: надання експертизи та підтримки для зміцнення національного потенціалу; обміні інформацією та доказами з національними органами влади на підтримку судових процесів; спільних слідчих операціях для посилення зусиль у напрямку забезпечення правосуддя; використанні криміналістичної експертизи для спільної користі; обміні фінансовою інформацією з метою відстеження активів та виявлення фінансових потоків; проведенні стратегічних консультацій щодо відбору справ, визначення пріоритетів та розподілу відповідальності⁵.

Офіс Прокурора МКС забезпечує, щоб справи, відібрані для розслідування та кримінального переслідування, підпадали під юрисдикцію Суду; щоб вони були прийнятними з точки зору комплементарності та серйозності; і, в принципі, щоб вони не суперечили інтересам правосуддя. Він відбирає справи для розслідування та судового переслідування з огляду на тяжкість злочинів, ступінь відповідальності ймовірних порушників та потенційні звинувачення. Вага кожного критерію залежатиме від фактів та обставин кожної справи

⁵ Policy on complementarity and cooperation. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-04/2024-comp-policy-eng.pdf>

і кожної ситуації, а також від стадії розробки гіпотези справи та розслідування⁶. При цьому, навіть якщо Прокурор МКС вирішить не розпочинати розслідування, Офіс усе одно може надавати відповідну підтримку та співпрацювати з внутрішніми розслідуваннями та судовими переслідуваннями за злочини, передбачені РС, або будь-які інші серйозні злочини за національним законодавством. Дійсно, з огляду на необхідні обмеження щодо кількості розслідувань, які Офіс може ефективно проводити одночасно, заходи взаємодоповнюваності та співпраці можуть бути особливо доречними в таких ситуаціях⁷.

Визнання Україною юрисдикції МКС. Україна підписала РС 20 січня 2000 року. Через висновок Конституційного Суду України⁸ ратифіковано його не було до 2024 року.

РС передбачає можливість визнання юрисдикції без ратифікації за ч. 3 ст. 12: якщо, відповідно до пункту 2, вимагається визнання юрисдикції державою, яка не є учасницею цього Статуту, ця держава може шляхом подання заяви Секретареві визнати здійснення Судом юрисдикції стосовно відповідного злочину. Це положення тлумачиться так, що воно дозволяє Суду здійснювати юрисдикцію, якщо держава, яка не є учасницею Конвенції, робить заяву «щодо відповідного злочину», вчиненого на її території або одним з її громадян⁹.

Україна у 2014 та 2015 роках використала це положення та визнала юрисдикцію МКС *ad hoc*.

Положення заяв Верховної Ради України та повідомлень викладено у таблиці:

⁶ Policy paper on case selection and prioritisation. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

⁷ Policy on complementarity and cooperation. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-04/2024-comp-policy-eng.pdf>

⁸ Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>

⁹ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 684.

<p><i>Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року (від 25 лютого 2014 року № 790-VII)</i></p> <p>Верховна Рада України цією Заявою:</p> <p>1. Визнає відповідно до пункту 2 статті 11 та пунктів 2, 3 статті 12 Римського статуту юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів, що мали місце в Україні у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року.</p> <p>2. Звертається до Міжнародного кримінального суду про встановлення винних у скоєнні злочинів проти людяності, передбачених статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, та притягнення до кримінальної відповідальності Януковича Віктора Федоровича – екс-Президента України, екс-Генерального прокурора України Пшонки Віктора Павловича, екс-Міністра внутрішніх справ України Захарченка Віталія Юрійовича та інших посадових осіб, які видавали та виконували явно злочинні накази, які можуть бути встановлені прокурором Міжнародного кримінального суду.</p>	<p><i>повідомлення Посольства України в Королівстві Нідерланди від 9 квітня 2014 року¹⁰</i></p> <p>Україна визнає юрисдикцію МКС з метою встановлення, притягнення до відповідальності та судового розгляду щодо осіб – виконавців і співучасників діянь, учинених на території України в період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року.</p> <p>Україна визнає здійснення юрисдикції МКС на підставі Заяви Верховної Ради України.</p> <p>Заява набрала чинності 25 лютого 2014 року і прийнята на невизначений строк.</p> <p><u>У повідомленні немає вказівки на коло злочинів та коло суб'єктів, на відміну від Заяви.</u></p>
--	--

¹⁰ URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/997/declarationRecognitionJurisdiction09-04-2014.pdf>

<p><i>Заява Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» (від 4 лютого 2015 року № 145-VIII)</i></p> <p>Верховна Рада України цією Заявою: визнає відповідно до пункту 2 статті 11 та пунктів 2, 3 статті 12 Римського Статуту юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо скоєних злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян, починаючи з 20 лютого 2014 року і по теперішній час.</p>	<p><i>повідомлення Міністерства закордонних справ України від 8 вересня 2015 року</i>¹¹</p> <p>відповідно до пункту 3 статті 12 РС МКС Україна визнає юрисдикцію МКС з метою встановлення, притягнення до кримінальної відповідальності та здійснення правосуддя щодо осіб – виконавців і співучасників діянь, учинених на території України, починаючи з 20 лютого 2014 року.</p> <p>Ця Заява є безстроковою та набирає чинності з моменту її підписання.</p> <p>У зв'язку з цим Україна зобов'язується співпрацювати з МКС без зволікань і без будь-яких винятків відповідно до положень Розділу IX РС.</p> <p><u>У повідомленні немає вказівки на коло злочинів та коло суб'єктів, на відміну від Заяви</u></p>
---	---

У доктрині виокремлено низку проблем визнання юрисдикції МКС Україною з урахуванням відмінностей між документами Верховної Ради України та відповідними повідомленнями і їх змістом¹². У контексті обмежень юрисдикції важливо звернути увагу на таке:

– дискреція держав може бути обмежена сферою юрисдикції *ratione temporis*. Зокрема, держави можуть вказати початкову дату або конкретну ситуацію, протягом якої Суд

¹¹ URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/other/Ukraine_Art_12-3_declaration_08092015.pdf#search=ukraine

¹² Сенаторова О. В. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо ситуації збройного конфлікту в Україні. *Римський статут Міжнародного кримінального суду: проблеми імплементації до національного законодавства України* : матеріали дискусійної панелі IV Харківського міжнародного юридичного форуму / редкол. : В. Я. Тацій (гол.), Ю. В. Баулін, М. В. Шепітько та ін. Харків, 2021. С. 57; Тропін З., Короткий Т., Назарчук І. Чи все так однозначно з юрисдикцією Міжнародного

матиме юрисдикцію. Однак навіть у таких випадках «відповідні часові рамки розслідування, якщо воно буде санкціоноване, визначатимуться Палатою на підставі запиту Прокурора та супровідних матеріалів, а також заяв потерпілих відповідно до статті 15 Статуту»¹³;

– РС не надає державам права обмежувати коло осіб, які можуть бути притягнуті до відповідальності. Такі заяви можуть розглядатися як застереження, що заборонені ст. 120 Статуту МКС та є свідченням вибіркової правосуддя¹⁴.

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»¹⁵ було доповнено ст. 124 Конституції України, що Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених РС МКС.

Позиція Офісу Прокурора МКС по Україні

У Звіті про дії з попереднього вивчення 2016¹⁶ зазначено такі важливі позиції щодо міжнародного збройного конфлікту:

– ситуація на території Криму та Севастополя є міжнародним збройним конфліктом між Україною та російською федерацією. Цей міжнародний збройний конфлікт розпочався не пізніше 26 лютого, коли російська федерація

кримінального суду щодо злочину геноциду в Україні? URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/chi-vse-tak-odnoznachno-z-yurisdikciyu-mizhnarodnogo-kriminalnogo-sudu-shchodo-zlochynu-genocidu-v-.html>

Петровець М. Чи має МКС юрисдикцію щодо злочину геноциду проти української нації? URL: <https://justtalk.com.ua/post/chi-mae-mks-yurisdiksiyu-schodo-zlochynu-genotsidu-proti-ukrainskoi-natsii->

¹³ Цит. за: Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). URL: <https://legal-tools.org/doc/040751/pdf> P. 686.

¹⁴ Тропін З., Короткий Т., Назарчук І. Чи все так однозначно з юрисдикцією Міжнародного кримінального суду щодо злочину геноциду в Україні? URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/chi-vse-tak-odnoznachno-z-yurisdikciyu-mizhnarodnogo-kriminalnogo-sudu-shchodo-zlochynu-genocidu-v-.html>

¹⁵ Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n6>

¹⁶ Report on Preliminary Examination Activities (2016). 14 November 2016. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf

розгорнула свої збройні сили з метою встановлення контролю над частиною території України без згоди уряду України. Закон про міжнародні збройні конфлікти продовжуватиме застосовуватися після 18 березня 2014 року в тій мірі, в якій ситуація на території Криму та Севастополя фактично є триваючим станом окупації (п. 158);

– здається, що до 30 квітня 2014 року рівень інтенсивності бойових дій між українськими урядовими силами та антиурядовими збройними елементами на сході України досяг рівня, який викликав застосування права збройних конфліктів. Крім того, наявна інформація вказує на те, що рівень організації збройних угруповань, що діяли на сході України, включаючи «ЛНР» та «ДНР», на той час досяг рівня, достатнього для того, щоб вони стали сторонами міжнародного збройного конфлікту (п. 168);

– додаткова інформація вказує на пряме військове протистояння між російськими збройними силами та українськими урядовими силами, що свідчить про існування міжнародного збройного конфлікту в контексті збройних дій на сході України, що тривають щонайменше з 14 липня 2014 року, паралельно з міжнародним збройним конфліктом (п. 169).

У Звіті про дії з попереднього вивчення 2020¹⁷ вказано, що є достатні підстави вважати, що у контексті ситуації в Криму, так і на сході України були вчинені воєнні злочини, злочини проти людяності (п.п. 277–281).

28 лютого 2022 року оприлюднена заява Прокурора МКС, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо ситуації в Україні: «Я вирішив розпочати розслідування». Він зазначив: «Я ознайомився з висновками Офісу, які випливають із попереднього розгляду ситуації в Україні, та підтвердив, що існують розумні підстави для початку розслідування. Зокрема, я впевнений, що є обґрунтовані підстави вважати, що в Україні були скоєні як імовірні воєнні злочини, так і злочини проти людяності протягом тих подій, які вже були оцінені під час попереднього розгляду моїм Офісом.

¹⁷ Report on Preliminary Examination Activities 2020 14 December 2020. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2020-PE/2020-pe-report-eng.pdf>

Враховуючи ескалацію конфлікту останніми днями, я маю намір розширити розслідування таким чином, щоб воно охопило будь-які нові імовірні злочини, що підпадають під юрисдикцію мого Офісу, і які вчиняються будь-якою стороною конфлікту на будь-якій частині території України. Я вже доручив своїй команді вивчити всі можливості збереження доказів. Наступним кроком є продовження процесу пошуку та отримання дозволу від палати досудового провадження Суду на відкриття розслідування. Альтернативний шлях, передбачений у Статуті, який міг би ще більше пришвидшити розгляд справи, – це передача ситуації будь-якою державою-учасницею МКС до уваги мого Офісу, що дозволило би нам активно й негайно продовжити незалежне та об'єктивне розслідування. Я також буду просити всі держави-учасниці і міжнародну спільноту в цілому надати моєму Офісу підтримку в усіх розслідуваннях»¹⁸.

02 березня 2022 року – заява Прокурора МКС, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо ситуації в Україні: отримання звернень від 39 держав-учасниць та відкриття розслідування¹⁹.

11 березня 2022 року – заява Прокурора МКС, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо ситуації в Україні: Додаткові звернення від Японії та Північної Македонії; створення інтернет-порталу для надання інформації²⁰.

¹⁸ Заява Прокурора Міжнародного кримінального суду, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо ситуації в Україні: «Я вирішив розпочати розслідування». URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/declaration-du-procureur-de-la-cpi-karim-aa-khan-qc-sur-la-situation-en-ukraine-jai-pris-la?lang=Ukrainian>

¹⁹ Заява Прокурора Міжнародного кримінального суду, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо ситуації в Україні: Отримання звернень від 39 держав-учасниць та відкриття розслідування. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/declaration-du-procureur-de-la-cpi-karim-aa-khan-qc-sur-la-situation-en-ukraine-reception-de?lang=Ukrainian>

²⁰ Заява Прокурора Міжнародного кримінального суду, пана Каріма А. А. Хана, королівського радника, щодо Ситуації в Україні: Додаткові звернення від Японії та Північної Македонії; створення інтернет-порталу для надання інформації. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/declaration-du-procureur-de-la-cpi-karim-aa-khan-qc-sur-la-situation-en-ukraine-renvois?lang=Ukrainian>

25 квітня 2022 року – заява Прокурора МКС Каріма А. А. Хана: Офіс Прокурора приєднується до національних органів влади у Спільній Слідчій Групі для розслідування міжнародних злочинів, вчинених в Україні²¹.

17 травня 2022 року – Прокурор МКС Карім А. А. Хан, королівський радник, оголосив про відправлення в Україну криміналістичної та слідчої групи, а також привітав міцну співпрацю з урядом Нідерландів²².

17 березня 2023 року судді МКС видають ордери на арешт Володимира Володимировича Путіна та Марії Олексіївни Львової-Белової²³.

23 березня 2023 року Україна та Міжнародний Кримінальний Суд підписують угоду про відкриття представництва²⁴.

5 березня 2024 року судді МКС видали ордери на арешт Сергія Івановича Кобилаша та Віктора Миколайовича Соколова²⁵.

25 червня 2024 року судді МКС видали ордери на арешт Сергія Кужугетовича Шойгу та Валерія Васильовича Герасимова²⁶.

²¹ Заява Прокурора МКС Каріма А. А. Хана: Офіс Прокурора приєднується до національних органів влади у Спільній Слідчій Групі для розслідування міжнародних злочинів, вчинених в Україні. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/declaration-du-procureur-de-la-cpi-karim-aa-khan-qc-le-bureau-du-procureur-se-joint-aux?lang=Ukrainian>

²² Прокурор МКС Карім А. А. Хан, королівський радник, оголосив про відправлення в Україну криміналістичної та слідчої групи, а також привітав міцну співпрацю з урядом Нідерландів. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/le-procureur-de-la-cpi-m-karim-aa-khan-qc-annonce-le-deploiement-en-ukraine-dune-equipe?lang=Ukrainian>

²³ Ситуація в Україні: судді МКС видають ордери на арешт Володимира Володимировича Путіна та Марії Олексіївни Львової-Белової. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/situation-en-ukraine-les-juges-de-la-cpi-delivrent-des-mandats-darret-contre-vladimir?lang=Ukrainian>

²⁴ Україна та Міжнародний Кримінальний Суд підписують угоду про відкриття представництва. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/lukraine-et-la-cour-penale-internationale-signent-un-accord-sur-letablissement-dun-bureau-de?lang=Ukrainian>

²⁵ Ситуація в Україні: Судді МКС видали ордери на арешт Сергія Івановича Кобилаша та Віктора Миколайовича Соколова. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/situation-en-ukraine-les-juges-de-la-cpi-delivrent-des-mandats-darret-contre-sergei-ivanovich?lang=Ukrainian>

²⁶ Ситуація в Україні: Судді МКС видали ордери на арешт Сергія Кужугетовича Шойгу та Валерія Васильовича Герасимова. URL: <https://www.icc-cpi.int/fr/news/situation-en-ukraine-les-juges-de-la-cpi-delivrent-des-mandats-darret-contre-sergei?lang=Ukrainian>

Офісом Прокурора МКС визначена Політика комплементарності та співробітництва. Важливо підкреслити, що стосовно України там відмічено таку специфіку реалізації концепції комплементарності та співробітництва: робота Офісу в Україні показує, що комплементарність і співробітництво не обов'язково мають бути «або/або», а можуть бути спільними і одночасними, з участю декількох партнерів. Таким чином, хоча стаття 17 регулює визначення юрисдикції у випадках конфлікту юрисдикцій щодо конкретної справи, ніщо не заважає декільком юрисдикціям співпрацювати у розслідуванні різних справ, діючи взаємодоповнювально. Крім того, Статут заохочує це. Після початку розслідувань Офіс швидко перейшов до подальшого зміцнення робочих відносин з Генеральним прокурором України, одночасно мобілізуючи міжнародну підтримку як Генерального прокурора, так і Офісу. З огляду на масштаб і розмах передбачуваних злочинів та розкиданість жертв/осіб, які вижили, по декількох державах, Офіс вжив оперативних заходів для того, щоб численні ініціативи не розмивали зусилля. Відповідно до концепції доповнюючих дій, прокурор наголосив на необхідності тісної співпраці та координації між усіма секторами та учасниками. Як зазначалося, Офіс приєднався до Спільної слідчої групи, прагнучи тісно співпрацювати з Євроюстом, Європолем та Мережею з питань геноциду, а також закликав до координації та діалогу в Раді Безпеки ООН. Протягом 2023 року Офіс поглибив співпрацю та координацію з Офісом Генерального прокурора України. Відповідно до принципу доповнюваності, Офіс зосередив свої зусилля на просуванні відповідальності в сферах, де він має унікальні можливості для цього, таких як виявлення закономірностей, командна відповідальність та підготовка справ для підтримки обвинувачень, спрямованих проти найбільш відповідальних осіб, одночасно підтримуючи та посилюючи національні зусилля у справі притягнення до відповідальності²⁷.

Юрисдикція МКС та ратифікація РС. Законом України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного

²⁷ Policy on complementarity and cooperation. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-04/2024-comp-policy-eng.pdf>

кримінального суду та поправок до нього» від 21 серпня 2024 року № 3909-IX²⁸ ратифіковано РС та поправки до нього. Закон чинний з 24 жовтня 2024 року.

РС набув чинності для України 01 січня 2025 року. Що стосується поправок до РС, то у Законі вказано:

«поправки до Римського статуту, які набирають чинності для України через один рік після здачі на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй ратифікаційної грамоти:

поправку до статті 8, прийняту 10 червня 2010 року в м. Кампалі (додається);

поправки до Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо злочину агресії, прийняті 11 червня 2010 року в м. Кампалі (додаються);

поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 Римського статуту підпунктами (b) (xxvii) та (e) (xvi), поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктами (b) (xxviii) та (e) (xvii), поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктами (b) (xxix) та (e) (xviii), прийняті 14 грудня 2017 року у м. Нью-Йорку (додаються);

поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктом (e) (xix), прийняту 6 грудня 2019 року в м. Гаазі (додається)».

У п. 2 цього Закону також зазначено: «Відповідно до пункту 3 статті 12 Римського статуту підтвердити визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо злочинів, передбачених статтями 6, 7, 8 Римського статуту, починаючи з 21 листопада 2013 року, а також визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо злочину, передбаченого статтею 8bis Римського статуту, починаючи з 17 липня 2018 року».

Цим же Законом сформульовано заяву до статті 124 РС: «Україна заявляє, що протягом семи років після набрання Римським статутом чинності для України вона не визнає юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо злочинів, зазначених у статті 8 (з урахуванням поправок), коли,

²⁸ «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21 серпня 2024 року № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (Додаток Б)

ймовірно, злочин було вчинено її громадянами». Водночас ст. 124 РС є тимчасовим положенням і містить таке формулювання: незважаючи на положення пунктів 1 і 2 статті 12, держава, коли стає учасницею цього Статуту, може заявити, що протягом семи років після набрання цим Статутом чинності для відповідної держави вона не визнає юрисдикції Суду стосовно категорії злочинів, що згадуються у статті 8, коли ймовірно злочин було вчинено її громадянами або на її території. Заява в розумінні цієї статті може бути відкликана в будь-який час. В оригінальному тексті РС зазначено, що ст. 124 була вилучена резолюцією ICC-ASP/14/Res.2 від 26 листопада 2015 року²⁹.

Таке юридичне рішення активно обговорюється та знало певної критики³⁰. Як видно, в заяві України не йдеться

²⁹ Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2025-05/Rome-Statute-EN-2025.pdf>. Дані щодо чинності див.: 10. с Amendment to article 124 of the Rome Statute of the International Criminal Court. The Hague, 26 November 2015. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-c&chapter=18&clang=en

³⁰ Heller Kevin Jon. Legal Issues Regarding Ukraine's Potential Art. 124 Declaration. URL: <https://opiniojuris.org/2024/08/17/legal-issues-regarding-ukraines-potential-art-124-declaration/>

Dannenbaum Tom. Unforced Error: Article 124 and the Regrettable Caveat to Ukraine's Proposed Ratification of the ICC Statute. URL: <https://www.justsecurity.org/98733/ukraine-icc-ratification/>

Синюк О. Застосування статті 124 Римського статуту: що це може означати для України? Аналітична довідка / за редакцією Луньової А. Київ, 2025. 16 с. URL: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2025/04/declaration_ua_web.pdf

Zimmermann Andreas. 'There's life in the old dog yet ...,' or: the news of the death of Art. 124 Rome Statute were premature. URL: <https://www.ejiltalk.org/theres-life-in-the-old-dog-yet-or-the-news-of-the-death-of-art-124-rome-statute-were-premature/>

Koval Dmytro, Soldatenko Mykhailo. Why is Ukraine ratifying the Rome Statute with an Article 124 caveat? URL: <https://www.lawfaremedia.org/article/why-is-ukraine-ratifying-the-rome-statute-with-an-article-124-caveat>

Dr Marchuk Iryna, Dr Wanigasuriya Aloka. Ukraine's Perspective on the Long-Awaited Ratification of the Rome Statute and What Comes Next. URL: <https://opiniojuris.org/2024/08/29/ukraines-perspective-on-the-long-awaited-ratification-of-the-rome-statute-and-what-comes-next/>

Kmiotek Celeste. Ukraine ratifies Rome Statute but must address concerns over ICC jurisdiction. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-ratifies-rome-statute-but-must-address-concerns-over-icc-jurisdiction/>

про територію, утім, наразі відсутнє тлумачення МКС щодо допустимості або недопустимості часткового використання положень ст. 124 РС державою. Крім того, є питання щодо співвідношення з юрисдикційним режимом декларацій.

З цього приводу є думка, що рішення України застосувати суперечливу «опцію відмови» від Римського статуту викликає численні абстрактні юридичні питання. Якщо Україна не може обмежити виключний ефект своєї декларації за статтею 124 лише своїми громадянами, а повинна застосовувати її як до своїх громадян, так і до своєї території, то вирішальним фактором, який буде сприяти або безкарності, або притягненню до відповідальності, стане те, чи продовжують попередні декларації за статтею 12(3) надавати МКС юрисдикцію над воєнними злочинами, вчиненими російськими військами на території України. Тлумачення, згідно з яким попередня декларація України за статтею 12(3) з відкритим терміном залишається чинним одностороннім зобов'язанням і основою для юрисдикції МКС, а позитивне тлумачення статті 124 дозволяє одночасно застосовувати виключення з юрисдикції за цією статтею та статтю 12(3), не тільки відповідає тексту Римського статуту, але й найкраще збалансовує права держав-учасниць із місією та метою Суду щодо боротьби з безкарністю за найтяжчі злочини, що викликають міжнародну занепокоєність в Україні та за її межами³¹. Д. Коваль та М. Солдатенко вказують на безпрецедентні юридичні невизначеності, які судді МКС можуть вирішити на прохання прокурора. Йдеться про те, що, по-перше, не зрозуміло, який вплив має заява за статтею 124 на поточну юрисдикцію МКС відповідно до спеціальних заяв України за статтею 12(3). Існують суперечливі думки щодо того, чи можуть спеціальні декларації все ще надавати альтернативну основу

Mischa Gureghian Hall. ICC Jurisdiction in Ukraine and Article 124: Does Article 12(3) Leave the Stage Lit on War Crimes? URL: <https://opiniojuris.org/2024/11/02/icc-jurisdiction-in-ukraine-and-article-124-does-article-123-leave-the-stage-lit-on-war-crimes/>

³¹ Mischa Gureghian Hall. ICC Jurisdiction in Ukraine and Article 124: Does Article 12(3) Leave the Stage Lit on War Crimes? URL: <https://opiniojuris.org/2024/11/02/icc-jurisdiction-in-ukraine-and-article-124-does-article-123-leave-the-stage-lit-on-war-crimes/>

для юрисдикції МКС після приєднання України до Римського статуту з застереженням статті 124. Позиція України полягає в тому, що статті 124 та 12(3) про декларації є двома різними режимами – перший для членів, другий для нечленів – які не перетинаються, що потенційно може означати, що декларації взагалі не слугуватимуть основою для юрисдикції МКС після ратифікації. Існує ризик, що МКС може визнати свою юрисдикцію на основі спеціальних декларацій до і/або після ратифікації, яка буде обмежена територією України. Однак, на відміну від ситуації до ратифікації, в такому випадку українські правоохоронні органи будуть зобов'язані співпрацювати з МКС відповідно до українського законодавства на основі декларацій, оскільки ратифікаційні та імплементаційні закони забезпечать повну чинність Римського статуту в українському законодавстві. По-друге, існують різні думки щодо того, чи може держава вибирати сферу юрисдикції МКС відповідно до формулювання статті 124 «її громадянами або на її території», включаючи відмову від юрисдикції лише щодо своїх громадян. Підсумовуючи, точні ризики, пов'язані з розслідуваннями МКС щодо українських військових залежатимуть від рішення суддів МКС щодо юридичної сили статті 124, що може створити додаткові ризики³².

1.2. Поняття, правова основа та принципи співробітництва з Міжнародним кримінальним судом

У доктрині є різні бачення визначення поняття міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Наведемо декілька з них:

– унормована міжнародними угодами та національним законодавством діяльність компетентних органів держав, спрямована на виконання завдань кримінального судочинства, яка визначається режимом обов'язковості (за наявності угоди) або добровільності (за взаємністю) з використанням

³² Koval Dmytro, Soldatenko Mykhailo. Why is Ukraine ratifying the Rome Statute with an Article 124 caveat? URL: <https://www.lawfaremedia.org/article/why-is-ukraine-ratifying-the-rome-statute-with-an-article-124-caveat>

відповідних меті засобів, строків та контролю за дотриманням прав людини³³;

– виконання компетентними органами запитів держави, яка має потребу у такому співробітництві, що полягає у наданні міжнародної правової допомоги, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, перейнятті кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконанні вироків, а також в інших формах співробітництва під час кримінального провадження, які не суперечать законам України³⁴;

– узгоджена з відповідним центральним (уповноваженим) та компетентним органом (установою юстиції) іноземної держави діяльність, здійснювана відповідним органом іноземної держави (відповідно до чинного для обох сторін міжнародно-правового договору / принципу взаємності, національного кримінального процесуального законодавства держав), пов'язана із здійсненням кримінального провадження (наданням правової допомоги щодо провадження окремих процесуальних дій, перейняттям кримінального провадження, екстрадицією, визнанням вироків судів іноземних держав та міжнародних судових органів та передачею засуджених осіб)³⁵;

– врегульована міжнародними договорами та кримінальним процесуальним законодавством України або заснована на засаді взаємності різноманітна за напрямками (формами) взаємодія правоохоронних і судових органів України

³³ Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Київ : Логос, 2019. 576 с. С. 560.

³⁴ Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова) ; за ред. В. О. Тулякова. Електрон. вид. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/mizhnarodne_spivrobotnyctvo_u_kryminalnomu_provadzhenni.pdf

³⁵ Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві : навч.-метод. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право» та галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / уклад. : М. І. Смирнов, В. К. Волошина, А. В. Підгородинська ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/65745a00-900d-4b06-be53-5e2ab5a1a6f4/content> С. 17

з відповідними компетентними органами держав або міжнародних організацій, здійснювана на всіх стадіях кримінального процесу, спрямована на вирішення загальних завдань кримінального судочинства, пов'язана із досудовим розслідуванням та судовим розглядом кримінальних проваджень, а також виконанням прийнятих процесуальних рішень, захистом прав і законних інтересів осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві³⁶.

За ст. 542 КПК України, міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Схоже за сутністю формулювання є у ст. 617 КПК України: співробітництво з МКС з метою сприяння у притягненні до кримінальної відповідальності та покаранні осіб, які вчинили злочини, що підпадають під його юрисдикцію, здійснюється шляхом вжиття необхідних заходів на прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво, в тому числі прохання про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися відповідно до РС МКС. Це формулювання є логічним, але охоплює лише частину співробітництва: адже, згідно ст. 626 КПК України, центральний орган України може надсилати до МКС запити (прохання) про надання допомоги, складені слідчим за погодженням з прокурором, прокурором або судом, які стосуються кримінальних проваджень щодо злочинів, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, або інших тяжких і особливо тяжких злочинів. Схожа норма міститься у ч. 10 ст. 93 РС: Суд може після отримання прохання співпрацювати з державою-учасницею, що здійснює розслідування або судовий розгляд стосовно діяння, яке становить злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, чи становить тяжкий злочин

³⁶ Кримінальний процес України : підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 1027–1028.

відповідно до національного законодавства запитуючої держави, та надавати їй допомогу. Допомога, що надається, включає, *inter alia*: передачу заяв, документів або інших видів доказів, отриманих у ході розслідування або судового розгляду, проведеного Судом; допит будь-якої особи, затриманої за розпорядженням Суду. У випадку надання Судом допомоги у вигляді передачі заяв, документів або інших видів доказів, отриманих у ході розслідування або судового розгляду, проведеного Судом, мають бути дотримані такі умови:

– якщо документи або інші види доказів були отримані за допомогою держави, для такої передачі необхідна згода цієї держави;

– якщо заяви, документи або інші види доказів були надані свідком або експертом, така передача регулюється положеннями статті 68 РС.

Отже, з урахуванням нормативного визначення та інших положень РС та КПК України, міжнародне співробітництво держави з МКС – це заснована на міжнародних договорах, актах та практиці МКС та національному законодавстві діяльність держави з вжиття необхідних заходів на прохання МКС про співробітництво (в тому числі прохань про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, та інших прохань, які можуть направлятися відповідно до РС МКС), а також діяльність МКС щодо скерування прохань до держави й застосування передбачених РС та актами МКС процедур у зв'язку з цими проханнями, та надання допомоги державам, що здійснюється з метою сприяння у притягненні до кримінальної відповідальності та покаранні осіб, які вчинили злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС. Як пише М. І. Пашковський, МКС може запропонувати будь-якій державі, яка не є учасницею РС, надати йому допомогу в провадженні на підставі угоди про співробітництво (ст. 87(5)(а) РС). Загальний обов'язок співробітничати з розслідування та судового переслідування міжнародних злочинів може міститися і в інших міжнародних договорах³⁷.

³⁷ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307. С. 292–293.

Правова основа співробітництва з МКС

Як слушно зауважує М. І. Пашковський, МКС у своїй діяльності використовує підхід «множинності напрямів співробітництва держав», який передбачає і різноаспектність, і варіативність змісту такого співробітництва. Є два види співробітництва МКС із державами: обов'язкове та добровільне, останнє стосується держав, які не є учасниками МКС, не визнавали окремою заявою його юрисдикцію або не уклали з ним відповідну угоду про співробітництво. Обов'язок співробітничати з МКС мають: держави-учасниці РС (ст. 86 РС); держави, які визнали юрисдикцію МКС шляхом подання відповідної заяви Секретареві Суду (ст. 12(3) РС); будь-яка держава щодо провадження за ситуацією, яку Рада Безпеки ООН передала до МКС на підставі ст. 13(b) РС (обов'язковість такого співробітництва ґрунтується на главі VII Статуту ООН)³⁸.

У межах правової основи співробітництва України з МКС можна виділити:

1) міжнародні договори та інші акти, які регламентують діяльність МКС: РС³⁹; Угода про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду⁴⁰; Елементи злочинів⁴¹; Правила процедури і доказування⁴²; Регламент МКС⁴³; Регламент Офісу Прокурора МКС⁴⁴; Регламент Секретаріату МКС⁴⁵;

³⁸ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307. С. 292–293.

³⁹ Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2025-05/Rome-Statute-EN-2025.pdf> Переклад за покликанням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

⁴⁰ Угода про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62#Text

⁴¹ Elements of Crimes. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf> Переклад за покликанням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

⁴² Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RulesProcedureEvidenceEng-2024.pdf>

⁴³ Regulations of the Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-15-regulations-of-the-court-eng.pdf>

⁴⁴ Regulations of the Office of the Prosecutor. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Regulations-of-the-Office-of-the-Prosecutor.pdf>

⁴⁵ Regulations of the Registry. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RegulationsRegistryENG-2024.pdf>

Резолюція ICC-ASP/6/Res.2, прийнята на 7-му пленарному засіданні 14 грудня 2007 року консенсусом «Зміцнення Міжнародного кримінального суду та Асамблеї держав-учасниць»⁴⁶; політики Офісу прокурора МКС⁴⁷;

2) інші міжнародні договори; МКС може запропонувати будь-якій державі, яка не є учасницею РС, надати йому допомогу в провадженні на підставі угоди про співробітництво (ст. 87(5)(а) РС). Загальний обов'язок співробітничати з розслідування та судового переслідування міжнародних злочинів може міститися і в інших міжнародних договорах⁴⁸;

3) судова практика МКС;

4) національне законодавство України: КК України; КПК України; Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом»⁴⁹; Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»⁵⁰; Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»⁵¹; Закон України

⁴⁶ Resolution ICC-ASP/6/Res.2. Adopted at the 7th plenary meeting, on 14 December 2007, by consensus ICC-ASP/6/Res.2 Strengthening the International Criminal Court and the Assembly of States Parties. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2022-04/66-Recommendations-resolution-ICC-ASP-ASP6-Res-02-ENG.PDF>

⁴⁷ Policies and Strategies. URL: <https://www.icc-cpi.int/about/otp/otp-policies>

⁴⁸ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307. С. 292–293.

⁴⁹ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України від 3 травня 2022 року № 2236-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20/ed20240519#n13>

⁵⁰ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21 серпня 2024 року № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

⁵¹ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 9 жовтня 2024 року № 4012-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text>

«Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду»⁵²; Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року⁵³; Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян»⁵⁴; Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні⁵⁵ (Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту Угоди між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального

⁵² Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду : Закон України від 18 жовтня 2006 року N 254-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-16#Text>

⁵³ Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25 лютого 2014 року № 790-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-18#Text>

⁵⁴ Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» від 4 лютого 2015 року № 145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>

⁵⁵ Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні від 23.03.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_001-23#Text

суду в Україні»⁵⁶); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду про направлення персоналу до Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні»⁵⁷.

Важливо, що положення РС загального та спеціального застосування (щодо окремих форм) «розкидані» текстом: правила загального застосування можна знайти не лише на самому початку розділу 9 РС у статтях 86, 87 та 88, а й у статтях 95, 97, 98 ч. 1 і стаття 100. Правила, що стосуються виключно передачі, знову дещо розпорошені по всьому розділу 9. Їх можна знайти не лише в статтях 89–92, а й у статтях 98 ч. 2, 101 і 102. Залишок розділу 9, статті 93, 94, 96 і 99 стосується виключно інших форм співробітництва⁵⁸. Аналіз РС та КПК України дає змогу виділити такі форми взаємодії:

РС	КПК України
передача осіб (ст. 89)	передача осіб (ст. 628-633)
інші форми співробітництва: а) ідентифікація і встановлення місця перебування осіб чи предметів; б) отримання доказів, у тому числі показань під присягою, і збирання доказів, включаючи думки експертів та висновки експертизи; с) допит будь-якої особи, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування;	– виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги (проведення процесуальних дій) (ст. 621) (Розділ IX-2 КПК України не містить переліку процесуальних дій, які можуть бути проведені на прохання МКС, однак ч. 1 ст. 621 КПК України відсилає до порядку виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України (ст. 558 КПК України))

⁵⁶ Про схвалення проекту Угоди між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від від 3 березня 2023 р. № 185-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2023-%D1%80#Text>

⁵⁷ Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду про направлення персоналу до Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2025 р. № 857-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/857-2025-%D1%80#Text>

⁵⁸ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 2007

<p>d) вручення документів, у тому числі судових документів;</p> <p>e) сприяння добровільній явці осіб як свідків або експертів до Суду;</p> <p>f) тимчасова передача осіб;</p> <p>g) проведення огляду місць або об'єктів, включаючи ексгумацію та огляд поховань;</p> <p>h) проведення обшуків і накладення арешту;</p> <p>i) надання записів і документів, у тому числі офіційних записів і документів;</p> <p>j) захист потерпілих і свідків та збереження доказів;</p> <p>k) виявлення, відслідковування і заморожування або арешту доходів, майна та активів, а також знарядь злочинів з метою подальшої конфіскації без шкоди для прав <i>bona fide</i> третіх сторін;</p> <p>l) надання будь-яких інших видів допомоги, не заборонених законодавством запитуваної держави, з метою сприяння здійсненню розслідування і кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду (ч. 1 ст. 93) (перелік не є вичерпним; наприклад, щоб визначити небажання чи неспроможність держави справді провести розслідування чи кримінальне переслідування у значенні статті 17, Суд може вимагати інформацію про проведення національного провадження. Ні Статут, ні Регламент не передбачають подробиць з цього приводу⁵⁹).</p>	<p>з урахуванням особливостей проведення процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу (ст. 562 КПК України), та РС, що вказує на те, що на території України з метою виконання прохання МКС можуть бути проведені будь-які процесуальні дії, передбачені КПК України або РС⁶⁰);</p> <ul style="list-style-type: none"> – передання кримінального провадження (ст. 620); – тимчасова передача особи до МКС для проведення процесуальних дій (ст. 625); – забезпечення збереження доказів (ст. 623 КПК України); – Виконання МКС функцій на території України (ст. 624). <p>Як вказується у доктрині, ініціативна правова допомога Суду компетентних органів України. Розділ IX-2 КПК України не передбачає можливість надання центральними органами України чи іншими компетентними органами України правової допомоги за відсутності прохання МКС. Однак, надання такої допомоги не виключається. Наприклад, органи прокуратури України надають МКС повідомлення про вчинення на території України нових злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, зокрема, тематичні повідомлення про вчинення певного виду або категорії міжнародних злочинів⁶¹.</p> <p>Захист потерпілих та свідків, згаданий як окрема форма співробітництва в РС, не виділено як саме форму в КПК України,</p>
---	---

⁵⁹ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 2006.

⁶⁰ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307. С. 298.

⁶¹ Там само. С. 300.

	проте, ч. 8 ст. 621 передбачає повноваження Центрального органу України щодо такого захисту ⁶² .
надання МКС допомоги державі-учасниці, що здійснює розслідування або судовий розгляд стосовно діяння, яке становить злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, чи становить тяжкий злочин відповідно до національного законодавства запитуючої держави (ч. 10 ст. 93)	запити (прохання) до МКС про надання допомоги, які стосуються кримінальних проваджень щодо злочинів, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, або інших тяжких і особливо тяжких злочинів (ст. 626)
консультації (ст. 97)	консультації (ст. 619). КПК України передбачає широку кількість підстав для проведення консультацій із МКС. Водночас з огляду на положення ст. 97 РС, такі консультації в передбачених випадках є обов'язковими та невідкладними, проте, за ч. 2 ст. 619 КПК України «консультації можуть проводитися» ⁶³ . Особливості цієї форми співробітництва розкриті у доктрині ⁶⁴ .
	виконання рішень Міжнародного кримінального суду (ст. 636)

У ст. 98 РС сконцентроване основне правило, на якому формується співробітництво з МКС: Держави-учасниці, відповідно до положень цього Статуту, всебічно співробітничать із Судом у проведенні ним розслідування злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, і здійсненні кримінального

⁶² Hloviuk I., Zavtur V. Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. The Challenges and Opportunities in Law. Ukrainian Case under the Conditions of War. Monograph, edited by Tomas Davulis, Ligita Gasparėnienė. Kraków, 2023. P. 517–633. URL: <https://doi.org/10.12797/9788381388887.06>. С. 599.

⁶³ Hloviuk I., Zavtur V. Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. The Challenges and Opportunities in Law. Ukrainian Case under the Conditions of War. Monograph, edited by Tomas Davulis, Ligita Gasparėnienė. Kraków 2023. P.517–633. URL: <https://doi.org/10.12797/9788381388887.06>. С. 599.

⁶⁴Смирнов М. І. Особливості, порядок та випадки проведення консультацій центральним органом України з Міжнародним кримінальним судом. *Європейський правничий часопис*. 2024. Вип. 4. С. 114 ; 120. DOI 36919/3041-1149(Print).4.2024. С. 114–120.

переслідування за ці злочини. Слово «всебічно» прямо поси- лається на загальноновизнаний принцип добросовісності, який у цьому контексті означає, що держави-учасниці повинні дія- ти негайно та з усією належною обачністю, щоб забезпечити належне та ефективне виконання прохань Суду щодо дотри- мання своїх зобов'язань за розділом 9⁶⁵. Це співробітництво у контексті характеру взаємодії не є однорідним, що буде роз- крито надалі.

Важливо також звернути увагу на те, що Законом Украї- ни «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом»⁶⁶ у розділі IX-2 КПК України було сформульовано примітку: «Дія цього розділу поширюється виключно на співробітни- цтво з Міжнародним кримінальним судом, з метою поши- рення його юрисдикції на осіб (громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства), які на момент вчинен- ня злочину, що підпадає під юрисдикцію Міжнародного кри- мінального суду, були підпорядковані та/або діяли, з метою здійснення збройної агресії проти України, та/або на підста- ві рішень (наказів, розпоряджень тощо) посадових осіб, вій- ськового командування, або органів державної влади росій- ської федерації або іншої країни, що здійснювала агресію, або сприяла її здійсненню проти України». Утім, її юридичне зна- чення є спірним навіть тоді, коли РС не було ратифіковано. Як слушно вказується у доктрині, по-перше, визнаючи юрис- дикцію МКС в спеціальному порядку (як зробила Україна), держава може обмежити лише часові та просторові межі його юрисдикції. Але прокурор МКС усе одно користується свободою розсуду щодо злочинів та осіб, які підлягають розсліду- ванню, незалежно від громадянства чи приналежності особи до держави-агресора або держави, яка потерпає від агресії.

⁶⁵ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 2016.

⁶⁶ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України від 3 травня 2022 року № 2236-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20/ed20240519#n13>

По-друге, визнання юрисдикції МКС у спеціальному порядку веде за собою зобов'язання України співпрацювати з МКС «без будь-яких винятків», як це зазначено у статті 12(3) РС. Київ не може звузити це зобов'язання законом: відповідно до норм міжнародного права, внутрішнє законодавство не є підставою для невиконання державою своїх зобов'язань за міжнародним правом. Тому спроба обмежити у КПК коло осіб, щодо яких Україна може співпрацювати з МКС, не впливає на реальний обсяг зобов'язань України щодо цього⁶⁷. Більше того, ця примітка дозволяла презюмувати, що Україна відмовилася від всебічного співробітництва з МКС⁶⁸. Цю примітку було виключено на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього».

Принципи співробітництва з МКС

Р. В. Бараннік зазначає про основні принципи міжнародного співробітництва під час кримінального провадження:

- взаємність і добровільність співробітництва;
- повага і дотримання суверенітету держав, що співпрацюють у кримінальних справах;
- обумовленість нормами міжнародного договору порядку, меж і форм міжнародного співробітництва;
- реалізація умов договору про міжнародне співробітництво шляхом застосування національного законодавства;
- обмеження дії і застосування міжнародного договору територіями держав-учасниць міжнародного співробітництва.

До специфічних принципів він відносить такі:

- поступка частиною суверенітету державами-учасницями міжнародного договору;

⁶⁷ Нуріджанян Г. Гаага без впливу та з обов'язками. Як Україна шкодить собі, не ратифікуючи Римський статут МКС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/22/7145306/>

⁶⁸ Пашковський М. І. Проблемні питання регламентації в КПК України співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали Круглого столу (23 вересня 2022 року) / упор. І. В. Глов'юк, Н. Р. Лашук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 206–207.

– відповідність прохання про надання міжнародної правової допомоги принципам і нормам законодавства держави-виконавця;

– взаємне визнання юридичної сили судово-слідчих та інших офіційних документів державами-учасниками міжнародного договору⁶⁹.

У літературі запропоновані й інші підходи щодо системи принципів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження⁷⁰.

Попри те, принципи співробітництва з МКС мають істотну специфіку, зважаючи на правову природу МКС, спрямування його діяльності, положення РС. Як зазначає К. Амбос, існує чимало традиційних принципів, які не застосовуються до МКС. По-перше, немає місця для принципів взаємності та подвійної кримінальності: ці принципи передбачають існування двох різних національних правових систем, тоді як наднаціональний кримінальний порядок, встановлений РС, не функціонує на основі взаємності та визначає кримінальні діяння остаточно. Так само принцип неекстрадиції певних (політичних) злочинців не має значення. Фактично, РС містить різні злочини, які завжди розглядалися як політичні злочини в сенсі традиційного міжнародного кримінального права. Таким чином, РС підтверджує загальну тенденцію обмежувати або навіть виключати поняття політичного злочину як перешкоду для екстрадиції або співпраці. Ще одна перешкода для традиційної судової допомоги виникає через права імунітету осіб, що належать до третіх держав, або договірних зобов'язань запитуваної держави перед третіми державами (стаття 98). У цих випадках запитувана держава,

⁶⁹ Бараннік Р. В. Принципи міжнародного співробітництва та міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2017_Barannik.pdf С. 14-17.

⁷⁰ Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Київ : Логос, 2019. URL: <https://nsj.gov.ua/files/1722510766%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B5%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf> С. 560-562.

як і у випадку вилучення доказів, що походять від третіх держав (стаття 73), може виконати запит про допомогу лише у випадку, якщо третя держава відмовиться від свого імунітету або інших прав. Урешті, принцип справедливого судочинства не є перешкодою у співпраці між державами та МКС, оскільки РС гарантує обвинуваченому справедливий суд, повторюючи основні гарантії документів з прав людини (статті 66, 67)⁷¹.

До таких принципів у результаті аналізу РС, політик МКС, КПК України, доктрини можна віднести положення, які перелічені та розкриті нижче.

Поєднання комплементарності (доповнюваності) та співробітництва. Політика комплементарності та співробітництва наголошує на тому, що доповнювальний характер МКС та його залежність від співпраці держав вимагають, щоб національні кримінальні юрисдикції та МКС функціонували спільно. Підкреслюючи основні елементи, що лежать в основі Римського статуту, у преамбулі нагадується про «обов'язок кожної держави здійснювати свою кримінальну юрисдикцію над особами, відповідальними за міжнародні злочини», а також про необхідність «вживати заходів на національному рівні та [...] посилювати міжнародне співробітництво». Саме в цьому контексті і було створено МКС: щоб бути «доповнюючим до національних кримінальних юрисдикцій». Саме завдяки співпраці та доповнювальним діям у питаннях, що становлять спільний інтерес, можна досягти правосуддя за злочини, передбачені Римським статутом. Ця концепція партнерства є центральною у роботі МКС⁷².

Поєднання вертикальних та горизонтальних елементів співробітництва. Як доводить М. І. Пашковський, співробітництво МКС з державами не є суто «вертикальним» (безумовним для держав), оскільки включає деякі елемен-

⁷¹ Kai Ambos. The International Criminal Court and the Traditional Principles of International Cooperation in Criminal Matters. *The Finnish Yearbook of International Law* (FYBIL), Vol. IX, pp. 413–426, Martinus Artinus Nuroff Publishers, 2000. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1972139 P. 425

⁷² Policy on complementarity and cooperation. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-04/2024-comp-policy-eng.pdf>

ти з міждержавного («горизонтального») співробітництва. Зокрема, МКС направляє державам прохання, а не накази про співробітництво; держави мають дискреційні повноваження відстрочити або відмовити Суду у наданні допомоги за певних обставин, наприклад, коли запитовані Судом документи або докази стосуються національної безпеки (ст. 93(4) РС), або виконання державою прохання Суду порушить її зобов'язання перед іншою державою, яка не є учасницею РС, що є ближчим до міждержавного («горизонтального») співробітництва. З іншого боку, співробітництво з МКС не ґрунтується на принципі взаємності, умові подвійної кримінальності злочину, у зв'язку з розслідуванням якого запитується допомога, а дискреційні повноваження держав щодо відмови або відстрочки в наданні допомоги Суду або з інших питань співробітництва принципово обмежені. Такі положення вказують на змішаний (гібридний) характер співробітництва МКС із державами⁷³.

Також є позиція, що вертикальний режим співробітництва в розділі 9 РС є порівняно слабким. Найбільш чіткими вертикальними елементами розділу 9 РС є відсутність суворої взаємності та повноваження Суду владно врегулювати будь-які суперечки з державою-учасницею щодо співробітництва. Що стосується обсягу зобов'язань, слід наголосити на вертикальній відправній точці: режим співробітництва, згідно з розділом 9, є по суті обов'язковим, що підкреслюється в статті 86. Відповідно, розділ 9 не залишає місця для відмови у співробітництві на основі політичного розсуду, також не зберігаються традиційні підстави для відмови у співробітництві, такі як, зокрема, вимога подвійного визнання злочину кримінальним правопорушенням, відсутність взаємності та політичний характер правопорушення. Крім того, підстави для відмови *stricto sensu* в розділі 9 практично відсутні. Тлумачення Судом розділу 9 загалом підкреслило його вертикальну силу завдяки рішенням, які підкреслювали виключну відповідальність Суду за вирішення питань, пов'язаних

⁷³ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін. / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307, с. 294.

зі статтею 98, спираючись на статтю 119(1) на підтримку та підкреслюючи зобов'язання держави або виконати прохання, або проконсультуватися з Судом відповідно до статті 97. Водночас, розділ 9 відображає горизонтальні рішення в багатьох аспектах. Це стосується насамперед каналів комунікації. Положення щодо інших форм співпраці є менш вертикальними, ніж ті, що стосуються передачі осіб⁷⁴. Ідея гібридності елементів підтримується у доктрині: вона містить поєднання елементів вертикальної та горизонтальної кримінальної співпраці як наднаціональної, так і міждержавної моделі співпраці. Хоча держави-учасниці мають загальне зобов'язання повністю співпрацювати з МКС, на практиці залишається багато свободи дій, наприклад, якщо запит про співпрацю суперечить національному «основоположному принципу права загального застосування» або якщо відповідні документи чи докази стосуються національної безпеки. Таким чином, держави не мають суворого зобов'язання надавати пріоритет проханням МКС про передачу або допомогу. Натомість РС передбачає консультації у випадках виникнення проблем у контексті прохання МКС про співпрацю⁷⁵.

Ne bis in idem. Цей принцип має специфіку у взаємодії з МКС, адже, за загальним правилом ст. 20 РС, жодна особа не може бути судима МКС за діяння, що становлять склад злочинів, за які ця особа була визнана винною або виправдана МКС, а жодна особа не може бути судима іншим судом за злочин, який підпадає під юрисдикцію МКС, за який ця особа вже була визнана винною або виправдана МКС. Утім, якщо йдеться про ситуації, коли особа засуджена іншим судом, то це не завжди виключає провадження в МКС. Воно може мати місце, якщо: розгляд в іншому суді: а) був призначений для того, щоб убезпечити відповідну особу від кримінальної відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС;

⁷⁴ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 2010.

⁷⁵ Kaul, Hans-Peter, «The ICC and International Criminal Cooperation: Key Aspects and Fundamental Necessities», in Mauro Politi and Frederica Gioia (eds.), *The International Criminal Court and National Jurisdictions*, Ashgate Publishing Ltd., Aldershot, 2008. URL: <https://legal-tools.org/doc/261043/pdf> P. 87.

або б) за іншими ознаками не було проведено незалежно або неупереджено відповідно до норм належної правової процедури, визнаних міжнародним правом, та було проведено у спосіб, що за існуючих обставин не відповідав наміру притягнути відповідну особу до відповідальності. Якщо особа, яка розшукується для передачі, здійснює в національному суді оспорювання на підставі принципу *ne bis in idem* за ст. 20 РС, держава негайно консультиється із МКС для визначення того, чи існує відповідна постанова про прийнятність. Якщо справа визнана прийнятною, то запитувана держава розпочинає виконання прохання. Якщо постанову про прийнятність ще не прийнято, то запитувана держава може відкласти виконання прохання про передачу відповідної особи до ухвалення МКС рішення. Тобто, вирішення питання напряму залежить від принципу комплементарності та прийняття рішення МКС щодо прийнятності. У доктрині звертається увага на те, що стаття 20(3) РС по суті встановлює принципи, викладені в статті 17(2)(а) та (с), які дозволяють МКС здійснювати юрисдикцію навіть у тих випадках, коли національні суди вже винесли рішення або розглядають ту саму справу. Як наслідок, слабкість статті 20(3) полягає в нечіткості критеріїв, що використовуються принципом комплементарності⁷⁶.

Правило спеціальності. Статтею 101 РС передбачено правило спеціальності: особа, передана МКС, не підлягає кримінальному переслідуванню, покаранню або триманню під вартою за будь-яке діяння, вчинене до передачі, крім того діяння або поведінки, які становлять склад злочинів, за які ця особа була передана. Утім, МКС може просити державу відмовитись від цього правила, і держави повинні намагатися задовольняти так прохання МКС. В Україні, згідно п. 12 ч. 2 ст. 618 КПК України, Офіс Генерального прокурора вирішує питання щодо відмови від спеціального правила відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Як вказується у доктрині, такі положення РС свідчать про те, що цей принцип не вважається правом відповідної особи⁷⁷.

⁷⁶ Kai Ambos. The International Criminal Court and the Traditional Principles of International Cooperation in Criminal Matters. *The Finnish Yearbook of International Law* (FYBIL), Vol. IX, pp. 413–426, Martinus Artinus Nuroff Publishers, 2000. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1972139 P. 419.

⁷⁷ Там само. P. 420.

Можливість передачі власних громадян. «Передача» означає доставку особи державою до МКС відповідно до цього РС (ст. 102). На відміну від екстрадиції, РС не передбачає переліку підстав відмови у передачі, як і можливості посилення на громадянство. Конституційний Суд України у своєму висновку зазначив, що заборона частини другої статті 25 Конституції України щодо видачі (екстрадиції) громадян України іншій державі стосується лише національної, а не міжнародної юрисдикції. МКС не може прирівнюватися до іноземного суду, оскільки створюється, як уже зазначалося, за участю та згодою держав-учасниць на основі міжнародного, а не національного права. Мета, якою пояснюється заборона видачі громадян однієї держави іншій, досягається у Міжнародному кримінальному суді шляхом застосування відповідних положень Статуту, розроблених (або схвалених) державами-учасницями. Ці положення базуються на міжнародних пактах про права людини, згода на обов'язковість яких для України вже надана⁷⁸.

Урахування інтересів держав та національного правового режиму. Елементи горизонтального характеру співробітництва проявляються в ряді положень РС, який містить відсилання до національного законодавства. Наприклад, ст. 93 РС прописує, що держави виконують прохання МКС про надання допомоги у зв'язку зі здійсненням розслідувань або кримінального переслідування згідно з процедурами, передбаченими їхнім національним законодавством; крім перелічених у ч. 1 форм допомоги, можуть надаватися будь-яких інші види допомоги, не заборонені законодавством запитованої держави. Згідно зі ст. 88, держави-учасниці забезпечують наявність процедур, передбачених їхнім національним законодавством, для всіх форм співробітництва. При цьому: забезпечення наявності таких процедур вимагає від держав-учасниць переглянути своє національне законодавство та процедури та за необхідності запровадити

⁷⁸ Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>

через законодавство, виконання договорів або адміністративну практику процедури у своїх внутрішніх режимах для виконання зобов'язань щодо співробітництва⁷⁹; процедури мають використовуватися для задоволення, а не для подолання зобов'язання виконувати прохання⁸⁰; норма поширюється на усі форми співробітництва. Зобов'язання згідно зі статтею 88 застосовуються до всіх форм і заходів співпраці, зазначених у частині 9, як щодо передачі осіб, так і щодо інших форм допомоги⁸¹. Більш категоричні положення ч. 3 ст. 93 РС: а) якщо вжиття конкретного заходу в рамках допомоги, зазначеної у проханні, заборонено у запитуваній державі на основі наявного основоположного принципу права загального застосування, запитувана держава невідкладно проводить консультації із МКС, намагаючись вирішити це питання. У ході таких консультацій необхідно розглянути питання про те, чи може така допомога бути надана іншим чином або на будь-яких інших умовах. Якщо після таких консультацій це питання не вдається вирішити, МКС вносить до цього прохання необхідні зміни; б) держава-учасниця може відмовити у виконанні прохання про допомогу цілком або частково лише в тому випадку, якщо прохання стосується пред'явлення будь-яких документів чи розкриття доказів, що стосуються її національної безпеки. Воно стосується інших, аніж передача особи, форм допомоги. Що стосується виконання прохання, то ст. 99 РС прописує, що прохання про допомогу виконуються відповідно до передбаченої для цього випадку процедури, встановленої законодавством запитуваної держави, та, якщо це не заборонено таким законодавством, у спосіб, зазначений у проханні, включаючи дотримання будь-якої процедури, зазначеної в ньому, або дозвіл особам, зазначеним у проханні, бути присутніми й надавати допомогу в процесі виконання. Низка положень щодо захисту інформації, що стосується національної безпеки, передбачено ст. 72 РС. Частиною 6 цієї статті як останній з можливих

⁷⁹ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016) xxxix, 2,352 pp. (Hardcover). P. 2044.

⁸⁰ Там само.

⁸¹ Там само.

варіантів поведінки держави передбачено: якщо було вжито всіх обґрунтованих заходів для вирішення цього питання на засадах співробітництва й держава вважає, що не існує таких способів або таких умов, які дозволяли б надати або розкрити інформацію чи документи без шкоди для інтересів її національної безпеки, вона повідомляє про це Прокурору МКС або МКС із зазначенням конкретних мотивів свого рішення, якщо тільки точний опис таких мотивів сам собою не спричинить завдання такої шкоди. Положення щодо відмови виконати прохання з міркувань державної безпеки має застосовуватися не лише у випадках, що стосуються розкриття конкретних документальних доказів, але й у випадках, коли особа відмовляється надавати інформацію з міркувань державної безпеки⁸².

Статтю 622 КПК України також регламентовано захист інформації у контексті національної безпеки: якщо під час виконання прохання МКС про співробітництво буде з'ясовано, що воно може призвести до розголошення відомостей, які стосуються національної безпеки України, компетентний орган України зупиняє виконання такого прохання та невідкладно інформує про це центральний орган України. Центральний орган України проводить консультації з МКС з метою визначення умов подальшого виконання прохання та запобігання розголошенню відомостей, що стосуються національної безпеки України. Якщо за результатами консультацій буде встановлено, що надати відповідні відомості на прохання МКС без шкоди для національної безпеки України неможливо, центральний орган України повідомляє про це МКС, зазначаючи конкретні мотиви свого рішення, крім випадків, якщо опис таких мотивів може завдати шкоди національній безпеці України.

Конфіденційність. І в РС, і у КПК України є положення, які забезпечують захист інформації як в контексті національної безпеки, так і у контексті співробітництва з іншими

⁸² Kai Ambos. The International Criminal Court and the Traditional Principles of International Cooperation in Criminal Matters. TThe Finnish Yearbook of International Law (FYBIL), Vol. IX, pp. 413–426, Martinus Artinus Nuroff Publishers, 2000. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1972139 P. 423.

державами, міжурядовими організаціями або міжнародними організаціями, а також інтересів розслідування. Питання конфіденційності можуть виникнути ще на етапі передачі ситуації до МКС. Прокурор МКС має можливість розсилання повідомлення на конфіденційній основі всім державам-учасникам і тим державам, які зазвичай здійснювали б юрисдикцію щодо злочинів, коли ситуація була передана до МКС (ст. 18 РС). Відповідно, у такому випадку забезпечується конфіденційність надання державою інформації про національне розслідування, якщо Прокурор МКС відстрочив розслідування (ст. 19 РС). Що ж до розслідування, то Прокурор МКС може давати згоду на нерозкриття на будь-якому етапі провадження документів або інформації, що були отримані ним на умовах збереження конфіденційності й лише з метою отримання нових доказів, якщо тільки особа, яка надала такі документи й інформацію, не дає на це своєї згоди; та вживати необхідних заходів чи просити про вжиття необхідних заходів для забезпечення конфіденційності інформації, захисту будь-якої особи або збереження доказів (ст. 54 РС).

Коли йдеться про захист потерпілих і свідків та їх участь у провадженні, то Держава може звернутися з проханням про вжиття необхідних заходів, що забезпечують захист її службовців або представників, а також заходів захисту конфіденційної або чутливої інформації (ст. 68 РС).

Як вказувалося у контексті засади урахування інтересів держав та національного правового режиму, РС передбачає гарантії захисту інформації, що стосується національної безпеки (ст. 72 РС), і ніщо в цій статті не завдає шкоди вимогам конфіденційності, що застосовуються на підставі підпунктів (e) та (f) п. 3 ст. 54, або застосуванню ст. 73).

Конфіденційність поширення відомостей, які передають держави, гарантується положенням: якщо МКС звертається до держави-учасниці з проханням надати документ або інформацію, що знаходиться у її віданні, розпорядженні або під її контролем та яка була розкрита їй на умовах конфіденційності державою, міжурядовою організацією або міжнародною організацією, то ця держава-учасниця заручається згодою сторони, яка надала документ або інформацію, на розкриття такого документа або інформації. Якщо такою стороною є держава-учасниця, то вона або дає згоду на розкриття

такої інформації чи документа, або зобов'язується вирішити із МКС питання про розкриття документа чи інформації з дотриманням положень статті 72 РС. Якщо такою стороною виступає держава, що не є учасницею цього РС, і вона відмовляється дати згоду на розкриття, то запитувана держава повідомляє МКС про те, що вона не в змозі надати цей документ або інформацію внаслідок раніше взятого на себе зобов'язання стосовно дотримання конфіденційності перед такою стороною) (ст. 73 РС). Стаття 622 КПК України передбачає схожі норми: якщо прохання МКС стосується передання відомостей, одержаних Україною на умовах конфіденційності від іноземної держави або міжнародної організації, центральний орган України попередньо запитує згоду такої держави або міжнародної організації на передання таких відомостей. Якщо держава, яка не є учасницею РС МКС, або міжнародна організація відмовляється надати згоду на розкриття відомостей, про які йдеться у проханні, центральний орган України повідомляє МКС про неможливість виконання прохання.

МКС забезпечує конфіденційність документів та інформації, за винятком того, що вимагається для цілей розслідування і провадження, про які йдеться в проханні (ст. 93 РС). Відповідно, прохання МКС про співробітництво та будь-які документи, що додаються до такого прохання, не підлягають розголошенню; розкриття факту звернення з проханням та інформації, що міститься у проханні, здійснюється лише тоді і в тому обсязі, в якому це необхідно для виконання прохання МКС про співробітництво (ст. 622 КПК України).

Режим конфіденційності може бути ініційовано державою. Запитувана держава може, коли це необхідно, передавати Прокурору документи або інформацію на умовах конфіденційності. У цьому випадку Прокурор може використовувати такі документи й таку інформацію лише з метою отримання нових доказів (ст. 93). КПК України у ст. 622 передбачає норму, яка синхронізується з цими положеннями РС: відомості, одержані внаслідок виконання в Україні прохання МКС про співробітництво, які згідно із законом віднесені до інформації з обмеженим доступом, можуть передаватися до Міжнародного кримінального суду виключно за умови,

якщо це не завдасть шкоди національній безпеці України та якщо з МКС досягнуто домовленість про забезпечення використання таких відомостей з додержанням встановлених згідно із законом обмежень на їх поширення та доступ, а також у відповідних випадках про використання Прокурором МКС наданих відомостей виключно з метою отримання нових доказів. Утім, у разі зміни обставин режим інформації може бути трансформовано: Центральний орган України повідомляє МКС про зняття обмеження на поширення переданих йому відомостей, які згідно із законом віднесені до інформації з обмеженим доступом, на прохання Прокурора МКС або у будь-який інший час, коли це стане можливо відповідно до закону.

1.3. Суб'єкти співробітництва з МКС

Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють співробітництво, є:

від МКС – Секретаріат, Офіс Прокурора МКС	від України – центральні органи
<p>Секретаріат надсилає запити про співробітництво від Палат МКС і приймає відповіді, інформацію та документи від держав, до яких такі запити спрямовувалися. Ці ж правила стосуються ситуацій, коли МКС запитує інформацію, документи чи інші форми співробітництва й допомоги в міжурядовій організації. Секретаріат є одержувачем повідомлень від держав щодо подальших змін у призначенні каналів зв'язку загальнодержавного рівня, яким доручено отримувати прохання про співробітництво, а також будь-яких змін мови, якою мають спрямовуватися прохання щодо співробітництва, і за запитом надає таку інформацію державам-учасникам.</p> <p>Офіс Прокурора МКС передає запити про співробітництво від Прокурора і приймає відповіді, інформацію та документи від держав, до яких такі запити спрямовувалися.</p>	<p>Згідно зі ст. 618 КПК України, співробітництво під час розслідування та судового розгляду забезпечує Офіс Генерального прокурора, а під час виконання вироків чи інших рішень Міжнародного кримінального суду, ухвалених за результатами розгляду справи, – Міністерство юстиції України.</p>

Повноваження Офісу Генерального прокурора, як передбачені ст. 618 КПК України, так і іншими статтями, можна поділити на такі групи:

1) пов'язані з юрисдикцією МКС та прийнятністю:

– оспорує прийнятність справи до провадження МКС або юрисдикцію МКС;

– звертається до МКС з проханням про перегляд рішення Прокурора МКС не розпочинати розслідування або кримінальне переслідування та може подавати зауваження з цього питання;

2) щодо прохань МКС:

– розглядає прохання МКС та організовує їх виконання;

– організовує прийом-передачу осіб до МКС на виконання прохання про арешт і передачу, а також про тимчасову передачу;

– направляє докази до Міжнародного кримінального суду;

– забезпечує зберігання доказів і захист інформації на прохання МКС;

– вживає заходи, пов'язані із присутністю представників МКС або уповноважених МКС осіб під час виконання прохань МКС про співробітництво;

– організовує переклад документів і прохань, що надійшли від МКС, якщо вони не складені державною мовою;

– вирішує питання щодо відмови від спеціального правила;

– проводить консультації з МКС (у випадках та за правилами ст.ст. 619, 620, 621 та ін. КПК України);

– якщо прохання МКС стосується передання відомостей, одержаних Україною на умовах конфіденційності від іноземної держави або міжнародної організації, попередньо запитує згоду такої держави або міжнародної організації на передання таких відомостей (ст. 622);

– звертається до МКС з метою одержання рекомендацій щодо тимчасового звільнення особи, може зазначити строк, протягом якого може бути надано рекомендації, надсилає рекомендації МКС слідчому судді (ч. 1, 2 ст. 632);

– вживає заходи з метою сприяння виконанню МКС функцій, зокрема проведенню засідань, на території України (ст. 624);

3) *щодо забезпечення захисту прав осіб у МКС та вжиття заходів захисту:*

– звертається до Міжнародного кримінального суду з проханням про вжиття заходів, необхідних для забезпечення захисту посадових осіб, службових осіб та інших офіційних представників України у зв'язку з провадженням у МКС, та взаємодіє щодо таких прохань;

– вживає заходів для забезпечення безпеки потерпілих, свідків та членів їхніх сімей відповідно до законодавства України (ст. 621);

– подає до Міжнародного кримінального суду зауваження щодо оцінки збитків або матеріальної, фізичної чи іншої шкоди, завданої потерпілим особам, а також видів чи форм відшкодування;

4) *щодо забезпечення поширення інформації з дотриманням потреб національної безпеки:*

– звертається до МКС з проханням про вжиття заходів, необхідних для захисту конфіденційної інформації або інформації з обмеженим доступом, та взаємодіє з МКС щодо таких прохань;

– повідомляє МКС про зняття обмеження на поширення переданих йому відомостей, які згідно із законом віднесені до інформації з обмеженим доступом, на прохання Прокурора МКС або у будь-який інший час, коли це стане можливо відповідно до закону (ст. 622);

5) *з оскарження рішень Прокурора МКС або палати МКС;*

6) *інші повноваження.* Наприклад, одержує від слідчого, прокурора або суду матеріали кримінального провадження і направляє їх до МКС (ст. 620); переймає кримінальне провадження щодо злочинів проти відправлення правосуддя, що здійснюється МКС; надсилає до МКС запити (прохання) про надання допомоги, які стосуються кримінальних проваджень щодо злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, або інших тяжких і особливо тяжких злочинів; вживає заходи з метою сприяння виконанню МКС функцій, зокрема проведенню засідань, на території України (ч. 3 ст. 624); забезпечує використання відомостей, одержаних на виконання запитів (прохань) про надання допомоги відповідно, з додержанням умов, визначених МКС або державою, яка надала МКС

такі відомості (ч. 3 ст. 626); звертається до МКС про відшкодування витрат (ст. 635).

Взаємодія здійснюється, згідно ч. 1 ст. 87 РС, дипломатичними каналами чи будь-якими іншими відповідними каналами, які можуть бути визначені кожною державою-учасницею під час ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання. Частина 4 ст. 618 КПК України регламентує, що центральні органи України взаємодіють з МКС безпосередньо або дипломатичним шляхом. Законом України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21 серпня 2024 року № 3909-IX⁸³ сформульовано заяву до підпункту (а) пункту 1 статті 87 РС: «Україна заявляє, що прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво можуть надсилатися як дипломатичними каналами, так і безпосередньо до Офісу Генерального прокурора (з питань розслідування та судового розгляду) або до Міністерства юстиції України (з питань виконання вироків та інших рішень Міжнародного кримінального суду, ухвалених за результатами розгляду справи)». Крім того, у невідкладних випадках центральний орган України приймає прохання МКС, якщо воно направлене будь-яким способом, здатним забезпечити передачу письмового повідомлення (ч. 5 ст. 618 КПК України).

Іншою заявою, вже до п. 2 ст. 87 РС, передбачено, що прохання МКС про співробітництво та будь-які документи, що до нього додаються, мають надсилатися українською мовою або супроводжуватися перекладом українською.

На прохання МКС центральний орган України має обов'язок вживати заходи, спрямовані на сприяння виконанню МКС його функцій на території України. Сприяння виконанню МКС функцій може включати: 1) проведення засідань (центральний орган України може допомагати в організації та проведенні засідань МКС, надаючи необхідні приміщення, обладнання та іншу підтримку); 2) забезпечення доступу до свідків, потерпілих та матеріалів (центральний орган

⁸³ Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 21 серпня 2024 року № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

України може сприяти доступу до свідків, потерпілих, інших осіб та документів необхідних МКС); 3) консультації з питань права (центральный орган України може надати правову допомогу та консультації щодо законодавства України пов'язаного із діяльністю МКС); 4) забезпечення координації між правоохоронними та судовими органами України з МКС (для забезпечення ефективного співробітництва центральный орган України відповідає за координацію між національними інституціями та МКС); 5) логістична підтримка (може включати забезпечення транспорту, охорони та інших ресурсів, необхідних для проведення засідань та інших процесуальних дій)⁸⁴.

Як слушно зазначається у доктрині, в рамках різних форм співробітництва з МКС можна виокремлювати інших суб'єктів таких процесуальних правовідносин, окрім саме МКС, прокурора МКС, Офісу Генерального прокурора та Міністерства юстиції України. Під час виконання прохання МКС зберігати в таємниці прохання про співробітництво й будь-які підтвердні документи, статусу суб'єкта таких правовідносин набувають відповідний орган досудового розслідування, слідчий, орган прокуратури або суд, якому адресоване доручення Офісу Генерального прокурора. Такого статусу набуває й слідчий суддя у разі розгляду клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання МКС про тимчасовий арешт, а також слідчий суддя, суд у разі необхідності надання дозволу на проведення процесуальних дій, які потребують такого дозволу, за необхідності проведення прокурором МКС або уповноваженими ним працівниками МКС таких дій на території України (стаття 624 КПК України). Наведеними суб'єктами перелік не обмежується, оскільки до виконання прохань МКС можуть залучатись й інші особи, як-от особи, що здійснили затримання особи, яка розшукується МКС; свідки, потерпілі, їх представники та законні представники, спеціалісти та ін.

⁸⁴ Смирнов М. І. Порядок виконання Прокурором Міжнародного кримінального суду функцій та повноважень на території України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. № 4. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.52> С. 318.

Також органи, що вживають заходів безпеки, та їх посадові особи також набувають статусу суб'єктів правовідносин, пов'язаних зі співробітництвом із МКС. Відтак, суб'єктний склад таких правовідносин є динамічним і функціонально змінним: він не обмежується лише центральними органами України щодо співробітництва з МКС, а є значно ширшим, охоплює всіх потенційних учасників та визначається залежно від форми співробітництва та його обсягу, визначених у конкретному проханні МКС, що виступає як кримінальний процесуальний факт, із яким пов'язано виникнення відповідних правовідносин⁸⁵.

Розділ IX-2 КПК України також вживає термін «компетентні органи». В міжнародному співробітництві компетентний орган – орган, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом згідно з цим розділом або який забезпечує виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги (п. 7 ст. 541 КПК України). У ч. 1 ст. 617 КПК України передбачено: компетентний орган може через центральний орган України звернутися до МКС із запитом (проханням) про надання допомоги»; у ч. 3 ст. 626 КПК України зазначено про «Центральний орган України та компетентні органи України»; тобто компетентні органи та центральні органи традиційно розмежовано.

У контексті **повноважень компетентних органів** КПК України передбачає такий перелік:

- компетентний орган може через центральний орган України звернутися до МКС із запитом (проханням) про надання допомоги (ст. 617);
- якщо у проханні МКС про надання допомоги зазначено про необхідність його негайного виконання, документи

⁸⁵ Кучер І. О. Суб'єкти кримінальних процесуальних правовідносин, пов'язаних із співробітництвом з Міжнародним кримінальним судом. *Злочинність в Україні: сучасний стан та погляд у майбутнє* : матеріали заоч. наук.-практ. круглого столу (6 трав. 2025 р.) : електрон. наук. вид.; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2025. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2025/05/%D0%97%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_2025_%D0%9D%D0%94%D0%86-%D0%92%D0%9F%D0%97.pdf С. 153-155 С. 153–155.

або докази, складені або отримані компетентними органами України за результатами виконання такого прохання, не пізніше наступного дня після виконання надсилаються до центрального органу України для їх передачі до МКС (ч. 5 ст. 621);

– якщо під час виконання прохання МКС про співробітництво компетентним органом України буде з'ясовано, що виконання прохання може призвести до розголошення відомостей, які стосуються національної безпеки України, компетентний орган України зупиняє виконання такого прохання та невідкладно інформує про це центральний орган України. Центральний орган України проводить консультації з МКС з метою визначення умов подальшого виконання прохання та запобігання розголошенню відомостей, що стосуються національної безпеки України (ч. 5 ст. 622);

– Центральний орган України та компетентні органи України забезпечують використання відомостей, одержаних на виконання запитів (прохань) про надання допомоги відповідно до цієї статті, з додержанням умов, визначених Міжнародним кримінальним судом або державою, яка надала Міжнародному кримінальному суду такі відомості (ч. 3 ст. 626).

РОЗДІЛ 2
**ПОРЯДОК І ФОРМИ
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ
З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ**

**2.1. Переїняття кримінального провадження
в рамках співробітництва з Міжнародним
кримінальним судом**

Переїняття кримінального провадження є однією із форм співробітництва національних держав та МКС. В Україні переїняття кримінального провадження від Суду національними компетентними правоохоронними органами має відбуватися відповідно до положень ч. 2 та 3 ст. 620 КПК України. МКС же повинен керуватися при цьому ст. 70 (4) (а) та (б) РС.

У вказаних приписах Статуту йдеться про те, що:

а) кожна держава-учасниця поширює своє кримінальне законодавство, яким встановлено покарання за злочини, спрямовані проти об'єктивності слідчих та судових процедур, на злочини проти відправлення правосуддя, про які згадано у ч. 1 ст. 70 РС (а це сім правопорушень, що полягають у фальсифікації показань чи речових доказів, спробах вплинути на судовий процес шляхом перешкоджання, підкупу або помсти свідкам чи посадовим особам Суду, а також спроби іншим чином втрутитися у процес збору доказів), вчинені її громадянином або на її території;

б) на запит МКС держава-учасниця передає справу своїм компетентним органам для судового переслідування, останні ж повинні ретельно розглянути такі справи та виділити достатні ресурси й засоби для того, аби було здійснено їх ефективний розгляд.

Отож, попри те, що МКС має юрисдикцію щодо злочинів проти здійснення правосуддя, Суд може вирішити її не здійснювати, коли буде переконаний у тому, що ефективна боротьба з такими діяннями буде вестися правоохоронними органами держав-учасниць (чи держав, які визнали його юрисдикцію на підставі спеціальної домовленості/угоди).

Аналіз опублікованої практики МКС, а також інформації, що міститься у прес-релізах на офіційному сайті Суду⁸⁶, дає підстави стверджувати, що за весь час від моменту створення цього органу і до закінчення 2025 р. поки що не виникало ситуацій, за яких МКС клопотав би перед будь-якою державою про перейняття від нього такого провадження. Публікації дослідників практики МКС з питань перешкоджання діяльності Суду (до речі, вкрай нечисельних та геть «скупих» на відповідні дані) теж підтверджують такий висновок⁸⁷.

Перейняття кримінального провадження державою від МКС характеризується такими рисами: а) для цього потрібна обопільна згода як МКС, так і держави, компетентні органи якої переймають відповідне провадження (причому, як видається, ініціатором передання здебільшого виступатиме МКС); б) перейняття кримінального провадження в Україні може відбуватися лише щодо осіб, на які поширюється юрисдикція України; в) відповідне перейняття стосується тільки злочинів проти здійснення правосуддя; г) ці злочини мають бути вчинені в ході провадження, здійснюваного МКС.

Наведені ознаки перейняття повинні мати місце в сукупності. Розглянемо кожен із них детальніше. На перший погляд, співробітництво національної держави та МКС відбувається в односторонньому порядку. Держава передає матеріали, що підтверджують вчинення злочину, який належить до компетенції Суду, та, за можливості, особу, щодо якої здійснюється провадження, а МКС здійснює досудове розслідування та судовий розгляд. При цьому останній керується виключно своїм Статутом. Акти, що визначають повноваження МКС (РС, угоди про визнання юрисдикції МКС, закони про ратифікацію Статуту), не передбачають використання цим Судом положень

⁸⁶ URL: <https://www.icc-cpi.int/>.

⁸⁷ В одному із коментарів до РС вказано, що на момент такої публікації в МКС не здійснював жодні переслідувань за ст.70 РС (Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3-rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 1759). Авторам посібника відомо лише, що наприкінці 2013 р. МКС видав ордери на арешт осіб, причетних до ситуацій в Кенії та Центральноафриканській Республіці за їх ймовірну участь у злочинах, передбачених ст. 70 РС (Resolution ICC-ASP/12 Res, 6 (27 November, 2013. URL: https://asp.icc-cpi.int/sites/asp/files/asp_docs/Resolutions/ASP12/ICC-ASP-12-Res6-ENG.pdf).

кримінального матеріального та процесуального законодавства окремих держав. Попри те, РС, як відомо, передбачає незрівнянно меншу кількість правопорушень, ніж кримінальні закони окремих держав. З поміж-іншого, це спричиняє ситуацію, коли МКС стикається з явно злочинними діяннями осіб, щодо яких здійснює провадження, але не може інкримінувати особам відповідні правопорушення. Це має очевидне пояснення, яке полягає в тому, що МКС – це суд спеціалізований, який призначений здебільшого для протидії найбільш тяжким, кричущим, таким, що зачіпають інтереси всієї міжнародної спільноти, порушенням. До того ж, коли МКС починає здійснювати розслідування інших (окрім геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії), менш важливих та менш значимих кримінальних правопорушень, то він об'єктивно відволікається від виконання основних завдань та витрачає свої ресурси (час, зусилля, кошти).

На відміну від національних правових систем, МКС не має достатніх «засобів самозахисту». Так, у ч. 1 ст. 70 РС⁸⁸ вказано, що МКС має юрисдикцію щодо таких злочинів проти правосуддя, як: а) давання завідомо неправдивих показань після взяття зобов'язання давати правдиві показання (відповідно до Правил процедури і доказування⁸⁹ та згідно з ч. 1 ст. 69 РС); б) давання завідомо неправдивих або сфальсифікованих доказів; в) вчинення протизаконного впливу на свідка,

⁸⁸ Хоча ст. 70 міститься у ч. 6 Статуту (що стосується судового розгляду), немає жодних підстав вважати, що розробники РС мали намір обмежити її застосування лише злочинними діяннями, вчиненими виключно в ході здійснення провадження у Судовому відділі МКС. Таке вузьке тлумачення сфери застосування цієї статті надмірно б обмежило здатність Суду захищати цілісність своїх процесів. Відповідно, ст. 70 РС найбільш правильно тлумачити як таку, що застосовується до порушень, перелічених у ч. 1 ст. 70 РС, скоєних також під час будь-яких фаз (етапів) провадження в Суді, а не лише виключно судовою фазою провадження (Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3-rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 1753, 1754). Такий висновок підтверджується й у підправилі 6 правила 6 Правил процедури і доказування, де вказано, що «Правила доказування ... разом із статтею 69 застосовуються у провадженнях перед усіма палатами» (Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>)

⁸⁹ Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>.

втручання чи перешкоджання присутності свідка чи давані ним показань, помста за давання ним показань⁹⁰; г) знищення доказів, їх фальсифікування чи перешкоджання збиранню; г) будь-який протиправний вплив на посадову особу МКС⁹¹ задля примушування її не виконувати свої обов'язки чи виконувати їх неналежно; д) помста посадовій особі МКС за виконання нею своїх обов'язків; е) вимагання чи одержання хабара посадовою особою МКС у зв'язку із виконанням своїх офіційних обов'язків.

Порівняльний аналіз п.п. «а»–«ф» ч. 1 ст. 70 РС та відповідних положень вітчизняного КК (а саме ст.ст. 376–379, 382, 384–386 Розділу XVIII КК України «Кримінальні правопорушення проти правосуддя») дає підстави для тверджень, про неможливість МКС притягнути до відповідальності осіб за найбільш серйозні правопорушення у сфері правосуддя, що полягають, зокрема, у: а) відмові свідка від давання показань; б) відмові експерта, спеціаліста, перекладача від виконання покладених на них обов'язків; в) даванні свідками та потерпілими завідомо неправдивих показань без попереднього взяття ними зобов'язання давати правдиві показання; г) даванні завідомо неправдивого висновку експерта чи спеціаліста; г) завідомо неправильному перекладі чи завідомо неправдивому звіті оцінювача майна; д) перешкоджанні з'явленню потерпілого, експерта, спеціаліста до МКС;

⁹⁰ Вказані протиправні діяння можуть бути спрямовані як *проти свідка безпосередньо*, так і *проти третіх осіб* (родичів, друзів, знайомих свідка) за умови, що винний усвідомлює, що таким чином ним здійснюється психологічний тиск на свідка з метою перешкодити останньому давати показання чи змусити його давати спотворені показання, або якщо такі дії є помстою за те, що свідок надає допомогу та сприяння Суду (Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 1754).

⁹¹ Термін «посадова особа Суду» не визначено у РС, це визначення відсутнє й у додатково розроблених Правилах процедури і доказування. Однак, як можна зробити висновок із ст. 34 РС, такий термін охоплює представників усіх чотирьох органів МКС, згаданих там (Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 1755). До них же належить: а) Президія, б) Відділ досудового провадження, Судовий відділ та Апеляційний відділ, в) Офіс прокурора, г) Секретаріат.

е) примушуванні експерта та спеціаліста до відмови від давання висновку чи давання завідомо неправдивого висновку, є) незаконному втручанні в роботу автоматизованих систем МКС; ж) розголошенні відомостей про заходи безпеки щодо особи, яку за рішенням МКС було взято під захист тощо.

Отож, просте порівняння цих положень РС та КК України (а також інших держав) демонструє, що норми про посягання на правосуддя, передбачені національними кримінальними законами, куди більш розвинуті та точні, аніж Статут МКС у цій частині. Це, як видається, частково обумовлює існування інституту, про який йдеться. Адже МКС, передаючи державі провадження у разі вчинення злочинів проти правосуддя, що посягають на його власну діяльність, може, принаймні, розраховувати на те, що правоохоронні органи держави, розпочавши розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, передбачених ч. 1 ст. 70 РС, виявлять ще й інші протиправні діяння осіб, спрямовані проти нормальної роботи МКС (про які, однак, у РС взагалі не згадується, а, відтак, МКС на них, по суті, й не може належно відреагувати), і таки не залишать їх непокараними. Таким чином, не лише МКС захищає міжнародну безпеку, правопорядок та інтереси окремих держав, але й національні держави мають змогу «підставити плече» найавторитетнішому органу кримінальної юстиції.

У ситуаціях, за яких: а) у законодавстві держави відсутні положення кримінального закону, що забороняють таку форму поведінки, про яку йдеться у ч. 1 ст. 70 РС, б) відповідних приписів немає у держави, де обвинуваченим у цьому злочині є особа, на яку поширюється її юрисдикція (а як було продемонстровано вище, України це точно не стосується, адже її кримінальне законодавство достатньо розвинуте), єдиним варіантом буде здійснення кримінального переслідування виключно Судом.

При перейнятті державою кримінального провадження від МКС, це провадження на її території починається із стадії досудового розслідування, а не одразу із стадії судового розгляду. Причому будь-які проміжні рішення МКС не повинні мати преюдиційного значення для працівників правоохоронних органів національних держав.

Виникає питання: чи є клопотання МКС щодо переслідування за посягання проти його діяльності обов'язковим для суб'єкта, якому воно адресоване, і чи може Україна в особі компетентного центрального органу, відповідального за міжнародно-правове співробітництво, відмовити у задоволенні такого клопотання? На перший погляд, клопотання МКС не є обов'язковим, адже в ч. 2 ст. 620 КПК України йдеться про прохання Суду та вказано, що центральний орган України може перейняти кримінальне провадження. Але на противагу цьому в РС закріплені положення про обов'язковість таких клопотань, про що більш детально ще йтиметься у підрозділі 2.2 цього посібника. Наяву очевидна колізія між положенням КПК України та ратифікованим нашою державою міжнародно-правовим актом. Вирішується ця колізія на користь РС. Крім суто юридичних міркувань, варто згадати і старе правило: «Старший наказує проханням». Щодо цієї ситуації очевидно, хто тут є «старшим», і як його прохання стає обов'язковим.

Ще одне питання, яке виникає в аспекті перейняття кримінального провадження від МКС, стосується кола осіб, щодо діянь яких здійснюватиметься перейняте провадження. Не викликає сумніву, що Україна може (а як доведено вище – таки повинна) перейняти провадження щодо своїх громадян. Але злочини проти здійснення правосуддя, що реалізуються МКС, можуть вчинити і особи без громадянства. Відомо, що у міжнародному праві та в українському законодавстві виділяють, принаймні, дві групи таких осіб: а) особи без громадянства, котрі постійно проживають на території України, та б) особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні. Знову ж таки, особи без громадянства, які постійно проживають постійно в Україні, мають такий же статус, як і громадяни України. Тому вони можуть виступати суб'єктами, щодо яких здійснюється перейняте провадження в Україні. В обґрунтування такого рішення варто послатися на ст. 7 КК України, де визначено чинність українського закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України чи особами без громадянства, які постійно проживають в Україні, за межами України.

У вирішенні питання про перейняття кримінального провадження за кримінальні правопорушення, вчинені іноземцями або особами без громадянства, що не проживають постійно на території України, слід керуватися ст. 8 КК України. Частина 1 цієї статті передбачає, зокрема, що такі особи, які вчинили кримінальні правопорушення за межами України, підлягають в Україні кримінальній відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами. Акти, якими визнається юрисдикція МКС, якраз і є такими міжнародними договорами.

Вище йшлося про ситуації, коли злочини проти здійснення правосуддя, здійснюваного МКС, вчинені за межами України, – нерідко це відбувається за місцем знаходження МКС (Гаага, Нідерланди), де він і здійснює свої процесуальні дії. Водночас відповідні діяння, спрямовані проти належного здійснення правосуддя МКС, можуть бути вчинені і в Україні (Так, після початку повномасштабної агресії РФ проти нашої держави, розслідування злочинів, скоєних російськими агресорами, дедалі частіше відбувається саме в Україні, що й зрозуміло. Це зумовлено прагматичними міркуваннями, адже саме тут знаходиться більшість свідків, потерпілих, яким, звісно ж, зручніше, аби розслідування за їх участі відбувалося за місцем їхнього проживання/перебування. Зрештою, не слід забувати й про можливу економічну вигоду від здійснення розслідування за місцем вчинення злочину. Певно, керуючись саме такими міркуванням, нещодавно було прийнято рішення про створення Офісу МКС в Україні⁹²).

У такому разі (коли злочин проти діяльності МКС вчинено в Україні) має застосовуватися загальне правило, закріплене у ст. 6 КК України, відповідно до якого будь-які особи незалежно від громадянства підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом. У контексті наведеного принаймні дивним видається положення ч. 3 ст. 620 КПК України про консультації центрального органу України з МКС щодо можливості перейняття кримінального провадження тільки

⁹² Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні від 23.03.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_001-23#Text.

стосовно громадянина України. Адже, як зображено вище, перейняття підлягає кримінальне провадження щодо будь-якої особи, на яку поширюється юрисдикція України, а не лише щодо громадянина України. У будь-якому разі консультації можуть та повинні стосуватися не самого перейняття кримінального провадження, а лише технічних деталей реалізації цього заходу чи з'ясування об'єктивної можливості / неможливості здійснення провадження в Україні (наприклад, перейняття кримінального провадження від МКС з метою подальшого кримінального переслідування свідка за давання ним Суду завідомо неправдивих показань буде абсолютно беззмстовним тоді, коли така особа уже померла).

Варто звернути увагу на ще один момент у ст. 620 КПК України, який викликає застереження. А полягає він у тому, що: а) спочатку (у ч. 1 ст. 620 КПК України) йдеться про *передання матеріалів* кримінального провадження від центрального органу України до МКС, б) а потім, одразу ж (у ч. 2 та 3 цієї ж статті) про те, що уже МКС клопоче, *аби від нього було перейнято провадження* щодо злочинів проти здійснення правосуддя. Мабуть, це зроблено тому, що, на думку національного законодавця, між цими правовими інститутами існує тісний зв'язок. Заперечувати такий зв'язок, було б, звісно безглуздо. Проте він аж ніяк не є нерозривним⁹³. Наявна ж правова регламентація цього питання здатна привести до хибного висновку, згідно з яким МКС може просити державу перейняти від нього провадження щодо злочинів проти правосуддя, які посягають на нормальну роботу самого МКС, тільки тоді, коли ця ж держава спочатку передала йому відповідне провадження. Це, поза всяким сумнівом, не так. МКС може звертатися із відповідним клопотанням також і тоді, коли Суд сам розпочав провадження (щодо злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії) на прохання будь-якої іншої держави-учасниці РС (чи держави, яка визнала юрисдикцію суду на підставі спеціальної угоди), або ж коли таке рішення Суд прийняв за ініціативи Ради Безпеки ООН, чи коли рішення про початок провадження прийняв Прокурор МКС.

⁹³ А тому видається логічним, аби про ці різні правові інститути йшлося в і різних статтях КПК.

Нарешті, слід підкреслити, що МКС, клопочучи про перейняття від нього провадження, не має права давати національній державі вказівок щодо кримінально-правової кваліфікації діяння, застосування щодо осіб бажаного покарання⁹⁴ чи інших кримінально-правових заходів. Попри те, що ані у КПК України, ані у РС не передбачено обов'язку національної держави інформувати в подальшому МКС про те, як здійснюється розслідування, та які заходи кримінально-правового характеру було вжито до осіб, стосовно яких здійснено передання кримінального провадження, ознакою хорошого тону було б це зробити.

2.2. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги

Порядок виконання прохання МКС про надання допомоги врегульовано ст. 621 КПК України (а також ст.ст. 558 та 562 цього Кодексу, до яких здійснено відсилку). Попри те, слід ураховувати відповідні положення РС (передусім приписи ст. 86-100).

⁹⁴ У ч. 3 ст. 70 РС передбачено, що у разі визнання особи винною МКС може призначити покарання у вигляді позбавлення волі на строк *не більше 5 років позбавлення волі* та/або штрафу (відповідно до Правил процедури і доказування). Водночас, якби правоохоронні органи України перейняли б від МКС провадження за злочини проти правосуддя, і, відповідно, провадження здійснювалося б уже згідно з положеннями вітчизняного законодавства, то українські суди могли б призначити за вчинення таких діянь і незрівнянно суворіші покарання. Наприклад, у разі умисного заподіяння судді (у тому числі й судді МКС) тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, до винного може бути застосоване покарання у вигляді позбавлення волі на строк *від 5 до 12 років* (ч. 3 ст. 377 КК України), а у разі вчинення посягання на життя судді МКС (вбивства чи замаху на вбивство) – то й *узагалі довічне позбавлення волі* (ст. 379 КК України)! При призначенні покарання за вчинення злочинів проти правосуддя, що посягають на нормальну роботу МКС, вітчизняні судді не зв'язані відповідним положенням РС. А відтак МКС не має права давати будь-які поради чи вказівки з цього приводу. Принаймні в жодному із документів, що регламентують діяльність МКС, про це не йдеться.

МКС може звертатися з проханням про допомогу із запитом:

а) до держав-учасниць РС;

б) до держав, які не є учасницями РС (таким державам Суд може запропонувати надати допомогу на основі спеціальної домовленості / угоди чи на будь-якій іншій відповідній підставі);

в) до будь-якої міжурядової організації (співпраця з такими організаціями є виключно добровільною, адже і МКС, і міжурядові організації перебувають на тому ж рівні, що й окремі суб'єкти міжнародного права)⁹⁵.

Окрім того, відповідно до положень ст. 54 РС, можливе й «*посилене співробітництво*» (зазначимо, що у ст. 54 (2) (b) РС такий термін не вживається), у разі, коли Прокурор МКС уклав спеціальні домовленості, що сприятимуть кращій та більш якісній співпраці з боку якої-небудь держави, міжурядової організації чи особи.

У РС йдеться про *обов'язок співпраці* з боку держав та міжурядових організацій, проте *на приватних осіб* цей обов'язок не поширюється. МКС не вправі прямо змушувати осіб надати документи чи постати перед ним.

Відповідно до загальноновизнаного принципу договірного права (закріпленого, зокрема, й у Віденській конвенції про право міжнародних договорів⁹⁶), домовленості обов'язкові лише для держав-учасниць. Держави, які до таких не належать, не зазнають ні переваг, ні шкоди (лат. «*pacta tertiis nec nocent, nec procunt*»).

У РС по-різному сформульовані положення про обов'язок співпраці для держав-учасниць та держав-неучасниць. У ст. 86 РС йдеться про те, що держави-учасниці повинні усебічно співпрацювати із Судом щодо здійснення кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду. Що ж стосується співпраці з державами-неучасницями,

⁹⁵ Гловюк І. В. Взаємодія України та Міжнародного кримінального суду. Міжнародне кримінальне право : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. І. Созанського та О. М. Броневицької. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 350.

⁹⁶ Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.

то, як уже зазначалося, на підставі спеціальних домовленостей з ними Суд може *запропонувати* надання ними такої допомоги (ч. 5 ст. 87 РС). Слово «запропонувати» вказує на те, що співпраця держав-неучасниць РС може здійснюватися винятково на добровільних засадах.

Водночас в окремих випадках держави, котрі не є учасницями РС, зобов'язані співпрацювати з МКС (зокрема, й виконувати прохання Суду). Так, у ст. 1 РС йдеться про те, що існують три механізми, які здатні привести в дію юрисдикцію Суду: а) коли держава-учасниця РС передала ситуацію Прокурору МКС, б) коли Рада Безпеки ООН передала ситуацію МКС, та в) коли Прокурор Суду сам розпочинає розслідування на підставі відповідних матеріалів. Отож, механізм кримінального переслідування в МКС може бути запущено не лише Прокурором Суду, але й державами-учасницями, а також Радою Безпеки ООН. Позаяк практично усі держави (безвідносно до того, чи є вони учасницями Статуту, чи ні) є членами ООН, то у разі, коли Рада Безпеки ООН передає справу для кримінального переслідування до МКС, це стосується усіх держав-членів ООН. Отже, і держави-учасниці Статуту, і держави, що такими не є, зобов'язані співпрацювати із МКС.

Повноваження Ради Безпеки ООН визначено у Статуті ООН. Рішення, прийняті Радою Безпеки ООН (згідно зі ст. 25 Статуту ООН)⁹⁷, мають обов'язково виконуватися усіма державами, що є членами ООН. Відтак Рада Безпеки ООН при переданні МКС кримінального провадження, що стосується підтримання міжнародного миру, може, своєю чергою, звертатися й до держав-членів ООН із проханням про співпрацю із МКС у розслідуванні такої справи. Причому такі прохання Ради Безпеки ООН, по суті, є вимогою, позаяк є обов'язковими для держав-членів ООН (котрі зобов'язані підпорядковуватися положенням Статуту ООН та виконати резолюцію Ради Безпеки по співпраці з МКС).

Держави, що не є учасницями РС, мають обов'язок співпрацювати з МКС тоді, коли до Суду з цього приводу звернеться Рада Безпеки ООН, а також згідно з положеннями

⁹⁷ Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.

Женевських конвенцій (у яких сказано, що держави повинні забезпечувати дотримання норм міжнародного кримінального права). Кримінальні правопорушення, які підпадають під юрисдикцію МКС, є, поза всяким сумнівом, найбільш серйозними міжнародними злочинами.

Практично усі держави ратифікували Женевські конвенції 1949 р.⁹⁸ (або приєдналися до них). А, відтак, договірні держави зобов'язані (відповідно до ст. 1, загальної для цих конвенцій) дотримуватися та забезпечувати дотримання Женевських конвенцій. Положення зазначених конвенцій є частиною міжнародного гуманітарного права. Це ж, своєю чергою, означає, що права вимагати дотримання цих норм має кожен член міжнародного співтовариства.

З усіх чотирьох Женевських конвенцій чітко не незрозуміло, до яких саме дій повинні вдатися держави, аби «забезпечити дотримання» положень цих конвенцій «за будь-яких обставин». Видається, що, оскільки однією з цілей створення МКС є судове переслідування за серйозні порушення Женевських конвенцій 1949 р., то держави, котрі не є учасницями РС, проте є учасницями Женевських конвенцій, зобов'язані, принаймні, не блокувати дій МКС з розслідування порушень Женевських конвенцій.

Отож, за загальним правилом, будь-які домовленості не обов'язкові для держав-неучасниць договору. Однак, якщо розглядати передання провадження до МКС Радою Безпеки ООН з огляду на загальні засади міжнародного права (з огляду на повноваження Ради Безпеки ООН, а також положення статті 1, яка є спільною для всіх Женевських конвенцій 1949 р.), то є всі підстави для твердження, що за своєю природою співпраця з МКС є обов'язковою.

⁹⁸ Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: Женевська конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text; Про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: Женевська конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text; Про поводження з військовополоненими: Женевська конвенція від 12.08.1949р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text; Про захист цивільного населення під час війни: Женевська конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

А тому у деяких провадженнях навіть держави, що не приєдналися до РС, зобов'язані з ним співпрацювати.

Як уже зазначалося, МКС може (згідно зі ст. 87 РС) запропонувати будь-якій державі, що не є учасницею Статуту, співпрацювати на основі «спеціальних домовленостей» чи «на будь-якій іншій відповідній основі». Це означає, що форми співпраці держави з МКС є гнучкими та можуть бути й неофіційними⁹⁹.

Положення ст. 87 РС чітко вказує на те, що прохання про допомогу від МКС має надаватися саме на основі *запиту*, виданого Судом. Статут не вимагає прямого чи спонтанного передання інформації (чи надання допомоги в іншій формі) від національного органу до Суду (та навпаки). Проте таке надання допомоги не заборонене РС, а в окремих випадках може бути дуже корисним¹⁰⁰.

Не виключено, що і держава-учасниця РС, і держава-неучасниця, яка, проте, погодилася співпрацювати з МКС на основі спеціальної домовленості, прохання про співробітництво з МКС ігнорує чи неналежно їх виконує (перешкоджаючи таким чином МКС здійснювати його повноваження відповідно до РС). В обох цих випадках МКС може повідомити про цей факт: а) Асамблею держав-учасниць; б) або Раду Безпеки ООН (в другому випадку тоді, коли ситуація передана до МКС на розгляд Радою Безпеки). Однак, на жаль, доводиться констатувати, що ані Асамблея, ані Рада Безпеки, не мають реальних важелів впливу щодо держав, які ігнорують вказаний обов'язок щодо співпраці з МКС.

До прикладу, 17 вересня 2023 р. МКС видав ордер на арешт Президента рф в. путіна. Під час його відвідування Улан-Батору цей ордер не виконала Монголія (будучи членом МКС). Монголія аргументувала це тим, що країна опинилася у скрутному становищі через свою енергетичну

⁹⁹ Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 269–270. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>.

¹⁰⁰ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2084.

залежність від РФ (ця держава імпортує 95% нафтопродуктів та 20% електроенергії від РФ) та посилалася на начебто необхідність дотримання дипломатичних імунітетів. І це пропри те, що персональний імунітет (зокрема, й імунітет глав держав) – не перешкода до виконання ордеру міжнародного суду. Як вказала Палата суду в Гаазі, держави-члени МКС, а також ті, котрі визнають його юрисдикцію, зобов'язані арештовувати й видавати осіб, які підпадають під дію ордерів МКС, незалежно від їх посади чи громадянства. В подальшому, 24 жовтня 2024 року, МКС констатував, що Монголія порушила свої міжнародні зобов'язання за РС, зазначивши, що відмова Монголії виконувати обов'язків ордер МКС на арешт путіна «є важким ударом по МКС та міжнародній системі кримінального права»¹⁰¹.

Проте інших інструментів, окрім констатації цього факту, МКС, по-суті, не має¹⁰². Адже, дотримуючись ст. 87 РС, порушнику у цьому разі фактично нічого не загрожує. МКС не має права накладати на державу-порушницю жодних санкцій, а може тільки, як уже зазначалося, «передати питання на розгляд Асамблеї держав-учасниць МКС». Ця Асамблея також дуже обмежена у можливості «покарати». Адже навіть у найбільш критичних випадках вона може хіба позбавити державу-порушницю певних процедурних можливостей всередині МКС, найбільш суворим є позбавлення держави права пропонувати кандидатури нових членів цього суду. Проте Монголії і тут нема чого остерігатися: у 2024 р. урше в історії до МКС обрали суддю від Монголії Е. Дадміна, котрий працюватиме там 9 років, а в осяжному майбутньому ця держава

¹⁰¹ ICC Pre-Trial Chamber II Decision from 24 October 2024 № ICC-01/22. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd1809d1971.pdf>; Ukraine situation ICC Pre-Trial Chamber II finds that Mongolia failed to cooperate in the arrest and surrender of Vladimir Vladimirovich Putin and refers the matter to the Assembly of States Parties: Press Release from 24 October 2024. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/ukraine-situation-icc-pre-trial-chamber-ii-finds-mongolia-failed-cooperate-arrest-and>.

¹⁰² Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 270. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>.

не матиме нової можливості обрати суддю МКС. Вигнання ж з МКС Монголії за відмову виконати ордер на арешт путіна навіть не розглядають (бо в Азії і без того обмаль держав-членів РС). Така ситуація є типовою проблемою міжнародного права, що майже повністю ґрунтується на добрій волі держав при виконанні ними взятих зобов'язань. Міжнародні договори рідко коли містять інструменти примусу для їх учасників, тому те, що автори РС не передбачили покарання за порушення державою своїх обов'язків – не виняток.

Інша подібна «кричуща» і достатньо «свіжа» ситуація: 24 листопада 2024 р. МКС видав ордер на арешт прем'єр-міністра Ізраїлю Беньяміна Нетаньяху та колишнього міністра оборони країни Йоава Галанта «за злочини проти людяності та воєнні злочини, вчинені у період щонайменше з 8 жовтня 2023 року до щонайменше 20 травня 2024 року»¹⁰³, уже в квітні 2024 р. Б. Нетаньяху відвідав Угорщину, однак нею також не було виконано ордер МКС. Окрім того, прем'єр-міністр Угорщини повідомив про те, що як протест (цей ордер МКС він назвав політизованим) його країна виходить із МКС. Таке рішення було підтримано парламентом Угорщини. В подальшому Президентство Асамблеї держав-учасниць МКС висловило «стурбованість» рішенням Угорщини вийти з РС, патетично зазначивши, що це «затмарює спільне прагнення до справедливості і послаблює нашу рішучість боротися з безкарністю». Також Угорщину закликали залишатися учасницею РС і «вступити в конструктивний діалог з цього питання, їй нагадали, що «якщо країна виходить із РС, це не звільняє її від зобов'язань, що були покладені на неї як на учасницю». Однак питання про застосування стягнень до Угорщини, яка явно та очевидно проігнорувала свої міжнародні зобов'язання, навіть не піднімалося¹⁰⁴.

¹⁰³ Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel's challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant: Press Release from 21 November 2024. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges>.

¹⁰⁴ Presidency of the Assembly of States Parties responds to announcement of withdrawal from the Rome Statute by Hungary: Press Release from 3 April 2025. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/presidency-assembly-states-parties-responds-announcement-withdrawal-rome-statute-hungary>.

Подібні приклади, на щастя, не є масовими, типовими. Хочеться сподіватися, що більшість держав у відносинах співпраці з МКС діють добросовісно і таки дотримуються відомого ще древнім римлянам принципу «*pacta sunt servanda*» («домовленості повинні виконуватися»). Тому важливо, аби як держави-учасниці РС, так інші держави, що визнали юрисдикцію МКС, сумлінно виконували прохання Суду, оскільки це забезпечує верховенство права, дає можливість розслідувати найтяжчі міжнародні злочини, притягувати винних до кримінальної відповідальності, надавати компенсації жертвам.

Належна ж реалізація вказаного обов'язку держав неможлива без належного розуміння: а) порядку звернення МКС з проханням про допомогу, б) питання про те, чи можна (а якщо так, то за яких умов) відмовити у задоволенні такого клопотання чи відстрочити його виконання; в) як слід діяти у разі взаємовиключних (конкуруючих) прохань з боку МКС та інших організацій чи держав тощо.

Прохання МКС можуть надсилатися:

а) дипломатичними чи будь-якими іншими каналами, що їх держава визначила під час ратифікації РС, прийняття, затвердження чи приєднання;

б) через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол);

в) через будь-яку відповідну регіональну організацію (до прикладу, Євроюст, Європол).

Прохання МКС надсилається у письмовому вигляді. Воно повинно містити: а) стислий виклад мети прохання / запитуваної допомоги (у ньому має бути вказівка на правову основу та підстави цього прохання); б) детальну інформацію про місцеперебування чи якусь особу / місце, котрі потрібно встановити / ідентифікувати для надання допомоги; в) стислий виклад суттєвих фактів, на яких ґрунтується прохання, г) мотиви та детальний виклад процедури / вимоги, яких потрібно дотриматися, г) будь-яку інформацію, потрібну для надання запитуваної допомоги.

Задля полегшення виконання запиту МКС повинен надати якнайбільше доступної інформації про місцезнаходження / ідентифікацію якоїсь особи чи місця (якщо ці відомості

потрібні для виконання запиту). Зрештою, якщо МКС клопоче про проведення обшуку і не вкаже точне місце, що має бути предметом обшуку, то й провести цю процесуальну дію буде просто неможливо¹⁰⁵.

Прохання про співробітництво запитувана держава повинна зберігати в таємниці. МКС може ставити вимогу, щоб будь-яка інформація, яка передається ним, була використана таким чином, аби було забезпечено фізичну безпеку потерпілих, свідків (у тому числі й потенційних), а також їх близьких і членів сімей.

З огляду на те, що кримінальне провадження в державах регулюється їх національним законодавством, то й виконання прохань здійснюється відповідно до національних процедур. У ст. 88 РС вказано, що держави-учасниці повинні забезпечити процедури, передбачені їх національним законодавством для усіх форм співробітництва: і щодо передачі осіб, і стосовно інших форм допомоги. Водночас (якщо це не заборонено законодавством запитуваної держави) у виконанні прохання МКС може бути частково дотримана й процедура, зазначена у проханні про допомогу. Окрім того, особам, вказаним у проханні, може бути дозволено бути присутніми та надавати допомогу у процесі виконання. Часто МКС хоче скористатися цією можливістю, аби упевнитися у тому, що зібрані шляхом співпраці докази точно можуть бути використані у процесі судового розгляду. Якщо існують суперечки стосовно бажаного способу отримання доказів, про які клопоче Суд, та процесуальним законодавством запитуваної держави, то між державою та МСК цього приводу слід провести консультації (відмова у виконанні прохання з цієї підстави не можлива)¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Гловюк І. В. Взаємодія України та Міжнародного кримінального суду. Міжнародне кримінальне право : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. І. Созанського та О. М. Броневицької. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 367; Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2112.

¹⁰⁶ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2099.

Прохання МКС про надання допомоги у зв'язку з здійсненням розслідування чи кримінального переслідування згідно положень РС може стосуватися широкого кола питань:

- передання осіб МКС (що забезпечується тимчасовим арештом й арештом);
- ідентифікації й встановлення місцеперебування осіб (при цьому не робиться жодної різниці між тим, чи є така особа підозрюваним, потерпілим чи свідком)¹⁰⁷ або предметів;
- отримання доказів (зокрема, й показань під присягою) та збирання доказів (включаючи думки експертів й експертні висновки);
- допиту особи, щодо якої здійснюється розслідування / кримінальне переслідування;
- вручення документів (зокрема, й судових документів);
- сприяння добровільному з'явленню осіб до МКС як свідків чи експертів;
- тимчасового передання осіб;
- проведення огляду місць чи об'єктів (включаючи ексгумацію та огляд поховань);
- здійснення обшуків та накладення арешту;
- надання записів й документів (зокрема, й офіційних);
- захисту свідків й потерпілих та збереження доказів;
- виявлення, відслідковування й заморожування чи арешту доходів, активів чи майна, виявлення знарядь злочину задля подальшої конфіскації без шкоди для добросовісних третіх осіб.

Перелік можливих прохань МКС не вичерпний, оскільки у ч. 1 ст. 93 РС вказано, що МКС може клопотати про надання й інших видів допомоги за умови, що вони: а) не заборонені законодавством запитуваної держави; б) надання такої допомоги сприятиме здійсненню розслідування й кримінального переслідування за злочини, які підпадають під юрисдикцію МКС. Така допомога може включати перехоплення комунікацій, проведення судово-медичного ДНК-дослідження тощо. МКС може звертатися по допомогу на широкій основі

¹⁰⁷ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2085.

(наприклад, для співпраці у захисті свідків), тобто і тоді, коли цей запит не стосується здійснення розслідування / кримінального переслідування. Запит МКС може бути поданий і до пред'явлення якихось звинувачень, до видачі будь-якого ордеру на арешт. Перелік видів допомоги значною мірою заповичений із Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин¹⁰⁸. МКС може клопотати не лише про надання виключно правової допомоги, його прохання можуть стосуватися також вжиття заходів, що не мають суто юридичного характеру, як-от, надання приміщень й необхідної інфраструктури для проведення розслідувань на території запитуваної держави, надання логістичної підтримки, такої як, припустімо, транспортування підозрюваного¹⁰⁹.

МКС може визначити *спосіб виконання його прохання*. Наприклад, у випадку документа, щоб він був засвідчений певним чином. За таких обставин держава повинна надати документ із запитуваним засвідченням. Або ж припустімо, Суд може вказати, що він просить не просто отримати показання осіб, а одержати ці показання під присягою. Чи, приміром, він може клопотати, аби була забезпечена можливість провести допит із використанням відеозв'язку з Гааги, що дозволить представникам сторін обвинувачення за захисту МКС безпосередньо здійснювати допит (варто зауважити, що попри практичність та беззаперечну зручність, цей спосіб надання доказів не отримав чіткої регламентації у ст. 93 РС). Або ж МКС, клопочучи про вручення документів (слово «документи» охоплює всі форми судових листів і судових протоколів, а також іншу документацію), може вказати бажану форму їх передачі, як-от особисте вручення деяких важливих процесуальних документів (включаючи, зокрема, ордери на арешт, повістки про явку та документи, що містять обвинувачення)¹¹⁰.

¹⁰⁸ Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text.

¹⁰⁹ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2085–2087, 2090.

¹¹⁰ Там само. P. 2081.

Запитувана держава може виконати тільки той запит МКС, виконання якого входить до її відповідальності. Якщо ж інформація, особа чи предмет, що запитується Судом, перебувають під контролем третьої держави чи міжнародної організації, запитувана держава не зобов'язана виконувати такий запит. Натомість їй слід повідомити МКС про цю обставину, після чого Суд зобов'язаний продовжити вирішення цього питання з третьою державою чи міжнародною організацією¹¹¹.

Якщо МКС клопоче про виклик свідка чи експерта, то вказаним особам ним *може бути надано гарантію* того, що їх *не буде піддано переслідуванню*, триманню під вартою або якому-небудь іншому обмеженню свободи з боку МКС щодо будь-якого діяння, яке мало місце до виїзду із запитуваної держави. Це положення ч. 2 ст. 93 РС аналогічне статтям багатьох дво- та багатосторонніх договорів про взаємну допомогу, які передбачають, що свідок чи експерт, який з'явився у запитуючій державі-учасниці на підставі чинного договору, не може бути переслідуваний чи затриманий, або піддаватися якому-небудь обмеженню особистої свободи стосовно дій чи засуджень, що передували його виїзду з території запитуваної держави. Відповідно до цього положення, особи, які постають перед Судом для надання свідчень чи іншої допомоги, *можуть отримати* такий захист від суду. Проте, на відміну від підходів, що відображені в інших конвенціях / договорах, застосування такого захисту *не є автоматичним*. МКС має дискреційне право вирішувати, чи надавати особі «безпечну прогулянку». Адже цілком можуть існувати ситуації, коли неприйнятною є можливість постати перед Судом захищеним, перед обличчям невіршених звинувачень проти особи. Отож, МКС у кожній конкретній ситуації вирішує, чи слід надавати таким особам захист, а якщо так, то в яких межах¹¹².

Не виключено, що, на думку запитуваної держави, виконати прохання МКС неможливо чи надто складно. Таке може трапитися, припустімо, тоді, коли: а) у відповідному проханні

¹¹¹ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2099.

¹¹² Там само. P. 2090–2091.

надано недостатньо інформації, б) надання якогось виду допомоги, вказаного у проханні, у запитуваній державі заборонено (наприклад, примушування адвоката до давання показань з питань, що охороняються адвокатською таємницею); в) попри вжиті заходи так і не вдалося встановити місцезнаходження розшукуваної особи; г) особа, вказана в ордері, уже залишила територію запитуваної держави чи померла; г) виконання прохання МКС у первісному вигляді призведе до того, що запитувана держава порушить чинні міждержавні зобов'язання тощо.

У такому разі остання усе одно не має права відмовити Суду у задоволенні запиту (запити МКС не можуть бути відхилені)¹¹³ і повинна без зволікань провести *консультації із МКС*. Під час консультацій держава повідомляє МКС про особливі приписи її національного законодавства та з'ясовує питання про те, чи існує можливість надання допомоги іншим чином. Якщо після консультацій консенсусу так і не буде досягнуто, МКС вносить до такого прохання відповідні зміни.

Відмова (повна чи часткова) держави-учасниці у виконанні прохання про допомогу (згідно зі ст. 72 РС) можлива лише в одному випадку: коли є прохання пред'явлення документів чи розкриття інформації, що стосуються її національної безпеки. Перед відмовою у виконанні прохання про допомогу запитувана держава зобов'язана розглянути питання про те, чи може відповідна допомога бути надана в інший спосіб чи пізніше (звісно, при цьому Прокурор МКС чи Суд мають погодитися прийняти допомогу на змінених умовах). Якщо запитувана держава відмовила у виконанні прохання про допомогу, вона повинна невідкладно повідомити МКС чи Прокурора про це із обов'язковим зазначенням причин відмови (при відмові запитувана держава-учасниця повинна чітко зазначити, які саме питання стосуються її національної безпеки)¹¹⁴.

МКС може *клопотати про тимчасове передання особи, яку тримають під вартою* (для проведення впізнання,

¹¹³ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2091.

¹¹⁴ Там само. P. 2093.

давання показань чи надання іншої допомоги). Цю особу можна передати МКС за таких умов:

– особа добровільно дає інформовану згоду на передання (така згода отримується у письмовій формі; вимога інформованої згоди вимагає, щоб особу повідомили про мету передачі, її правові та фактичні наслідки; окрім того, особі слід надати інформацію про право заперечувати проти передачі)¹¹⁵;

– після виконання цілей передання МКС без зволікань повинна повернути запитуваній державі цю особу. МКС має вирішити, коли мета переведення була досягнута, тобто коли присутність переданої особи у Суді перестає бути необхідною. Однак формулювання ст. 93 (6) (b) РС не виключає консультацій між запитуваною державою й Судом щодо періоду часу, протягом якого особу слід повернути.

Іноді трапляється, що *під час перебування* такої особи *під контролем МКС* вона клопоче про надання притулку та просить не передавати її назад державі. У такому разі ст. 68 РС покладає абсолютне зобов'язання на МКС забезпечити безпеку осіб, які співпрацювали з Судом (їх не слід передавати до прийняття рішення компетентним органом приймаючої держави у справі про розгляд клопотання про надання притулку); ця вимога має пріоритет над зобов'язанням повернути особу відповідно до положень ч. 6 ст. 93 РС. Звісно, подібні ситуації в майбутньому можуть істотно послабити потенційну співпрацю між МКС та конкретною державою у сфері передачі свідків та інших осіб, однак перевага їх безпеки є беззаперечною¹¹⁶.

У разі виконання прохання МКС про надання документів чи інформації Суд, за загальним правилом, повинен забезпечити *конфіденційність відомостей* (це, звісно ж, не стосується даних, які об'єктивно повинні бути розкриті з метою з'ясування тих обставин кримінального правопорушення, про які прямо вказано у проханні). Якщо запитувана держава передає Прокурору МКС документи чи інформацію,

¹¹⁵ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2095.

¹¹⁶ Там само. P. 2097–2098.

що міститься в інших джерелах, на умовах конфіденційності, то Прокурор має право використати такі відомості тільки для здобуття нових доказів, як джерело для пошуку інших зачіпок у розслідуванні¹¹⁷.

Проте згодом запитувана держава може змінити позицію і з власної ініціативи чи на прохання Прокурора погодитися на розкриття таких документів / інформації. Після цього вони можуть бути використані як докази відповідно до положень розділу 5 («Розслідування та кримінальне переслідування») та розділу 6 («Судовий розгляд») РС¹¹⁸ та відповідно до Правил процедури і доказування¹¹⁹.

Положення про можливість розкриття конфіденційних даних на пізнішому етапі може бути зумовлена: а) зникненням причини, через яку запитувана держава ставила вимоги про конфіденційність; б) використання доказів стало настільки важливим для обвинувачення, що воно перевершило необхідність у конфіденційності¹²⁰.

Якщо держава-учасниця РС отримує і від МКС, і від іншої держави (відповідно до міжнародного зобов'язання) *одночасні прохання, що не полягають у передачі чи видачі*, то держава проводить консультації з МКС та іншою державою, й докладає зусиль для виконання обидвох прохань (за потреби – шляхом відстрочення умов виконання прохання чи встановлення умов виконання прохання). Загалом у більшості випадків питання можна вирішити, надаючи необхідну допомогу обом сторонам. Наприклад, якщо робиться запит на надання тих самих документів, копії можуть бути надані обом сторонам, що запитують.

¹¹⁷ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2099.

¹¹⁸ Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07. 1998 р. (дата набрання чинності для України – 01.01. 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

¹¹⁹ Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>.

¹²⁰ Otto Triffterer and Kai Ambos (ed.s), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2099.

Якщо держава-учасниця РС одержує: а) *від МКС прохання про передачу йому особи* (згідно зі ст. 89 РС) та, *водночас*, б) *отримує прохання від якої-небудь держави про видачу цієї ж особи за те ж саме діяння*, що містить склад злочину, щодо якого МКС просить про передачу, про це слід повідомити і запитуючу державу, і Суд.

Якщо *запитуюча держава є державою-учасницею РС*, то пріоритет надається проханню МКС за умови, що:

а) *Суд виніс постанову про прийнятність справи* (ч. 2 ст. 90 РС)¹²¹, у зв'язку з якою він клопоче про передання особи;

б) у цій постанові враховано розслідування / кримінальне переслідування, здійснюване запитуючою державою у зв'язку з її проханням про видання.

Якщо МКС такої *постанови ще не виніс*, запитувана держава до винесення постанови може на власний розсуд здійснювати розгляд прохання про видачу від запитуючої держави, але видати особу до винесення МКС постанови про неприйнятність не має права. МКС повинен винести відповідну постанову в прискореному порядку.

За наявності вищезгаданих одночасних клопотань і від МКС, і від *запитуючої держави, яка не є державою-учасницею РС*, слід урахувувати те, чи зв'язана запитувана держава міжнародним зобов'язанням стосовно видачі запитуваній державі:

а) якщо таке *міжнародне зобов'язання відсутнє*, то перевага надається проханню про передачу від МКС, за умови, що Суд визнав цю справу прийнятною. Якщо у такій справі МКС не виніс постанови про прийнятність, запитувана держава вправі розпочати розгляд прохання про видачу від запитуючої держави;

б) якщо запитувана держава *має перед запитуючою державою міжнародне зобов'язання щодо видачі*, запитувана

¹²¹ Прийнятність справи МКС означає констатацію судом того факту, що справа відповідає певним умовам і суд може її розглядати. Це означає: а) серйозність справи, б) її відповідність принципу компліментарності (що національні суди не здатні чи не бажають здійснювати розслідування) та юрисдикції МКС. Прийнятність включає не тільки наявність юрисдикції, але й перевірку того, чи не є ця справа незначною або чи не було проведено належне розслідування в державі.

держава може: або передати цю особу МКС, або видати її запитуючій державі.

У прийнятті відповідного рішення запитуваній державі варто, передусім, враховувати:

- а) дати, коли надійшли прохання від МКС та від держави;
- б) інтереси запитуючої держави (зокрема те, чи було вчинено злочин на її території, громадянство потерпілих і особи, котру просять видати);
- в) можливість подальшого передання особи між МКС та запитуючою державою.

У ситуації, за якої держава-учасниця РС отримує *одночасно прохання про передачу особи від МКС, і про видачу цієї ж особи від держави*, але за інший злочин (аніж той, за який МКС просить її передати), також слід враховувати ту обставину, чи зв'язані запитувана та запитуюча держава між собою відповідними зобов'язаннями:

а) якщо запитувана держава *не пов'язана* із запитуючою державою міжнародним зобов'язанням *щодо видачі*, то пріоритет має прохання МКС;

б) за протилежної ж ситуації (коли зобов'язання щодо видачі існує), запитувана держава повинна врахувати всі відповідні фактори, передусім ті, про які йдеться у ч. 6 ст. 90 РС (та про які щойно згадувалося), з-поміж них особливо слід зважити на характер і тяжкість інкримінованого особі діяння.

Окрім того, деякі дослідники абсолютно резонно вказують на те, що одним із факторів, що їх запитувана держава неодмінно має брати до уваги у прийнятті відповідного рішення, є те, чи дійсно бажає і здатна запитуюча держава продовжити кримінальне провадження щодо екстрадиції. Якщо ж відповідної готовності та реальної спроможності в останньої немає, то слід зважати на те, що у цієї держави відсутні й інтереси, котрі підлягають захисту¹²².

Якщо ж МКС прийняв рішення про неприйнятність йому справи, а після цього запитуючій державі відмовили у видачі, то запитувана держава повідомляє МКС про це рішення.

¹²² Гловюк І. В. Взаємодія України та Міжнародного кримінального суду. Міжнародне кримінальне право : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. І. Созанського та О. М. Броневицької. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 362.

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 621 КПК (а також положеннями ст. 558 цього ж Кодексу), прохання МКС повинно бути виконане не пізніше одного місяця від моменту його надходження до безпосереднього виконавця. За потреби у великих за обсягом та складних процесуальних дій (у тому числі й тих, що можуть бути проведені тільки на підставі ухвали слідчого судді або ж потребують погодження прокурора), центральний орган України може продовжити строк виконання. Якщо МКС позначив своє *прохання як невідкладне*, то документи чи докази, підготовлені у відповідь (відповіді слід надіслати мовою оригіналу та у їх оригінальному вигляді), надсилаються без найменших зволікань (у будь-якому разі не пізніше наступного дня після виконання) до центрального органу України для їх передання до МКС.

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 621 КПК України та ст.ст. 94 й 95 РС, *виконання прохання МКС може бути відстрочене* у таких випадках:

а) коли негайне виконання цього прохання перешкоджатиме здійснюваному державою, до якої направлено запит Суду, розслідуванню чи кримінальному переслідуванню по якомусь провадженню (до прикладу, якщо Прокурор МКС розслідує злочин геноциду щодо певної особи, і цю ж особу водночас підозрюють / обвинувачують у вчиненні пограбування в межах юрисдикції запитуваної держави, остання може відкласти негайне виконання запиту Суду за умови, що виконання цього запиту може завадити кримінальному провадженню про пограбування);

б) коли МКС ще не прийняв рішення щодо юрисдикції чи прийнятності справи – до прийняття такого рішення (окрім ситуації, за якої МКС дозволив Прокурору МКС збирати докази).

Запитувана держава може продовжувати власні розслідування відповідно до свого національного законодавства чи не вживати жодних дій у цьому питанні до прийняття відповідного рішення МКС. Це практичне положення чітко вказує на те, що держава не повинна даремно витратити час та зусилля на запит, де в подальшому ймовірно буде встановлено, що справа не є допустимою, чи що МКС не має юрисдикції¹²³.

¹²³ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2107.

В обох із наведених вище випадків відкладення здійснюється на період часу, «узгодженого з Судом». Дослідники звертають увагу на це спеціально підібране формулювання, яке означає, що ані позиція МКС, ані позиція держави, до якої той звертається із проханням, не має автоматичного пріоритету. У визначенні часу на відкладення слід застосовувати «розумний підхід» і теоретично можна досягнути згоди щодо тривалості будь-якого відкладення¹²⁴. Водночас слід враховувати ту обставину, що відстрочення не може перевищувати строк, потрібний для завершення відповідного розслідування /кримінального переслідування у запитуючій державі.

Якщо негайне виконання запиту МКС відкладається, існує ризик того, що докази в подальшому стануть недоступні (коли запит зрештою буде виконано). У такому випадку Прокурор може вимагати вжиття заходів щодо збереження доказів (ч. 2 ст. 94 РС, абз. 2 п. 2 ч. 3 ст. 621 КПК України). Фахівці вказують на те, що хоча про це прямо в РС не йдеться, однак сама мета такого положення передбачає, що запитувана держава-учасниця не може відкласти виконання цього запиту¹²⁵.

Прохання МКС про надання допомоги може передбачати здійснення процесуальних дій стосовно особи, приміщення чи іншого майна, що, відповідно до законодавства України, користуються на території нашої держави дипломатичним імунітетом. У такому разі центральний орган України повинен: а) негайно проінформувати про це МКС та б) відкласти виконання прохання на строк до отримання інформації про досягнення домовленості між МКС та відповідною іноземною державою / міжнародною організацією про відмову останньої від дипломатичного імунітету (ст. 98 РС, ч. 6 ст. 621 КПК). Це зумовлено тим, що ст. 98 РС покладає на МКС зобов'язання не ставити державу у становище, за якого вона змушена порушувати свої міжнародні зобов'язання щодо імунітетів.

¹²⁴ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2104.

¹²⁵ Там само.

Якщо прохання можна виконати без застосування примусових заходів (припустімо, здійснюється допит особи, зокрема, й за відсутності органів влади запитуваної держави-учасниці, особа добровільно надає докази, проводиться огляд громадського місця), то у разі визнання прийнятності справи, згідно зі ст.ст. 18 та 19 РС, Прокурор після проведення консультацій із запитуваною державою-учасницею може безпосередньо виконати це прохання на території запитуваної держави, якщо на її території ймовірно було вчинено злочин. В інших випадках після консультацій із запитуваною державою та урахування яких-небудь умов та обґрунтованих занепокоєнь цієї держави, він теж може виконати таке прохання.

Положення ч. 4 ст. 99 РС дає підстави для тверджень про те, що навіть якщо Прокурор буде безпосередньо проводити розслідування на території запитуваної держави, МКС усе одно має надіслати державі відповідне прохання¹²⁶.

Слід особливо наголосити на тому, що Прокурор може проводити дії лише тоді, коли при цьому не потрібно вдаватися до примусу. Виконання ж примусових заходів (як-от обшуку та виїмки, ексгумації місця поховання) може бути здійснено тільки посадовими особами запитуваної держави чи за їх допомогою. Проте *Прокурор* може ставити вимогу (причому дозвіл на це обов'язково слід дати, винятком є лише ситуація, за якої у національному законодавстві щодо цього є пряма заборона) *бути присутнім і брати участь у виконанні таких прохань*. Окрім того, держава може надати Прокурору повноваження виконувати й прохання, що вимагають примусових заходів відповідно до національного законодавства¹²⁷.

У ст. 57 РС йдеться про те, що Палата досудового провадження може *дозволити Прокурору застосовувати спеціальні слідчі дії* на території держави-учасниці *без одержання від цієї держави згоди на співробітництво*, якщо Палата прийшла до висновку, згідно з яким ця держава не здатна виконати прохання про співробітництво (внаслідок відсутності якогось

¹²⁶ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C. N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2151.

¹²⁷ Там само.

органу чи елементу судової системи, наділеного повноваженнями, що необхідні для виконання такого прохання).

Насамкінець варто вказати, що хоча і у РС, і у вітчизняному КПК клопотання МКС делікатно іменуються «*проханнями*», у більшості випадків (а це однозначно та беззаперечно стосується клопотань, адресованих державам-учасницям РС та державам, що визнали юрисдикцію Суду на основі спеціальних угод/домовленостей й зобов'язалися з ним співпрацювати), а також за умови, що при наданні ними допомоги МКС: а) не заподіюватиметься шкода національній безпеці запитуваної держави; б) не порушуватимуться основоположні засади національного законодавства; в) державу не ставитимуть в умови, коли вона змушена ігнорувати інші свої міжнародні зобов'язання; г) коли клопотання МКС в принципі є невиконуваними, наприклад, ордер про арешт щодо померлого об'єктивно виконати не можливо) це, по суті, не прохання, а вимоги (МКС не просить ласки, він таки вимагає!) надати сприяння / допомогу у розслідуванні найтяжчих міжнародних злочинів (геноциду, воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину агресії), що є наймасштабнішими й мають найтяжчі наслідки для людства.

2.3. Виконання Міжнародним кримінальним судом функцій на території України

Однією з форм співробітництва з МКС, передбачених Розділом IX-2 вітчизняного КПК, є виконання МКС своїх функцій на території України. Згідно з положеннями п. 1 ст. 624 КПК України, процесуальні дії на території України щодо злочинів, віднесених до юрисдикції МКС, на підставі й на виконання прохання МКС може проводити або особисто Прокурор МКС, або уповноважені ним працівники Суду, які вказані у відповідному проханні МКС. Не виключено, що Прокурор МКС уповноважить інших працівників Суду на проведення процесуальних дій в Україні. У такому разі ці дії можна проводити тільки за погодженням із Генеральним прокурором чи виконувачем обов'язків Генерального прокурора (ч. 2 та 3 ст. 624 КПК України).

Слід зауважити, що виконання Прокурором МКС процесуальних дій на території України на підставі прохання МКС обмежується тільки процесуальними діями, виконання яких в Україні здійснюється за погодження із прокурором чи з дозволу слідчого судді / суду (ч. 4 ст. 99 РС, ч. 1 ст. 624 КПК України). Проведення ж Прокурором Суду процесуальних дій, які не передбачають застосування процесуального примусу (до прикладу, допитів, пред'явлень для впізнання, прийняття доказів від осіб, оглядів місць, що не є житлом або іншим володінням особи тощо) не передбачає отримання дозволу з боку центрального органу України¹²⁸. Також на прохання МКС центральний орган України повинен вжити заходів для сприяння виконанню МКС своїх функцій, зокрема проведенню на території України своїх засідань (ч. 3 ст. 624 КПК).

Офіс Генерального прокурора (а саме він здійснює співробітництво з МКС під час досудового розслідування та судового розгляду) уповноважений, зокрема: а) розглядати прохання МКС та організувати їх виконання (у т.ч. й проводити консультації з Судом); б) оспорювати прийнятність справи до провадження МКС чи юрисдикцію МКС¹²⁹, а також ініціювати перегляд рішення Прокурора МКС не розпочинати розслідування чи кримінальне переслідування; в) оскаржувати рішення Прокурора МКС чи палати МКС, г) забезпечувати

¹²⁸ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін. / ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів. С. 299.

¹²⁹ У випадку виникнення спору між МКС та державою стосовно розмежування юрисдикції у конкретному провадженні, саме Суд приймає остаточне та обов'язкове для держави рішення. У практиці Суду питання про розмежування юрисдикції постає вкрай рідко. Зумовлено це тим, що переважна більшість проваджень, які вів чи веде МКС, були розпочаті або на вимогу Ради Безпеки ООН, або на прохання держав-членів, котрі попередньо визнали юрисдикцію Суду. МКС намагається уникати втручання у ситуації, які неоднозначно оцінюються постійними членами Ради Безпеки ООН. Така доволі обережна позиція МКС привела до того, що за весь період свого існування він лише в одній справі (стосовно сина колишнього лідера Лівії Муаммара Каддафі) прийняв рішення про вилучення провадження з-під юрисдикції держави (Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 272. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>).

зберігання доказів й захист інформації на прохання МКС та направляти докази до МКС тощо (ч. 2 ст. 618 КПК України). Згідно з положеннями ст.ст. 17–20 РС (у яких висвітлено принцип комплементарності), національні органи, що ведуть кримінальний процес, виконують ключову роль у досудовому розслідуванні / судовому розгляді справ про злочини, які підпадають під їх юрисдикцію (*позитивна комплементарність*). МКС же здійснює свою юрисдикцію тільки тоді, коли держава не виявляє бажання чи не спроможна здійснювати розслідування / кримінальне переслідування (*негативна комплементарність*).

Окремі дослідники критикують РС за закріплення у ньому засади комплементарності / доповнюваності (цей, принцип, окрім РС, закріплений ще й у: а) Правилах відбору справ та пріоритетів 2016 року¹³⁰; б) Правилах попереднього розслідування 2013 року¹³¹; в) Розділі III («Відводи й попередні ухвали відповідно до положень статей 17, 18, 19») Главі 3 («Юрисдикція й припустимість») Правил та процедури доказування¹³²; г) Резолюції «Комплементарність (п. 5)»¹³³), вказуючи, що це начебто ставить МКС у залежне становище стосовно держав. З таким твердженням тяжко погодитися. Адже така засада насправді підтверджує тільки те, що: а) завданням МКС не є та не може бути переслідування усіх без винятку діянь, на котрі поширюється його юрисдикція; б) основна відповідальність за належне розслідування діяння лежить усе-таки на правоохоронних органах конкретної держави¹³⁴.

¹³⁰ Policy Paper on Case Selection and Prioritisation, 2016. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

¹³¹ Policy Paper on Preliminary Examinations, 2013. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/OTP-Policy_Paper_Preliminary_Examinations_2013-ENG.pdf

¹³² Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>

¹³³ Resolution RC/ Res.1 «Complementary» on 8 June 2010. Resolutions and Declarations adopted by the Review Conference. Review Conference of the Rome Statute of the International Criminal Court, Kampala, 31 May–11 June 2010. *Official Records, The Hague*. URL: <https://asp.icc-cpi.int/reviewconference/resolutions-and-declarations>.

¹³⁴ Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів

Постає питання: а чи є потреба у тому, аби Україна зверталася по допомогу до МКС, можливо, вона цілком здатна впоратися із переслідуванням осіб, які вчинили міжнародні злочини на її території, власними зусиллями? Як видається, така потреба існувала раніше (принаймні, з 2014 р., від початку війни, яку рф розпочала тоді як гібридну) та продовжує існувати зараз. Наша держава об'єктивно далеко не завжди може самотужки забезпечити переслідування усіх таких осіб без винятку, зокрема, й у зв'язку з тим, що ті або переходять від правосуддя на території інших країн, або ж із самого початку там і знаходилися.

Задля здійснення співробітництва України з МКС, надання ним допомоги та сприяння у здійсненні розслідувань особливо тяжких кримінальних правопорушень, вчинених з боку рф, Верховна Рада України декілька разів зверталася до Суду із заявами про визнання його юрисдикції¹³⁵. Це було зроблено у таких заявах парламенту, які проаналізовані у Розділі 1 цього посібника.

В останній із цих заяв кінцева дата вчинення злочинів не вказана. Таким чином, Україна дала повноваження МКС розглядати воєнні й інші види злочинів без визначення строків завершення роботи. Попереднє вивчення матеріалів справи щодо відповідності їх юрисдикції Суду було розпочато в квітні 2014 р. При цьому враховувалося кілька критеріїв: а) чи зможуть національні правоохоронні органи самостійно здійснювати розслідування, б) чи стануть такі розслідування корисними для жертв кримінальних правопорушень тощо.

У 2015 р. Офісом прокурора МКС опублікував попередній звіт стосовно того, чи були скоєні злочини проти людяності

збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 271. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>; Теорія та практика міжнародного кримінального права : підручник / Зелінська Н. А., Андрейченко С. С., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. ; за ред. проф. Зелінської Н. А. Одеса : Фенікс, 2017. С. 354–356.

¹³⁵ Це узгоджується із положенням ч.3 ст.12 РС, згідно з яким МКС може здійснювати свою юрисдикцію незалежно від громадянства суб'єкта вчинення злочину або місця його вчинення, за умови, що держава подала Секретарю заяву про визнання юрисдикції Суду щодо конкретного злочину / злочинів (це т.зв. просторова *ad hoc* юрисдикція Суду).

у 2013–2014 рр. під час Революції Гідності та Євромайдану. У ньому було констатовано, що злочини такі були вчинені, проте віднести їх до цієї категорії злочинів через спорадичність та нетривалість не можна¹³⁶. У ст. 7 РС йдеться про те, що злочином проти людяності є будь-яке з діянь, що вчинене в рамках усвідомленого систематичного чи широко-масштабного нападу, спрямованого проти цивільного населення¹³⁷. Далі ж перелічено, що можна кваліфікувати як таке правопорушення: вбивство, винищення, оборнення в рабство, насильницьке переміщення чи депортація населення, ув'язнення чи інше жорстоке позбавлення фізичної свободи всупереч основоположним нормам міжнародного права, катування, зґвалтування, примус до проституції, сексуальне рабство, переслідування якої-небудь спільноти чи групи за національними, політичними, расовими, культурними, релігійними чи іншими ознаками, насильницьке зникнення осіб, злочин апартеїду, інші подібні діяння, що навмисно завдають сильних страждань або тяжких тілесних ушкоджень чи серйозної шкоди психічному здоров'ю. Систематичності вказаних дій у 2015 р. Офіс Прокурора МКС не помітив. Попри висновки, викладені у звіті МКС за 2015 р., працівниками Офісу Прокурора МКС було продовжено вивчення подій, котрі трапилися під час Революції Гідності та на Євромайдані й збір відповідних доказів. І через 5 років тодішній Прокурор Суду Фату Бенсуда зазначила, що є підстави відносити вказані злочини до воєнних й злочинів проти людяності¹³⁸.

Розгляд ситуації стосовно України було активізовано згодом. Прокурор МКС 28 лютого 2022 р. (лише через 4 дні після повномасштабної агресії РФ проти України) інформував, що звертатиметься до МКС з дозволом на розслідування ситуації по Україні, у тому числі й на основі попередніх висновків

¹³⁶ Report on Preliminary Examination Activities (2015) of 12 November 2015 P. 18–26. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf>.

¹³⁷ Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07. 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

¹³⁸ Statement of the Prosecutor, Fatou Bensouda, on the conclusion of the preliminary examination in the situation in Ukraine. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-fatou-bensouda-conclusion-preliminary-examination-situation-ukrain>

Офісу. Прокурором МКС 2 березня 2022 року було оголошено про відкриття розслідування ситуації в Україні на основі попередніх звернень, на підставі яких можна зробити висновки про минулі й поточні факти скоєння *геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів*, що були вчинені будь-якою особою на будь-якій території України з 21.11 2013 р.¹³⁹

З-поміж цих воєнних злочинів, як бачимо, *злочин агресії* не вказаний. Нинішній прокурор Суду Карім Хан пояснював це не власним небажанням, а тим, що, попри визнання Україною юрисдикції МКС на основі спеціальних домовленостей, МКС не може здійснювати розслідування злочину агресії з боку РФ проти нашої держави. Зумовлено це тим, що, згідно з положеннями ч. 5 ст. 15-bis Кампальських поправок до РС¹⁴⁰, МКС має юрисдикцію щодо злочину агресії тільки за умови ратифікації РС державою-агресором (рф цього поки не зробила та й, із зрозумілих причин, робити не буде) або ж за умови передання до МКС ситуації Радою Безпеки ООН. Водночас прийняття рішення Радою Безпеки ООН щодо визнання рф агресором (таке рішення має бути прийняте усіма її членами одноголосно) й здійснення проти неї примусу, неможливе. Адже рф чомусь вважається членом цієї організації (хоч автори посібника переконані у помилковості такого твердження)¹⁴¹ й скористалася правом вето.

¹³⁹ Decision assigning the situation in Ukraine to Pre-Trial Chamber II /ICC01/22-1 02 March 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-01/22-1-1>

¹⁴⁰ Поправки до Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо злочину агресії від 11.06.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004-10/card4#Current.

¹⁴¹ Попри поширену думку, згідно з якою рф начебто є членом ООН та членом Ради Безпеки ООН (що, своєю чергою, ніби-то дає їй право накладати вето на рішення цього органу, зокрема, й на рішення про передання справ для розгляду МКС, у тому числі й тоді, коли вона сама є державою-агресором), така позиція є абсолютно помилковою. рф не є країною-членом ООН з огляду на таке. Перелік держав, що є постійними членами Радбезу ООН, однозначно прописаний у ст. 23 Статуту ООН. А це – Китай, Франція, Радянський Союз, Сполучене Королівство та США. У чинному Статуті йдеться про Радянський Союз, натомість про російську федерацію не згадано взагалі. Проте росія з незрозумілих причин посіла місце неіснуючої держави. З того, що рф взяла на себе частину міжнародних зобов'язань СРСР, жодним чином не впливає, що рф може бути представником союзу усіх 15-ти колишніх союзних республік. Те, що перед представником рф в Радбезі ООН ставлять латунну табличку

Слід зазначити, що хоча у ст. 27 Статуту ООН прямо вказано, що «Держава, яка є стороною конфлікту, повинна

з назвою цієї держави, аж ніяк не є документом, який легітимізує її присутність на засіданнях цього органу та не підтверджує те, що РФ є постійним членом Радбезу ООН. Це ж, своєю чергою, жодним чином не доводить й того, що РФ вправі ветоувати будь-які рішення цього органу (зокрема, й про передання справ Радбезом ООН до МКС). (Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С.270. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>; Навроцька В. Російська Федерація-член Ради Безпеки ООН чи держава-самозванка? Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції в авторській редакції (м. Кропивницький, 27 жовтня 2022 року). Кропивницький, 2022. С. 196-198. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/zbirnyk_konferencziya_27_10_onovleniy.pdf).

Вказане питання (що РФ не є і не може бути постійним членом Радбезу ООН) неодноразово порушувалося представниками України у цьому органі, при цьому наголошувалося на відповідних грубих процедурних упущеннях при прийнятті Росії до ООН (Право вето в Раді безпеки ООН. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Право_вето_в_Раді_Безпеки_ООН; Росія-самозванець в Раді Безпеки ООН? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3380839-rosia-samozvanec-u-radi-bezpeki-onn.html>; Росія фальсифікує своє членство в ООН та Радбезі? Детально про звинувачення України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/02/8/7133682/>; Чому постійне членство Російської Федерації у Раді Безпеки ООН – велика помилка? URL: https://lb.ua/world/2022/03/23/510766_chomu_postiynne_chlenstvo_rosiyskoi.html; Посол України заявив, що Росія не є членом ООН. URL: <https://zbruc.eu/node/110436>; Посол Росії в ООН заявив, що СРСР не зник, а лише змінив назву. URL: <https://zbruc.eu/node/110652>).

Водночас автори посібника, звісно ж, свідомі й того, що постійні дійсні члени Ради Безпеки – Китай, Франція, Сполучене Королівство та США – насправді не особливо зацікавлені у реальному обговоренні та вирішенні цього питання по суті, і в осяжному майбутньому навряд та будуть це робити. Адже тоді їм доведеться також визнати, що десятки років вони фактично «закривали очі» на грубі процедурні порушення при винесенні рішення цим органом. Це ж, відповідно, неухильно мало б потягнути за собою розгляд питання про скасування тих рішень Радбезу ООН, які РФ блокувала. А, окрім ситуації щодо війни в Україні, коли РФ наклала вето на резолюцію, що засуджувала її власну агресію проти нашої держави (див: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України» № A/RES/ES 11/1 від 02 березня 2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU22003>), можна згадати й багато інших подібних прикладів. Так, Росія неодноразово накладала вето на резолюції, які стосувалися: а) надання гуманітарної допомоги в Сирії та припинення винних у воєнних злочинах до кримінальної відповідальності;

утримуватися від голосування цього питання у Раді Безпеці»¹⁴², однак для того, аби визнати РФ стороною конфлікту у рамках ст. 27 Статуту ООН, також потрібне голосування, і РФ з величезною долею ймовірності теж застосовуватиме вето. Тобто, по суті, у цій ситуації діє подвійне вето. Отака регламентація цієї процедури демонструє те, що Рада безпеки не здатна повноцінно вирішувати питання безпеки й миру, які покладені на неї Статутом ООН¹⁴³. Відповідно, для розслідування злочину агресії Україна повинна й надалі працювати над створенням спеціального міжнародного трибуналу¹⁴⁴.

Отож, після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р. РФ в Україну, виникла потреба у більш активній співпраці з МКС стосовно кримінального переслідування за міжнародні злочини. З огляду на те, що на той момент Україна ще не була державою-учасницею РС, то, задля більш швидкого прийняття рішення про початок розслідування щодо «ситуації в Україні» (міжнародних злочинів, вчинених в Україні), до МКС звернулися 43 держави-учасниці¹⁴⁵. Передання цієї справи державами-учасницями важливе, адже коли держава

б) продовження мандату групи експертів, котрі здійснювали моніторинг санкцій проти Північної Кореї; в) накладення санкцій на інші країни, зокрема, Ірак, Лівію у питаннях, що, на думку РФ, стосувалися її власних національних інтересів.

¹⁴² Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06. 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.

¹⁴³ Броневицька О. М. Чи можливо притягнути винних осіб до кримінальної відповідальності за злочин агресії проти України? *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. Вип. 4. С. 271–278.

¹⁴⁴ Заснування трибуналу з питань агресії Росії проти України: вищий рівень відповідальності як запобіжник нових конфліктів в Європі. URL: <https://oporaua.org/viyna/zasnuvannia-tribunalu-z-pitan-agresiyi-rosiyi-proti-ukrayini-vishchii-riven-vidpovidalnosti-iak-zapobizhnik-novikh-konfliktiv-u-evropi-24345>; Considerations for the Setting up of The Special Tribunal for Ukraine on the Crime of Aggression. URL: <https://2022.uba.ua/wp-content/uploads/2022/07/the-special-tribunal-for-ukraine-on-the-crime-of-aggression.pdf>.

¹⁴⁵ Гутник В. Міжнародний кримінальний суд: навчальний посібник. 2-е вид. Київ : ВАІТЕ, 2024. С. 205; Гловюк І., Завтур В. Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. *The Challenges and Opportunities in Law Ukrainian: Case under the Conditions of War*. Р. 596. URL: <https://books.akademicka.pl/publishing/catalog/download/554/1790/2233?inline=1>.

ініціює провадження в порядку прийняття нею ad hoc юрисдикції, то Прокурор МКС для початку розслідування повинен отримати відповідний дозвіл від Палати попереднього (досудового) розслідування МКС. Це ж потребує незрівнянно більше часу, аніж у разі передання «ситуації» Радою Безпеки ООН або державою-учасницею (до прикладу, заява про ймовірні злочини щодо ситуації у Кот-д'Івуарі була подана урядом цієї держави ще в квітні 2003 року, водночас рішення про початок розслідування було прийнято аж на початку жовтня 2011 року).

Саме тому передання ситуації державами-учасницями дало можливість Прокурору МКС 2 березня 2022 року прийняти рішення про початок розслідування. Згідно загальних параметрів юрисдикції, визначених за цими зверненнями, обсяг ситуації включає будь-які як поточні, так і минулі факти скоєння воєнних злочинів, а також злочинів проти людяності або геноциду, вчинених будь-якою особою на будь-якій території України, починаючи з 21 листопада 2013 р.¹⁴⁶.

Отож, існує єдине досудове провадження, у ньому об'єднано попередню ситуацію (з 21.11. 2013 р. до 24.02. 2022 р) і ситуацію, що існує з початку повномасштабної агресії. І, як зазначають дослідники¹⁴⁷, попри те, що в повідомленнях на сайті МКС говориться про ситуацію, яка охоплює минулі й поточні факти *вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людяності чи геноциду*, вчинених будь-якою особою на будь-якій території України з 21.11. 2013 р.¹⁴⁸, в офіційних рішеннях суду йдеться про здійснення провадження тільки щодо *воєнних злочинів*¹⁴⁹.

Наша співпраця з МКС є, без жодного перебільшення, унікальна, оскільки у більшості збройних конфліктів

¹⁴⁶ Decision assigning the situation in Ukraine to Pre-Trial Chamber II /ICC 0/1 22-1-02 March 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-01/2210.3>.

¹⁴⁷ Бекетов О. О. Міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2025. С. 220.

¹⁴⁸ Situation referred to the ICC by 43 States Parties: March–April 2022. (ICC 01/22). URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>.

¹⁴⁹ Decision assigning the situation in Ukraine to Pre-Trial Chamber II /ICC 0/1 22-1-02. URL: <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-01/22-1-1>.

органи влади країн, у яких були вчинені міжнародні злочини, були або не здатні, або не виявляли бажання співпрацювати із слідчими МКС. Що ж стосується України, то це повноцінне партнерство. Українські прокурори пліч-о-пліч працюють із прокурорами МКС на практично щоденній основі.

Слід звернути увагу на надшвидку реакцію і працівників правоохоронних органів України, і команди МКС на підриив 6 червня 2023 р. Каховської ГЕС (що є кричущим порушенням норм міжнародного гуманітарного права. Женевська конвенція забороняє напади на дамби, греблі, об'єкти ядерної енергетики через те, що це може заподіяти надмірні втрати серед цивільного населення та заподіяти шкоду довкіллю). Так, у перший же день після катастрофи було розпочато розслідування за фактами екоциду та порушення законів і звичаїв війни (до цього процесу було залучено 172 українських прокурора з чотирьох областей й профільних департаментів та понад 250 слідчих СБУ й Нацполіції)¹⁵⁰. Свідоме та цілеспрямоване знищення навколишнього середовища – один із елементів воєнних злочинів згідно зі ст. 8 РС. Розслідування навмисної шкоди довкіллю в ході бойових дій є одним із пріоритетів МКС¹⁵¹. Водночас до цього МКС ніколи не звертався до вказаного параграфу статті про воєнні злочини.

Помітним «кроком» до подальшого зміцнення партнерства України з МКС та прикладом вжиття нашою державою заходів, спрямованих на допомогу у виконанні МКС своїх функцій, стало укладення 23 березня 2023 р. Угоди про створення Офісу МКС в Україні¹⁵². У вересні 2023 р. «польовий» офіс МКС (у ст.ст. 1, 5, 7 вказаної Угоди він іменується «*країновим Офісом*»), що є найбільшим представництвом МКС за межами

¹⁵⁰ Колодяжна Д. Жаклиивий воєнний злочин: справа про підриив Каховської ГЕС у міжнародних судах. URL: <https://zmına.info/articles/zhahlyvyj-voyennyj-zlochyn-sprava-pro-pidryv-kahovskoyi-ges-u-mizhnarodnyh-sudah/>.

¹⁵¹ Policy paper on case selection and prioritization of 15 September 2016: The Office of the Prosecutor. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

¹⁵² Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні від 23.03.2023 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_001-23#Text.

Гааги, почав функціонувати. Його робота посилила взаємодію між нашою державою та МКС, підвищила оперативність й ефективність реагування на злочини, що їх Росія продовжує щодня чинити проти України та українського народу.

Згідно з положеннями вказаної Угоди, а також відповідно до Угоди про привілеї та імунітети МКС¹⁵³, визначено:

а) правові вимоги до приміщень МКС в Україні:

– такі приміщення мають відповідати вимогам, що встановлені українським законодавством стосовно розміщення іноземних дипломатичних представництв й представництв міжнародних організацій;

– приміщення МКС є недоторканими та підлягають виключному контролю й юрисдикції Суду;

– компетентні органи України можуть входити до приміщень МКС для виконання службових обов'язків лише за умови чітко й однозначно висловленої згоди чи прохання Голови країнового Офісу або призначеного Головою члена персоналу Офісу;

– процесуальні дії та вручення / виконання судових рішень (зокрема, й арешт майна МКС) можуть здійснюватися в приміщеннях Суду лише за згодою Голови країнового офісу та на умовах, погоджених із ним;

– якщо в приміщеннях Суду МКС трапилася чи може трапитися якась надзвичайна ситуація (до прикладу, пожежа), що потребує вжиття невідкладних заходів, компетентні органи України повинні без зволікань зв'язатися з головою країнового Офісу (чи призначеного Головою члена персоналу Офісу) та отримати чіткий попередній дозвіл на вхід до приміщень офісу; якщо ж можливість такого невідкладного повідомлення виключена, слід виходити із презумпції згоди вказаних осіб на вхід до приміщення Суду та вжиття необхідних заходів для захисту приміщень;

– МКС не допускає використання його приміщень для уникнення будь-якими особами кримінальної відповідальності;

¹⁵³ Угода про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду від 10.09.2002 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62#Text.

б) положення щодо того, як має бути забезпечена безпека в приміщеннях МКС:

– Уряд України зобов'язаний вживати належних та достатніх заходів для захисту приміщень МКС в Україні, до непорушення його нормальної роботи через вторгнення зовні чи можливі заворушення поблизу приміщень суду;

– на прохання Голови країнового Офісу, Уряд повинен надати достатні офіційні засоби для підтримання правопорядку також у приміщеннях Суду, а за потреби – для виведення звідти осіб.

в) правовий режим коштів, активів чи іншого майна МКС:

– таке майно користується судовим імунітетом, хіба в якомусь конкретному випадку Суд чітко та однозначно відмовиться від імунітету;

– активи, фонди й інші активи МКС (незалежно від місця їх знаходження і особи, яка ними розпоряджається) користується імунітетом від обшуку, ревізії, експропріації, конфіскації чи якої-небудь іншої форми втручання, а також не підлягають будь-яким обмеженням, регламентації, заборонам чи контролю;

г) положення щодо того, як здійснюється зв'язок та комунікація МКС:

– офіційні повідомлення чи кореспонденція МКС не підлягає цензурі та є недоторканими;

– Суд може використовувати будь-які засоби зв'язку (зокрема, електронні) та вправі користуватися у своїх офіційних повідомленнях / кореспонденції кодами чи шифрами;

– МКС уповноважений надсилати/одержувати кореспонденцію та інші матеріали з кур'єрами та у запечатаних валізах (які мають ті ж привілеї, пільги та імунітети, що й дипломатичні кур'єри й валізи).

2.4. Запити (прохання) до Міжнародного кримінального суду

Співробітництво держав та МКС є двостороннім. Це проявляється, зокрема, й у тому, що не лише МКС може звертатися до держав про надання йому допомоги та сприяння, а й держава-учасниця РС (або держава, яка визнала юрисдикцію

Суду на підставі спеціальної угоди чи домовленості) може направити до МКС прохання (запит) про співпрацю й отримання від нього допомоги. Проте, якщо держава-учасниця зобов'язана виконати прохання Суду, то перед МКС зобов'язання співпрацювати з державою-учасницею немає¹⁵⁴.

В юридичній літературі абсолютно слушно акцентовано на одній істотній розбіжності між положенням ч. 1 ст. 626 КПК України й приписами РС щодо того, із якими проханнями (запитами) можна звертатися до МКС. Так, у КПК йдеться про можливість звернення до Суду стосовно:

а) злочинів, які підпадають під юрисдикцію МКС;

б) а також щодо *інших тяжких чи особливо тяжких злочинів* (а от тут дослідники справедливо критикують це законодавче формулювання з огляду на те, що і у ст. 617 цього ж Кодексу, і у ст. 86 РС, йдеться про можливість всебічної співпраці із Судом тільки щодо тих злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, а це геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії)¹⁵⁵.

У разі вчинення якогось діяння, що підпадає під юрисдикцію МКС та юрисдикцію держав-учасниць (у РС від останніх вимагається криміналізувати у своєму законодавстві всі діяння, що підпадають під юрисдикцію МКС), таке діяння, відповідно до загального правила, повинно переслідуватися правоохоронними органами відповідної держави. Але на прохання держави (чи на пропозицію Ради Безпеки ООН або ж за власною ініціативою) МКС має право прийняти справу до свого провадження. Цей порядок дозволяє Суду самому

¹⁵⁴ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* (3rd edn., C.N. Beck, Hart, Nomos, 2016). P. 2100; Гловюк І. В. Взаємодія України та Міжнародного кримінального суду. Міжнародне кримінальне право : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Т. І. Созанського та О. М. Броневицької. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 374–375.

¹⁵⁵ Гловюк І., Завтур В. Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. *The Challenges and Opportunities in Law. Ukrainian Case under the Conditions of War. Monograph*, edited by Tomas Davulis, Ligita Gasparėnienė. Kraków, 2023. P. 600. URL: <https://books.akademicka.pl/publishing/catalog/download/554/1790/2233?inline=1>; Смирнов М. І. Офіс Генерального прокурора та Міністерство юстиції України як центральні органи України з питань співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. Випуск 5(58). С. 111.

обирати провадження, які він бажає розглядати та, натомість, відмовлятися від ведення інших справ. До прикладу, до МКС з 2006 по 2012 рік надійшло понад 90 повідомлень про вчинення на території Афганістану діянь, що підпадають під юрисдикцію Суду, проте МКС не знайшов підстав для початку кримінального переслідування конкретних осіб. Аналогічну позицію МКС продемонстрував і щодо конфлікту в Південній Осетії (2008 р.), з приводу якого ним було отримано понад 3800 (!) повідомлень, проте кримінальне переслідування за жодним із них так і не було розпочато.

Отож, ніхто не може зобов'язати МКС взяти до провадження якусь справу. Усі решта справ автоматично залишаються під юрисдикцією правоохоронних органів конкретної держави. Останні ж подібної можливості позбавлені, бо зобов'язані переслідувати усі кримінальні правопорушення (та інші суспільно небезпечні діяння), що підпадають під їх юрисдикцію. І цей обов'язок не залежить від складнощів у розслідуванні, від суспільного та міжнародного резонансу, яке матиме відповідне вирішення справи, від позиції інших держав чи осіб тощо¹⁵⁶.

Ані у КПК, ані у РС немає вичерпного переліку питань, за для вирішення яких держава може звертатися до МКС. Найпоширенішими формами допомоги, що можуть знадобитися державі-учасниці РС (про що згадується у ч. 10 ст. 93 РС), є:

– передання заяв, документів чи інших видів доказів, одержаних в ході розслідування чи судового розгляду, проведеного Судом. Водночас, якщо документи чи інші види доказів МКС сам попередньо одержав за допомогою держави, то для такого передання потрібна згода цієї держави. Якщо ж заяви, документи чи інші види доказів були надані свідком чи експертом, і внаслідок розголошення відповідних відомостей може виникнути серйозна загроза безпеці цих осіб чи членів їх сімей, то дозволено не розкривати таких доказів чи інформації і замість цього представити їх виклад – ст. 68 РС;

¹⁵⁶ Навроцька В. Взаємодія Міжнародного кримінального суду та внутрішньодержавних правоохоронних органів щодо розслідування фактів збройної агресії російської федерації проти України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 2 (46). С. 272. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8633>.

- допит будь-якої особи, затриманої за розпорядженням МКС.

Про окремі види таких клопотань йдеться також у п. 4 та 9 ч. 2 ст. 618 КПК України, а саме про:

- перегляд рішення Прокурора МКС не розпочинати розслідування чи кримінальне переслідування;

- про вжиття заходів, необхідних для забезпечення захисту посадових осіб, службових осіб чи інших офіційних представників України у зв'язку з провадженням у МКС;

- про вжиття заходів для захисту конфіденційної інформації чи інформації з обмеженим доступом.

Аналіз положень РС дає підстави для тверджень про те, що держава може клопотати перед МКС про надання допомоги та сприяння щодо широкого кола питань, зокрема, про:

- вжиття заходів безпеки щодо свідків та потерпілих (ст. 68 РС);

- виплату коштів з Цільового Фонду МКС (він формується за рахунок грошових коштів та іншого майна, вилучених шляхом штрафів чи конфіскації) потерпілим від злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, та членам їхніх сімей (ст. 79 РС);

- проведення окремих засідань у МКС у закритому режимі з метою захисту конфіденційної чи чутливої інформації (ч. 7 ст. 64 РС);

- про видачу ордерів на арешт щодо конкретних осіб;

- про надання технічної допомоги чи консультацій з окремих питань розслідування діяння, яке становить злочин, що підпадає під юрисдикцію МКС тощо.

Слід пам'ятати, що МКС не є донорською організацією і не зобов'язаний надавати фінансові ресурси національним урядам задля розслідування злочинів. Власні ресурси Суду обмежені. Асамблея держав-учасниць не робить фінансові перекази пріоритетом у бюджеті Суду. Держави, які намагаються здійснювати внутрішнє розслідування міжнародних злочинів, повинні шукати інші джерела фінансування (включаючи власні національні бюджети, філантропічну підтримку для фінансування своїх зусиль). Судове переслідування міжнародних злочинів часто є дорогим і може відволікати ресурси від внутрішньої системи правосуддя країни.

Окрім політичного тиску та дипломатичних повідомлень, МКС може надавати доказову та технічну допомогу національним урядам. За відповідних обставин і з письмовими за певненнями щодо умов та процедур судового переслідування він може на прохання розглянути можливість передачі вже затриманих підозрюваних національним правоохоронним органам, але він не повинен фінансувати національне кримінальне переслідування.

Запит (прохання) до МКС, відповідно до положень ст. 552 КПК України, повинен містити: а) назву органу, котрий клопоче про допомогу, та вказівку на те, що з таким клопотанням звертаються до МКС; б) після того, як РС набрав чинності для України (з 1 січня 2025 р.) – вказівку на Закон «Про ратифікацію РС МКС»¹⁵⁷ в) найменування кримінального провадження, стосовно якого звертаються із запитом; г) стислий опис кримінального правопорушення, та його кримінально-правову кваліфікацію за вітчизняним законодавством; д) відомості про повідомлену підозру / обвинувачення (із викладом повного тексту відповідних статей КК України); е) інформацію про певну особу, щодо якої звертаються із клопотанням / запитом (зокрема, її прізвище та ім'я, громадянство, місце перебування / проживання, будь-які інші відомості, що можуть сприяти виконанню запиту); є) чіткий перелік процесуальних дій, які просять провести, й обґрунтування їх зв'язку з предметом провадження, є) інформацію про осіб, присутність яких видається необхідною під час виконання процесуальних дій та обґрунтування такої необхідності; ж) інші дані, що можуть сприяти виконанню запиту (прохання).

Якщо перед МК ставиться прохання про допит певної особи як свідка, потерпілого, обвинуваченого, експерта, до запиту додається перелік питань, що їх потрібно поставити особі чи інформацію, яку необхідно отримати від неї. До запиту про проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна потрібно долучити інформацію про докази, що обґрунтовують потребу у таких заходах.

¹⁵⁷ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Закон України від 21 серпня 2024 р. № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

У Правилах процедури та доказування (ст. 194)¹⁵⁸ деталізовано порядок передання запитів (прохань) до МКС:

а) держава може надіслати МКС запит однією з робочих мов Суду чи в супроводі перекладу однієї з робочих мов МКС;

б) запити надсилаються Секретарю, котрий спрямовує їх залежно від обставин або Прокурору, або відповідній Палаті (якщо було вжито захисних заходів за ст.68 РС);

в) Прокурор чи Палата (залежно від обставин) перед прийняттям рішення за запитом розглядають позицію Палати, що винесла постанову про вжиття заходів безпеки, а також міркування потерпілої особи чи свідка.

Якщо МКС вирішив задовольнити запит про співробітництво чи допомогу, що надійшов від держави, то цей запит виконується відповідно до процедури, про яку клопоче держава, котра звернулася із запитом із дозволом присутності осіб, вказаних у запиті (ч. 5 ст. 194 Правил процедури та доказування).

Запити (прохання) до МКС складені слідчим за погодженням із прокурором, прокурором чи судом може надіслати центральний орган України, яким є Офіс Генерального прокурора. У ньому створено підрозділ міжнародного співробітництва. Відповідно до п. 4.2 Наказу Офісу Генерального прокурора України від 12.09. 2023 р. «Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва», основним завданням цього підрозділу якраз і є співробітництво з МКС¹⁵⁹.

Такі запити подаються виключно у письмовій формі, мають відповідати вимогам вітчизняного законодавства й відповідних міжнародних договорів та бути перекладеними на одну з робочих мов МКС. *Робочими мовами* МКС є, зазвичай, англійська та французька (що використовуються для проведення засідань та здійснення офіційного листування; ця практика щодо мов схожа на ту, що є в інших міжнародних

¹⁵⁸ Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>.

¹⁵⁹ Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва : Наказ Офісу Генерального прокурора України від 12.09.2023 р. № 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0258905-23#Text>.

організаціях, як-от Організації з безпеки та співробітництва в Європі, НАТО, Рада Європи). Водночас, у ч. 3 ст. 50 РС передбачено, що на прохання якої-небудь сторони, котра бере участь у розгляді або якої-небудь держави, котрій надано дозвіл брати участь у розгляді, МКС може дозволити використання іншої мови (аніж французька чи англійська), якщо такий дозвіл, на думку Суду, буде обґрунтованим. Робочі мови МКС не слід плутати з *офіційними мовами* цього суду (окрім уже вказаних, до них ще належить й арабська, іспанська, китайська та російська), на яких публікуються постанови суду та інші рішення із основоположних питань.

Що ж стосується *фізичних осіб*, які стали свідками чи жертвами злочинів, або яким відповідна інформація стала відома іншим чином, то вони *не можуть напряму звертатися до МКС*, проте (згідно з положеннями ч. 3 ст. 15 РС) можуть надіслати наявні у них дані до його Прокуратури (а та, проаналізувавши отриману інформацію, уже сама вирішує, чи варто розпочинати розслідування на основі таких даних). На сайті Суду представлено *форму*, яку варто заповнити приватним особам, якщо вони мають намір *ініціювати початок провадження у МКС* і вирішили це робити не за посередництва неурядових організацій, а особисто, або ж якщо вони потребують до себе виняткової конфіденційності¹⁶⁰.

¹⁶⁰ URL: <https://otplink.icc-cpi.int/>.

РОЗДІЛ 3

ЗАТРИМАННЯ, АРЕШТ, ПЕРЕДАЧА ОСОБИ ДО МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

МКС розпочав 17 розслідувань та видав 61 публічно відомий ордер на арешт (станом на липень 2025 р.)¹⁶¹, зокрема проти відомих осіб, як-от Омара аль-Башира, колишнього президента Судану, Джозефа Коні, лідера угандійської повстанської групи «Армія опору Бога», та володимира путіна, президента росії. Ордери на арешт МКС видаються палатою з трьох суддів за клопотанням прокурора суду. Наразі публічно відомо, що 30 осіб перебувають у розшуку МКС, але залишаються на волі¹⁶².

МКС не проводить судовий розгляд заочно (*in absentia*), тому настання стадії судового розгляду потребує виконання ордера та передачі особи до Суду (ст. 63 PC). Водночас окремі дії на досудовій стадії можуть здійснюватися за відсутності особи у випадках, прямо передбачених Римським статутом. Країни-члени МКС, включаючи всі держави-члени ЄС, зобов'язані забезпечити арешт осіб, які перебувають на їхній території. Але стратегії арешту рідко бувають простими, особливо коли особи обіймають посади у владі або перебувають під захистом союзників. Минулий досвід показує, що такі арешти можуть тривати роками, і що відсутність виконання з часом підриває уявлення про ефективність суду.

17 березня 2023 року Палата досудового провадження II МКС видала ордери на арешт президента рф в.в. путіна та уповноваженої з прав дитини при президенті рф м.о. львової-білової. Обоє підозрюють у воєнному злочині незаконної депортації населення (дітей) та незаконного переміщення населення (дітей) з окупованих територій України в російську федерацію, що підпадає під визначення злочинів за статтями

¹⁶¹ URL: <https://www.ibanet.org/document?id=IBA-ICC-ICL-NoArrests-NoTrials-NoJustice>

¹⁶² Arresting ICC suspects at large: Why it matters? What the Court does? What States can do? URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/bookletArrestsENG.pdf>

8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii) Римського статуту. Ці злочини імовірно були вчинені на окупованій території України, щонайменше, після 24 лютого 2022 року. Є підстави вважати, що підозрювані діяли в складі організованої групи, а також не здійснили належного контролю над підпорядкованими ними особами, що вчиняли відповідний злочин. Зміст ордерів на арешт залишається таємним з метою захисту жертв та свідків, однак про сам факт видання ордерів Суд вважав за необхідне проінформувати публічно, оскільки, на думку Суду, це могло б посприяти припиненню продовження злочину¹⁶³.

Прикметний вибір обвинувачення для російського очільника. Попри наявність широкого обсягу інформації щодо різноманітних злочинів проти людяності та воєнних злочинів, включаючи масову практику позасудових розправ, катувань, нападів на цивільних осіб та цивільні об'єкти, нападів на об'єкти культурної спадщини, безглузкого знищення цивільних об'єктів, Палата досудового провадження МКС обрала саме злочин насильницького переміщення населення, та особливо уточнила, що йдеться про депортацію дітей.

Слід згадати, що МКС вже має практику поступового «розгортання» обвинувачень, коли ордери на арешт по конкретних злочинах видаються поступово. Можна згадати ту ж справу аль-Башира, який спочатку отримав обвинувачення у злочинах проти людяності, а вже потім ордер на арешт за звинуваченням в геноциді. На зв'язок обвинувачення саме з геноцидом вказало чимало юристів¹⁶⁴. Парламентська Асамблея Ради Європи підтримала ордер на арешт, вказавши у своїй резолюції, що депортація українських дітей є проявом геноциду¹⁶⁵. Таким чином, ПАРЕ стала першою регіональною міжнародною організацією, що підтримала видані МКС

¹⁶³ Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. 17 March 2023. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>

¹⁶⁴ Депортація дітей України є геноцидом – юрист, за позовом якого МКС видав ордер на арешт Путіна. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-dity-putinhenotsyd/32334810.html>

¹⁶⁵ PACE adopts resolution that Russia's deportation of Ukrainian children is genocide. URL: <https://mind.ua/en/news/20256649-pace-adopts-resolution-thatrussias-deportation-of-ukrainian-children-is-genocide>

ордери на арешт. Це, ймовірно, не створює строго юридичного зобов'язання для її держав-членів, що не є учасницями Римського статуту, однак подібна заява матиме політичні наслідки та зробить дуже ризикованим, якщо взагалі можливим, перебування обвинувачених на території цих країн, навіть попри можливу наявність в них імунітету¹⁶⁶.

Однак, не може не виникнути питання щодо виконання виданого ордеру на арешт. Відомо, що він вже унеможливив візит в.в. путіна до Південноафриканської Республіки¹⁶⁷, що є стороною Римського статуту, та до Індії, що не є державою учасницею. Таким чином, видання ордеру на арешт МКС дійсно призвело до посилення міжнародної ізоляції диктатора. Водночас можна згадати демонстративний візит російського диктатора до Монголії, яка є стороною Римського статуту¹⁶⁸. З цього приводу Палата попереднього провадження МКС встановила, що Монголія порушила своє зобов'язання співробітництва з Судом в його затриманні та передачі, однак це не мало для Монголії практичних наслідків¹⁶⁹. Це підкреслює не тільки правову, але й політичну природу співробітництва держав із МКС.

Навряд чи можна очікувати, що російський режим добровільно видасть підозрюваних. Реакція офіційної Москви на ордер МКС була цілком передбачуваною. Речниця російського МЗС заявила, що «рішення Міжнародного кримінального суду для нашої країни не мають жодного значення, зокрема

¹⁶⁶ Матковський А. А. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду: теорія та практика : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 – міжнародне право (галузь знань 29 – міжнародні відносини). Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 2025. 202 с. С. 133. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ccd55b3-db2e-4b6e-b857-e32a8945ef81/content>

¹⁶⁷ Лотоцька Н. Путін не поїде на саміт у Південній Африці, – президент ПАР. URL: https://lb.ua/world/2023/07/19/565991_putin_poide_samit_pivdenniy.html

¹⁶⁸ Путін у Монголії. Чому про це всі говорять і як це нашкодить Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cgjvpy0x829o>

¹⁶⁹ Situation in Ukraine: Finding under article 87(7) of the Rome Statute on the non-compliance by Mongolia with the request by the Court to cooperate in the arrest and surrender of Vladimir Vladimirovich Putin and referral to the Assembly of States Parties. URL: <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-01/22-90>

з правової точки зору. росія не є учасником Римського статуту МКС і зобов'язань щодо нього не несе. З цим органом росія не співпрацює, а можливі «рецепти» на арешт, що виходять із МКС, будуть для нас юридично нікчемними»¹⁷⁰. Навряд чи можна сказати, що ця позиція цілком безпідставна, тож ордер на арешт фактично не виконується, підозрювані залишаються на свободі, та теоретично можуть вільно відвідувати країни, що не є сторонами Римського статуту. Невідомо, коли буде заарештований путін, і чи буде заарештований він узагалі, враховуючи силу його влади в росії, вік та очікувану тривалість життя. Однак вже можна констатувати, що він приєднався до малопочесного клубу високопоставлених міжнародних злочинців, таких як Слободан Мілошевич, Чарльз Тейлор, Муаммар Каддафі та Омар аль-Башир. Жодному з них досі не вдалося вийти з цього «клубу», один був доставлений до Гааги, другий був засуджений до 50 років за ґратами, третій загинув під час народного повстання, а четвертий очікує передачі Міжнародному кримінальному суду. Тож видача ордеру на арешт може знаменувати собою запуск зворотного відліку для неминучого кінця путінського правління¹⁷¹.

Другий очевидний матеріальний наслідок видання ордеру на арешт – суттєве обмеження пересування підозрюваних. Вони ризикуватимуть арештом та передачею МКС щоразу, як ступатимуть на землю іншої країни. 125 держав-учасниць¹⁷² Римського статуту несуть зобов'язання заарештувати та передати підозрюваних в разі їх появи на території відповідної держави. 125-ою державою, яка може виконати прохання про передачу підозрюваних в Гаагу, є Україна, яка депонувала ратифікаційну грамоту 25 жовтня 2024 року, і Римський статут набрав чинності для України 1 січня 2025 року. Також потенційно будь-яка держава світу може укласти угоду з МКС

¹⁷⁰ Матковський А. А. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду: теорія та практика : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 – міжнародне право (галузь знань 29 – міжнародні відносини). Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 2025. 202 с. С. 134. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ccd55b3-db2e-4b6e-b857-e32a8945ef81/content>

¹⁷¹ Там само. С. 134–135.

¹⁷² [https://asp.icc-cpi.int/states-parties?utm_ =](https://asp.icc-cpi.int/states-parties?utm_=)

відповідно до пункту а) частини 5 статті 87 Римського статуту, відповідно до якої Суд може запропонувати будь-якій державі, що не є учасницею Статуту, надати допомогу... на підставі спеціальної домовленості, угоди з такою державою, чи на будь-якій іншій підставі.

Як вже згадувалося, тексти ордерів на арешт путіна та львової-белової та пов'язані з ними документи не опубліковані. Відповідно, незрозуміло, чи судді вже наказали Секретаріату підготувати та направити всім державам-учасницям МКС прохання про співробітництво щодо їхнього арешту та передачі, а також щодо їхнього транзиту через треті країни, а також чи стосуються такі прохання, і якщо так, то в який спосіб розв'язують питання щодо імунітету голови держави. Як було зазначено, прохання про арешт та видачу путіна не буде порушувати зобов'язання держав щодо третіх держав, які стосуються міжнародно-правових імунітетів, а отже повинне бути виконане ними відповідно до Статуту. Отже, цілком імовірно, що прохання про співробітництво в арешті та видачі підозрюваних вже було передано державам-учасницям.

Це, ймовірно, ще більше обмежить здатність фігурантів до відвідування навіть умовно дружніх 136 країн, адже, наприклад, Таджикистан, Бразилія та Південна Африка є сторонами Римського статуту. А російський диктатор вже змушений був скасувати візити до Південної Африки та Бразилії, причому офіційні особи Південно-Африканської Республіки прямо вказали на свої зобов'язання за Римським статутом як на підставу відмови прийняти путіна¹⁷³. Звісно, російський очільник зберігає можливість відвідувати окуповані території України та, можливо, умовно дружні країни, такі як Білорусь чи Іран, але більшість світу для нього тепер закрита.

Зрештою, як вказує в своїй дисертації А. Матковський, посилаючись на С. Гріна, «доки путін лишається при владі, ордер МКС перманентно денормалізує відносини росії зі 124 державами-учасницями Римського статуту. Кожна з цих держав, включно з усіма членами ЄС, більшістю африканських

¹⁷³ South Africa aware of legal obligations regarding Putin visit. URL: <https://www.reuters.com/world/africa/south-africa-aware-legal-obligations-regarding-putin-visit-2023-03-19/>

та латиноамериканських держав, окрім Куби та Нікарагуа, та навіть Таджикистан тепер зобов'язані заарештувати путіна, якщо він тільки ступить на їхню територію. Політично небагато голів держав, що поважають МКС, захочуть, щоб їх побачили за потисканням рук з єдиним чинним президентом, окрім аль-Башира, якого розшукує Гаага. З фактичним замороженням взаємодії на рівні самітів, решта відносин росії з цими країнами також неодмінно охолоне»¹⁷⁴.

5 березня 2024 року Палата попереднього провадження ІІ МКС видала ще два ордери на арешт двох осіб у контексті ситуації в Україні: сергія кобилаша, генерал-лейтенанта Збройних сил Росії, який у відповідний час був командувачем Дальньої авіації Повітряно-космічних сил, та соколова віктора, адмірала ВМФ росії, який у відповідний час був командувачем Чорноморським флотом, за підозрою у вчиненні воєнного злочину і злочинів, передбачених статтями 8(2)(b)(ii) (умисне спрямування нападів на цивільні об'єкти), 8(2)(b)(iv) (умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або заподіє шкоди цивільним об'єктам), 7(1)(к) (інші нелюдські діяння..., що умисно заподіюють сильних страждань чи тяжких тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному чи фізичному здоров'ю) РС МКС.

Крім того, 24 червня 2024 року Палата попереднього провадження ІІ видала ордери на арешт ще двох осіб – сергія шойгу та валерія герасимова – за підозрою у вчиненні міжнародних злочинів за тими ж статтями РС МКС в період з 10 жовтня 2022 року щонайменше до 9 березня 2023 року¹⁷⁵.

¹⁷⁴ Матковський А. А. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду: теорія та практика : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 – міжнародне право (галузь знань 29 – міжнародні відносини). Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 2025. 202 с. С. 136. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ccd55b3-db2e-4b6e-b857-e32a8945ef81/content>

¹⁷⁵ Броневицька О. М. Особливості співпраці з Міжнародним кримінальним судом в умовах російсько-української війни. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (8 листопада 2024 року) / упор. Р. М. Андрусишин. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 27–32.

3 травня 2022 року було ухвалено Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом»¹⁷⁶. Ці зміни стосуються переважно положень КПК щодо міжнародного співробітництва під час кримінальних проваджень. Так, перелік осіб, щодо яких може застосовуватися виключний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, який визначається частиною 2 статті 183 КПК було доповнено, щоб цей захід можна було застосовувати «до особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу у порядку і на підставах, передбачених розділом IX- 2 цього Кодексу»¹⁷⁷. Таким чином, була забезпечена практична можливість арешту особи за запитом МКС. Відповідно до частини 3 статті 208 КПК, такій затриманій особі при затриманні роз'яснюється право надати згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку. Також в КПК України з'явився новий розділ IX-2, присвячений особливостям співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.

Статут МКС зобов'язує держави-учасниці включити певні положення щодо виконання запитів про надання доказів, отриманих від Суду, до внутрішнього кримінального процесуального законодавства. Стаття 99 РС МКС передбачає, що прохання про допомогу повинні виконуватися відповідно до процедури національного законодавства, а також у спосіб, зазначений у запиті, якщо це не заборонено національним законодавством. Це важливий принцип для ефективної допомоги Суду, оскільки спосіб збору доказів може вплинути на їх остаточну допустимість у провадженні.

Наприклад, якщо Суд просить допитати підозрюваного, ця особа має певні права, зазначені у статті 55(2) РС МКС. Якщо ці права не будуть забезпечені, будь-які отримані

¹⁷⁶ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України від 03.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text>

¹⁷⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

показання може бути неприйнятними (недопустимими) для Суду. Таким чином, як закони, так і практика національних державних органів влади повинні бути спрямовані на забезпечення виконання прохання (запиту) у спосіб, визначений Судом¹⁷⁸.

Процедура передачі особи до МКС охоплює два рівні: міжнародний (МКС) і національний.

У МКС процедура передачі особи включає такі етапи:

1) видача Палатою досудового провадження ордера на арешт за заявою Прокурора МКС (ст. 58 РС);

2) звернення Прокурора МКС до центрального органу України з проханням про арешт та передачу особи Суду (ст. ст. 89, 91 РС).

Ордер на арешт видається Палатою досудового провадження МКС, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що ця особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду, а арешт цієї особи видається необхідним для забезпечення її явки на судовий розгляд, або для забезпечення належної процесуальної поведінки цієї особи. Ордер на арешт може бути виданий у поєднанні з проханням про ідентифікацію, розшук, арешт або заморожування активів і майна, що належать підозрюваному.

У невідкладних випадках МКС може звернутися з клопотанням про тимчасовий арешт особи, яка розшукується МКС, до отримання прохання про її арешт та передачу до Суду.

КПК України для національної процедури передачі особи МКС передбачено такі етапи:

- 1) затримання особи;
- 2) тимчасовий арешт;
- 3) виконання прохання про арешт та передачу;
- 4) фактична передача особи до МКС¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Prost Kimberly Co-operation with the ICC: Arrests and Surrender, the Gathering of Evidence and Asset Forfeiture. URL: <https://www.thecommonwealth-library.org/index.php/comsec/catalog/download/805/805/6451?inline=1>

¹⁷⁹ Пашковський М. І. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін ; ред. : А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2022. С. 286–307. (С. 301).

3.1. Особливості затримання осіб, які розшукуються Міжнародним кримінальним судом

Статтею 628 КПК України визначено, що затримання на території України осіб, які розшукуються МКС або стосовно яких надійшло прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, а також розгляд скарг про їх затримання здійснюються з урахуванням особливостей, додатково визначених статтею 582 КПК¹⁸⁰.

Особливості затримання особи, визначені ст. 582 КПК України:

1) *затриманню підлягає особа, яка офіційно розшукується іноземною державою, у зв'язку з вчиненням на її території кримінального правопорушення.*

Ордер на арешт, виданий МКС, є підставою для затримання підозрюваного. Він повинен містити інформацію, що міститься в клопотанні Прокурора про арешт, за винятком короткого викладу доказів та причин, чому Прокурор вважає арешт необхідним. Якщо Палата досудового провадження видає ордер на арешт відповідно до клопотання Прокурора, вважається, що надані докази є достатніми та що затримання підозрюваного є необхідним. Палата досудового провадження юридично зв'язана Статутом у тому сенсі, що вона зобов'язана видати ордер на арешт, незважаючи на будь-які ідеологічні чи політичні причини. Також лише Палата досудового провадження має право скасувати ордер на арешт. Компетентні органи держави, де підозрюваного було затримано, не мають таких повноважень.

Практика доводить, що держава утримання під вартою, згадана у статті 59 (2) РС МКС, не обов'язково є державою, де було вчинено ймовірний злочин або громадянином якої є розшукувана особа. Натомість державою утримання під вартою є будь-яка держава, яка має право виконати ордер на арешт розшукуваної особи (*тобто здійснити затримання – прим. О. М. Броневицької*), яка перебуває на її території, незалежно від того, чи є ця держава учасницею Статуту МКС,

¹⁸⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12 квітня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n4456>

чи іншим чином зобов'язана співпрацювати з Судом, наприклад, згідно з резолюцією Ради Безпеки ООН. Якщо співпраця з державою не налагоджена, Суд може повідомити Раду Безпеки ООН та Асамблею держав-учасниць про присутність особи на зазначеній території, щоб вони могли вжити будь-яких заходів, які вважають за доцільне для її затримання. Суд також може звернутися до держави, яка не співпрацює з МКС, з проханням надати зауваження щодо її можливого невиконання запитів (прохань) про співпрацю, наданих Судом, після чого Суд може зробити висновок з цього приводу, який буде передано Раді Безпеки ООН та Асамблеї держав-учасниць МКС.

Відповідно до статті 59 (1) РС, визначено, що держави-учасниці зобов'язані виконувати прохання про тимчасовий арешт, а також прохання про арешт та передачу особи Суду. У цьому контексті Статут МКС вказує, що арешт (затримання) повинен здійснюватись як відповідно до національного законодавства, так і відповідно до положень про міжнародне співробітництво Розділу IX Статуту МКС.

Попри те, статтею 59 (1) РС визначено, що таке затримання та передача особи Суду повинні здійснюватись без зайвих зволікань. У будь-якому випадку, з дня повідомлення національних органів влади про ордер на арешт виникає зобов'язання щодо затримання підозрюваного та його передачі. За виняткових обставин, відповідно до статті 95 Статуту, запитувана держава має право відкласти виконання прохання Суду про передачу до того часу, поки Суд не винесе рішення щодо оскарження прийнятності.

Прохання Суду про співробітництво надсилаються дипломатичними каналами чи будь-якими іншими відповідними каналами, які можуть бути визначені кожною державою-учасницею під час ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання до Статуту.

Коли це доцільно, такі прохання можуть також надсилатися через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол) чи будь-яку відповідну регіональну організацію. Тобто в цьому випадку Інтерпол не обов'язково є каналом передачі ордерів на арешт. Таким чином, держава-учасниця може вільно вказувати, чи можуть і коли запити про співробітництво бути передані їй через Інтерпол або іншу регіональну

організацію. Посилання на такі регіональні організації було зроблено на знак визнання інших установ, які держави можуть використовувати у своїй міждержавній практиці, що також може бути корисним у контексті затримання осіб, які підозрюються у вчиненні міжнародних злочинів.

Якщо затримання розшукуваної особи, щодо якої виданий ордер на арешт МКС, відбулося на території України, то така особа за вимогами законодавства не пізніше ніж через 60 годин з моменту її затримання повинна бути доставлена до слідчого судді для розгляду відповідного клопотання. До того ж, якщо здійснити вказане затримання закон дозволяє будь-якій уповноваженій на це службовій особі, то звернутися з клопотанням до слідчого судді щодо обрання даній особі передбаченого запобіжного заходу може лише прокурор, в межах територіальної юрисдикції якого і було здійснено затримання цієї особи (ст. 583–584 КПК України)¹⁸¹.

Сама процедура затримання повинна відбуватися згідно з вимогами ст. 208 КПК України, із забезпеченням можливості реалізувати права затриманої особи, визначені ст. 581, з урахуванням ч. 4 ст. 627 КПК України: 1) бути якнайшвидше та докладно поінформованою рідною або іншою мовою, якою вона володіє, про характер, підстави та зміст кримінальних правопорушень, у вчиненні яких її підозрюють; 2) ознайомитися з проханням Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу або одержати його копію; 3) брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з проханням Міжнародного кримінального суду про її тимчасовий арешт або про арешт і передачу; 4) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу; 5) подавати клопотання про тимчасове звільнення з-під варти до передачі до Міжнародного кримінального суду; 6) захищати себе особисто або користуватися правовою допомогою захисника, бути повідомленою, якщо вона не має захисника, про це право і мати призначеного захисника безоплатно,

¹⁸¹ Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / А. В. Захарко, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Д. В. Лазарева та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 224 с. С. 73–74.

якщо вона не має достатньо коштів для оплати послуг захисника; 7) звертатися із проханням про передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку; 8) вільно і без обмежень у часі спілкуватися із захисником із дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування; 9) безоплатно користуватися допомогою перекладача та отримувати документи рідною або іншою мовою, якою вона володіє, або з перекладом на таку мову¹⁸².

Ці положення КПК України відповідають статті 59 (2) РС, де визначено, що арештована особа невідкладно доставляється до компетентного судового органу в державі місця тримання під вартою, який відповідно до законодавства цієї держави визначає, що: а) ордер виданий стосовно цієї особи; б) ця особа арештована з дотриманням належної процедури; та с) права цієї особи були дотримані.

Процедура, описана у статті 59 (2) РС, спирається на процедуру затримання особи на підставі прохання про арешт і передачу. Законодавство держави утримання під вартою визначає, що саме національний судовий орган повинен перевірити:

а) ордер про арешт. Судовий орган держави затримання повинен перевірити, чи є затримана особа тією ж особою, яку розшукують за ордером на арешт. Приймаючи це рішення, судовий орган може спиратися на підтверджувальну інформацію та матеріали, що вимагаються статтею 91(2) РС у проханні про арешт та передачу. Крім того, національний судовий орган повинен, після належного повідомлення, дозволити Офісу прокурора та Палаті досудового провадження МКС брати участь у національних судових засіданнях з можливістю надавати рекомендації національному суду;

б) арешт (затримання) відбулося відповідно до належної процедури. Процедура затримання регулюється законодавством держави утримання під вартою. Стаття 59 РС не визначає критеріїв належної процедури затримання. По суті, це означає, що ордер на арешт має бути належним чином вручений затриманій особі, а національна процедура

¹⁸² Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

має відповідати міжнародному праву та стандартам. Можна стверджувати, що право бути арештованим (затриманим) «відповідно до належної процедури» у статті 59 (2) (b) Статуту насправді є лише одним із прав, яких слід дотримуватися відповідно до статті 59 (2) (c) Статуту, тому на практиці обидва положення повинні тлумачитися разом;

с) права, яких слід дотримуватися. Права, яких слід дотримуватись при затриманні, передбачають як права за національним законодавством, так і за міжнародним правом, включаючи права, визначені у статті 55 РС, такі як право бути поінформованим про свої права та право на адвоката. Вони також включають право підозрюваного бути поінформованим про обвинувачення та підстави для затримання. Апеляційна палата МКТР чітко зазначила, що процедури арешту (затримання) та передачі в національному суді повинні відповідати міжнародному праву¹⁸³. У статті 59 РС не зазначено, що може зробити судовий орган держави утримання під вартою, якщо він встановить, що права підозрюваного не були дотримані, але він повинен негайно повідомити Палату досудового провадження про будь-які порушення. Національний суд може звільнити особу чи призупинити розгляд провадження у разі явних порушень при затриманні. Однак, якщо МКС вже оголосив про прийнятність цієї справи Суду, ні рішення національного судового органу про порушення прав підозрюваного, ні вжиті ним засоби правового захисту не повинні перешкоджати передачі затриманого підозрюваного до Суду. Будь-які скарги на порушення процедури затримання чи прав підозрюваного в подальшому повинні бути адресовані Палаті досудового провадження¹⁸⁴.

Крім того, статтею 85 (1) РС визначено, що затримана особа, якщо є підстави стверджувати про порушення її прав, має право на відшкодування за незаконний арешт або затримання на підставі ордера Суду. Однак залишається

¹⁸³ Jean-Bosco Barayagwiza v. the Prosecutor. Appeals Chamber Decision of International Criminal Tribunal for Rwanda on 3 November 1999 (par. 17). URL: https://www.worldcourts.com/ict/eng/decisions/1999.11.03_Barayagwiza_v_Prosecutor.pdf

¹⁸⁴ Triffterer O., Ambos A. The Rome Statute of the ICC. 3rd edition 2016. P. 1465.

відкритим питання, чи може особа також оскаржити свій незаконний арешт або затримання національними органами до міжнародного наглядового органу з прав людини, такого як Європейський суд з прав людини, і який вплив матиме рішення такого органу на провадження у МКС.

2) вказане затримання здійснюється уповноваженою на це законом службовою особою.

Уповноваженою службовою особою на затримання, відповідно до ч. 6 ст. 207 КПК України, є особа, якій законом надано право здійснювати затримання. Власне цим законодавець і обмежився, не вдаючись до закріплення переліку категорій службових осіб, уповноважених здійснювати вищезазначений запобіжний захід, та відсилаючи в цьому питанні до інших законодавчих актів, що регламентують порядок функціонування органів правопорядку в Україні.

Офіс Генерального прокурора в своєму листі «Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи» від 17.08.2020 р. № 13/4-565вих-328окв-20 конкретизував, що «уповноважена службова особа» є родовим поняттям, яке охоплює як слідчого, так і інших працівників правоохоронних органів, яким відповідними законами надано право на здійснення затримання. До таких працівників, зокрема, належать і працівники патрульної поліції та оперативних підрозділів, які мають повноваження здійснювати затримання в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України». З таким висновком погодилася і колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного суду в своїй ухвалі від 16.02.2021 р. в справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19).

Завдяки системному аналізу законодавства можна зробити висновок, що наразі цими повноваженнями наділені такі службові особи:

– поліцейські¹⁸⁵ (п. 9 ч. 1 ст. 23, ч. 1 ст. 37 Закону України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 р.);

¹⁸⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

– військовослужбовці Національної гвардії України¹⁸⁶ (п.п. 2– 4 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р.);

– співробітники Служби безпеки України¹⁸⁷ (п.п. 1, 6–7 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р.);

– військовослужбовці, а також працівники Державної прикордонної служби України, залучені до оперативно-службової діяльності¹⁸⁸ (п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р., п. 5 ст. 28 Закону України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р.);

– працівники Бюро економічної безпеки¹⁸⁹ (п. 1 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р.);

– працівники Національного антикорупційного бюро України¹⁹⁰ (п. 10 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р.);

– посадові особи митних органів¹⁹¹ (п. 1 ч. 1. ст. 582 Митного кодексу України від 13.03.2012 р.);

– посадові особи, залучені до антитерористичної операції, в районі її проведення¹⁹² (п. 2 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р.);

¹⁸⁶ Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

¹⁸⁷ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

¹⁸⁸ Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>

Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

¹⁸⁹ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

¹⁹⁰ Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

¹⁹¹ Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

¹⁹² Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>

– уповноважені посадові особи Державного бюро розслідувань¹⁹³ (п. 5 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р.);

– посадові і службові особи органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів¹⁹⁴ (п. 4 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про державну кримінально-виконавчу службу України» від 23.06.2005 р.);

– військовослужбовці Служби правопорядку¹⁹⁵ (пункти 4, 5, 22 ст. 7; пункт 6 ст. 8 Закону України «Про військову службу правопорядку у Збройних силах України» від 07.03.2002 р.);

– капітани суден України¹⁹⁶ (ч. 2 ст. 67 Кодексу торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р.);

– військовослужбовці Управління державної охорони України¹⁹⁷ (п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 04.03.1998 р.).

Зазначений перелік не є вичерпним, оскільки його доповнення або скорочення залежить від унесення змін і доповнень до законодавства України, пов'язаних із реформуванням системи органів правопорядку¹⁹⁸.

¹⁹³ Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

¹⁹⁴ Про державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>

¹⁹⁵ Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 № 3099-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>

¹⁹⁶ Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁹⁷ Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 № 160/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁹⁸ Науково-практичний коментар до Розділу II Кримінального процесуального кодексу України «Заходи забезпечення кримінального провадження» / Ю. П. Аленін, М. В. Багрій, Р. І. Благута та ін. ; за ред. І. В. Глов'юк. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 440 с. С. 383–384.

3) про факт затримання у межах територіальної юрисдикції, де воно відбулося, негайно інформується відповідний прокурор.

Відповідно до ч. 2 ст. 582 КПК України, про затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання.

Окрім цього, відповідно до п. 9.5 Наказу ОГП «Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва» від 12 вересня 2023 р., за кожним фактом затримання іноземця або особи без громадянства, розшукуваних компетентними органами іноземних держав для притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку суду або розшукуваних МКС для тимчасового арешту чи для арешту і передачі, прокурори повинні забезпечувати перевірку наявності законних підстав для затримання, відповідності процесуального оформлення затримання законодавству України, своєчасності й повноти виконання органом, що здійснив затримання, вимог статей 208, 581, 582, 627, 628 КПК України, зокрема щодо роз'яснення затриманій особі її прав, отримання від неї пояснень або заяв¹⁹⁹.

4) до повідомлення прокурору про таке затримання обов'язково додається копія протоколу затримання з докладною інформацією щодо його підстав та мотивів.

Про зміст ордеру на арешт, прохання про арешт та передачу, прохання про тимчасовий арешт викладено інформацію нижче.

5) прокурор, отримавши інформацію та повідомлення з протоколом затримання особи, перевіряє його законність і негайно інформує про це відповідну регіональну прокуратуру, яка протягом 60 годин з моменту затримання повідомляє про це відповідний центральний орган України, у тому числі і Міністерство закордонних справ України.

¹⁹⁹ Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва : Наказ ОГП від 12.09.2023 р. № 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0258905-23#Text>

Якщо у проханні Міжнародного кримінального суду про надання допомоги зазначено про необхідність його негайного виконання, документи або докази, складені або отримані компетентними органами України за результатами виконання такого прохання, не пізніше наступного дня після виконання надсилаються до центрального органу України для їх передачі до Міжнародного кримінального суду.

З метою своєчасного одержання від ініціатора розшуку відповідного запиту не пізніше 60 годин із моменту затримання особи, у тому числі в порядку статті 208 КПК України, або встановлення на території України особи, яка вчинила злочин за її межами, згідно з вимогами ч. 4 ст. 582 КПК України та ст. 574 КПК України, слід інформувати про це ОГП.

Про кожен випадок затримання або взяття під варту громадянина іноземної держави, який розшукується з метою екстрадиції, негайно повідомляти Міністерство закордонних справ України. Відповідно до ст. 36 Віденської Конвенції про консульські зносини, слід забезпечувати співробітникам дипломатичного представництва або консульської установи держави, громадянином якої є така особа, побачення із затриманим²⁰⁰.

б) а відповідний центральний орган протягом трьох днів з моменту затримання інформує про затримання розшукуваної особи компетентний орган іноземної держави²⁰¹.

Відповідно до правила 176 Правил процедури і доказування МКС, Секретар є компетентним органом Суду для передачі прохання про арешт та передачу. Хоча ці повноваження Секретаря не зазначені ні в статті 89 (1), ні в статті 58 (5) РС, вони впливають з системного тлумачення відповідних положень Статуту. Зокрема, Палата досудового провадження є єдиним компетентним органом для видачі та внесення змін до ордеру на арешт та для взаємодії з національними органами запитуваної держави щодо будь-якої ситуації, яка може вплинути на передачу особи Суду після затримання.

²⁰⁰ Віденська Конвенція про дипломатичні зносини від 18.04.1961 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/dip_rel.shtml

²⁰¹ Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / А. В. Захарко, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Д. В. Лазарева та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 224 с. С. 71.

Палата досудового провадження також є єдиним органом Суду, який ретельно стежить за виконанням прохань про співпрацю як щодо арешту (затримання), так і передачі відповідної особи. Крім того, правило 184 Правил процедури і доказування визначає повноваження Секретаря Суду взаємодіяти із запитуваною державою щодо домовленостей про передачу особи²⁰². Тобто ОГП як центральний орган, який відповідає за співробітництво з Міжнародним кримінальним судом під час розслідування та судового розгляду, повинен повідомити Секретаря МКС про затримання особи на підставі ордеру про арешт МКС.

Після затримання особи і обрання їй запобіжного заходу затриманого доставляють до Суду і утримують у Слідчому ізоляторі у м. Гаага, Нідерланди.

Слідчий ізолятор МКС працює відповідно до найвищих міжнародних стандартів щодо поводження із затриманими, а саме «Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями» ООН²⁰³. Незалежний орган проводить регулярні та позапланові інспекції ізолятора для перевірки утримання та поводження із затриманими. Розпорядок дня у Слідчому ізоляторі надає затриманим можливість здійснювати прогулянки на подвір'ї, займатися фізичними вправами, отримувати медичну допомогу, приймати участь у виконанні фізичної праці та мати доступ до засобів для підготовки свого захисту в Суді.

Крім того, в ізоляторі є мультимедійне обладнання, яке використовується і для перегляду низки навчальних, дозвільних та спортивних програм. Затримані в МКС мають доступ до комп'ютерів, телевізорів, книжок і журналів.

Незаможні особи мають право на безоплатний дзвінок до свого захисника в офіційний робочий час. Кожну камеру (площею 10 кв.м.) спроектовано так, щоб в ній перебувала лише одна особа. У стандартній камері є ліжко, стіл, полиці, буфет, туалет, умивальник, телевізор та переговорний

²⁰² Rules of Procedure and Evidence in ICC. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>

²⁰³ Мінімальні стандартні правила поводження із в'язнями від 30.08.1955 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text

пристрій (інтерком) для спілкування з охоронцями, коли камеру замкнено.

Суд забезпечує триразове харчування на день, але в затриманих також є доступ до кухні загального користування, якщо вони хочуть готувати свою їжу. Затриманим також надається список для покупок, щоб вони могли замовити додаткові продукти. Декілька разів на рік усіх затриманих можуть провідати їхні родичі, а якщо затриманих визнають незаможними особами, ці відвідини можуть бути оплачені за рахунок Суду.

Особи, засуджені за злочини під юрисдикцією МКС, не відбувають покарання у слідчому ізоляторі МКС, оскільки заклад не розрахований на довгострокове ув'язнення. Тому засуджених переводять до в'язниці поза Нідерландами, у державі, обраній Судом зі списку держав, які висловили готовність дозволити засудженим відбувати покарання там.

Особи можуть перебувати в ізоляторі з трьох підстав. По-перше, обвинувачені в міжнародних злочинах, заарештовані державою та передані МКС. Міжнародні кримінальні судові процеси часто є тривалими, тож обвинувачені можуть провести в місцях тимчасового ув'язнення багато років. Другу групу становлять засуджені. Вони не відбувають покарання в слідчому ізоляторі, а чекають направлення для виконання покарання державам, що готові їх прийняти для виконання покарання. Проте з практичних міркувань тримання в слідчому ізоляторі триває протягом деякого часу після винесення остаточного обвинувального вироку, доки здійснюються заходи щодо передачі засудженого в державу відбування покарання. Третя група затриманих – це свідки, які з певних причин уже затримані державою, наприклад, якщо вони вчинили злочин та відбувають покарання в державі. Такі особи можуть бути передані МКС для того, аби вони могли виступити як свідки у справі. На час давання показань вони утримуються в слідчому ізоляторі, а потім знов передаються державі, що їх ув'язнила.

Ключовим предметом нагляду є дотримання прав затриманих, установлених як самим Судом, так і загальноновизнаними міжнародними нормами з прав людини. Так, відповідно до частини 1 статті 55 Статуту, «особа: а) не може бути

примушена свідчити проти самої себе або визнавати свою вину; b) не може бути піддана примусу, тиску або погрозам у будь-якій формі, катуванню чи іншим жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують гідність, видам поведження або покарання; c) якщо допит проводиться мовою, яку ця особа не розуміє повною мірою і якою вона не розмовляє, безоплатно користується допомогою кваліфікованого перекладача й такими перекладами, які є необхідними для дотримання вимог справедливості; i d) не може бути піддана свавільному арешту або затриманню, а також не може бути позбавлена волі, крім як на таких підставах і відповідно до таких процедур, які встановлені у Статуті». Відповідно до частини 2 тієї ж статті, «у тих випадках, коли є підстави вважати, що та чи інша особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду, і така особа незабаром повинна бути допитана або Прокурором, або національними органами влади згідно з проханням, направленим відповідно до розділу 9, ця особа має також такі права, про які їй має бути поінформовано до початку допиту: a) бути поінформованою до початку допиту про те, що є підстави вважати, що нею було вчинено злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду; b) зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги під час визначення винуватості або невинуватості; c) користуватися допомогою захисника за власним вибором або, якщо ця особа не має захисника, допомогою призначеного їй захисника в кожному випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, і без будь-якої оплати, якщо в цієї особи немає достатніх коштів на це; та d) бути допитаною у присутності адвоката, якщо тільки ця особа за власним бажанням не відмовилася від свого права на послуги адвоката».

Ув'язненим у слідчому ізоляторі МКС доступні декілька механізмів оскарження рішень і дій щодо них. По-перше, вони мають доступ до спеціальної процедури розгляду адміністративних скарг МКС щодо скарг, пов'язаних з затриманням. Другий механізм – Палати досудового провадження та Апеляційної палати. Хоча Статутом МКС не встановлюється жодної формальної ролі палат у внутрішніх справах, вони все ж визнали себе компетентними видавати накази щодо подібних питань. По-третє, Незалежний наглядовий механізм МКС, що є механізмом внутрішнього нагляду.

Якщо затриманий підозрюваний не спроможний оплатити послуг адвоката, оплату послуг такого адвоката здійснює Суд.

Усі затримані мають право подати заяву на отримання тимчасового звільнення на час судового розгляду. У випадку, якщо цю заяву буде відхилено, рішення буде регулярно переглядатися компетентною палатою щонайменше кожні 120 днів, і може бути переглянуто в будь-який час за заявою затриманої особи або сторони обвинувачення²⁰⁴.

3.2. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу

Оскільки МКС не має своєї власної поліції, то, відповідно, він покладається на співробітництво держав, що має важливе значення для арешту та передачі підозрюваних. Згідно з РС, держави-учасниці повинні повною мірою співпрацювати з Судом в його розслідуванні та кримінальному переслідуванні злочинів, що підпадають під юрисдикцією Суду.

Держави є відповідальними за виконання рішень стосовно ордерів на арешт. Заснувавши МКС, держави створили систему, що ґрунтується на двох стовпах.

Сам Суд є стовпом судової влади.

Оперативний стовп, включно з виконанням рішень Суду, належить державам. Держави-учасниці РС юридично зобов'язані всебічно співпрацювати з МКС.

Якщо держава-учасниця не виконує зобов'язання щодо прохання про співпрацю, Суд може зробити висновок та передати справу до Асамблеї держав-учасниць щодо подальших дій. Якщо юрисдикція Суду ініціюється Радою Безпеки, обов'язок співпрацювати поширюється на всі держави-члени ООН, незалежно від того, чи є вони учасницями Статуту. Злочини, які підпадають під юрисдикцію Суду, – це найтяжчі міжнародні злочини, відомі людству, і, як це передбачено статтею 29 Статуту, на них не поширюється жодний строк

²⁰⁴ Зрозуміти Міжнародний кримінальний суд. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-06/UICC-UKR-rgb.pdf>

давності притягнення до кримінальної відповідальності. Оскільки на злочини під юрисдикцією Суду не поширюється строк давності (ст. 29 РС), ордери на арешт зберігають актуальність доти, доки не будуть виконані або доки Суд не ухвалить інше рішення.

Відповідно до ст. 58 РС, у будь-який час після початку розслідування Палата досудового провадження видає за клопотанням Прокурора ордер на арешт тієї чи іншої особи, якщо, розглянувши це клопотання й докази або іншу інформацію, надані Прокурором, вона переконалася в тому, що:

а) є обґрунтовані підстави вважати, що ця особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду;

б) арешт цієї особи видається необхідним:

i) для забезпечення її явки на судовий розгляд,

ii) для забезпечення того, щоб ця особа не створювала перешкод чи загрози для розслідування або судового провадження, або

iii) у відповідних випадках, для запобігання продовженню вчинення особою злочину або пов'язаного з ним злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду і пов'язаний з тими самими обставинами²⁰⁵.

При цьому, після початку розслідування лише Палата досудового провадження може, на прохання сторони обвинувачення, видати ордер на арешт або повістку про виклик до суду, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що відповідна особа вчинила злочин, що входить до юрисдикції МКС.

Коли сторона обвинувачення клопоче про видачу ордера на арешт або повістки про виклик до суду, вона повинна надати суддям таку інформацію:

– *ім'я та прізвище особи.*

Головним обов'язком будь-якого органу, який здійснює затримання особи, є перевірка того, що затримана особа є ідентичною особі, описаній у виданому Судом ордері. Поняття «ім'я особи» включає ім'я та прізвище особи, містить будь-які відомі псевдоніми, або будь-яке інше ім'я, яке, як відомо, використовує ця особа, наприклад, військовий псевдонім. Поняття будь-якої іншої відповідної ідентифікуючої

²⁰⁵ Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#n761

інформації може включати зріст, стать, будь-які конкретні об'єктивні та постійні фізичні ознаки, а також національність, акцент або інші ідентифікуючі ознаки. До ордера на арешт може бути також додана фотографія особи;

– *опис злочинів, у вчиненні яких підозрюють особу.*

Прокурор подає клопотання про видачу ордера, якщо злочин, який ймовірно вчинений, підпадає під юрисдикцію Суду. Клопотання повинне стосуватися лише злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду. Наприклад, якщо особу підозрюють в активній участі у вчиненні геноциду, у клопотанні має бути посилання на цей злочин. Якщо підозрюваний також міг вчинити інший злочин, наприклад, крадіжку чи шахрайство, згідно з національним законодавством, то оскільки ці злочини не підпадають під юрисдикцію Суду, вони не будуть відображені у клопотанні. Прокурор не може додавати до клопотання, яке стосується геноциду, злочинів проти людяності або воєнних злочинів, жодні злочини, що не підпадають під юрисдикцію Суду. Правова кваліфікація фактів вчинених злочинів на цьому етапі не перешкоджає можливому перегляду Палатою такої кваліфікації на пізнішому етапі провадження;

– *стислий виклад фактів (дії, які, ймовірно, є злочинами).*

У клопотанні мають бути описані факти, на яких Прокурор ґрунтує свою оцінку справи. На основі цієї інформації про факти Палата досудового провадження перевіряє, чи дозволяє оцінка Прокурора кваліфікувати дію або бездіяльність як злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду. Якщо Палата досудового провадження сумнівається, що факти, наведені Прокурором, підтверджують його оцінку, вона може відхилити клопотання про арешт²⁰⁶;

²⁰⁶ У справі “Прокурор проти Мудакумра” (Рішення щодо запиту Прокурора відповідно до ст. 58) ICC-01/04-613 (13 липня 2012 р.), коли вперше за практику МКС Палата попереднього провадження II відхилила запит Прокурора на видачу ордера на арешт на підставі відсутності конкретних даних. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2012_07502.PDF. Пізніше було подано другий запит, і ордер на арешт було видано; Прокурор проти Мудакумра (Рішення щодо запиту Прокурора відповідно до ст. 58) ICC-01/04-01/12-1-Red (04 липня 2012 р.). URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2012_07204.PDF

– *короткий виклад доказів проти особи.*

Прокурор повинен надати ті докази, що підтверджують його твердження. Достатньо, щоб Прокурор довів наявність обґрунтованих підстав вважати, що підозрюваний вчинив злочини, зазначені в клопотанні²⁰⁷. Поняття «обґрунтовані підстави» стосується об'єктивних критеріїв. Якщо Палата досудового провадження не задоволена наданими доказами, вона може відхилити клопотання;

– *причини, з яких сторона обвинувачення вважає за необхідне заарештувати особу.*

Прокурор повинен надати не лише переконливі докази того, що підозрюваний вчинив злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, але й того, що підозрюваного слід взяти під варту. Судді видають ордер на арешт, якщо вони вважатимуть за необхідне забезпечення того, щоб особа дійсно з'явилася в суді, що він/вона не перешкоджатиме розслідуванню або судовому провадженню або не ставитиме їх під загрозу, або щоб запобігти подальшому вчиненню злочинів.

Прокурор МКС не має права публічно розголошувати ім'я підозрюваного до того, допоки Палата не винесе рішення відповідно до статті 58 РС МКС²⁰⁸.

Після того, як буде видано ордер на арешт, Секретар Суду надсилає прохання про співробітництво з метою арешту та видачі підозрюваного відповідній державі або іншим державам, залежно від рішення суддів у кожному випадку. Коли особу затримано, і Суд повідомлено про це, Суд забезпечує отримання особою копії ордера на арешт тією мовою, яку він/вона повністю розуміє і якою розмовляє.

Відповідно до ст. 59 РС МКС, держава-учасниця, яка отримала прохання про тимчасовий арешт або про арешт та передачу будь-якої особи до Суду, невідкладно вживає заходів щодо затримання відповідної особи відповідно до свого законодавства і положень Статуту²⁰⁹.

²⁰⁷ Прокурор проти аль-Башира (Рішення про видачу ордера на арешт) ICC-02/05-01/09-3 (4 березня 2009 р.), п. 31. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2009_01517.PDF

²⁰⁸ Kenya situation, Pre-Trial Chamber: Decision on Application for Leave to Participate in the Proceedings before the Pre-Trial Chamber relating to the Prosecutor's Application under Article 58(7) (11 February 2011) at para. 22

²⁰⁹ URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/bookletArrestsENG.pdf>

У зв'язку з цим статтею 631 КПК України визначено порядок виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу.

Зокрема, після надходження прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи за дорученням центрального органу України прокурор звертається до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою або за місцем перебування особи з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до Міжнародного кримінального суду на виконання виданого Міжнародним кримінальним судом ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у виді позбавлення волі.

Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді прокурор подає копію прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи²¹⁰ та доданих до нього документів, засвідчену центральним органом України. Ордер на арешт особи²¹¹ або копія судового рішення про визнання особи винною (вироку), видані Міжнародним кримінальним судом, є підставою для вирішення слідчим суддею питання про обрання особі запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до Міжнародного кримінального суду.

На відміну від екстрадиції між державами, підстав для відмови у винесенні рішення про тримання під вартою національним судом на прохання МКС немає. Однак статтею 97 РС МКС визначено, що існують певні підстави, коли виконання прохання є неможливим:

- 1) незважаючи на всі зусилля, особу, яку розшукують, неможливо знайти, або
- 2) буде встановлено, що розшукувана особа покинула юрисдикцію держави, або
- 3) особа, яка знаходиться в запитуваній державі, може виявитися не тією особою, на яку видано ордер.

²¹⁰ *Приклад прохання МКС про арешт та передачу особи (Омара аль-Башира) є додатком до цього посібника, перекладений українською мовою Холодницьким Н. І.*

²¹¹ *Приклад ордеру на арешт (Давида Георгійовича Санакоєва) є додатком до цього посібника, перекладений українською мовою Броневицькою О. М.*

Якщо документів, які були додані до прохання, недостатньо, або у зв'язку з проханням про арешт і передачу особи виникає конфлікт з існуючими міжнародними зобов'язаннями держави, органи державної влади зобов'язані негайно проконсультуватися з Судом для вирішення цього питання.

Скерування прохань про арешт. Прохання про арешт та передачу від Суду надсилаються або дипломатичними каналами (через міністерства закордонних справ), або іншим визначеним каналом. Держави самостійно мають право вирішувати, який канал використовувати. Наприклад, якщо існує центральний орган з питань екстрадиції або взаємної правової допомоги (зазвичай це відповідний структурний підрозділ Офісу Генерального прокурора конкретної держави), цей канал може бути визначений як відповідний канал для виконання прохань МКС. Прохання Суду також можуть передаватися через Інтерпол або будь-яку іншу відповідну регіональну організацію (наприклад, Європол).

Захист персональних даних при переданні прохання на арешт та передачу особи (конфіденційність співпраці). Усі прохання та супровідні документи, надіслані МКС запитуваній державі, повинні бути конфіденційними. Єдиним винятком є розкриття інформації, яку необхідно розголосити для виконання прохання Суду. Наприклад, національні органи влади держави можуть розкривати матеріали при поданні клопотання до національного суду для отримання ухвали про тримання під вартою на виконання прохання МКС, але забороняється розповсюджувати зміст таких матеріалів широкому колу осіб. Особливе значення має інформація, яка може зашкодити безпеці та фізичному чи психологічному благополуччю будь-яких потерпілих, потенційних свідків та їхніх сімей. Важливість цього зобов'язання підкреслюється в статті 87(4) РС МКС. Це зобов'язання вимагає не лише захисту прохання та супровідних документів з боку МКС, але й додаткових заходів, які можуть бути необхідними в процесі його виконання (наприклад, для захисту особи свідка). Навзаєм МКС також зобов'язаний зберігати конфіденційність будь-яких документів або інформації, які він отримує, за винятком випадків, коли матеріали необхідно розкрити під час розслідування або обвинувачення. Це ж передбачено статтею

622 КПК України (це питання детально висвітлено в Розділі 1 цього посібника).

Крім того, кожна держава може вирішити, що деякі матеріали потребують додаткового захисту. У цих випадках запитувана держава може передати документи на суто конфіденційній основі, а Прокурор МКС може погодитися використовувати їх лише з метою отримання нових доказів, окрім випадку, якщо національні органи держави згодом не погодяться на використання таких конфіденційних документів або інформації як доказів в суді. Ці засоби захисту можуть певною мірою дозволити органам держави розкривати Суду конфіденційні матеріали. Обмеження конфіденційності щодо будь-якого конкретного прохання слід ретельно обговорити з органами МКС, перш ніж буде вжито будь-яких дій щодо виконання, розслідування чи переслідування, які можуть призвести до розкриття інформації з будь-якої сторони.

Якщо виконання прохання може порушити міжнародні зобов'язання держави (окрім ситуації, коли можуть бути конкуруючі прохання від самого МКС), то розглядається у статті 98 РС МКС. Ця стаття була предметом численних живих дискусій та значної академічної полеміки через її тлумачення та використання урядом Сполучених Штатів Америки. Саме на основі цієї статті США розробили свої двосторонні угоди з іншими державами. Згідно з так званими «Угодами за статтею 98», громадяни США та інші особи, пов'язані зі Сполученими Штатами, не будуть передаватись МКС для судового переслідування. Приблизно 90 держав уклали такі угоди. Існують серйозні занепокоєння щодо відповідності цих угод зобов'язанням держав-учасниць за Римським статутом та того, чи точно вони відображають зміст та об'єкт статті 98 РС.

Відповідно, національні правоохоронні органи зобов'язані перевірити, чи укладена така угода від імені своєї держави. Якщо існує угода за статтею 98 РС МКС і виникає ситуація, що стосується громадянина США або іншої особи, на яку поширюється така угода, слід негайно звернутися із запитом до Міністерства закордонних справ та інших органів, щоб визначити, як діяти далі.

Щодо початкової мети статті 98 РС МКС, то вона була включена до Статуту для вирішення ситуацій, коли прохання

Суду ставить державу в становище конфлікту з її міжнародними зобов'язаннями перед іншими державами. Основна увага статті 98(1) Статуту була зосереджена на проханнях, які можуть вимагати порушення державою привілеїв дипломатичного імунітету іншої держави. Наприклад, прохання про арешт та передачу дипломата. Таке прохання може призвести до конфлікту між зобов'язаннями запитуваної держави згідно з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року²¹² та її зобов'язаннями перед МКС згідно з Римським статутом. З цієї причини статтею 98 (1) Статуту визначено, що Суд не може звертатися з проханням про передачу або з проханням про допомогу, що потребували б від запитуваної держави дій, що суперечать її зобов'язанням за міжнародним правом стосовно державного чи дипломатичного імунітету особи або майна третьої держави, якщо тільки Суд спочатку не заручиться співробітництвом цієї третьої держави в питанні відмови від імунітету. Якщо ж таке прохання отримано і воно порушує питання імунітетів, що стосуються іншої держави, національним органам доцільно провести внутрішні консультації з органами, відповідальними за закордонні справи. Також це питання слід обговорити з МКС.

Стаття 98 (2) Статуту стосується переважно *угод про статус збройних сил (Status of Forces Agreements – SOFA)*. Згідно з цими військовими домовленостями, сили однієї держави направляються до іншої держави, наприклад, для участі в миротворчих місіях. Ці угоди надають певні права та обов'язки як державі, що відправляє, так і державі, що приймає. Як правило, військовослужбовець держави, що відправляє, не може бути притягнутий до відповідальності, підданий екстрадиції або іншим чином вивезений з держави, що приймає, без згоди держави, що відправляє. З цієї причини до РС МКС було включено статтю 98(2), щоб зобов'язати Суд не розглядати прохання, яке порушує таку міжнародну угоду, наприклад, про передачу військовослужбовця, який перебуває в запитуваній державі за SOFA, без попереднього отримання відмови від держави, що відправила його. Знову ж таки,

²¹² Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 1961 року. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf

якщо органи держави отримують прохання, яке підпадає під дію статті 98 Статуту, консультації слід провести якомога швидше як з національними органами, так і з МКС.

Так, статтею 619 КПК України визначено, що центральний орган України проводить консультації з Міжнародним кримінальним судом у разі, якщо виконання прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво:

1) може порушувати публічний порядок чи завдати шкоди національній безпеці України;

2) може завдати шкоди кримінальному провадженню на території України, якого не стосується прохання;

3) може призвести до порушення зобов'язань перед іноземною державою відповідно до міжнародного договору України.

Консультації можуть проводитися і в інших випадках, передбачених КПК України або РС МКС, на прохання центрального органу України або Міжнародного кримінального суду.

Щодо імунітетів посадових осіб національних урядів та глав держав чи урядів, то стаття 27 РС чітко вказує, що Статут застосовується однаково до всіх осіб незалежно від їхнього службового статусу, з особливим посиленням на глав держав чи урядів. Крім того, жодні імунітети чи спеціальні процесуальні закони згідно з національним чи міжнародним правом не забороняють Суду розглядати справи, що стосуються таких осіб. Розділ 9 Статуту МКС не містить жодної процесуальної перешкоди для запиту про арешт та передачу такої особи, а стаття 98 обмежується лише міжнародними зобов'язаннями, що стосуються іншої держави. Як наслідок, зобов'язання виконувати прохання поширюється і на прохання, що стосуються глав держав чи урядів або будь-яких інших посадових осіб.

Конкуруючі запити про передачу та екстрадицію. Згідно зі Статутом МКС, держави-учасниці зобов'язані заарештувати та «передати» особу у відповідь на прохання Суду. Згідно зі статтею 102 РС, проводиться чітке розмежування між «передачею» – передачею особи державою до МКС – та «екстрадицією» – передачею особи однією державою іншій. Ці визначення були включені до Статуту, щоб чітко пояснити, що передача – це окремий процес для МКС, який не потребує

застосування звичних процедур, пов'язаних з екстрадицією, та не використовує традиційні принципи, такі як підстави для відмови, що застосовуються при екстрадиції. Цей пункт був особливо важливим для тих держав, які мають конституційні або політичні обмеження щодо екстрадиції громадян. Це положення було включено до Статуту, щоб ще більше заохотити держави прийняти новий та спрощений процес передачі, відмінний від складних існуючих режимів екстрадиції. Тому держави повинні прийняти відповідні національні норми щодо порядку передачі особи на прохання МКС.

Якщо, окрім прохання від МКС про передачу підозрюваного, запит також надходить від іншої держави щодо тієї ж особи, пов'язаної з тим самим діянням, про про цей запит на екстрадицію слід негайно повідомити МКС. Якщо інша держава, що надіслала запит про екстрадицію, також є державою-учасницею Статуту, пріоритет надається проханню від МКС, якщо Суд вже вирішив, що справа є прийнятною для розгляду в МКС.

Якщо під час розгляду цього питання виникає затримка з відповіддю від МКС, національні органи влади запитуваної держави можуть продовжити розгляд запиту про екстрадицію до моменту фактичної екстрадиції особи. Але, перед фактичною передачею особи запитуючій державі в процесі екстрадиції, слід очікувати рішення МКС щодо прийнятності справи. Якщо Суд визнає справу непринятною, органи влади запитуваної держави матимуть право продовжити розгляд запиту на екстрадицію. Також доцільно повідомляти Суд про будь-яку невиконану екстрадицію підозрюваного, якщо відомо, що Суд зацікавлений в такій особі.

Застосовна процедура дещо відрізняється, якщо запитуюча держава не є стороною Статуту. Якщо між двома державами немає договору або домовленості, що створює зобов'язання щодо екстрадиції, і МКС визнає справу прийнятною, знову ж таки, пріоритет має бути наданий запиту Суду. Однак, якщо запитувана держава зобов'язана екстрадиювати особу на вимогу запитуючої держави, і МКС визнає справу прийнятною, що створює конкуруючий обов'язок, відповідні органи запитуваної держави повинні вирішити, який запит буде задоволено.

Хоча це рішення приймають органи влади запитуваної держави, у Статуті перелічені деякі фактори, які слід урахувати:

- дата надходження запиту від держави та прохання від МКС (перевага надається тому документу, який надійшов швидше в часі);

- інтереси запитуючої держави;

- та можливість подальшої передачі особи Суду від іншої держави.

Якщо запит (прохання) отримано від МКС та від іншої держави щодо тієї ж особи, але за інші злочини, Суд завжди матиме пріоритет, якщо між двома державами не існує договору або домовленості, що накладає зобов'язання щодо екстрадиції. У цьому випадку знову ж таки органи влади запитуваної держави повинні зробити вибір між двома запитами, враховуючи вищезазначені фактори та звертаючи особливу увагу в цьому випадку на характер та тяжкість вчинених злочинів, за які запитується екстрадиція та передача.

Процедура після отримання прохання від Суду про арешт та передачу. Як і у випадку екстрадиції між державами, можуть бути отримані два типи прохань – прохання про арешт та передачу або прохання про тимчасовий арешт до подання прохання про арешт. Хоча застосовні процедури відрізняються залежно від національного законодавства, необхідні кроки щодо реалізації цих прохань є подібними.

Першим кроком для будь-якого органу влади (зазвичай органів прокуратури або юстиції), якому надіслане таке прохання, буде перевірка матеріалів, щоб переконатися, що необхідна документація була надана МКС.

Відповідно до частини 2 ст. 91 РС МКС, якщо прохання стосується арешту й передачі особи, стосовно якої Палата досудового провадження видала ордер на арешт на підставі статті 58, прохання містить або до нього додають:

- а) інформацію з описом розшукуваної особи, достатню для її ідентифікації, та інформацію стосовно ймовірного місця перебування цієї особи;

- б) копію ордеру на арешт; і

- с) документи, заяви або інформацію, що можуть бути необхідні в запитуваній державі для виконання вимог

щодо процедури передачі, за винятком того, що ці вимоги не повинні бути більш обтяжливими, ніж ті, що застосовуються до прохань про видачу відповідно до договорів або домовленостей між запитуваною державою та іншими державами, і повинні бути, якщо це можливо, менш обтяжливими з урахуванням особливого характеру Суду.

Частиною 2 ст. 631 КПК визначено, що разом із клопотанням на розгляд слідчого судді прокурор подає копію прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи та доданих до нього документів, засвідчену центральним органом України.

Стаття 91(2)(с) РС визнає, що на підтвердження прохання Суду держави можуть просити надати додаткові докази, але в той же час такі прохання держав повинні бути мінімальними, у будь-якому разі не більш обтяжливими, ніж ті, що встановлюються під час екстрадиції.

Процедура після арешту (затримання). Існують конкретні процедури, що застосовуються до особи, заарештованої на прохання МКС, які повинні бути прямо відображені у національному законодавстві. Стаття 59(2) РС МКС передбачає, що заарештована (затримана) особа має бути негайно доставлена до компетентного судового органу, який має визначити, чи застосовується ордер до цієї особи (тобто, чи особа, яка перебуває перед судом, є особою, зазначеною в ордері). Судовий орган також повинен розглянути, чи було особу заарештовано (затримано) відповідно до належної правової процедури та чи були дотримані її права. Однак, якщо суддя виявляє будь-які процесуальні порушення або порушення прав особи, Статут МКС не уповноважує його вживати заходів щодо усунення таких недоліків. Деякі національні закони держав прямо забороняють такі дії національного судді та передбачають зобов'язання повідомити МКС про ці порушення. Відповідно до частини 5 ст. 631 КПК України, під час розгляду клопотання прокурора слідчий суддя зобов'язаний встановити, чи підтверджують надані докази наявність обставин, які свідчать про те, що:

1) затримана особа є тією особою, яка зазначена в ордері або вироку Міжнародного кримінального суду;

2) під час затримання особи були дотримані вимоги процесуального законодавства;

3) дотримані права затриманої особи, передбачені КПК України.

Тимчасове звільнення особи, заарештованої (затриманої) на прохання МКС. Стаття 59(3) РС МКС визначає, що арештована особа має право звернутися до компетентного органу в державі місця тримання під вартою з клопотанням про тимчасове звільнення до її передачі до Суду. Критерій, що застосовується до таких клопотань про звільнення, є суворим і повинен відрізнятися від звичайних критеріїв, що застосовуються до загальних злочинів згідно з національним законодавством. Суддя повинен бути впевнений, що, враховуючи тяжкість ймовірних злочинів, існують невідкладні та виняткові обставини, що виправдовують таке звільнення, та існують необхідні гарантії забезпечення того, що особу зможуть у подальшому передати МКС. Відповідно до частини 4 ст. 632 КПК України, при визначенні виду запобіжного заходу слідчий суддя оцінює в сукупності всі обставини, у тому числі:

1) тяжкість покарання, що загрожує особі у разі визнання її винуватою у вчиненні злочину, зазначеного у проханні Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу;

2) вік і стан здоров'я особи;

3) міцність соціальних зв'язків особи в місці її постійного проживання, зокрема наявність у неї родини та/або утриманців;

4) наявність у особи постійного місця проживання;

5) дотримання особою умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до неї раніше;

6) обставини, що можуть вплинути на вирішення питання про тимчасове звільнення особи, з урахуванням необхідності забезпечення виконання прохання про передачу особи до Міжнародного кримінального суду;

7) строки виконання прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, про арешт і передачу;

8) інші надзвичайні та виняткові обставини, що виправдовують тимчасове звільнення особи відповідно до рекомендацій Міжнародного кримінального суду.

Важливим моментом щодо клопотань про звільнення є участь МКС у цьому процесі. Стаття 59(5) РС МКС зобов'язує повідомляти Палату досудового провадження про будь-яке клопотання про тимчасове звільнення і вона надає рекомендації компетентному органу в державі місця тримання під вартою. Це також передбачено частиною 1 ст. 632 КПК України: слідчий суддя невідкладно надсилає копію такої заяви до центрального органу України для звернення до Міжнародного кримінального суду з метою одержання рекомендацій щодо тимчасового звільнення особи. У зверненні до Міжнародного кримінального суду центральний орган України може зазначити строк, протягом якого може бути надано рекомендації.

Якщо особу буде звільнено тимчасово від запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, Палата досудового провадження може запитувати періодично інформацію про місце перебування такої особи у національних органів влади.

Режим арешту та передачі особи під варту та «подвійне притягнення до відповідальності». Незалежно від національних режимів, оскарження арешту та передачі на основі принципу *non bis in idem* (не двічі за одне й те саме, або «подвійне притягнення до відповідальності») викликають серйозне занепокоєння (цей принцип детально розглянутий у Розділі 1 цього посібника). Як зазначалося раніше, Статут МКС установлює режим, який доповнює національні правові режими. Для ефективного функціонування цього режиму МКС повинен приймати відповідні рішення щодо прийнятності справи, якщо справа розслідується або розглядається в державі, або якщо існує питання щодо можливості проведення попереднього розслідування. З цієї причини стаття 89(2) РС МКС прямо передбачає, що у випадках, коли особа, яка розшукується для передачі, оспорує в національному суді свою передачу на підставі принципу *non bis in idem*, запитувана держава негайно консультується із Судом для визначення того, чи існує відповідна постанова про прийнятність. Якщо справа визнана прийнятною, то запитувана держава розпочинає виконання прохання. Якщо постанову про прийнятність ще не прийнято, то запитувана держава може

відкласти виконання прохання про передачу відповідної особи до ухвалення Судом рішення.

Відповідно до частини 9 ст. 629 КПК, за результатами розгляду клопотання про тимчасовий арешт слідчий суддя постановляє ухвалу про:

2) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, у разі коли особа повідомить про те, що питання про її винуватість у вчиненні діяння, якого стосується прохання Міжнародного кримінального суду, вже було вирішено іншим судом або особу було виправдано за таке діяння іншим судом. У такому разі слідчий суддя в одинденний строк повідомляє про це центральний орган України для проведення консультацій з Міжнародним кримінальним судом.

Особу, яку потрібно передати, переслідують у державі за інше правопорушення або вона відбуває покарання у вигляді позбавлення волі. У деяких випадках особа, передача якої запитується Судом, може бути об'єктом судового переслідування або відбувати покарання в запитуваній державі за інше правопорушення. За таких обставин це питання необхідно обговорити з МКС, щоб визначити, як найкраще діяти далі. Відповідна процедура залежатиме від багатьох факторів, включаючи тривалість будь-якої можливої затримки передачі, тяжкість правопорушень, вчинених у запитуваній державі та вплив на справу МКС. У деяких державах внутрішнє законодавство дозволяє «тимчасову» передачу особи для судового розгляду в Суді. Після завершення судового розгляду особу повертають до держави для відбування покарання в державі, а потім повторно передають Суду, якщо в результаті провадження МКС було винесено вирок щодо неї. Якщо чинним законодавством передбачена така можливість, тимчасова передача може бути дуже ефективною, особливо у випадках, коли особа відбуває тривале покарання в запитуваній державі.

3.3. Застосування до особи запобіжного заходу на прохання Міжнародного кримінального суду

Статтею 92 РС «Тимчасовий арешт» визначено, що у невідкладних випадках Суд може звернутися з *проханням про тимчасовий арешт*²¹³ розшукуваної особи до подання прохання про передачу та документів, що до нього додаються, передбачених у статті 91. Порядок застосування тимчасового арешту також регулюється ст. 629 КПК України.

1. Відповідно до загальної практики екстрадиції, випадки, коли може бути застосований тимчасовий арешт, обмежуються невідкладними обставинами. Хоча переліку невідкладних обставин не існує, невідкладність у практиці зазвичай пов'язують із ризиком ухилення (втечі), приховування місця перебування або іншими обставинами, які можуть унеможливити подальшу передачу до Суду. У цьому контексті Суд, найімовірніше, вимагатиме тимчасового арешту у випадку, якщо особа вжила заходів для приховування свого місцезнаходження або особа підозрює чи їй стає відомо про існування ордеру на її арешт, що може спонукати особу до втечі.

Термін «*тимчасовий арешт*» є вживаним терміном у міжнародній практиці екстрадиції. Він означає тимчасовий арешт особи до отримання офіційного прохання (запиту). Тобто тимчасовий арешт запитується для того, щоб уникнути затримки, яка може виникнути в очікуванні підготовки повного прохання про арешт та передачу особи відповідно до вимог статті 91 РС. Як зазначалося вище, оскільки Суд зобов'язаний додавати до прохання документи, клопотання чи іншу інформацію, які неможливо зібрати негайно, можливість вимагати тимчасового арешту особи для утримування її під вартою є важливим повноваженням для Суду.

2. Враховуючи терміновість характеру тимчасового арешту, існує незначне відхилення від загальних вимог статті 87 РС. Усі прохання про тимчасовий арешт можуть бути передані будь-яким способом (стаття 92(2) Статуту), який може бути підтверджений, тобто факсом, електронним зв'язком тощо.

²¹³ Приклад прохання МКС про тимчасовий арешт (Жан-Пера Бемба Гомбо) є додатком до цього посібника, перекладений українською мовою Броневицькою О. М.

У цьому випадку немає потреби в подальшому передавати оригінал прохання.

У випадку тимчасового арешту, згідно зі статтею 92 Статуту МКС, таке прохання надсилається будь-яким способом, здатним забезпечити доставку письмового повідомлення, і містить:

а) інформацію з описом розшукуваної особи, достатню для її ідентифікації, та інформацію стосовно ймовірного місця перебування цієї особи. Це положення відображене у статті 91(2) (а) РС і описано нами вище;

б) стислий виклад злочинів, у зв'язку з якими запитується арешт цієї особи, і фактів, що ймовірно становлять ці злочини, у тому числі, якщо це можливо, дату й місце вчинення злочину. На відміну від прохання про арешт та передачу згідно зі статтею 91 РС, у випадку тимчасового арешту між державами немає відмінностей щодо типу документів або інформації, які необхідно надати на підтвердження прохання. Загальноприйнятою практикою серед держав є вимога лише стислого опису злочину та основних фактів при проханні про тимчасовий арешт;

в) заяву про наявність ордера на арешт чи обвинувального вироку щодо розшукуваної особи. Знову ж таки, визнаючи терміновий характер процесу, Суд повинен лише заявити про існування відповідного документа. Немає потреби втрачати час на отримання та надання копії ордера або обвинувального вироку. Це також відповідає загальній практиці держав; і

д) заяву про те, що прохання про передачу розшукуваної особи буде надіслано пізніше. Тимчасовий арешт є життєздатним лише тоді, коли це тимчасовий захід, за яким має бути подано повний запит про передачу. Таким чином, перш ніж будь-яка держава буде готова розглянути таке прохання, Суд повинен отримати гарантії того, що арешт запитується через обставини, які роблять його терміновим, до подання прохання про арешт і передачу, як описано у статті 91 РС.

3. Якщо цієї документації достатньо, в Україні прокурор звертається з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт

до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання такої особи (ч. 3 ст. 629 КПК України). Перелік матеріалів, що додаються до клопотання, залежить від національного законодавства. Відповідно до частини 5 ст. 629 КПК до клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт, яке прокурор подає на розгляд слідчого судді, додаються:

1) протокол затримання особи з відміткою про роз'яснення особі її права надати згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку;

2) копія прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт та доданих до нього документів, засвідчена центральним органом України;

3) документи, що підтверджують особу затриманого.

4. Особа, до якої застосовано тимчасовий арешт, може утримуватись під вартою протягом 60 днів (ч. 1 ст. 629 КПК України) до отримання прохання про передачу, після закінчення якого вона має бути звільнена, якщо відповідне прохання МКС не буде отримане (ч. 10 ст. 629 КПК України).

5. Тимчасовий арешт застосовується до особи виключно на підставі ухвали слідчого судді. На важливості судового контролю за дотриманням прав людини, яка була затримана на території України як така, що розшукується МКС у зв'язку із обвинуваченням у вчиненні міжнародного злочину, під час прийняття рішення про застосування тимчасового арешту наголошується й у науковій літературі²¹⁴.

6. Особа, до якої застосовано тимчасовий арешт, може бути звільнена з-під варти, якщо запитувана держава не отримала прохання про передачу та підтверджуючих документів, передбачених у статті 91 РС, протягом строку, зазначеного в Правилах процедури і доказування. Правило 188 вказаних Правил передбачає 60-денний період з моменту тимчасового арешту, протягом якого документи мають бути подані національним органам.

²¹⁴ Фоміна Т. Г. Тимчасовий арешт як спеціальний вид тримання під вартою: підстави та процесуальний порядок застосування. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_4_53

Однак ця особа може дати згоду на свою передачу до закінчення цього строку, якщо це дозволено законодавством запитуваної держави. У такому випадку запитувана держава якнайшвидше передає цю особу до Суду. Зокрема, відповідно до ч. 8 ст. 629 КПК України, під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, роз'яснює особі її право надати згоду на застосування процедури передачі у спрощеному порядку, з'ясовує бажання особи скористатися цим правом, вислуховує думку прокурора та інших учасників розгляду. У разі якщо затримана особа надала згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку, слідчий суддя вирішує питання про затвердження згоди особи на таку передачу та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду.

У більшості випадків особа, тимчасово заарештована на підставі прохання Суду, утримується під вартою. За відсутності повного тексту прохання визнається, що особа не може утримуватися під вартою безстроково. Відповідно до частини 10 ст. 629 КПК України, у разі якщо строк запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт закінчився, а прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу не надійшло, особа підлягає негайному звільненню з-під варті. У разі якщо затримана особа надала згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку, слідчий суддя вирішує питання про затвердження згоди особи на таку передачу та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду. Використання цього положення дозволяє уникнути підготовки матеріалів Судом та подальшого утримання особи під вартою в запитуваній державі протягом певного періоду часу, коли особа готова негайно постати перед Судом. Це вигідно як для Суду, так і для особи, яку розшукують. Оскільки спрощена передача має на меті уникнути непотрібних затримок, таке формулювання дозволяє процедуру, що за згодою особи передача повинна бути здійснена якомога швидше. Крім того, у Правилі 189 зазначається, що Суд не зобов'язаний

надавати повну документацію, необхідну для звичайного процесу передачі, якщо тільки відповідна держава спеціально не просить про інше.

7. Той факт, що розшукувана особа була звільнена з-під варти відповідно до частини 3 статті 92 РС, не впливає на подальший арешт і передачу цієї особи, якщо прохання про передачу та документи, що до нього додаються, надійдуть пізніше (стаття 92(4) РС та ч. 11 ст. 629 КПК України). Цей визнаний принцип у практиці різних держав включено як до РС, так і до КПК України, щоб запобігти використанню підозрюваним свого звільнення з-під тимчасового арешту з метою для захисту себе від судового переслідування в Суді. Ця норма передбачає, що тимчасовий арешт і звільнення не є перешкодою для подальшого провадження. Однак, визнаючи права підозрюваного, повторні тимчасові арешти є неможливими – наступний арешт може бути здійснений лише після отримання повного прохання про арешт та передачу особи з усіма підтверджуючими документами.

8. За результатами розгляду клопотання про тимчасовий арешт слідчий суддя постановляє ухвалу про:

1) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

2) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, у разі коли особа повідомить про те, що питання про її винуватість у вчиненні діяння, якого стосується прохання Міжнародного кримінального суду, вже було вирішено іншим судом або особу було виправдано за таке діяння іншим судом. У такому разі слідчий суддя в одинденний строк повідомляє про це центральний орган України для проведення консультацій з Міжнародним кримінальним судом;

3) відмову у застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, якщо затримана особа не є тією особою, яка розшукується Міжнародним кримінальним судом або яка зазначена у проханні Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт;

4) затвердження згоди особи на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку

та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду (ч. 9 ст. 629 КПК України).

Необхідно зауважити, що під час розгляду в судовому засіданні клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість певної особи у вчиненні кримінального правопорушення та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих МКС у справі стосовно особи, щодо якої надійшло прохання про тимчасовий арешт. За нормативними приписами досліджуваної статті постановлена ухвала слідчого судді місцевого суду може бути оскаржена в апеляційному порядку тією особою, щодо якої застосовано запобіжний захід (тимчасовий арешт), а також її захисником чи законним представником, прокурором.

Копія ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду клопотання, невідкладно надсилається до центрального органу України через відповідну обласну прокуратуру для подальшого інформування Міжнародного кримінального суду.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

РИМСЬКИЙ СТАТУТ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

{Римський статут ратифіковано із заявами
Законом № 3909-ІХ від 21.08.2024}

{Додатково див. Висновок Конституційного Суду}

{Додатково див. Поправки

від 10.06.2010

від 11.06.2010

від 14.12.2017

від 14.12.2017

від 14.12.2017

від 06.12.2019}

	Дата вчинення:	17.07.1998
	Дата ратифікації Україною:	21.08.2024
	Дата набрання чинності для України:	01.01.2025

Преамбула

Держави-учасниці цього Статуту,

усвідомлюючи, що всі народи об'єднані спільними узами та що взаємне переплетіння їхніх культур утворює спільну спадщину, і будучи стурбованими тим, що ця крихка мозаїка може бути в будь-який час зруйнована;

пам'ятаючи про те, що за теперішнє століття мільйони дітей, жінок і чоловіків стали жертвами неймовірних злочинів, які глибоко вразили свідомість людства;

визнаючи, що такі тяжкі злочини загрожують миру, безпеці та добробуту світу;

підтверджуючи, що найбільш тяжкі злочини, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства, не повинні залишатися непокараними та що їхнє ефективне переслідування повинно бути забезпечене як заходами на національному рівні, так і шляхом посилення міжнародного співробітництва;

будучи сповненими рішучості покласти край безкарності осіб, які вчиняють такі злочини, і в такий спосіб сприяти запобіганню подібним злочинам;

нагадуючи, що обов'язком кожної держави є здійснення її кримінальної юрисдикції стосовно осіб, які несуть відповідальність за вчинення міжнародних злочинів;

знову підтверджуючи цілі та принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй і, зокрема, те, що всі держави повинні утримуватися від погрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави чи в будь-який інший спосіб, несумісний із цілями Організації Об'єднаних Націй;

наголошуючи при цьому, що ніщо в цьому Статуті не повинно сприйматися як таке, що надає право будь-якій державі-учасниці втручатися у збройний конфлікт або у внутрішні справи будь-якої держави;

будучи сповненими рішучості із цією метою та заради нинішнього і прийдешніх поколінь заснувати незалежний постійний Міжнародний кримінальний суд, пов'язаний із системою Організації Об'єднаних Націй, який має юрисдикцію стосовно найбільш тяжких злочинів, що викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства;

наголошуючи на тому, що Міжнародний кримінальний суд, заснований відповідно до цього Статуту, доповнює національні системи кримінального правосуддя;

сповнені рішучості гарантувати стійку повагу до міжнародного правосуддя та його здійснення,

домовилися про таке:

Частина 1

Заснування Суду

Стаття 1

Суд

Цим засновано Міжнародний кримінальний суд (далі – Суд). Він є постійнодіючою установою та має повноваження здійснювати юрисдикцію стосовно осіб за найбільш тяжкі злочини, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства, як зазначено в цьому Статуті, та доповнює національні системи кримінального правосуддя. Юрисдикція і функціонування Суду регулюються положеннями цього Статуту.

Стаття 2

Відносини Суду з Організацією Об'єднаних Націй

Суд установлює відносини з Організацією Об'єднаних Націй через угоду, яка має бути схвалена Асамблеєю держав-учасниць цього Статуту і в подальшому укладена Головою Суду від імені Суду.

Стаття 3

Місце перебування Суду

1. Місцем перебування Суду є м. Гаага в Нідерландах (далі – держава перебування).

2. Суд укладає з державою перебування угоду про штаб-квартиру, яка має бути схвалена Асамблеєю держав-учасниць і в подальшому укладена Головою Суду від імені Суду.

3. У випадках, коли Суд вважає це доцільним, він може засідати в будь-яких інших місцях, як це передбачено в цьому Статуті.

Стаття 4

Правовий статус і повноваження Суду

1. Суд має міжнародну правосуб'єктність. Він також має таку правоздатність, яка може бути необхідною для здійснення ним своїх функцій та досягнення своїх цілей.

2. Суд може здійснювати свої функції і повноваження, як це передбачено в цьому Статуті, на території будь-якої держави-учасниці та, за спеціальною угодою, на території будь-якої іншої держави.

Частина 2

Юрисдикція, прийнятність і застосовне право

Стаття 5

Злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду

1. Юрисдикція Суду обмежується найбільш тяжкими злочинами, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства. Відповідно до цього Статуту Суд має юрисдикцію стосовно таких злочинів:

- a) злочин геноциду;
- b) злочини проти людяності;
- c) воєнні злочини;
- d) злочин агресії.

2. Суд здійснює юрисдикцію стосовно злочину агресії, як тільки буде прийнято відповідно до статей 121 і 123 положення, що містить визначення цього злочину та встановлює умови, за яких Суд здійснює юрисдикцію стосовно цього злочину.

Таке положення повинно бути сумісним з відповідними положеннями Статуту Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 6 **Геноцид**

Для цілей цього Статуту «геноцид» означає будь-яке з таких діянь, які вчинено з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

- a) вбивство членів такої групи;
- b) заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або психічного розладу членам такої групи;
- c) умисне створення для такої групи умов життя, розрахованих на доведення її до повного або часткового фізичного знищення;
- d) впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню всередині такої групи;
- e) насильницька передача дітей цієї групи до іншої групи.

Стаття 7 **Злочини проти людяності**

1. Для цілей цього Статуту «злочин проти людяності» означає будь-яке з таких діянь, коли вони вчиняються в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, з усвідомленням такого нападу:

- a) вбивство;
- b) винищення;
- c) оборнення в рабство;
- d) депортація або насильницьке переміщення населення;
- e) ув'язнення або інше істотне позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права;
- f) катування;
- g) зґвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-яка інша подібна за тяжкістю форма сексуального насильства;
- h) переслідування будь-якої групи або спільноти, яку можна виокремити, з політичних, расових, національних, етнічних, культурних, релігійних, гендерних (у значенні пункту 3) мотивів, або за іншими ознаками, що загально визнані неприйнятними згідно з міжнародним правом, у поєднанні з будь-яким діянням, зазначеним в цьому пункті, чи будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду;

i) насильницьке зникнення осіб;

j) злочин апартеїду;

k) інші нелюдські діяння подібного характеру, що умисно заподіюють сильних страждань чи тяжких тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному чи фізичному здоров'ю.

2. Для цілей пункту 1:

a) «напад, спрямований проти будь-якого цивільного населення» означає лінію поведінки, що включає багаторазове вчинення діянь, зазначених у пункті 1, проти будь-якого цивільного населення в рамках проведення політики держави або організації, спрямованої на вчинення такого нападу, чи з метою сприяння реалізації такої політики;

b) «винищення» включає умисне створення умов життя, розрахованих на знищення частини населення, *inter alia* позбавлення доступу до продуктів харчування й лікарських засобів;

c) «обернення в рабство» означає здійснення щодо особи будь-якого або всіх повноважень, притаманних праву власності, і включає здійснення таких повноважень у ході торгівлі людьми, зокрема жінками та дітьми;

d) «депортація або насильницьке переміщення населення» означає насильницьке переміщення відповідних осіб шляхом виселення або інших примусових дій з території, на якій вони законно перебувають, за відсутності підстав, що допускаються міжнародним правом;

e) «катування» означає умисне заподіяння сильного болю або страждань, фізичних чи психічних, особі, яка перебуває під вартою або під контролем обвинуваченого; однак катування не включає болю або страждань, що виникають лише в результаті законних санкцій, невід'ємних від цих санкцій або заподіяних ними випадково;

f) «примусова вагітність» означає незаконне позбавлення волі будь-якої жінки, яка стала вагітною в примусовому порядку, з метою зміни етнічного складу будь-якого населення або вчинення інших серйозних порушень міжнародного права. Це визначення в жодному разі не повинно тлумачитися як таке, що впливає на національне законодавство щодо вагітності;

g) «переслідування» означає умисне і грубе позбавлення основоположних прав усупереч міжнародному праву за ознакою належності до тієї чи іншої групи або спільноти;

h) «злочин апартеїду» означає нелюдські діяння, подібні за своїм характером до тих, що зазначені в пункті 1, які вчиняються в контексті інституціоналізованого режиму систематичного гноблення і домінування однієї расової групи над будь-якою іншою расовою групою або групами та які вчиняються з метою збереження такого режиму;

i) «насильницьке зникнення осіб» означає арешт, затримання або викрадення осіб державою чи політичною організацією або з їхнього дозволу, за їхньої підтримки чи за їхньою мовчазною згодою з подальшою відмовою визнати таке позбавлення волі або повідомити про долю чи місце перебування цих осіб з метою залишення їх без законодавчого захисту протягом тривалого періоду часу.

3. Для цілей цього Статуту розуміється, що термін «гендерний» у контексті суспільства стосується двох статей – чоловічої та жіночої. Термін «гендерний» не має жодного іншого значення, відмінно від згаданого вище.

Стаття 8

Воєнні злочини

1. Суд має юрисдикцію стосовно воєнних злочинів, зокрема у випадках, коли їх вчинено в рамках плану чи політики або в рамках широкомасштабного вчинення таких злочинів.

2. Для цілей цього Статуту «воєнні злочини» означає:

a) грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з таких діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції:

{«Про поліпшення долі поранених і хворих в діючих арміях», «Про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі», «Про поводження з військовополоненими», «Про захист цивільного населення під час війни»}

b. умисне вбивство;

ii) катування або нелюдське поводження, у тому числі біологічні експерименти;

iii) умисне заподіяння сильних страждань або тяжких тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю;

iv) широкомасштабне знищення і привласнення майна, що не викликане військовою необхідністю і вчинене незаконно та безглуздо;

v) примушення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, до служби у збройних силах ворожої держави;

vi) умисне позбавлення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, права на справедливий і звичайний суд;

vii) незаконна депортація або переміщення чи незаконне позбавлення волі;

viii) взяття заручників;

b) інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах у встановлених рамках міжнародного права, а саме будь-яке з таких діянь:

i) умисне спрямування нападів на цивільне населення як таке або на окремих цивільних осіб, що не беруть безпосередньої участі у воєнних діях;

ii) умисне спрямування нападів на цивільні об'єкти, тобто об'єкти, що не є військовими цілями;

iii) умисне спрямування нападів на персонал, об'єкти, матеріали, підрозділи або транспортні засоби, задіяні в наданні гуманітарної допомоги чи в місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, доки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти згідно з міжнародним правом збройних конфліктів;

iv) умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або заподіє шкоди цивільним об'єктам чи масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою;

v) напад на незахищені й такі, що не є військовими цілями, міста, села, помешкання або будівлі чи їх обстріл із застосуванням будь-яких засобів;

vi) вбивство або поранення комбатанта, який, склавши зброю чи не маючи більше засобів захисту, беззастережно здався;

vii) неналежне використання прапора парламентаря, прапора чи військових знаків розрізнення та форми ворога або Організації Об'єднаних Націй, а також розпізнавальних емблем, встановлених Женевськими конвенціями, наслідком чого є смерть або заподіяння особі серйозних ушкоджень;

viii) переміщення, прямо чи опосередковано, окупаційною державою частини її власного цивільного населення на окуповану нею територію чи депортація або переміщення всього або частини населення окупованої території у межах чи за межі цієї території;

ix) умисне спрямування нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичні пам'ятники, госпіталі та місця зосередження хворих і поранених за умови, що вони не є військовими цілями;

x) заподіяння особам, які перебувають під владою ворожої сторони, фізичного каліцтва або здійснення над ними медичних чи наукових експериментів будь-якого характеру, які не обґрунтовані необхідністю медичного, стоматологічного або лікарняного лікування відповідної особи і здійснюються не в її інтересах та які призводять до смерті або серйозно загрожують здоров'ю такої особи чи осіб;

xi) віроломне вбивство або поранення осіб, що належать до ворожої нації чи армії;

xii) заява про те, що пощади не буде;

xiii) знищення або захоплення майна ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагаються воєнною необхідністю;

xiv) оголошення скасованими, призупиненими або недопустимими в суді прав і позовів громадян ворожої сторони;

xv) примушення громадян ворожої сторони до участі у воєнних діях проти їхньої власної країни, навіть якщо вони перебували на службі воюючої сторони до початку війни;

xvi) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом;

xvii) застосування отрути або отруєної зброї;

xviii) застосування задушливих, отруйних або інших газів та всіх аналогічних рідин, матеріалів чи засобів;

xix) застосування куль, що легко розгортаються або сплющуються в тілі людини, таких, як кулі з твердою оболонкою, яка не повністю покриває осердя або має надрізи;

xx) застосування зброї, боєприпасів і матеріалів, а також методів ведення війни такого характеру, які спричиняють надмірні ушкодження чи непотрібні страждання або які за своєю суттю є невивірковими в порушення норм міжнародного права збройних конфліктів, за умови, що така зброя, такі боєприпаси і матеріали та методи ведення війни є предметом всеохоплюючої заборони і включені до додатка до цього Статуту шляхом внесення поправки згідно з відповідними положеннями, викладеними у статтях 121 і 123;

xxi) посягання на людську гідність, зокрема образливе і принизливе поводження;

xxii) згвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, як вона визначена в підпункті (f) пункту 2 статті 7, примусова стерилізація чи будь-яка інша форма сексуального насильства, яка також становить грубе порушення Женевських конвенцій;

xxiii) використання присутності цивільної особи або іншої особи, яка перебуває під захистом, для захисту певних пунктів, районів або збройних сил від військових операцій;

xxiv) умисне спрямування нападів на будівлі, матеріали, медичні установи й транспортні засоби, а також на персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями;

xxv) умисне використання голодування цивільного населення як методу ведення війни шляхом позбавлення його предметів, необхідних для виживання, у тому числі умисне створення перешкод для надання допомоги, як це передбачено відповідно до Женевських конвенцій;

xxvi) набір або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років до складу національних збройних сил або використання їх для активної участі в бойових діях.

c) У разі збройного конфлікту неміжнародного характеру, грубі порушення статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме: будь-яке з таких діянь, вчинених стосовно осіб, які не беруть активної участі у бойових діях, у тому числі військовослужбовців, що склали зброю, та осіб, виведених зі строю в результаті хвороби, поранень, тримання під вартою чи з будь-якої іншої причини:

i) посягання на життя й фізичну недоторканність, зокрема вбивство в будь-якій формі, каліцтво, жорстоке поводження та катування;

ii) посягання на людську гідність, зокрема образливе і принизливе поводження;

iii) захоплення заручників;

iv) ухвалення вироків і приведення їх до виконання без попереднього рішення, ухваленого створеним у встановленому порядку судом, який забезпечує дотримання всіх судових гарантій, які загально визнані обов'язковими.

d) Підпункт (c) пункту 2 застосовується до збройних конфліктів неміжнародного характеру, а отже, не застосовується

до випадків порушення внутрішнього порядку та виникнення напруженості, таких, як заворушення, окремі й спорадичні акти насильства та інші акти подібного характеру.

е) Інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах міжнародного характеру в установленних рамках міжнародного права, а саме: будь-яке з таких діянь:

i) умисне спрямування нападів на цивільне населення як таке або на окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у бойових діях;

ii) умисне спрямування нападів на будівлі, матеріали, медичні установи й транспортні засоби, а також персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями;

iii) умисне спрямування нападів на персонал, об'єкти, матеріали, підрозділи або транспортні засоби, задіяні в наданні гуманітарної допомоги чи в місії з підтримання миру відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, доки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи або цивільні об'єкти згідно з міжнародним правом збройних конфліктів;

iv) умисне спрямування нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичні пам'ятники, госпіталі та місця зосередження хворих і поранених за умови, що вони не є військовими цілями;

v) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом;

vi) зґвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, як вона визначена в підпункті (f) пункту 2 статті 7, примусова стерилізація та будь-яка інша форма сексуального насильства, яка також становить грубе порушення статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій;

vii) набір або вербування дітей віком до п'ятнадцятих років до складу збройних сил чи груп або використання їх для активної участі в бойових діях;

viii) віддання розпоряджень про переміщення цивільного населення з причин, пов'язаних з конфліктом, якщо тільки цього не вимагають міркування безпеки відповідного цивільного населення або настійна необхідність військового характеру;

ix) віроломне вбивство або поранення комбатанта ворога;

x) заява про те, що пощади не буде;

xi) заподіяння особам, які перебувають під владою іншої сторони конфлікту, фізичного каліцтва або здійснення над ними медичних чи наукових експериментів будь-якого характеру, що не обґрунтовані необхідністю медичного, стоматологічного або лікарняного лікування відповідної особи і здійснюються не в її інтересах та які призводять до смерті або серйозно загрожують здоров'ю такої особи чи осіб;

xii) знищення або захоплення майна ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагаються обставинами конфлікту.

f) Підпункт © пункту 2 застосовується до збройних конфліктів неміжнародного характеру, а отже, не застосовується до випадків порушення внутрішнього порядку та виникнення напруженості, таких, як заворушення, окремі й спорадичні акти насильства та інші акти подібного характеру. Він застосовується до збройних конфліктів, що мають місце на території держави, коли відбувається тривалий збройний конфлікт між урядовими органами влади та організованими збройними групами або між такими групами.

3. Ніщо в підпунктах (с) та (е) пункту 2 не впливає на відповідальність уряду за підтримання або відновлення закону та порядку в державі або за захист єдності й територіальної цілісності держави всіма законними засобами.

Стаття 9

Елементи злочинів

1. Елементи злочинів допомагають Суду в тлумаченні й застосуванні статей 6, 7 та 8. Їх ухвалюють більшістю у дві третини голів членів Асамблеї держав-учасниць.

2. Поправки до Елементів злочинів можуть бути запропоновані:

- a) будь-якою державою-учасницею;
- b) суддями, які ухвалюють рішення абсолютною більшістю;
- c) Прокурором.

Такі поправки затверджуються більшістю у дві третини голів членів Асамблеї держав-учасниць.

7. Елементи злочинів та поправки до них повинні відповідати цьому Статуту.

Стаття 10

Ніщо в цій Частині не повинно тлумачитися як таке, що будь-яким чином обмежує чи завдає шкоди чинним нормам міжнародного права або нормам міжнародного права, що розвиваються, для цілей інших, ніж цілі цього Статуту.

Стаття 11

Юрисдикція *ratione temporis*

1. Суд має юрисдикцію тільки стосовно злочинів, вчинених після набрання чинності цим Статутом.

2. Якщо будь-яка держава стає учасницею цього Статуту після набрання ним чинності, Суд може здійснювати свою юрисдикцію лише стосовно злочинів, вчинених після набрання чинності цим Статутом для цієї держави, якщо тільки ця держава не зробила заяву згідно з пунктом 3 статті 12.

Стаття 12

Передумови здійснення юрисдикції

1. Держава, яка стає учасницею цього Статуту, визнає тим самим юрисдикцію Суду стосовно злочинів, зазначених у статті 5.

2. У випадках, передбачених пунктом (а) або (с) статті 13, Суд може здійснювати свою юрисдикцію, якщо одна або декілька зазначених нижче держав є учасницями цього Статуту або визнали юрисдикцію Суду відповідно до пункту 3:

а) держава, на території якої мало місце відповідне діяння, або, якщо злочин було вчинено на борту морського чи повітряного судна, держава реєстрації цього морського або повітряного судна;

б) держава, громадянином якої є особа, яку обвинувачують у вчиненні злочину.

3. Якщо відповідно до пункту 2 вимагається визнання юрисдикції державою, яка не є учасницею цього Статуту, ця держава може шляхом подання заяви Секретареві визнати здійснення Судом юрисдикції стосовно відповідного злочину. Держава, яка визнає юрисдикцію, співробітничает із Судом без будь-яких затримок або винятків відповідно до Частини 9.

Стаття 13

Здійснення юрисдикції

Суд може здійснювати свою юрисдикцію стосовно злочину, зазначеного в статті 5, відповідно до положень цього Статуту, якщо:

а) ситуація, в якій імовірно було вчинено один або декілька таких злочинів, передана Прокурору державою-учасницею відповідно до статті 14;

б) ситуація, в якій імовірно було вчинено один або декілька таких злочинів, передана Прокурору Радою Безпеки, яка діє відповідно до Глави VII Статуту Організації Об'єднаних Націй; або

с) Прокурор розпочав розслідування стосовно такого злочину відповідно до статті 15.

Стаття 14

Передача ситуації державою-учасницею

1. Держава-учасниця може передати Прокурору ситуацію, в якій імовірно було вчинено один або декілька злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, шляхом звернення до Прокурора з проханням провести розслідування цієї ситуації для визначення того, чи доцільно висунути обвинувачення одній чи декільком конкретним особам за вчинення таких злочинів.

2. Наскільки це можливо, під час передачі ситуації зазначаються конкретні відповідні обставини та додається така підтвердна документація, яка є в розпорядженні держави, що передає ситуацію.

Стаття 15

Прокурор

1. Прокурор може розпочати розслідування *proprio motu* на підставі інформації про злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду.

2. Прокурор аналізує серйозність отриманої інформації. Із цією метою він або вона може запитувати додаткову інформацію від держав, органів Організації Об'єднаних Націй, міжурядових чи неурядових організацій або з інших достовірних джерел, які він або вона вважає належними, та може отримувати письмові або усні показання в місці перебування Суду.

3. Якщо Прокурор робить висновок про наявність достатніх підстав для здійснення розслідування, він або вона звертається до Палати досудового провадження з проханням, до якого додаються будь-які зібрані підтвердні матеріали, дати санкцію на проведення розслідування. Потерпілі можуть робити заяви Палаті досудового провадження відповідно до Правил процедури і доказування.

4. Якщо Палата досудового провадження після вивчення прохання й підтвердних матеріалів вважає, що є достатні підстави для здійснення розслідування та що ця справа ймовірно є такою, що підпадає під юрисдикцію Суду, вона дає санкцію на початок розслідування без шкоди для наступних постанов Суду стосовно юрисдикції та прийнятності справи.

5. Відмова Палати досудового провадження дати санкцію на розслідування не виключає можливості подання у подальшому прохання Прокурором на підставі нових фактів або показань, що стосуються тієї самої ситуації.

6. Якщо після попереднього вивчення, про яке йдеться в пунктах 1 і 2, Прокурор дійшов висновку, що надана інформація

не містить достатніх підстав для розслідування, то він або вона інформує про це тих, хто надав цю інформацію. Це не виключає можливості розгляду Прокурором подальшої інформації, поданої йому або їй стосовно тієї самої ситуації у світлі нових фактів або показань.

Стаття 16

Відстрочка розслідування або кримінального переслідування

Жодне розслідування або кримінальне переслідування не може розпочинатися або проводитися відповідно до цього Статуту протягом 12-місячного періоду після того, як Рада Безпеки звернеться до Суду з проханням про це в резолюції, прийнятій на підставі Глави VII Статуту Організації Об'єднаних Націй; таке прохання може бути поновлено Радою Безпеки на таких самих умовах.

Стаття 17

Питання прийнятності

1. З урахуванням абзацу 10 преамбули і статті 1 Суд постановляє, що справа не може бути прийнятою до провадження у випадках, коли:

а) у цій справі здійснюється розслідування або кримінальне переслідування державою, яка має юрисдикцію щодо неї, за винятком випадків, коли ця держава не бажає або не здатна належним чином здійснювати розслідування або кримінальне переслідування;

б) державою, яка має юрисдикцію щодо такої справи, вже було проведено розслідування, і ця держава вирішила не здійснювати кримінального переслідування щодо відповідної особи, за винятком випадків, коли таке рішення стало результатом небажання або нездатності держави належним чином здійснювати кримінальне переслідування;

с) відповідну особу вже було засуджено за поведінку, яка є предметом цієї заяви, і проведення судового розгляду Судом не дозволяється згідно з пунктом 3 статті 20;

д) справа не є достатньо серйозною, щоб виправдати подальші дії з боку Суду.

2. Щоб виявити в конкретній справі небажання, Суд, беручи до уваги принципи належної правової процедури, визнані міжнародним правом, враховує наявність одного або декількох таких чинників у відповідних випадках:

а) провадження було здійснено чи здійснюється або національне рішення було ухвалено з метою забезпечити відповідну особу від кримінальної відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, зазначені у статті 5;

б) мала місце необґрунтована затримка у провадженні, яка за існуючих обставин є несумісною з наміром притягнути відповідну особу до відповідальності;

с) провадження не здійснювалось або не здійснюється незалежно чи неупереджено і способом, у який воно здійснювалось або здійснюється, за існуючих обставин є несумісним з наміром притягнути відповідну особу до відповідальності.

3. Щоб виявити в конкретному випадку нездатність, Суд враховує, чи здатна держава у зв'язку з повним або істотним розвалом чи відсутністю своєї національної судової системи отримати у своє розпорядження обвинуваченого чи необхідні докази і показання або ж вона не здатна здійснювати провадження з будь-яких інших причин.

Стаття 18

Попередні постанови, що стосуються прийнятності

1. У тих випадках, коли ситуація була передана до Суду відповідно до пункту (а) статті 13 і Прокурор визначив, що існують належні підстави для початку розслідування, або Прокурор розпочав розслідування відповідно до пункту (с) статті 13 і статті 15, Прокурор надсилає повідомлення всім державам-учасницям і тим державам, які, враховуючи наявну інформацію, зазвичай здійснювали б юрисдикцію щодо відповідних злочинів. Прокурор може надсилати повідомлення таким державам на конфіденційній основі та у випадках, коли Прокурор вважає за необхідне забезпечити захист осіб, запобігти знищенню доказів або перешкодити втечі осіб, може обмежити обсяг інформації, що надається державам.

2. Протягом одного місяця з моменту отримання такого повідомлення держава може поінформувати Суд про те, що вона здійснює або здійснила розслідування стосовно своїх громадян або інших осіб, які підпадають під її юрисдикцію, щодо кримінальних діянь, які можуть становити злочини, зазначені у статті 5, і які стосуються інформації, що міститься у повідомленні, надісланому державам. На прохання цієї держави Прокурор відстрочує розслідування до здійснення державою розслідування стосовно цих осіб, за винятком випадків, коли Палата досудового провадження вирішує за клопотанням Прокурора дозволити проведення розслідування.

3. Рішення про відстрочку розслідування Прокурором до здійснення розслідування державою може бути переглянуто Прокурором протягом шести місяців з дати прийняття рішення про відстрочку чи в будь-який час, коли відбулася істотна зміна обставин

внаслідок небажання або нездатності держави належним чином здійснювати розслідування.

4. Відповідна держава або Прокурор можуть оскаржити постанову Палати досудового провадження в Апеляційній палаті відповідно до статті 82. Апеляція може бути розглянута у прискореному порядку.

5. Коли Прокурор відстрочив розслідування відповідно до пункту 2, він може просити відповідну державу періодично інформувати його про хід розслідувань, що здійснюються цією державою, та про будь-які подальші заходи кримінального переслідування. Держави-учасниці відповідають на такі запити без невинуватих затримок.

6. До винесення постанови Палатою досудового провадження або в будь-який час після того, як Прокурор відстрочив розслідування відповідно до цієї статті, Прокурор може як виняток запитати дозволу в Палати досудового провадження на вжиття необхідних заходів з розслідування для збереження доказів у тих випадках, коли існує унікальна можливість отримати важливий доказ або існує серйозна небезпека того, що такий доказ згодом буде неможливо отримати.

7. Держава, яка оспорує постанову Палати досудового провадження відповідно до цієї статті, може оспорити прийнятність справи відповідно до статті 19 на підставі додаткових істотних фактів або істотної зміни обставин.

Стаття 19

Оспорування юрисдикції Суду або прийнятності справи

1. Суд повинен переконатися в тому, що він має юрисдикцію стосовно будь-якої справи, яка перебуває на його розгляді. Суд може власним рішенням визначати прийнятність справи відповідно до статті 17.

2. Прийнятність справи на підставах, зазначених у статті 17, або юрисдикція Суду можуть оспорюватися:

а) обвинуваченням або особою, стосовно якої було видано ордер на арешт або повістку про виклик до Суду відповідно до статті 58;

б) державою, яка має юрисдикцію щодо справи, на тій підставі, що вона здійснює розслідування чи кримінальне переслідування у справі або здійснила розслідування чи кримінальне переслідування; або

с) державою, від якої вимагається визнання юрисдикції відповідно до статті 12.

3. Прокурор може просити Суд винести постанову стосовно питання юрисдикції або прийнятності. Під час розгляду питання юрисдикції або прийнятності ті, хто передав ситуацію відповідно до статті 13, а також потерпілі можуть також подавати Суду свої зауваження.

4. Прийнятність справи або юрисдикція Суду можуть бути оспорені тільки один раз будь-якою особою або державою, зазначеними у пункті 2. Оспорювання повинно здійснюватися до початку або на початку судового розгляду. У виняткових випадках Суд може дозволити оспорювання більш ніж один раз або після початку судового розгляду. Оспорювання прийнятності справи на початку судового розгляду або пізніше з дозволу Суду може ґрунтуватися лише на підставі підпункту © пункту 1 статті 17.

5. Держава, зазначена в підпунктах (b) і (c) пункту 2, здійснює оспорювання якомога раніше.

6. До затвердження обвинувачень оспорювання прийнятності справи або оспорювання юрисдикції Суду спрямовуються до Палати досудового провадження. Після затвердження обвинувачень вони спрямовуються до Судової палати. Рішення стосовно юрисдикції або прийнятності можуть бути оскаржені до Апеляційної палати відповідно до статті 82.

7. Якщо оспорювання здійснене державою, зазначеною в підпункті (b) або (c) пункту 2, Прокурор призупиняє розслідування доти, доки Суд не винесе постанову відповідно до статті 17.

8. До винесення постанови Судом Прокурор може запитати в Суду дозволу:

а) на проведення необхідних слідчих заходів, зазначених у пункті 6 статті 18;

б) на отримання заяви або показань від свідка або на закінчення збирання і вивчення доказів, які були розпочаті до здійснення оспорювання; та

с) на запобігання у співробітництві з відповідними державами втечі осіб, стосовно яких Прокурор вже запитав ордер на арешт відповідно до статті 58.

9. Оспорювання не впливає на чинність будь-якої дії, вчиненої Прокурором, чи будь-якого розпорядження або ордеру, виданого Судом до оспорювання.

10. Якщо Суд вирішив, що справа є неприйнятною відповідно до статті 17, Прокурор може подати прохання про перегляд цього

рішення, якщо він або вона цілком переконаний у тому, що виявилися нові факти, які усувають підстави, на яких справу раніше було визнано неприйнятною згідно зі статтею 17.

11. Якщо Прокурор з урахуванням питань, зазначених у статті 17, відстрочує розслідування, він або вона може звертатися до відповідної держави з проханням про надання Прокурору інформації про провадження у цій справі. На прохання відповідної держави забезпечується конфіденційність такої інформації. Якщо в подальшому Прокурор приймає рішення розпочати розслідування, він або вона повідомляє про це державі, розслідування у якій було підставою для відстрочки.

Стаття 20 ***Ne bis in idem***

1. За винятком випадків, передбачених у цьому Статуті, жодна особа не може бути судима Судом за діяння, що становлять склад злочинів, за які ця особа була визнана винною або виправдана Судом.

2. Жодна особа не може бути судима іншим судом за згаданий у статті 5 злочин, за який ця особа вже була визнана винною або виправдана Судом.

3. Жодна особа, яка була судима іншим судом за діяння, також заборонене згідно зі статтями 6, 7 або 8, не може бути судима Судом за те саме діяння, за винятком випадків, коли розгляд в іншому суді:

a) було призначено для того, щоб убезпечити відповідну особу від кримінальної відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду; або

b) за іншими ознаками не було проведено незалежно або неупереджено відповідно до норм належної правової процедури, визнаних міжнародним правом, та було проведено у спосіб, що за існуючих обставин не відповідав наміру притягнути відповідну особу до відповідальності.

Стаття 21 **Застосовне право**

1. Суд застосовує:

a) по-перше, цей Статут, Елементи злочинів та свої Правила процедури і доказування;

b) по-друге, у відповідних випадках, застосовні міжнародні договори, принципи і норми міжнародного права, у тому числі загальноновизнані принципи міжнародного права збройних конфліктів;

с) якщо це неможливо, загальні принципи права, взяті Судом з національних законів правових систем світу, включаючи, у відповідних випадках, національні закони держав, які за звичайних обставин здійснювали б юрисдикцію щодо цього злочину, за умови, що ці принципи не є несумісними із цим Статутом та з міжнародним правом, а також міжнародно визнаними нормами та стандартами.

2. Суд може застосовувати принципи та норми права відповідно до того, як вони були розтлумачені в його попередніх рішеннях.

3. Застосування і тлумачення права відповідно до цієї статті повинно відповідати міжнародно визнаним правам людини та не допускати жодного несприятливого розрізнення за ознаками гендеру, як це визначено в пункті 3 статті 7, віку, раси, кольору шкіри, мови, релігії або віросповідання, політичних чи інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, народження або іншими ознаками.

Частина 3

Загальні принципи кримінального права

Стаття 22

Nullum crimen sine lege

1. Особа не підлягає кримінальній відповідальності згідно із цим Статутом, якщо тільки відповідне діяння на момент його вчинення не становить злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду.

2. Визначення злочину підлягає буквальному тлумаченню й не повинно застосовуватися за аналогією. У випадку двозначності, визначення тлумачиться на користь особи, стосовно якої здійснюється розслідування, кримінальне переслідування або яку визнано винною.

3. Ця стаття не впливає на кваліфікацію будь-якого діяння як злочинного за міжнародним правом незалежно від цього Статуту.

Стаття 23

Nulla poena sine lege

Особа, визнана Судом винною, може бути покарана лише відповідно до положень цього Статуту.

Стаття 24

Відсутність зворотної сили *ratione personae*

1. Особа не підлягає кримінальній відповідальності згідно зі Статутом за діяння, вчинене до набрання чинності цим Статутом.

2. У разі внесення змін до закону, що застосовується до конкретної справи, до ухвалення остаточного рішення застосовується закон, що є більш сприятливим для особи, яка перебуває під слідством, стосовно якої здійснюється кримінальне переслідування або яку визнано винною.

Стаття 25

Індивідуальна кримінальна відповідальність

1. Суд має юрисдикцію щодо фізичних осіб відповідно до цього Статуту.

2. Особа, яка вчинила злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, підлягає індивідуальній відповідальності й покаранню відповідно до цього Статуту.

3. Відповідно до цього Статуту особа підлягає кримінальній відповідальності й покаранню за злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, якщо ця особа:

a) вчиняє такий злочин особисто, спільно з іншою особою або через іншу особу, незалежно від того, чи підлягає ця інша особа кримінальній відповідальності;

b) наказує, підбурює або спонукає до вчинення такого злочину, якщо він фактично вчиняється або здійснюється замах на його вчинення;

c) з метою сприяння вчиненню такого злочину здійснює пособництво, підбурювання чи в будь-який інший спосіб сприяє його вчиненню або замаху на нього, включаючи надання засобів для його вчинення;

d) будь-яким іншим чином сприяє вчиненню або замаху на вчинення такого злочину групою осіб, які діють зі спільною метою. Таке сприяння повинно здійснюватися умисно та:

i) з метою сприяння злочинній діяльності чи досягненню злочинної мети групи в тих випадках, коли така діяльність чи мета пов'язана з учиненням злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду; або

ii) з усвідомленням умислу групи вчинити злочин;

e) стосовно злочину геноциду, прямо та публічно закликає інших до вчинення геноциду;

f) здійснює замах на вчинення такого злочину, вчиняючи дію, яка є істотним кроком у його вчиненні, однак злочин виявляється незакінченим через обставини, що не залежать від намірів цієї особи. Однак особа, яка відмовляється від спроби вчинити злочин

або іншим чином запобігає закінченню злочину, не підлягає покаранню відповідно до цього Статуту за замах на вчинення цього злочину, якщо ця особа повністю і добровільно відмовилася від злочинної мети.

4. Жодне положення у цьому Статуті стосовно індивідуальної кримінальної відповідальності не впливає на відповідальність держав згідно з міжнародним правом.

Стаття 26

Виключення з юрисдикції для осіб, які не досягли 18-річного віку

Суд не має юрисдикції щодо будь-якої особи, яка не досягла 18-річного віку на момент імовірного вчинення злочину.

Стаття 27

Неприпустимість посилання на посадове становище

1. Цей Статут застосовується однаково до всіх осіб без будь-якого розрізнення на основі посадового становища. Зокрема, посадове становище глави держави або уряду, члена уряду або парламенту, обраного представника чи державної посадової особи в жодному разі не звільняє особу від кримінальної відповідальності згідно із цим Статутом та не є, саме по собі, підставою для пом'якшення покарання.

2. Імунітети або спеціальні процесуальні норми, які можуть бути пов'язані з посадовим становищем особи відповідно до національного або міжнародного права, не повинні перешкоджати здійсненню Судом своєї юрисдикції щодо такої особи.

Стаття 28

Відповідальність командирів та інших начальників

На додаток до інших підстав кримінальної відповідальності згідно з цим Статутом за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду:

а) військовий командир або особа, яка фактично діє як військовий командир, підлягає кримінальній відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, вчинені силами, які перебувають під його чи її фактичним командуванням і контролем або, залежно від обставин, під його чи її фактичною владою і контролем, в результаті нездійснення ним або нею належного контролю над такими силами у випадках, коли:

і) такий військовий командир чи така особа або знала, або за існуючих обставин на той момент повинна була знати, що ці сили вчиняли чи мали намір вчинити такі злочини; та

ii) такий військовий командир або така особа не вжила всіх необхідних і розумних заходів у межах його або її повноважень для недопущення чи припинення їх учинення або для передачі цього питання до компетентних органів для розслідування та кримінального переслідування.

b) Стосовно відносин начальника й підлеглого, не описаних у пункті (а), начальник підлягає кримінальній відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, вчинені підлеглими, які перебувають під його чи її фактичною владою і контролем, у результаті нездійснення ним чи нею належного контролю над такими підлеглими у випадках, коли:

i) начальник або знав, або свідомо проігнорував інформацію, яка явно вказувала на те, що підлеглі вчиняли чи мали намір вчинити такі злочини;

ii) злочини стосувалися діяльності, що підпадає під фактичну відповідальність і контроль начальника; та

iii) начальник не вжив усіх необхідних і розумних заходів у межах його чи її повноважень для недопущення чи припинення їх учинення або для передачі цього питання до компетентних органів для розслідування та кримінального переслідування.

Стаття 29

Незастосування строку давності

До злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, не застосовуються будь-які строки давності.

Стаття 30

Суб'єктивна сторона

1. Якщо не передбачено інше, особа підлягає кримінальній відповідальності й покаранню за злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, лише в тому випадку, якщо за ознаками складу злочину він учинений умисно та свідомо.

2. Для цілей цієї статті особа має умисел у тих випадках, коли:

a) стосовно діяння ця особа має намір вчинити таке діяння;

b) стосовно наслідку ця особа має намір спричинити цей наслідок або усвідомлює, що він настане за звичайного перебігу подій.

3. Для цілей цієї статті «усвідомлення» означає розуміння того, що обставина існує або що наслідок настане за звичайного перебігу подій. «Усвідомлювати» і «свідомо» повинні тлумачитися відповідно.

Стаття 31

Обставини, що виключають кримінальну відповідальність

1. На додаток до інших обставин, що виключають кримінальну відповідальність, передбачених цим Статутом, особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо в момент вчинення нею діяння:

а) ця особа страждає від психічного захворювання або розладу, що позбавляє її можливості усвідомлювати протиправність чи характер вчинюваного нею діяння або узгоджувати свої дії з вимогами закону;

б) особа перебуває в стані інтоксикації, що позбавляє її можливості усвідомлювати протиправність чи характер вчинюваного нею діяння або узгоджувати свої дії з вимогами закону, якщо тільки ця особа не була добровільно піддана інтоксикації за таких обставин, за яких ця особа знала або знехтувала ризиком того, що в результаті інтоксикації нею може бути вчинено діяння, яке становить злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду;

в) ця особа діє розумно для захисту себе чи іншої особи або, у випадку воєнних злочинів, майна, що є особливо важливим для виживання цієї особи чи іншої особи, або майна, що є особливо важливим для виконання завдання військового характеру, від неминучого та протиправного застосування сили у спосіб, що є співмірним зі ступенем небезпеки, яка загрожує цій особі чи іншій особі або майну, що перебувають під захистом. Той факт, що особа брала участь в операції із захисту, яка проводилася силами, сам по собі не є обставиною, що виключає кримінальну відповідальність, згідно із цим підпунктом;

г) діяння, яке ймовірно становить злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, є вимушеною реакцією у відповідь на загрозу неминучої смерті або неминучого заподіяння тяжких тілесних ушкоджень чи продовження заподіяння таких ушкоджень їй самій або іншій особі, і ця особа вчиняє необхідні й розумні дії для відвернення цієї загрози за умови, що ця особа не має наміру заподіяти більшу шкоду, ніж та, яку вона намагалася усунути. Така загроза може бути створена:

i) іншими особами;

ii) іншими обставинами, що не залежать від цієї особи.

2. Суд визначає, чи застосовуються обставини, що виключають кримінальну відповідальність, передбачені в цьому Статуті, стосовно справи, яку він розглядає.

3. У ході судового розгляду Суд може розглянути будь-яку іншу обставину, що виключає кримінальну відповідальність, ніж обставини, зазначені в пункті 1, у випадках, коли така обставина впливає із застосовного права, як це передбачено статтею 21. Процедури, що стосуються розгляду такої обставини, повинні бути передбачені Правилами процедури і доказування.

Стаття 32

Помилка у факті або помилка в праві

1. Помилка у факті є обставиною, що виключає кримінальну відповідальність, лише якщо вона виключає необхідну суб'єктивну сторону цього злочину.

2. Помилка в праві стосовно того, чи є певний тип діяння злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду, не є обставиною, що виключає кримінальну відповідальність. Однак помилка в праві може бути обставиною, що виключає кримінальну відповідальність, якщо вона виключає необхідну суб'єктивну сторону цього злочину, або в порядку, передбаченому в статті 33.

Стаття 33

Накази начальника та припис закону

1. Той факт, що злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, було вчинено особою за наказом уряду або начальника, військового чи цивільного, не звільняє цю особу від кримінальної відповідальності, за винятком випадків, коли:

- a) ця особа була юридично зобов'язана виконувати накази такого уряду чи такого начальника;
- b) ця особа не знала, що наказ був незаконним; та
- c) наказ не був явно незаконним.

2. Для цілей цієї статті накази про вчинення злочину геноциду або злочинів проти людяності є явно незаконними.

Частина 4

Склад і управління справами Суду

Стаття 34

Органи Суду

Суд складається з таких органів:

- a) Президія;
- b) Апеляційний відділ, Судовий відділ і Відділ досудового провадження;
- c) Офіс Прокурора;
- d) Секретаріат.

Стаття 35

Виконання функцій суддями

1. Усі судді обираються як члени Суду, що виконують свої функції на постійній основі, і перебувають у розпорядженні Суду для виконання своїх функцій на цій основі від початку строку своїх повноважень.

2. Судді, які входять до складу Президії, виконують свої функції на постійній основі з моменту свого обрання.

3. Президія може, з урахуванням обсягу роботи Суду та після консультацій із членами Суду, час від часу ухвалювати рішення про те, в якій мірі від інших суддів вимагається виконувати свої функції на постійній основі. Будь-який такий порядок не завдає шкоди положенням статті 40.

4. Фінансові правила, що застосовуються до суддів, від яких не вимагається виконувати свої функції на постійній основі, встановлюються відповідно до статті 49.

Стаття 36

Вимоги до суддів, висування та вибори суддів

1. З урахуванням положень пункту 2, Суд складається з 18 суддів.

2. а) Президія, діючи від імені Суду, може внести пропозицію про збільшення кількості суддів, визначеної в пункті 1, вказавши причини, через які це вважається необхідним та доцільним. Секретар негайно розповсюджує будь-яку таку пропозицію серед усіх держав-учасниць.

б) Будь-яка така пропозиція у подальшому підлягає розгляду на засіданні Асамблеї держав-учасниць, що скликається відповідно до статті 112. Така пропозиція вважається затвердженою, якщо вона схвалена на засіданні двома третинами голосів членів Асамблеї держав-учасниць, і набирає чинності з дати, встановленої рішенням Асамблеї держав-учасниць.

с) і) Після прийняття відповідно до підпункту (б) пропозиції про збільшення кількості суддів вибори додаткових суддів проводяться на наступній сесії Асамблеї держав-учасниць відповідно до пунктів 3-8 цієї статті та пункту 2 статті 37.

ii) Після прийняття та реалізації пропозиції про збільшення кількості суддів відповідно до підпунктів (б) й (с)і) Президія може на свій розсуд в будь-який час, якщо обсяг роботи Суду виправдовує це, запропонувати зменшити кількість суддів за умови,

що після цього кількість суддів не буде меншою кількості, визначеної в пункті 1. Така пропозиція розглядається відповідно до процедури, встановленої в підпунктах (а) та (б). У разі затвердження такої пропозиції кількість суддів поступово зменшується, коли закінчується строк повноважень діючих суддів, доки не буде досягнуто необхідної кількості суддів.

3. а) Суддів обирають з числа осіб з високими моральними якостями, які є неупередженими і добросовісними та відповідають вимогам, що висуваються в їхніх відповідних державах для призначення на вищі судові посади.

б) Кожний кандидат на обрання до складу Суду повинен володіти:

i) визнаною компетентністю у сфері кримінального і процесуального права та необхідним досвідом роботи суддею, прокурором, адвокатом або в іншому аналогічному статусі у сфері кримінального судочинства; або

ii) визнаною компетентністю у відповідних галузях міжнародного права, таких, як міжнародне гуманітарне право та права людини, а також великим досвідом професійної правової діяльності, що стосується предмету судової діяльності Суду.

с) Кожний кандидат на обрання до складу Суду повинен досконало знати принаймні одну з робочих мов Суду та вільно володіти нею.

4. а) Кандидатури на обрання до складу Суду можуть висуватися кожною державою-учасницею цього Статуту:

i) відповідно до існуючої в цій державі процедури висування кандидатур для призначення на вищі судові посади; або

ii) відповідно до процедури, передбаченої в Статуті Міжнародного Суду для висування кандидатур до складу Міжнародного Суду.

Висування кандидатур супроводжується документом з детальною інформацією про те, що кандидат відповідає вимогам, передбаченим у пункті 3.

б) Під час проведення виборів кожна держава-учасниця може висунути одного кандидата, який не обов'язково повинен бути громадянином цієї держави-учасниці, але в будь-якому випадку повинен бути громадянином держави-учасниці.

с) Асамблея держав-учасниць може ухвалити рішення про заснування, якщо це доцільно, Консультативного комітету з висування кандидатур. У цьому випадку склад і мандат Комітету встановлюються Асамблеєю держав-учасниць.

5. Для цілей проведення виборів складаються два списки кандидатів:

список А, що містить імена кандидатів, які відповідають вимогам, зазначеним у підпункті (b) (i) пункту 3; та

список В, що містить імена кандидатів, які відповідають вимогам, зазначеним у підпункті (b) (ii) пункту 3.

Кандидат, що володіє достатньою кваліфікацією для обох списків, може на свій вибір визначити, у якому списку він буде значитися. На перших виборах до складу Суду зі списку А обираються не менше дев'яти суддів, а зі списку В – не менше п'яти суддів. Подальші вибори організуються таким чином, щоб зберегти у складі Суду еквівалентну пропорцію суддів, обраних за списками А та В.

6. а) Судді обираються на засіданні Асамблеї держав-учасниць, що скликається для цієї мети відповідно до статті 112, шляхом таємного голосування. З дотриманням положень пункту 7, обраними до складу Суду є 18 кандидатів, які отримали найбільшу кількість голосів і більшість у дві третини голосів держав-учасниць, що присутні та беруть участь у голосуванні.

б) У разі, якщо достатня кількість суддів не обрана в ході першого туру голосування, відповідно до процедур, встановлених в підпункті (а), проводяться наступні тури голосування доти, доки місця, що залишаються, не будуть заповнені.

7. У складі Суду не може бути два громадянина однієї і тієї самої держави. У зв'язку із цим особа, яку можна вважати громадянином більш ніж однієї держави, вважається громадянином тієї держави, в якій ця особа зазвичай користується своїми громадянськими й політичними правами.

8. а) Держави-учасниці під час відбору суддів враховують необхідність забезпечення у складі Суду:

i) представництва основних правових систем світу;

ii) справедливого географічного представництва; і

iii) справедливого представництва суддів жіночої та чоловічої статі.

б) Держави-учасниці також враховують необхідність наявності суддів, які володіють досвідом юридичної діяльності в спеціальних питаннях, у тому числі, але не обмежуючись цим, в питаннях, що стосуються насильства над жінками або дітьми.

9. а) З дотриманням підпункту (b) судді обіймають свою посаду протягом дев'яти років і, з урахуванням підпункту (c) цього пункту та пункту 2 статті 37, не мають права на переобрання.

б) Під час перших виборів одна третина суддів, що відбираються шляхом жеребкування, залишається на посаді протягом трьох років; одна третина суддів, що відбираються шляхом жеребкування, залишається на посаді протягом шести років, а решта суддів залишаються на посаді протягом дев'яти років.

с) Суддя, обраний на трирічний строк відповідно до підпункту (б), має право бути переобраним на повний строк.

10. Незважаючи на положення пункту 9, суддя, призначений до Судової або Апеляційної палати відповідно до статті 39, залишається на посаді до закінчення будь-якого судового або апеляційного розгляду, слухання в якому вже було розпочато в цій Палаті.

Стаття 37 **Вакансії суддів**

1. У разі відкриття вакансії вибори для її заповнення проводяться відповідно до статті 36.

2. Суддя, обраний для заповнення вакансії, залишається на посаді до закінчення строку повноважень свого попередника і, якщо цей строк становить три роки або менше, може бути переобраний на повний строк відповідно до статті 36.

Стаття 38 **Президія**

1. Голова та перший і другий віце-голови обираються абсолютною більшістю голосів суддів. Вони виконують свої функції протягом трирічного строку або до закінчення строку своїх повноважень як суддів, залежно від того, який із цих строків закінчується раніше. Вони можуть бути переобрані один раз.

2. Перший віце-голова заміщує Голову у разі, якщо Голова відсутній або відведений. Другий віце-голова заміщує Голову в разі, якщо Голова і перший віце-голова відсутні або відведені.

3. Голова разом з першим і другим віце-головами утворюють Президію, яка відповідає за:

а) належне управління справами Суду, за винятком Офісу Прокурора; та

б) інші функції, покладені на неї відповідно до цього Статуту.

4. Під час виконання своїх обов'язків, передбачених у підпункті (а) пункту 3, Президія координує діяльність з Прокурором і заручається згодою останнього з усіх питань, що становлять взаємний інтерес.

Стаття 39 Палати

1. Після обрання суддів Суд якнайшвидше організує у своєму складі відділи, зазначені в пункті (b) статті 34. Апеляційний відділ складається з Голови і ще чотирьох суддів, Судовий відділ – не менш ніж із шести суддів та Відділ досудового провадження – не менш ніж із шести суддів. Призначення суддів до складу відділів здійснюється з урахуванням характеру функцій, що покладені на кожний відділ, кваліфікації та досвіду обраних суддів для того, щоб у кожному відділі існувало належне поєднання фахівців у сфері кримінального права та процесу, а також у сфері міжнародного права. Судовий відділ та Відділ досудового провадження складаються переважно із суддів, що мають досвід у кримінальному процесі.

2. а) Судові функції Суду здійснюються в кожному відділі палатами;

b) i) Апеляційна палата складається з усіх суддів Апеляційного відділу;

ii) функції Судової палати здійснюються трьома суддями Судового відділу;

iii) функції Палати досудового провадження здійснюються або трьома суддями Відділу досудового провадження, або одним суддею цього Відділу відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування;

c) ніщо в цьому пункті не виключає можливості одночасного заснування більш ніж однієї Судової палати або Палати досудового провадження, якщо цього вимагають інтереси ефективного регулювання обсягу роботи Суду.

3. а) Судді, призначені до Судового відділу та Відділу досудового провадження, виконують свої функції в цих Відділах протягом трьох років та після закінчення цього строку – до закінчення розгляду будь-якої справи, слухання у якій вже були розпочаті у відповідному відділі;

b) судді, призначені до Апеляційного відділу, виконують свої функції в цьому Відділі протягом усього строку своїх повноважень.

4. Судді, призначені до Апеляційного відділу, виконують свої функції тільки в цьому Відділі. Однак ніщо в цій статті не виключає тимчасового призначення суддів Судового відділу до Відділу досудового провадження або навпаки, якщо Президія вважає, що це вимагається інтересами ефективного управління обсягом

роботи Суду, за умови, що за жодних обставин суддя, який брав участь у досудовому провадженні у справі, не матиме права засідати на слуханнях у цій самій справі в Судовій палаті.

Стаття 40

Незалежність суддів

1. Судді є незалежними під час виконання своїх функцій.
2. Судді не здійснюють жодної діяльності, що може перешкоджати виконанню ними своїх суддівських функцій або може викликати сумніви у їхній незалежності.
3. Судді, від яких вимагається виконувати свої функції на постійній основі у місці перебування Суду, не повинні здійснювати жодної іншої діяльності професійного характеру.
4. Будь-яке питання, що стосується застосування пунктів 2 і 3, вирішується абсолютною більшістю голосів суддів. У випадках, коли будь-яке з таких питань пов'язане з тим чи іншим суддею, цей суддя не братиме участі в ухваленні рішення.

Стаття 41

Звільнення або відвід суддів

1. Президія може звільнити суддю на його прохання від виконання ним функцій, передбачених цим Статутом, відповідно до Правил процедури і доказування.

2. а) Суддя не бере участі в розгляді будь-якої справи, у зв'язку з якою його або її неупередженість могла б бути обґрунтовано поставлена під сумнів з будь-якої причини. Суддя відводиться від розгляду справи відповідно до цього пункту, якщо, *inter alia*, цей суддя раніше брав участь у будь-якому статусі в розгляді цієї справи в Суді або в розгляді пов'язаної із цією справою кримінальної справи на національному рівні, до якої була причетна особа, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування. Суддю також відводять від розгляду справи з інших підстав, які можуть бути передбачені в Правилах процедури і доказування.

б) Прокурор або особа, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування, може звернутися з клопотанням про відвід судді відповідно до цього пункту.

с) Будь-яке питання стосовно відводу судді вирішується абсолютною більшістю голосів суддів. Суддя, стосовно якого розглядається відвід, має право подати свої зауваження із цього питання, однак він або вона не бере участі в процесі ухвалення рішення.

Стаття 42 Офіс Прокурора

1. Офіс Прокурора діє незалежно як окремий орган Суду. Він відповідає за отримання переданих ситуацій і будь-якої обґрунтованої інформації про злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, за їх вивчення та здійснення розслідувань і кримінального переслідування в Суді. Співробітники Офісу не запитують і не виконують вказівок з будь-якого зовнішнього джерела.

2. Офіс очолює Прокурор. Прокурор має всі повноваження з керівництва та управління Офісом, включаючи персонал, приміщення та інші наявні в нього ресурси. Прокурору допомагають один або декілька заступників Прокурора, які мають право здійснювати будь-які дії, які повинен здійснювати Прокурор відповідно до цього Статуту. Прокурор і заступники Прокурора повинні бути громадянами різних держав. Вони працюють на основі повної зайнятості.

3. Прокурором і заступниками Прокурора є особи з високими моральними якостями, високої кваліфікації та з великим практичним досвідом у сфері кримінального переслідування або розгляду кримінальних справ. Вони повинні досконало знати хоча б одну з робочих мов Суду та вільно володіти нею.

4. Прокурора обирають шляхом таємного голосування абсолютною більшістю голосів членів Асамблеї держав-учасниць. Заступників Прокурора обирають у такому самому порядку зі списку кандидатур, поданого Прокурором. Прокурор висуває три кандидатури для призначення на кожну посаду заступника Прокурора. Якщо під час їх обрання не буде ухвалено рішення, що передбачає більш короткий строк повноважень, Прокурор і заступники Прокурора обираються на строк у дев'ять років і не можуть бути переобраними.

5. Ні Прокурор, ні заступники Прокурора не здійснюють жодної діяльності, що могла б перешкоджати здійсненню їхніх прокурорських функцій або поставити під сумнів їхню незалежність. Вони не повинні здійснювати жодних інших видів професійної діяльності.

6. Президія може звільнити Прокурора або заступника Прокурора на його або її прохання від участі в тій чи іншій конкретній справі.

7. Ні Прокурор, ні заступники Прокурора не беруть участі в жодній справі, стосовно якої їхня неупередженість могла б бути обґрунтовано поставлена під сумнів з будь-якої причини. Відповідно до цього пункту вони відводяться від участі у справі,

якщо, *inter alia*, вони раніше брали участь у будь-якому статусі в розгляді цієї справи в Суді або в розгляді пов'язаної із цією справою кримінальної справи на національному рівні, до якої була причетна особа, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування.

8. Будь-які питання, що стосуються відводу Прокурора або заступника Прокурора, вирішуються Апеляційною палатою:

а) особа, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування, може в будь-який час звернутися з клопотанням про відвід Прокурора або заступника Прокурора на підставах, викладених у цій статті;

б) Прокурор або заступник Прокурора, відповідно, має право представити свої зауваження із цього питання.

9. Прокурор призначає консультантів з досвідом юридичної діяльності в спеціальних питаннях, включаючи питання, що стосуються сексуального і гендерного насильства, а також насильства над дітьми, але не обмежуючись цими питаннями.

Стаття 43 **Секретаріат**

1. Секретаріат відповідає за несудові аспекти управління справами й обслуговування Суду без шкоди для функцій та повноважень Прокурора відповідно до статті 42.

2. Секретаріат очолює Секретар, який є головною адміністративною посадовою особою Суду. Секретар здійснює свої функції під керівництвом Голови Суду.

3. Секретар і заступник Секретаря є особами з високими моральними якостями, високої кваліфікації та з досконалим знанням і вільним володінням хоча б однією з робочих мов Суду.

4. Судді обирають Секретаря абсолютною більшістю голосів шляхом таємного голосування, враховуючи будь-які рекомендації Асамблеї держав-учасниць. Якщо виникне така необхідність та за рекомендацією Секретаря, судді обирають у такий самий спосіб заступника Секретаря.

5. Секретаря обирають на посаду на п'ятирічний строк, він може бути переобраний один раз та працює на основі повної зайнятості. Заступника Секретаря обирають на посаду на п'ятирічний строк або такий більш короткий строк, який може бути визначений абсолютною більшістю голосів суддів, і викликають для виконання функцій, наскільки це необхідно.

6. Секретар утворює в структурі Секретаріату Підрозділ з надання допомоги потерпілим і свідкам. Цей Підрозділ забезпечує у консультації з Офісом Прокурора заходи захисту і процедури безпеки, консультаційну та іншу відповідну допомогу свідкам, потерпілим, які з'являються до Суду, та іншим особам, яким загрожує небезпека в результаті показань, даних такими свідками. До складу Підрозділу входять співробітники, які мають досвід роботи з питань, що стосуються травм, у тому числі травм, пов'язаних зі злочинами сексуального насильства.

Стаття 44

Персонал

1. Прокурор і Секретар призначають до їхніх відповідних органів такий кваліфікований персонал, який може бути необхідним. У випадку Прокурора це включає призначення слідчих.

2. Під час наймання персоналу Прокурор і Секретар забезпечують високий рівень ефективності, компетентності й доброчесності та враховують, *mutatis mutandis*, критерії, викладені в пункті 8 статті 36.

3. Секретар за згодою Президії та Прокурора пропонує Положення про персонал, які включають умови, на яких персонал Суду призначається, отримує заробітну плату та звільняється. Положення про персонал затверджує Асамблея держав-учасниць.

4. Суд може за виняткових обставин використовувати послуги фахівців, відряджених на безоплатній основі державами-учасницями, міжурядовими організаціями або неурядовими організаціями, для надання допомоги в роботі будь-якого з його органів. Прокурор може прийняти будь-яку таку пропозицію від імені Офісу Прокурора. Такий персонал, відряджений на безоплатній основі, приймають на роботу відповідно до керівних принципів, що встановлюються Асамблеєю держав-учасниць.

Стаття 45

Урочисте зобов'язання

До вступу на посаду відповідно до цього Статуту судді, Прокурор, заступники Прокурора, Секретар і заступник Секретаря беруть на себе на відкритому засіданні Суду урочисте зобов'язання виконувати свої відповідні функції неупереджено та добросовісно.

Стаття 46

Усунення з посади

1. Суддю, Прокурора, заступника Прокурора, Секретаря або заступника Секретаря усувають із займаної посади рішенням,

ухваленим відповідно до пункту 2, у випадках, коли встановлено, що ця особа:

а) вчинила серйозний проступок або грубе порушення своїх обов'язків за цим Статутом, як це передбачено в Правилах процедури і доказування; або

б) нездатна виконувати функції, покладені на неї цим Статутом.

2. Рішення про усунення з посади судді, Прокурора або заступника Прокурора відповідно до пункту 1 ухвалює Асамблея держав-учасниць шляхом таємного голосування:

а) у випадку судді – більшістю у дві третини голосів держав-учасниць за рекомендацією, затвердженою більшістю у дві третини голосів інших суддів;

б) у випадку Прокурора – абсолютною більшістю голосів держав-учасниць;

с) у випадку заступника Прокурора – абсолютною більшістю голосів держав-учасниць за рекомендацією Прокурора.

3. Рішення про усунення з посади Секретаря або заступника Секретаря ухвалюється абсолютною більшістю голосів суддів.

4. Судді, Прокурору, заступнику Прокурора, Секретаря або заступнику Секретаря, щодо поведінки або здатності якого виконувати посадові функції, покладені на нього цим Статутом, виникає сумнів відповідно до цієї статті, надаються всі можливості для того, щоб надавати й отримувати докази та робити подання відповідно до Правил процедури і доказування. Іншої участі у розгляді цього питання ця особа не бере.

Стаття 47

Дисциплінарні заходи

До судді, Прокурора, заступника Прокурора, Секретаря або заступника Секретаря, який вчинив проступок менш серйозного характеру, ніж це передбачено в пункті 1 статті 46, застосовуються дисциплінарні заходи відповідно до Правил процедури і доказування.

Стаття 48

Привілеї та імунітети

1. Суд користується на території кожної держави-учасниці такими привілеями та імунітетами, які є необхідними для досягнення його цілей.

2. Судді, Прокурор, заступники Прокурора і Секретар користуються, коли вони беруть участь у діяльності Суду або стосовно такої

діяльності, тими самими привілеями та імунитетами, які надаються главам дипломатичних представництв. Судово-процесуальний імунітет будь-якого виду стосовно всього сказаного, написаного ними та дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків, продовжує надаватися їм і після закінчення строку їхніх повноважень.

3. Заступник Секретаря, співробітники Офісу Прокурора та співробітники Секретаріату користуються привілеями, імунитетами та пільгами, необхідними для виконання ними своїх функцій відповідно до угоди про привілеї та імунітети Суду.

4. Захиснику, експертам, свідкам і будь-якій іншій особі, присутність яких вимагається в місці перебування Суду, забезпечується такий статус, який є необхідним для належного функціонування Суду, відповідно до угоди про привілеї та імунітети Суду.

5. Привілеїв та імунітетів може бути позбавлено:

- a) суддю або Прокурора – абсолютною більшістю суддів;
- b) Секретаря – Президією;
- c) заступників Прокурора і співробітників Офісу Прокурора – Прокурором; і
- d) заступника Секретаря і співробітників Секретаріату – Секретарем.

Стаття 49

Оклади, виплати й компенсація витрат

Судді, Прокурор, заступники Прокурора, Секретар і заступник Секретаря отримують такі оклади, виплати і компенсацію витрат, які можуть бути встановлені Асамблеєю держав-учасниць. Розмір цих окладів та виплат не може бути зменшений в період виконання ними своїх повноважень.

Стаття 50

Офіційні та робочі мови

1. Офіційними мовами Суду є англійська, арабська, іспанська, китайська, російська та французька мови. Постанови Суду, а також інші рішення з основоположних питань, що розглядаються Судом, публікуються офіційними мовами. Відповідно до критеріїв, встановлених у Правилах процедури і доказування, Президія визначає, які рішення Суду можуть для цілей цього пункту вважатися рішеннями з основоположних питань.

2. Робочими мовами Суду є англійська і французька мови. У Правилах процедури і доказування визначаються випадки, в яких інші офіційні мови можуть використовуватися як робочі мови.

3. На прохання будь-якої зі сторін, що беруть участь у розгляді, чи будь-якої держави, якій дозволено брати участь у розгляді, Суд дозволяє використання такою стороною або такою державою будь-якої іншої мови, ніж англійська або французька, за умови, що, на думку Суду, такий дозвіл є достатньо обґрунтованим.

Стаття 51

Правила процедури і доказування

1. Правила процедури і доказування набирають чинності після затвердження більшістю у дві третини голосів членів Асамблеї держав-учасниць.

2. Поправки до Правил процедури і доказування можуть пропонуватися:

- a) будь-якою державою-учасницею;
- b) абсолютною більшістю голосів суддів; або
- c) Прокурором.

Такі поправки набирають чинності після затвердження більшістю у дві третини голосів членів Асамблеї держав-учасниць.

3. Після затвердження Правил процедури і доказування у невідкладних випадках, коли Правила не передбачають конкретної ситуації, що розглядається Судом, судді можуть більшістю у дві третини голосів затвердити тимчасові правила, які будуть застосовуватись, доки Асамблея держав-учасниць не затвердить їх, не внесе поправки до них або не відхилить їх на своїй наступній черговій або спеціальній сесії.

4. Правила процедури і доказування, поправки до них та будь-яке тимчасове правило повинні відповідати цьому Статуту. Поправки до Правил процедури і доказування, а також тимчасові правила не застосовуються ретроспективно на шкоду особі, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування чи яку визнано винною.

5. У випадку колізії між Статутом та Правилами процедури і доказування Статут має переважну силу.

Стаття 52

Регламент Суду

1. Відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування судді затверджують абсолютною більшістю голосів Регламент Суду, необхідний для забезпечення його повсякденного функціонування.

2. Під час розробки Регламенту і внесення будь-яких поправок до нього проводяться консультації з Прокурором і Секретарем.

3. Регламент і будь-які поправки до нього набирають чинності після їх затвердження, якщо судді не ухваллять іншого рішення. Відразу після затвердження їх розсилають державам-учасникам для надання зауважень. Вони залишаються чинними, якщо більшість держав-учасниць протягом шести місяців не висловить заперечень.

Частина 5

Розслідування та кримінальне переслідування

Стаття 53

Початок розслідування

1. Прокурор, оцінивши надану йому або їй інформацію, розпочинає розслідування, якщо тільки він або вона не визначить, що немає обґрунтованих підстав для провадження відповідно до цього Статуту. Приймаючи рішення про початок розслідування, Прокурор розглядає такі питання:

а) чи дає інформація, наявна в розпорядженні Прокурора, обґрунтовані підстави вважати, що було вчинено або вчиняється злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду;

б) чи є ця справа або чи буде вона прийнятною відповідно до статті 17; та

с) з урахуванням тяжкості злочину та інтересів потерпілих, чи є, тим не менш, вагомі підстави вважати, що проведення розслідування не буде відповідати інтересам правосуддя.

Якщо Прокурор визначить, що немає обґрунтованих підстав для провадження, і його висновок ґрунтується виключно на міркуваннях, наведених вище у підпункті ©, то він або вона повідомляє про це Палаті досудового провадження.

2. Якщо після проведення розслідування Прокурор доходить висновку про відсутність достатніх підстав для початку кримінального переслідування, оскільки:

а) немає достатніх правових або фактичних підстав звертатися з проханням про видачу ордеру або повістки про виклик відповідно до статті 58;

б) справа є непринятною відповідно до статті 17; або

с) кримінальне переслідування не відповідає інтересам правосуддя з урахуванням всіх обставин, включаючи ступінь тяжкості злочину, інтереси потерпілих і вік або немічність імовірного злочинця, а також його або її роль у ймовірному злочині;

Прокурор повідомляє Палаті досудового провадження й державі, яка передає ситуацію відповідно до статті 14, або Раді Безпеки у випадку, що підпадає під дію пункту (b) статті 13, про свій висновок і підстави для такого висновку.

3. а) На прохання держави, яка здійснює передачу ситуації відповідно до статті 14, або Ради Безпеки відповідно до пункту (b) статті 13 Палата досудового провадження може переглянути рішення Прокурора відповідно до пунктів 1 або 2 не здійснювати провадження і може просити Прокурора змінити це рішення.

б) Крім того, Палата досудового провадження може з власної ініціативи переглянути рішення Прокурора не здійснювати провадження, якщо це рішення ґрунтувалось виключно на положеннях підпункту (c) пункту 1 або підпункту (c) пункту 2. У такому разі рішення Прокурора буде діяти лише, якщо воно підтвержене Палатою досудового провадження.

4. Прокурор може в будь-який час змінити рішення про початок розслідування або кримінального переслідування на підставі нових фактів або інформації.

Стаття 54

Обов'язки і повноваження Прокурора в ході розслідування

1. Прокурор:

а) для встановлення істини проводить розслідування, щоб охопити всі факти й докази, які стосуються оцінки того, чи настає кримінальна відповідальність відповідно до цього Статуту, і при цьому однаковою мірою розслідує обставини, що свідчать як про винуватість, так і про невинуватість;

б) вживає належних заходів для забезпечення ефективного розслідування і кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, враховуючи при цьому інтереси та особисті обставини потерпілих і свідків, у тому числі вік, гендерний фактор, як це визначено в пункті 3 статті 7, і стан здоров'я, а також враховує характер злочинів, зокрема злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством, гендерним насильством або насильством над дітьми; та

с) повною мірою поважає права осіб, що впливають із цього Статуту.

2. Прокурор може проводити розслідування на території держави:

а) відповідно до положень Частини 9; або

b) з дозволу, виданого Палатою досудового провадження відповідно до підпункту (d) пункту 3 статті 57.

3. Прокурор може:

a) збирати і вивчати докази;

b) вимагати явки і допитувати осіб, стосовно яких здійснюється розслідування, потерпілих і свідків;

c) звертатися з проханням про співробітництво до будь-якої держави або міжурядової організації чи механізму згідно з їхніми відповідними повноваженнями та/або мандатами;

d) укласти такі угоди або домовленості, що не суперечать цьому Статуту, які можуть бути необхідні для сприяння співробітництву з боку будь-якої держави, міжурядової організації або особи;

e) давати згоду на нерозкриття на будь-якому етапі провадження документів або інформації, що були отримані Прокурором на умовах збереження конфіденційності й лише з метою отримання нових доказів, якщо тільки особа, яка надала такі документи й інформацію, не дає на це своєї згоди; та

f) вживати необхідних заходів чи просити про вжиття необхідних заходів для забезпечення конфіденційності інформації, захисту будь-якої особи або збереження доказів.

Стаття 55

Права осіб у ході розслідування

1. Стосовно розслідування, яке проводиться відповідно до цього Статуту, особа:

a) не може бути примушена свідчити проти самої себе або визнавати свою вину;

b) не може бути піддана примусу, тиску або погрозам у будь-якій формі, катуванню чи іншим жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують гідність, видам поведінки або покарання;

c) якщо допит проводиться мовою, яку ця особа не розуміє повною мірою і якою вона не розмовляє, безоплатно користується допомогою кваліфікованого перекладача й такими перекладами, які є необхідними для дотримання вимог справедливості; і

d) не може бути піддана свавільному арешту або затриманню, а також не може бути позбавлена волі, крім як на таких підставах і відповідно до таких процедур, які встановлені у Статуті.

2. У тих випадках, коли є підстави вважати, що та чи інша особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду, і така особа незабаром повинна бути допитана або Прокурором,

або національними органами влади згідно з проханням, направленим відповідно до Частини 9, ця особа має також такі права, про які їй має бути поінформовано до початку допиту:

а) бути поінформованою до початку допиту про те, що є підстави вважати, що нею було вчинено злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду;

б) зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги під час визначення винуватості або невинуватості;

с) користуватися допомогою захисника за власним вибором або, якщо ця особа не має захисника, допомогою призначеного їй захисника в кожному випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, і без будь-якої оплати, якщо в цієї особи немає достатніх коштів на це; та

д) бути допитаною у присутності адвоката, якщо тільки ця особа за власним бажанням не відмовилася від свого права на послуги адвоката.

Стаття 56

Роль Палати досудового провадження стосовно унікальної можливості для розслідування

1. а) Якщо Прокурор вважає, що проведення розслідування дає унікальну можливість для отримання показань чи заяви від свідка або для вивчення, збирання чи перевірки доказів, які в подальшому можуть виявитися недоступними для цілей використання в ході судового розгляду, Прокурор інформує про це Палату досудового провадження.

б) У цьому випадку Палата досудового провадження на прохання Прокурора може вжити таких заходів, які можуть виявитися необхідними для забезпечення ефективності й об'єктивності провадження та, зокрема, для забезпечення прав захисту.

с) Якщо Палата досудового провадження не вирішить про інше, Прокурор надає відповідну інформацію особі, яка була арештована або з'явилася за повісткою про виклик у зв'язку з проведенням розслідування, згаданого в підпункті (а), для того, щоб ця особа могла бути заслухана із цього питання.

2. Заходи, зазначені в підпункті (б) пункту 1, можуть включати:

а) надання рекомендацій або розпоряджень стосовно процедур, яких необхідно дотримуватись;

б) надання вказівок про ведення протоколу провадження у справі;

- с) призначення експерта для надання допомоги;
- д) надання дозволу на участь у провадженні захиснику особи, яка була арештована або з'явилася до Суду за повісткою про виклик, або, якщо арешту не було чи викликана особа не з'явилася або захисник не визначений, призначення іншого захисника для участі та представництва інтересів захисту;
- е) доручення одному зі своїх членів або, у разі необхідності, іншому судді, який є у Відділі досудового провадження чи в Судовому відділі, здійснювати спостереження і давати рекомендації або розпорядження стосовно збирання і збереження доказів та допиту осіб;
- ф) здійснення таких інших дій, які можуть виявитися необхідними для збирання або збереження доказів.

3. а) Якщо Прокурор не вживає заходів відповідно до цієї статті, а Палата досудового провадження вважає, що такі заходи необхідні з метою збереження доказів, які, на її думку, мають істотне значення для забезпечення інтересів захисту в ході судового розгляду, вона проводить консультації з Прокурором стосовно того, чи є у Прокурора вагомі підстави не звертатися з проханням про вжиття таких заходів. Якщо в результаті консультацій Палата досудового провадження доходить висновку, що небажання Прокурора вимагати вжиття таких заходів є невиправданим, Палата досудового провадження може вживати таких заходів з власної ініціативи.

б) рішення Палати досудового провадження діяти з власної ініціативи відповідно до цього пункту може бути оскаржене Прокурором. Оскарження розглядається в прискореному порядку.

4. Допустимість доказів, збережених або зібраних для судового розгляду відповідно до цієї статті, чи протоколів, в яких вони містяться, визначається в ході судового розгляду відповідно до статті 69, і вони мають таку доказову цінність, яка може бути визначена Судовою палатою.

Стаття 57

Функції та повноваження Палати досудового провадження

1. Якщо в цьому Статуті не передбачено інше, Палата досудового провадження здійснює свої функції відповідно до положень цієї статті.

2. а) Рішення Палати досудового провадження, які прийняті відповідно до положень статей статей 15, 18, 19, пункту 2 статті 54, пункту 7 статті 61 і статті 72, повинні ухвалюватися більшістю голосів її суддів.

б) У всіх інших випадках один суддя Палати досудового провадження може здійснювати функції, передбачені цим Статутом, якщо інше не передбачено Правилами процедури і доказування або не вирішено більшістю голосів суддів Палати досудового провадження.

3. На додаток до своїх інших функцій за цим Статутом Палата досудового провадження може:

а) на прохання Прокурора, віддавати такі розпорядження і видавати такі ордери, які можуть бути необхідними для цілей проведення розслідування;

б) на прохання особи, яка була арештована або з'явилася за повісткою про виклик відповідно до статті 58, віддавати такі розпорядження, включаючи заходи, описані в статті 56, або звертатися з проханням про співробітництво відповідно до Частини 9, яке може виявитися необхідним для допомоги особі в підготовці її захисту;

с) у тих випадках, коли це необхідно, забезпечувати захист і недоторканність приватного життя потерпілих і свідків, збереження доказів, захист осіб, які були арештовані або з'явилися за повісткою про виклик, та захист інформації, що стосується національної безпеки;

д) надавати Прокурору дозвіл на вжиття спеціальних слідчих дій у межах території держави-учасниці, без отримання з боку цієї держави згоди на співробітництво відповідно до Частини 9, якщо, врахувавши, наскільки це можливо, думку відповідної держави, Палата досудового провадження стосовно цього випадку встановила, що ця держава явно не здатна виконати прохання про співробітництво через відсутність будь-якого органу або елемента її судової системи, наділеного повноваженнями, необхідними для виконання прохання про співробітництво відповідно до Частини 9;

е) у випадках, коли відповідно до статті 58 видається ордер на арешт або повістка про виклик і, належним чином враховуючи силу доказів, а також права заінтересованих сторін, як це передбачено в цьому Статуті й у Правилах процедури і доказування, звертатися з проханням про співробітництво до держав відповідно до підпункту (к) пункту 1 статті 93 для вжиття заходів захисту з метою конфіскації, зокрема в найкращих інтересах потерпілих.

Стаття 58

Видача Палатою досудового провадження ордера на арешт або повістки про виклик

1. У будь-який час після початку розслідування Палата досудового провадження видає за заявою Прокурора ордер на арешт тієї чи іншої особи, якщо, розглянувши цю заяву й докази або іншу інформацію, надані Прокурором, вона переконалася в тому, що:

а) є обґрунтовані підстави вважати, що ця особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Суду; і

б) арешт цієї особи видається необхідним:

i) для забезпечення її явки на судовий розгляд,

ii) для забезпечення того, щоб ця особа не створювала перешкод чи загрози для розслідування або судового провадження, або

iii) у відповідних випадках, для запобігання продовженню вчинення особою цього злочину або пов'язаного з ним злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду і пов'язаний з тими самими обставинами.

2. У заяві Прокурора вказуються:

а) ім'я особи й будь-яка інша відповідна інформація, що встановлює особу;

б) конкретне посилання на злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, які ймовірно вчинила ця особа;

с) стислий виклад фактів, які ймовірно становлять склад цих злочинів;

д) виклад доказів і будь-яка інша інформація, які дають обґрунтовані підстави вважати, що ця особа вчинила ці злочини; та

е) причина, з якої Прокурор вважає арешт цієї особи необхідним.

3. В ордері на арешт вказуються:

а) ім'я особи та будь-яка інша відповідна інформація, що встановлює особу;

б) конкретне посилання на злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, у зв'язку з якими вимагається арешт цієї особи; і

с) стислий виклад фактів, які ймовірно становлять ці злочини.

4. Ордер на арешт залишається дійсним, доки Суд не розпорядиться про інше.

5. На підставі ордера на арешт Суд може вимагати тимчасового арешту або арешту та передачі особи відповідно до Частини 9.

6. Прокурор може звернутися до Палати досудового провадження з проханням внести поправки до ордеру на арешт шляхом зміни або доповнення до злочинів, зазначених у ньому. Якщо Палата досудового провадження переконалася в існуванні обґрунтованих підстав вважати, що ця особа вчинила злочини, якими змінено або доповнено ордер на арешт, вона відповідним чином змінює ордер на арешт.

7. Як альтернатива зверненню з проханням про видачу ордеру на арешт Прокурор може подати заяву з проханням до Палати досудового провадження видати повістку про виклик цієї особи. Якщо Палата досудового провадження переконалася в наявності обґрунтованих підстав вважати, що ця особа вчинила ймовірний злочин і що повістка про виклик буде достатнім заходом для забезпечення явки цієї особи, вона видає повістку про виклик цієї особи на певних умовах чи без будь-яких умов, які обмежують свободу (інших, ніж затримання), якщо це передбачено національним законодавством. У повістці вказуються:

- a) ім'я особи і будь-яка інша відповідна інформація, що встановлює особу;
 - b) точна дата явки особи;
 - c) конкретне посилання на злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, які ймовірно вчинила ця особа; і
 - d) стислий виклад фактів, які ймовірно становлять цей злочин.
- Повістка про виклик вручається безпосередньо цій особі.

Стаття 59

Процедура арешту в державі місця тримання під вартою

1. Держава-учасниця, яка отримала прохання про тимчасовий арешт або про арешт та передачу будь-якої особи до Суду, невідкладно вживає заходів для арешту відповідної особи відповідно до свого законодавства і положень Частини 9.

2. Арештована особа невідкладно доставляється до компетентного судового органу в державі місця тримання під вартою, який відповідно до законодавства цієї держави визначає, що:

- a) ордер виданий стосовно цієї особи;
- b) ця особа арештована з дотриманням належної процедури; та
- c) права цієї особи були дотримані.

3. Арештована особа має право звернутися до компетентного органу в державі місця тримання під вартою з клопотанням про тимчасове звільнення до її передачі до Суду.

4. Під час прийняття рішення стосовно будь-якого такого клопотання компетентний орган у державі місця тримання під вартою розглядає питання про те, чи існують, з огляду на тяжкість імовірних злочинів, надзвичайні та виняткові обставини, які виправдали б тимчасове звільнення, і чи існують необхідні гарантії для забезпечення того, щоб держава місця тримання під вартою могла виконати свій обов'язок стосовно передачі цієї особи до Суду. Компетентний орган у державі місця тримання під вартою не може розглядати питання про те, чи виданий ордер на арешт належним чином відповідно до підпунктів (а) та (б) пункту 1 статті 58.

5. Палаті досудового провадження повідомляють про будь-яке клопотання про тимчасове звільнення і вона надає рекомендації компетентному органу в державі місця тримання під вартою. Компетентний орган у державі місця тримання під вартою до прийняття ним рішення повною мірою враховує такі рекомендації, у тому числі будь-які рекомендації стосовно заходів запобігання втечі цієї особи.

6. Якщо ця особа тимчасово звільнена, Палата досудового провадження може запитувати періодичні звіти про статус такого тимчасового звільнення.

7. Після прийняття державою місця тримання під вартою рішення про передачу цю особу якомога швидше доставляють до Суду.

Стаття 60

Підготовче провадження в Суді

1. Після передачі особи до Суду або добровільної явки особи до Суду чи за повісткою про виклик Палата досудового провадження переконується в тому, що ця особа була поінформована про злочини, які вона ймовірно вчинила, і про її права за цим Статутом, включаючи право подавати клопотання про тимчасове звільнення з-під варти до початку судового розгляду.

2. Особа, стосовно якої видано ордер на арешт, може подавати клопотання про тимчасове звільнення з-під варти до початку судового розгляду. Якщо Палата досудового провадження переконалася в тому, що умови, встановлені в пункті 1 статті 58, дотримані, ця особа продовжує перебувати під вартою. Якщо Палата досудового провадження не переконалася в тому, що вони дотримані, вона звільняє цю особу на певних умовах чи без будь-яких умов.

3. Палата досудового провадження періодично переглядає свою постанову про звільнення цієї особи або про її тримання

під вартою і може зробити це в будь-який момент на прохання Прокурора або цієї особи. Після такого перегляду вона може змінити свою постанову про тримання під вартою, звільнення з-під варти або умови звільнення з-під варти, якщо вона переконана в тому, що цього вимагають обставини, що змінилися.

4. Палата досудового провадження забезпечує, щоб жодна особа не перебувала під вартою впродовж невинувачено до довгого періоду до судового розгляду через невинувачено затримку з боку Прокурора. У разі виникнення такої затримки Суд розглядає питання про звільнення особи з-під варти на певних умовах чи без будь-яких умов.

5. У разі необхідності Палата досудового провадження може видавати ордер на арешт, щоб забезпечити присутність особи, що була звільнена з-під варти.

Стаття 61 **Затвердження обвинувачень** **до початку судового розгляду**

1. З урахуванням положень пункту 2 протягом розумного періоду часу після передачі особи до Суду або після її добровільної явки до Суду Палата досудового провадження проводить слухання з метою затвердження обвинувачень, на підставі яких Прокурор має намір вимагати проведення судового розгляду. Слухання проводиться у присутності Прокурора й обвинуваченого, а також його захисника.

2. Палата досудового провадження може на прохання Прокурора або з власної ініціативи провести слухання за відсутності обвинуваченого, щоб затвердити обвинувачення, на підставі яких Прокурор має намір вимагати проведення судового розгляду, у випадках, коли:

а) обвинувачений відмовився від свого права бути присутнім на слуханні його справи; або

б) обвинувачений переховується або неможливо встановити його місце перебування, і було вжито всіх обґрунтованих заходів для забезпечення його явки до Суду, щоб поінформувати його про висунуті проти нього обвинувачення, а також про намір провести слухання з метою затвердження цих обвинувачень.

У зазначеному випадку така особа може бути представлена захисником, якщо Палата досудового провадження визначить, що це відповідає інтересам правосуддя.

3. У розумний строк до початку слухання ця особа:

а) отримує копію документа, що містить обвинувачення, які Прокурор має намір пред'явити особі в суді; та

б) інформується про те, які докази Прокурор має намір використовувати під час слухання.

Палата досудового провадження може видавати розпорядження стосовно розкриття інформації для цілей слухання.

4. До початку слухання Прокурор може продовжувати розслідування й може змінити або зняти будь-які обвинувачення. Особі надається повідомлення в розумний строк до початку слухання про будь-яке внесення змін до обвинувачень або зняття обвинувачень. У разі зняття обвинувачень Прокурор повідомляє Палаті досудового провадження про причини такого зняття.

5. У ході слухання Прокурор підтримує кожний пункт обвинувачення доказами, достатніми для встановлення істотних підстав вважати, що ця особа вчинила злочин, у якому її обвинувачують. Прокурор може покладатися на документальні докази або резюме доказів і може не викликати свідків, які, як очікується, будуть давати показання в суді.

6. У ході слухання особа може:

а) заперечувати проти обвинувачень;

б) оспорювати докази, які пред'являються Прокурором; і

с) пред'являти докази.

7. Палата досудового провадження за підсумками слухання визначає, чи наявні достатні докази для встановлення істотних підстав вважати, що ця особа вчинила кожний зі злочинів, в яких її обвинувачують. Згідно з тим, що було визначено, Палата досудового провадження:

а) затверджує обвинувачення, стосовно яких вона визначила наявність достатніх доказів, і передає цю особу Судовій палаті для проведення судового розгляду у зв'язку із затвердженими обвинуваченнями;

б) не затверджує обвинувачень, стосовно яких вона визначила відсутність достатніх доказів;

с) відкладає слухання і просить Прокурора розглянути можливість:

і) надання додаткових доказів або проведення подальшого розслідування стосовно конкретного обвинувачення; або

ii) внесення змін до обвинувачення, оскільки надані докази ймовірно встановлюють факт вчинення іншого злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду.

8. Якщо Палата досудового провадження не затверджує обвинувачення, це не перешкоджає Прокурору в подальшому знову звернутися з проханням про затвердження цього обвинувачення, коли таке прохання підтверджується додатковими доказами.

9. Після затвердження обвинувачень і до початку судового розгляду Прокурор може з дозволу Палати досудового провадження і після повідомлення обвинуваченому внести зміни до обвинувачення. Якщо Прокурор має намір висунути додаткові обвинувачення або замінити обвинувачення більш серйозними обвинуваченнями, то відповідно до цієї статті має бути проведено слухання для затвердження цих обвинувачень. Після початку судового розгляду Прокурор може з дозволу Судової палати зняти обвинувачення.

10. Дія будь-якого виданого раніше ордеру припиняється стосовно будь-яких обвинувачень, які не були затвержені Палатою досудового провадження або які були зняті Прокурором.

11. Після затвердження обвинувачень відповідно до цієї статті Президія створює Судову палату, яка з урахуванням пункту 9 цієї статті й пункту 4 статті 64 відповідає за проведення подальшого провадження і може здійснювати будь-яку функцію Палати досудового провадження, яка стосується такого провадження й може виконуватися в ході нього.

Частина 6

Судовий розгляд

Стаття 62

Місце судового розгляду

Якщо не буде прийнято рішення про інше, місцем судового розгляду є місце перебування Суду.

Стаття 63

Судовий розгляд в присутності обвинуваченого

1. Обвинувачений повинен бути присутнім на судовому розгляді.

2. Якщо обвинувачений, який є присутнім у Суді, продовжує порушувати хід судового розгляду, Судова палата може видалити обвинуваченого і надати йому можливість спостерігати за ходом розгляду та давати вказівки захиснику, перебуваючи поза межами

зали засідань, з використанням, коли це необхідно, засобів зв'язку. Зазначені заходи вживаються лише за виняткових обставин після того, як інші альтернативні розумні заходи виявились недостатніми, та лише впродовж такого періоду часу, який чітко вимагається.

Стаття 64

Функції та повноваження Судової палати

1. Функції та повноваження Судової палати, передбачені в цій статті, здійснюються відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування.

2. Судова палата забезпечує, щоб розгляд був справедливим і швидким та проводився з повним дотриманням прав обвинуваченого, а також з належним врахуванням необхідності захисту потерпілих і свідків.

3. Після того, як у справі призначено слухання відповідно до цього Статуту, Судова палата, призначена для розгляду справи:

а) консультується зі сторонами та ухвалює такі процедури, які є необхідними для сприяння справедливому і швидкому проведенню провадження;

б) визначає мову або мови, які будуть використовуватися в ході судового розгляду; і

с) з дотриманням будь-яких інших відповідних положень цього Статуту передбачає розкриття, заздалегідь до початку судового розгляду, документів або інформації, які до цього не були розкриті, для надання можливості належної підготовки до судового розгляду.

4. Судова палата може, якщо це необхідно для ефективного і справедливого виконання нею своїх функцій, передавати попередні питання до Палати досудового провадження або, у разі необхідності, іншому судді Відділу досудового провадження, який є в її розпорядженні.

5. Надіславши повідомлення сторонам, Судова палата може у відповідних випадках дати розпорядження про об'єднання або розділення обвинувачень проти декількох обвинувачених.

6. Під час виконання своїх функцій до початку судового розгляду або в ході судового розгляду Судова палата, у разі необхідності, може:

а) здійснювати будь-які функції Палати досудового провадження, згадані в пункті 11 статті 61;

b) вимагати явки свідків і дачі ними показань, а також пред'явлення документальних та інших доказів, звертаючись, якщо це необхідно, за допомогою до держав, як це передбачено в цьому Статуті;

c) забезпечувати захист конфіденційної інформації;

d) давати розпорядження про надання додаткових доказів до тих доказів, які були зібрані до судового розгляду або пред'явлені сторонами в ході судового розгляду;

e) забезпечувати захист обвинуваченого, свідків і потерпілих; та

f) ухвалювати рішення з будь-яких інших питань, що стосуються справи.

7. Судовий розгляд є відкритим. Проте Судова палата може встановити, що особливі обставини вимагають того, щоб деякі засідання проводилися в закритому режимі для цілей, передбачених у статті 68, або в інтересах захисту конфіденційної або чутливої інформації, яка повинна бути подана як доказ.

8. a) На початку розгляду Судова палата зачитує обвинуваченому обвинувачення, що були попередньо затверджені Палатою судового провадження. Судова палата переконується в тому, що обвинувачений розуміє зміст обвинувачень. Вона дає обвинуваченому можливість визнати свою вину відповідно до статті 65 або заявити про свою невинуватість.

b) Під час судового розгляду головуючий суддя може давати вказівки стосовно здійснення провадження, у тому числі для забезпечення того, щоб воно здійснювалося справедливо і неупереджено. З дотриманням будь-яких вказівок головуючого судді сторони можуть пред'являти докази відповідно до положень цього Статуту.

9. Судова палата, *inter alia*, має право за клопотанням однієї зі сторін або з власної ініціативи:

a) ухвалювати рішення про допустимість або належність доказів; і

b) вживати всіх необхідних заходів для підтримання порядку в ході слухання.

10. Судова палата забезпечує складення повного протоколу судового розгляду, який точно відображає перебіг процесу, ведення і зберігання якого покладається на Секретаря.

Стаття 65

Процедура, яка діє в разі визнання вини

1. Якщо обвинувачений визнає себе винним згідно з підпунктом (а) пункту 8 статті 64, Судова палата визначає:

а) чи усвідомлює обвинувачений характер і наслідки визнання себе винним;

б) чи зроблене це визнання обвинуваченим добровільно після достатніх консультацій із захисником; та

с) чи підтверджується визнання вини фактами справи, викладеними:

i) в документах, що містять обвинувачення, пред'явлені Прокурором та визнані обвинуваченим;

ii) у будь-яких матеріалах, представлених Прокурором, які підкріплюють обвинувачення і які приймає обвинувачений; та

iii) у будь-яких інших доказах, зокрема показаннях свідків, поданих Прокурором або обвинуваченим.

2. Якщо Судова палата переконується, що умови, зазначені в пункті 1, дотримані, вона розглядає визнання вини разом з будь-якими додатковими доказами, які були надані, як таке, що встановлює всі істотно важливі факти, необхідні для доведення вчинення злочину, стосовно якого зроблено визнання, і може засудити обвинуваченого за вчинення цього злочину.

3. Якщо Судова палата не переконується в тому, що умови, зазначені в пункті 1, дотримані, вона виходить з того, що визнання вини не мало місця, і в цьому випадку вона дає розпорядження продовжувати судовий розгляд відповідно до звичайних процедур розгляду справи, передбачених цим Статутом, і може передати цю справу іншій Судовій палаті.

4. Якщо Судова палата вважає, що в інтересах правосуддя, зокрема в інтересах потерпілих, є необхідним більш повний виклад фактів справи, Судова палата може:

а) звернутися до Прокурора з проханням представити додаткові докази, у тому числі показання свідків; або

б) дати розпорядження продовжити судовий розгляд відповідно до звичайних процедур розгляду справи, передбачених цим Статутом, і в цьому випадку вона виходить з того, що визнання вини не мало місця, і може передати цю справу іншій Судовій палаті.

5. Будь-яке обговорення між Прокурором і захистом питання про зміну обвинувачень, визнання вини або покарання, що має бути призначено, не є обов'язковим для Суду.

Стаття 66

Презумпція невинуватості

1. Кожний вважається невинуватим, доки його вину не буде доведено в Суді відповідно до застосовного права.

2. Тягар доведення вини обвинуваченого покладено на Прокурора.

3. Для визнання винним обвинуваченого Суд повинен переконатися в тому, що обвинувачений є винним поза розумним сумнівом.

Стаття 67

Права обвинуваченого

1. Під час визначення будь-якого обвинувачення обвинувачений має право на публічне слухання, з урахуванням положень цього Статуту, на справедливе слухання, яке проводиться неупереджено, та принаймні на такі мінімальні гарантії на основі повної рівності:

а) бути негайно й детально поінформованим мовою, яку обвинувачений розуміє повною мірою і якою він розмовляє, про характер, підстави та зміст пред'явленого йому обвинувачення;

б) мати достатньо часу й можливостей для підготовки свого захисту, а також вільно спілкуватися з обраним захисником в умовах конфіденційності;

с) бути судимим без невинуватості затримки;

д) з урахуванням пункту 2 статті 63 бути присутнім на судовому розгляді, захищати себе особисто або за допомогою обраного ним захисника, бути повідомленим, якщо він не має захисника, про це право й мати призначеного йому Судом захисника в будь-якому випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, та безоплатно, якщо він не має достатньо коштів для оплати послуг захисника;

е) допитувати свідків, що дають показання проти нього, або мати право на те, щоб ці свідки були допитані, а також мати право на виклик і допит свідків, що дають показання на його користь, на тих самих умовах, які існують для свідків, що дають показання проти нього. Обвинувачений також має право висувати аргументи на свій захист і надавати інші докази, що є допустимими згідно із цим Статутом;

ф) безоплатно користуватися допомогою кваліфікованого перекладача та отримувати переклади, необхідні для того, щоб судовий розгляд відповідав вимогам справедливості, у випадках, коли мова, що використовується для розгляду справи в Суді,

або мова документів, наданих Суду, не є тією мовою, яку обвинувачений повною мірою розуміє і якою він розмовляє;

г) не бути примушеним до дачі показань або до визнання себе винним і мати право зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги під час визначення винуватості або невинуватості;

h) без прийняття присяги виступати з усними або письмовими заявами на свій захист; і

і) неперекладення на нього або неї тягаря доказування або обов'язку спростування.

2. На додаток до будь-якого іншого розкриття інформації, передбаченого в цьому Статуті, Прокурор настільки швидко, наскільки це можливо, пред'являє захисту наявні в його розпорядженні або під його контролем докази, які, на його думку, свідчать або можуть свідчити про невинуватість обвинуваченого чи про наявність обставин, що пом'якшують вину, або здатні вплинути на достовірність доказів обвинувачення. Будь-які сумніви стосовно застосування цього пункту вирішуються Судом.

Стаття 68

Захист потерпілих і свідків та їхня участь у провадженні

1. Суд вживає належних заходів для захисту безпеки, фізичного і психічного благополуччя, гідності та недоторканності особистого життя потерпілих і свідків. При цьому Суд враховує всі відповідні фактори, у тому числі вік, гендерний фактор, як це визначено в пункті 3 статті 7, і стан здоров'я, а також характер злочину, зокрема у випадках, але не обмежуючись ними, коли злочин включав сексуальне насильство, гендерне насильство або насильство над дітьми. Прокурор вживає таких заходів, зокрема під час розслідування та кримінального переслідування за ці злочини. Такі заходи не повинні завдавати шкоди правам обвинуваченого та справедливому й неупередженому судовому розгляду або бути несумісними з ними.

2. Як виняток з принципу проведення відкритих слухань, передбаченого в статті 67, палати Суду можуть для захисту потерпілих і свідків чи обвинуваченого провести будь-яку частину провадження in camera або дозволити надання доказів за допомогою електронних або інших спеціальних засобів. Зокрема, такі заходи вживаються у випадку, коли йдеться про жертву сексуального насильства або дитину, яка є потерпілим чи свідком, якщо Суд не розпорядився інакше, з урахуванням усіх обставин, особливо думки того потерпілого чи свідка.

3. На стадіях провадження, які Суд вважатиме такими, що для цього підходять, Суд дозволяє висловлювати й розглядати думки та побоювання потерпілих, коли зачіпаються їхні особисті інтереси, але таким чином, щоб це не завдавало шкоди правам обвинуваченого та справедливому й неупередженому судовому розгляду та не було несумісним з ними. У випадках, коли Суд вважає це виправданим, такі думки і побоювання можуть бути висловлені законними представниками потерпілих відповідно до Правил процедури і доказування.

4. Підрозділ з надання допомоги потерпілим і свідкам може рекомендувати Прокурору і Суду відповідні заходи захисту, процедури забезпечення безпеки, надання консультаційної та іншої допомоги, згаданої в пункті 6 статті 43.

5. Коли розкриття доказів або інформації відповідно до цього Статуту може спричинити виникнення серйозної загрози безпеці будь-якого свідка або членів його сім'ї, Прокурор може для цілей здійснення будь-якого провадження, що здійснювалося до початку розгляду справи, не розкривати таких доказів або інформації і замість цього представити їхній виклад. Зазначені заходи здійснюються таким чином, щоб це не завдавало шкоди й не було несумісним з правами обвинуваченого і проведенням справедливого й неупередженого судового розгляду.

6. Держава може звернутися з проханням про вжиття необхідних заходів, що забезпечують захист її службовців або представників, а також заходів захисту конфіденційної або чутливої інформації.

Стаття 69

Докази

1. Перед тим, як перейти до дачі показань, кожний свідок відповідно до Правил процедури і доказування бере на себе зобов'язання давати правдиві показання.

2. Показання даються свідком у судовому засіданні особисто, крім випадків, коли інше передбачається заходами, викладеними в статті 68 або в Правилах процедури і доказування. Суд може також дозволити дачу *viva voce* (усних) або записаних за допомогою відео- або аудіотехніки показань свідка, а також надання документів або письмових протоколів за умови дотримання положень цього Статуту і відповідно до Правил процедури і доказування. Ці заходи не повинні завдавати шкоди правам обвинуваченого або бути несумісними з ними.

3. Сторони можуть робити подання, що стосуються справи, відповідно до статті 64. Суд правомочний вимагати надання всіх доказів, які він вважає необхідними для встановлення істини.

4. Суд може відповідно до Правил процедури і доказування ухвалити рішення про належність або допустимість будь-яких доказів, враховуючи при цьому, *inter alia*, їхню силу, а також будь-яку шкоду, яку такі докази можуть завдати проведенню справедливого судового розгляду або справедливій оцінці показань свідка.

5. Суд поважає привілеї конфіденційності, передбачені в Правилах процедури і доказування, та дотримується їх.

6. Суд не вимагає доведення загальновідомих фактів, але може визнати їх доведеними.

7. Докази, отримані в результаті порушення положень цього Статуту або міжнародно визнаних прав людини, не є допустимими, якщо:

a) порушення породжує серйозні сумніви стосовно достовірності доказів; або

b) допущення доказів було б несумісним з об'єктивним провадженням і завдало б йому серйозної шкоди.

8. Вирішуючи питання про належність або допустимість доказів, зібраних державою, Суд не вирішує питання про застосування національного законодавства цієї держави.

Стаття 70

Злочини проти відправлення правосуддя

1. Суд має юрисдикцію щодо таких злочинів проти відправлення ним правосуддя, вчинених умисно:

a) дача неправдивих показань після взяття зобов'язання відповідно до пункту 1 статті 69 давати правдиві показання;

b) надання завідомо неправдивих або сфальсифікованих доказів;

c) здійснення протиправного впливу на свідка, втручання або перешкоджання присутності свідка чи дачі ним показань, помста за дачу ним показань чи знищення доказів, їх фальсифікація або перешкоджання їх збиранню;

d) перешкоджання, залякування або протиправний вплив на посадову особу Суду з метою примушення або переконання посадової особи не виконувати або виконувати неналежним чином свої обов'язки;

е) помста посадовій особі Суду за те, що ця або інша посадова особа виконувала свої обов'язки;

ф) вимагання або одержання хабара у статусі посадової особи Суду у зв'язку зі своїми офіційними обов'язками.

2. Принципи і процедури, що регулюють здійснення Судом юрисдикції щодо злочинів на підставі цієї статті, повинні бути тими самими, що викладені в Правилах процедури і доказування. Умови надання міжнародного сприяння Суду стосовно його проваджень, здійснених ним за цією статтею, регулюються внутрішнім законодавством запитуваної держави.

3. У разі визнання особи винною Суд може призначити покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років або штрафу відповідно до Правил процедури і доказування чи обох одночасно.

4. а) Кожна держава-учасниця поширює своє кримінальне законодавство, що встановлює покарання за злочини, спрямовані проти об'єктивності своїх слідчих і судових процедур, на злочини проти відправлення правосуддя, зазначені в цій статті, вчинені її громадянином або на її території.

б) На прохання Суду держава-учасниця, коли вона вважає це доцільним, передає справу своїм компетентним органам для судового переслідування. Ці органи ретельно розглядають такі справи і виділяють достатні ресурси для того, щоб їхній розгляд міг бути проведений ефективним чином.

Стаття 71

Санкції за неналежну поведінку в Суді

1. Суд може покарати осіб, присутніх в Суді, за неналежну поведінку, у тому числі за зрив судового розгляду або умисну відмову виконувати його розпорядження, шляхом адміністративних заходів, за винятком позбавлення волі, таких, як тимчасове або постійне видалення із зали суду, штраф або інші подібні заходи, передбачені в Правилах процедури і доказування.

2. Процедури, що регулюють застосування заходів, зазначених у пункті 1, встановлюються в Правилах процедури і доказування.

Стаття 72

Захист інформації, що стосується національної безпеки

1. Ця стаття застосовується в будь-якому випадку, коли розкриття інформації або документів держави завдало б, на думку цієї держави, шкоди інтересам її національної безпеки. Такі випадки

включають ті випадки, на які поширюються положення пунктів 2 і 3 статті 56, пункту 3 статті 61, пункту 3 статті 64, пункту 2 статті 67, пункту 6 статті 68, пункту 6 статті 87 і статті 93, а також випадки, що виникають на будь-якій іншій стадії судового розгляду, на якій може порушуватися питання про таке розкриття.

2. Ця стаття також застосовується у випадках, коли особа, до якої було звернено прохання надати інформацію або докази, відмовилася зробити це або передала це питання державі на тій підставі, що розкриття завдало б шкоди інтересам національної безпеки держави, і відповідна держава підтверджує, що, на її думку, таке розкриття завдало б шкоди інтересам її національної безпеки.

3. Ніщо в цій статті не завдає шкоди вимогам конфіденційності, що застосовуються на підставі підпунктів (e) та (f) пункту 3 статті 54, або застосуванню статті 73.

4. Якщо будь-якій державі стає відомо про те, що інформація або документи держави розкриваються або, вірогідно, будуть розкриті на будь-якій стадії судового розгляду, і, на її думку, таким розкриттям була б завдана шкода інтересам її національної безпеки, така держава має право втрутитися для того, щоб досягти вирішення цього питання відповідно до цієї статті.

5. Якщо, на думку будь-якої держави, розкриття інформації завдало б шкоди інтересам її національної безпеки, ця держава у взаємодії з Прокурором, захистом або Палатою досудового провадження чи Судовою палатою, залежно від обставин, вживає всіх обґрунтованих заходів для вирішення цього питання на засадах співробітництва. Такі заходи можуть включати:

- а) зміну або уточнення запиту;
- б) вирішення Судом питання стосовно належності запитуваної інформації чи доказів або стосовно того, чи можуть докази, хоча вони і є належними, бути отриманими з джерела, іншого, ніж запитувана держава, або чи не отримані вони з такого джерела;
- в) отримання інформації або доказів з іншого джерела чи в іншій формі; або
- д) домовленість про умови, на яких може надаватися допомога, у тому числі, серед іншого, надання узагальненої або переробленої інформації, встановлення обмежень на розкриття, проведення провадження *in camera* або *ex parte* чи інші захисні заходи, допустимі відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування.

6. Якщо було вжито всіх обґрунтованих заходів для вирішення цього питання на засадах співробітництва й держава вважає, що не існує таких способів або таких умов, які дозволяли б надати або розкрити інформацію чи документи без шкоди для інтересів її національної безпеки, вона повідомляє про це Прокурору або Суду із зазначенням конкретних мотивів свого рішення, якщо тільки точний опис таких мотивів сам по собі не спричинить завдання такої шкоди.

7. Після цього, якщо Суд визначить, що ці докази є належними й необхідними для встановлення винуватості або невинуватості обвинуваченого, ним можуть бути вжиті такі заходи:

а) якщо розкриття інформації або документа запитується згідно з проханням про співробітництво відповідно до Частини 9 або у зв'язку з обставинами, зазначеними в пункті 2, і держава навела причини для відмови відповідно до пункту 4 статті 93:

i) Суд може перед тим, як зробити будь-який висновок, про який ідеться в підпункті (а) (ii) пункту 7, надіслати запит про проведення подальших консультацій з метою заслуховування аргументів держави, що може включати у відповідних випадках слухання *in camera* та *ex parte*;

ii) якщо Суд робить висновок, що, посилаючись на підстави для відмови згідно з пунктом 4 статті 93 за обставин цієї справи, запитувана держава діє всупереч зобов'язанням за цим Статутом, Суд може передати це питання відповідно до пункту 7 статті 87 із зазначенням підстав для свого висновку; і

iii) Суд може зробити такий висновок у ході судового розгляду у справі обвинуваченого стосовно наявності або відсутності того чи іншого факту, який може бути належним за цих обставин; або

b) за всіх інших обставин:

i) видати розпорядження про розкриття; або

ii) у тій частині, у якій Суд не дозволяє розкриття, зробити такий висновок у ході судового розгляду у справі обвинуваченого стосовно наявності або відсутності того чи іншого факту, який може бути належним за цих обставин.

Стаття 73

Інформація або документи третіх сторін

Якщо Суд звертається до держави-учасниці з проханням надати документ або інформацію, що знаходиться у її віданні, розпорядженні або під її контролем та яка була розкрита їй на умовах

конфіденційності державою, міжурядовою організацією або міжнародною організацією, то ця держава-учасниця заручається згодою сторони, яка надала документ або інформацію, на розкриття такого документа або інформації. Якщо такою стороною є держава-учасниця, то вона або дає згоду на розкриття такої інформації чи документа, або зобов'язується вирішити із Судом питання про розкриття документа чи інформації з дотриманням положень статті 72. Якщо такою стороною виступає держава, що не є учасницею цього Статуту, і вона відмовляється дати згоду на розкриття, то запитувана держава повідомляє Суду про те, що вона не в змозі надати цей документ або інформацію внаслідок раніше взятого на себе зобов'язання стосовно дотримання конфіденційності перед такою стороною.

Стаття 74

Вимоги до ухвалення рішення

1. Всі судді Судової палати повинні бути присутніми на кожній стадії судового розгляду та в ході всіх обговорень. Президія може в окремих випадках призначати з урахуванням наявних можливостей одного чи більше запасних суддів, які будуть присутніми на кожній стадії судового розгляду і замінюватимуть члена Судової палати, якщо цей член Палати більше не може бути присутнім.

2. Рішення Судової палати ґрунтується на основі оцінки нею доказів і всього провадження у справі. Рішення не повинно виходити за межі фактів і обставин, викладених у документі, що містить обвинувачення, чи в будь-яких поправках до документа, що містить обвинувачення. Суд може обґрунтовувати своє рішення тільки на доказах, наданих йому і розглянутих ним у ході судового розгляду.

3. Судді повинні намагатися досягти одностайності у своєму рішенні, за відсутності якої рішення ухвалюється більшістю суддів.

4. Обговорення Судової палати зберігаються в таємниці.

5. Рішення ухвалюється в письмовому вигляді й містить повний і мотивований виклад встановлених Судовою палатою фактів стосовно доказів і висновків. Судова палата ухвалює єдине рішення. За відсутності одностайності рішення Судової палати повинно містити думку більшості й меншості. Рішення або його резюме оголошується на відкритому засіданні.

Стаття 75

Компенсації потерпілим

1. Суд установлює принципи, що стосуються компенсацій потерпілим або їхнім правонаступникам, включаючи реституцію,

компенсаційну виплату і реабілітацію. На цій основі Суд може у відповідь на прохання або, за виняткових обставин, з власної ініціативи визначити у своєму рішенні масштаби й розмір будь-якої шкоди і збитків, заподіяних потерпілим або їхнім правонаступникам, та заявляє про принципи, на підставі яких він діє.

2. Суд може винести розпорядження безпосередньо стосовно особи, визнаної винною, про компенсації потерпілим або стосовно потерпілих у належній формі, включаючи реституцію, компенсаційну виплату та реабілітацію.

У відповідних випадках Суд може прийняти рішення про виплату суми в порядку компенсацій до Цільового фонду, передбаченого у статті 79.

3. Перед тим, як винести розпорядження відповідно до цієї статті, Суд може запитувати і враховує заяви від особи, визнаної винною, від потерпілих, інших заінтересованих осіб чи заінтересованих держав або від їхнього імені.

4. Здійснюючи свої повноваження відповідно до цієї статті, Суд після ухвалення рішення про визнання особи винною у вчиненні злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду, може визначити, чи існує необхідність у тому, щоб для виконання будь-якого розпорядження, яке він може винести згідно із цією статтею, були вжиті заходи відповідно до пункту 1 статті 93.

5. Держава-учасниця виконує рішення, ухвалені згідно із цією статтею, так, якби положення статті 109 застосовувалися би до цієї статті.

6. Ніщо в цій статті не повинно тлумачитися як таке, що завдає шкоди правам потерпілих відповідно до національного або міжнародного права.

Стаття 76

Призначення покарання

1. У разі визнання особи винною Судова палата розглядає питання про призначення відповідного покарання і бере до уваги надані в ході судового розгляду докази і зроблені подання, які стосуються призначення покарання.

2. Крім випадків, коли застосовуються положення статті 65, Судова палата до закінчення судового розгляду може з власної ініціативи й повинна на прохання Прокурора чи обвинуваченого провести додаткове судове слухання для того, щоб заслухати будь-які додаткові докази або подання, що стосуються покарання, відповідно до Правил процедури і доказування.

3. У випадках, коли застосовується пункт 2, будь-які заяви, зроблені на підставі статті 75, заслуховуються в ході додаткового слухання, згаданого в пункті 2, або, у разі необхідності, в ході будь-якого нового слухання.

4. Вирок проголошується публічно та, коли це можливо, в присутності обвинуваченого.

Частина 7 **Види покарань**

Стаття 77

Застосовні види покарань

1. З урахуванням статті 110 Суд може призначити особі, визнаній винною у вчиненні злочину, передбаченого в статті 5 цього Статуту, один з таких видів покарань:

a) позбавлення волі на певний строк, обчислюваний у кількості років, що не перевищує максимально 30 років, або

b) довічне позбавлення волі в тих випадках, коли це виправдано особливо тяжким характером злочину та індивідуальними обставинами особи, визнаної винною.

2. На додаток до позбавлення волі Суд може призначити:

a) штраф відповідно до критеріїв, передбачених у Правилах процедури і доказування;

b) конфіскацію доходів, майна та активів, отриманих безпосередньо або опосередковано в результаті злочину, без шкоди для прав *bona fide* третіх сторін.

Стаття 78

Визначення покарання

1. Під час визначення покарання Суд відповідно до Правил процедури і доказування бере до уваги такі фактори, як тяжкість злочину та індивідуальні обставини особи, визнаної винною.

2. Під час призначення покарання у виді позбавлення волі Суд зараховує строк, який засуджений тримався під вартою на підставі його рішення. Суд також може зарахувати будь-який інший строк перебування під вартою у зв'язку з діянням, що лежить в основі злочину.

3. Якщо особа визнана винною у вчиненні більш ніж одного злочину, Суд призначає покарання за кожний злочин і загальне покарання із зазначенням всього строку позбавлення волі. Цей строк не повинен бути меншим, ніж строк, передбачений найбільш

суворим окремим покаранням, яке було призначено, та не повинен перевищувати 30 років позбавлення волі або покарання у виді довічного позбавлення волі відповідно до підпункту (b) пункту 1 статті 77.

Стаття 79 **Цільовий фонд**

1. Рішенням Асамблеї держав-учасниць засновується Цільовий фонд в інтересах потерпілих від злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, та сімей таких потерпілих.

2. Суд може розпорядитися передати грошові кошти та інше майно, вилучені шляхом штрафів або конфіскації, до Цільового фонду.

3. Управління Цільовим фондом здійснюється відповідно до критеріїв, визначених Асамблеєю держав-учасниць.

Стаття 80 **Статут, застосування покарань державами** **і національне законодавство**

Ніщо в цій Частині не зачіпає застосування державами покарань, передбачених їхнім національним законодавством, або законів держав, що не передбачають покарань, встановлених у цій Частині.

Частина 8 **Оскарження і перегляд**

Стаття 81 **Оскарження рішення про виправдання, рішення** **про визнання винним та про призначення покарання**

1. Рішення, ухвалене відповідно до статті 74, може бути оскаржене відповідно до Правил процедури і доказування, як це передбачено нижче:

- a) Прокурор може подати апеляцію на будь-якій з таких підстав:
 - i) процесуальна помилка,
 - ii) помилка у факті або
 - iii) помилка у праві;
- b) особа, визнана винною, або Прокурор від імені цієї особи може подати апеляцію на будь-якій з таких підстав:
 - i) процесуальна помилка,
 - ii) помилка у факті,
 - iii) помилка у праві або

iv) будь-яка інша підстава, що впливає на справедливість провадження чи рішення або довіру до них.

2. а) Покарання може бути оскаржене відповідно до Правил процедури і доказування Прокурором або особою, визнаною винною, на підставі неспівмірності призначеного покарання вчиненому злочину;

б) якщо під час оскарження призначеного покарання Суд вважатиме, що є підстави, через які рішення про визнання винним може бути частково або цілком скасовано, Суд може запропонувати Прокурору та особі, визнаній винною, навести підстави відповідно до підпункту (а) чи (б) пункту 1 статті 81 й може ухвалити рішення про визнання винним відповідно до статті 83;

с) така сама процедура застосовується у випадку, коли під час оскарження лише рішення про визнання винним Суд вважатиме, що є підстави для пом'якшення покарання відповідно до підпункту (а) пункту 2.

3. а) Якщо Судова палата не розпорядиться про інше, особа, визнана винною, залишається під вартою, доки триває оскарження;

б) якщо період часу, протягом якого особа, визнана винною, перебуває під вартою, перевищує строк призначеного їй покарання у виді позбавлення волі, вона підлягає звільненню, за винятком випадків, коли Прокурор також оскаржує рішення, то звільнення може бути здійснене лише з дотриманням умов, передбачених у викладеному нижче підпункті ©;

с) у випадку ухвалення рішення про виправдання обвинувачений підлягає негайному звільненню з дотриманням такого:

i) за виняткових обставин, з урахуванням, *inter alia*, конкретного ризику втечі, серйозності висунутого обвинувачення та вірогідності успішного результату оскарження, Судова палата на прохання Прокурора може продовжити тримання обвинуваченого під вартою, доки триває оскарження;

ii) рішення Судової палати, ухвалене на підставі підпункту ©(i), може бути оскаржене відповідно до Правил процедури і доказування.

8. З урахуванням підпунктів (а) і (б) пункту 3 виконання рішення або покарання може бути призупинено на період часу, передбачений для оскарження і здійснення провадження в порядку оскарження.

Стаття 82

Оскарження інших рішень

1. Кожна зі сторін відповідно до Правил процедури і доказування може оскаржити будь-яке з таких рішень:

- a) рішення стосовно юрисдикції або прийнятності;
- b) рішення, що дозволяє або забороняє звільнення особи, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування;

c) рішення Палати досудового провадження діяти за власною ініціативою відповідно до пункту 3 статті 56;

d) рішення, що стосується питання, яке істотно впливало б на справедливе і швидке здійснення провадження або на результат судового розгляду та у зв'язку з яким негайне ухвалення Апеляційною палатою рішення може, на думку Палати досудового провадження або Судової палати, істотно сприяти провадженню.

2. Рішення Палати досудового провадження, ухвалене на підставі підпункту (d) пункту 3 статті 57, може бути оскаржено заінтересованою державою або Прокурором з дозволу Палати досудового провадження. Таке оскарження має бути розглянуто у прискореному порядку.

3. Оскарження як таке не призводить до призупинення розгляду, якщо Апеляційна палата не винесе постанови про це на прохання, подане відповідно до Правил процедури і доказування.

4. Законний представник потерпілих, особа, визнана винною, чи bona fide власник майна, на яке негативно вплинуло розпорядження, винесене відповідно до статті 75, може оскаржити таке розпорядження про репарації, як це передбачено в Правилах процедури і доказування.

Стаття 83

Провадження в порядку оскарження

1. Для цілей провадження відповідно до статті 81 та цієї статті Апеляційна палата має всі повноваження Судової палати.

2. Якщо Апеляційна палата дійшла висновку, що провадження, яке оскаржується, було несправедливим настільки, що це ставить під сумнів довіру до рішення чи вироку або що на рішення чи вирок, які оскаржуються, істотно вплинули помилки у факті або праві чи процесуальна помилка, вона може:

- a) скасувати або змінити рішення чи вирок; або

б) розпорядитися про проведення нового судового розгляду іншою Судовою палатою.

Для цих цілей Апеляційна палата може повернути питання щодо фактів до Судової палати, яка розглядала справу в першій інстанції, з метою його з'ясування і подальшого подання Апеляційній палаті відповідного висновку або вона може сама витребувати докази для з'ясування питання. Якщо рішення чи вирок оскаржуються тільки особою, визнаною винною, або Прокурором від імені такої особи, то таке рішення чи вирок не можуть бути змінені так, щоб погіршити становище цієї особи.

3. Якщо під час оскарження вироку Апеляційна палата дійшла висновку, що покарання є неспівмірним вчиненому злочину, вона може змінити покарання відповідно до Частини 7.

4. Рішення Апеляційної палати ухвалюється більшістю голосів суддів і оголошується на відкритому засіданні. У рішенні зазначаються підстави, на яких воно ґрунтується. За відсутності одностайності в рішенні Апеляційної палати викладаються думки більшості й меншості, однак суддя може висловити окрему або відмінну думку щодо питання права.

5. Апеляційна палата може прийняти рішення за відсутності особи, яку було виправдано або яку було визнано винною.

Стаття 84

Перегляд обвинувального вироку або покарання

1. Особа, визнана винною, або, у разі її смерті, дружина чи чоловік, діти, батьки чи будь-яка особа, яка була жива на момент смерті обвинуваченого, якій ним були дані чіткі письмові вказівки із цією метою, або Прокурор від імені такої особи можуть подати клопотання до Апеляційної палати про перегляд остаточного обвинувального вироку чи покарання на таких підставах:

а) було виявлено нові докази, які

i) були відсутні під час судового розгляду, і відповідальність за таку відсутність не може бути цілком або частково покладена на сторону, що звернулася з клопотанням; і

ii) є достатньо важливими, що якби вони були доведені в ході судового розгляду, то це, вірогідно, призвело б до ухвалення іншого вироку;

б) було виявлено нові факти, які свідчать про те, що вирішальний доказ, який було взято до уваги в ході судового розгляду

та від якого залежить обвинувальний вирок, був неправдивим, сфабрикованим або сфальсифікованим;

с) один суддя або декілька суддів, які брали участь в ухваленні обвинувального вироку або у затвердженні обвинувачень, під час розгляду цієї справи вчинили серйозний проступок або грубе порушення своїх обов'язків, достатньо тяжкі для того, щоб слугувати підставою для усунення цього судді або цих суддів з посади відповідно до статті 46.

2. Апеляційна палата відхиляє клопотання, якщо вважає його необґрунтованим. Якщо вона визначає, що клопотання є обґрунтованим, то вона може, в разі необхідності:

а) знову скликати Судову палату, яка розглядала справу в першій інстанції;

б) сформувати нову Судову палату; або

с) зберегти за собою юрисдикцію щодо цих питань

для того, щоб, заслухавши сторони в порядку, встановленому в Правилах процедури і доказування, вирішити, чи підлягає рішення перегляду.

Стаття 85

Компенсація арештованому або особі, визнаній винною

1. Кожний, хто став жертвою незаконного арешту або тримання під вартою, має право на компенсацію.

2. Якщо будь-яка особа остаточним рішенням була визнана винною у вчиненні злочину і якщо ухвалений їй вирок був згодом скасований на підставі того, що будь-який новий або нововиявлений факт безперечно доводить наявність судової помилки, то особа, яка понесла покарання в результаті такого засудження, отримує законну компенсацію, якщо тільки не буде доведено, що зазначений невідомий факт не був свого часу виявлений виключно або частково з її вини.

3. За виняткових обставин, коли Суд виявляє беззаперечні факти, що свідчать про наявність грубої і явної судової помилки, він може на власний розсуд присудити компенсацію відповідно до критеріїв, передбачених у Правилах процедури і доказування, особі, яку було звільнено з-під варти після остаточного рішення про виправдання або припинення провадження із цієї причини.

Частина 9

Міжнародне співробітництво та судова допомога

Стаття 86

Загальне зобов'язання співробітничати

Держави-учасниці відповідно до положень цього Статуту всебічно співробітничать із Судом у проведенні ним розслідування злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, і здійсненні кримінального переслідування за ці злочини.

Стаття 87

Прохання про співробітництво: загальні положення

9. а) Суд має право звертатися до держав-учасниць із проханнями про співробітництво. Такі прохання надсилаються дипломатичними каналами чи будь-якими іншими відповідними каналами, які можуть бути визначені кожною державою-учасницею під час ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання.

Подальші зміни такого визначення з боку кожної держави-учасниці здійснюються відповідно до Правил процедури і доказування.

б) Коли це доцільно, без шкоди для положень підпункту (а), прохання можуть також надсилатися через Міжнародну організацію кримінальної поліції чи будь-яку відповідну регіональну організацію.

2. Прохання про співробітництво й будь-які підтвердні документи надаються однією з офіційних мов запитуваної держави чи однією з робочих мов Суду на вибір, зроблений державою під час ратифікації, прийняття, затвердження чи приєднання, або супроводжуються перекладом однією з таких мов.

Подальші зміни такого вибору здійснюються відповідно до Правил процедури і доказування.

3. Запитувана держава зберігає в таємниці прохання про співробітництво й будь-які підтвердні документи, за винятком обсягу, в якому їх розкриття необхідне для виконання прохання.

4. У зв'язку з будь-яким проханням про допомогу, поданим відповідно до цієї Частини, Суд може вживати таких заходів, у тому числі заходів, пов'язаних із захистом інформації, які можуть бути необхідні для забезпечення безпеки й фізичного або психічного благополуччя будь-яких потерпілих, потенційних свідків та їхніх сімей. Суд може звернутися з проханням про те, щоб будь-яка інформація, яка надається відповідно до цієї Частини, передавалася

і використовувалася таким чином, щоб при цьому забезпечувалася безпека й фізичне або психічне благополуччя будь-яких потерпілих, потенційних свідків та їхніх сімей.

5. а) Суд може запропонувати будь-якій державі, що не є учасницею цього Статуту, надати допомогу відповідно до цієї Частини на підставі спеціальної домовленості, угоди з такою державою чи на будь-якій іншій відповідній підставі.

б) У тих випадках, коли держава, що не є учасницею цього Статуту, яка уклала спеціальну домовленість або угоду із Судом, відмовляється співробітничати у виконанні прохань відповідно до будь-якої такої домовленості чи угоди, Суд може поінформувати про це Асамблею держав-учасниць або, у тих випадках, коли це питання передане Суду Радою Безпеки, – Раду Безпеки.

6. Суд може звертатися з проханням до будь-якої міжурядової організації надати інформацію або документи. Суд може також звертатися з проханням про співробітництво і допомогу в інших формах, які можуть бути погоджені з такою організацією і які відповідають її повноваженням або мандату.

7. У тих випадках, коли держава-учасниця не виконує прохання Суду про співробітництво всупереч положенням цього Статуту, тим самим не дозволяючи Суду виконувати його функції та повноваження відповідно до цього Статуту, Суд може ухвалити висновок із цього приводу й передати питання до Асамблеї держав-учасниць або, у тих випадках, коли це питання передане Суду Радою Безпеки, – до Ради Безпеки.

Стаття 88

Наявність процедур,

передбачених національним законодавством

Держави-учасниці забезпечують наявність процедур, передбачених їхнім національним законодавством, для всіх форм співробітництва, зазначених у цій Частині.

Стаття 89

Передача осіб до Суду

1. Суд може передати прохання про арешт і передачу особи разом з матеріалами, що додаються до прохання, зазначеними у статті 91, будь-якій державі, на території якої може перебувати ця особа, і звертатися до цієї держави з проханням про співробітництво у здійсненні арешту і передачі такої особи. Держави-учасниці відповідно до положень цієї Частини і процедури, передбаченої

їхнім національним законодавством, виконують прохання про арешт і передачу.

2. У тих випадках, коли особа, яка розшукується для передачі, здійснює в національному суді оспорювання на підставі принципу *ne bis in idem*, передбаченого в статті 20, запитувана держава негайно консультується із Судом для визначення того, чи існує відповідна постанова про прийнятність. Якщо справа визнана прийнятною, то запитувана держава розпочинає виконання прохання. Якщо постанову про прийнятність ще не прийнято, то запитувана держава може відкласти виконання прохання про передачу відповідної особи до ухвалення Судом рішення.

3. а) Держава-учасниця відповідно до свого процесуального законодавства дає дозвіл на перевезення своєю територією особи, яка передається до Суду іншою державою, за винятком випадків, коли перевезення через цю державу могло би перешкодити передачі або призвести до її затримки.

б) Прохання Суду про транзит надсилається відповідно до статті 87. У проханні про транзит містяться:

- i) опис особи, яка перевозиться;
- ii) стислий виклад фактів справи і їхня правова кваліфікація; та
- iii) ордер на арешт і передачу.

с) Під час транзитного перевезення особу, яку перевозять, тримають під вартою.

д) Жодного дозволу не вимагається, коли перевезення здійснюється повітряним транспортом і не передбачається приземлення на території держави транзиту.

е) Якщо на території держави транзиту відбувається незаплановане приземлення, ця держава може звернутися до Суду з вимогою про те, щоб їй відповідно до положення підпункту (b) було надіслано прохання про транзит. Держава транзиту затримує особу, яка перевозиться, до отримання прохання про транзит і здійснення транзиту, але при цьому затримання для цілей цього підпункту не може продовжуватися більше 96 годин з моменту незапланованого приземлення, якщо протягом цього часу не було отримано такого прохання.

4. Якщо щодо розшукуваної особи здійснюється кримінальне провадження або вона відбуває покарання у запитуваній державі за злочин, інший, ніж той, у зв'язку з яким запитується передача до Суду, запитувана держава після прийняття свого рішення про задоволення прохання консультується із Судом.

Стаття 90

Одночасні прохання

1. Держава-учасниця, яка отримує від Суду прохання про передачу особи відповідно до статті 89, у випадку, якщо вона отримує також прохання від будь-якої іншої держави про видачу цієї самої особи за те саме діяння, що становить склад злочину, стосовно якого Суд просить про передачу цієї особи, повідомляє Суду й запитуючій державі про цей факт.

2. У тих випадках, коли запитуюча держава є державою-учасницею, запитувана держава віддає перевагу проханню Суду, якщо:

а) Суд відповідно до статей 18 або 19 постановив, що справа, у зв'язку з якою він просить про передачу особи, є прийнятною, і в цій постанові враховується розслідування або кримінальне переслідування, здійснене запитуючою державою у зв'язку з її проханням про видачу; або

б) Суд виносить постанову, про яку йдеться в підпункті (а), на підставі повідомлення запитуваної держави відповідно до пункту 1.

3. У разі, якщо постанову відповідно до підпункту (а) пункту 2 не було винесено, запитувана держава може на власний розсуд до винесення Судом постанови на підставі підпункту (б) пункту 2 розпочати розгляд прохання про видачу від запитуючої держави, але не видає особу до винесення Судом постанови про неприйнятність. Постанова Суду виноситься у прискореному порядку.

4. Якщо запитуюча держава не є державою-учасницею цього Статуту, то запитувана держава, якщо вона не зв'язана міжнародним зобов'язанням щодо видачі особи запитуючій державі, віддає перевагу проханню про передачу, що надійшло від Суду, якщо Суд визнав цю справу прийнятною.

5. Якщо у справі відповідно до пункту 4 Судом не було винесено постанови про прийнятність, запитувана держава може на власний розсуд розпочати розгляд прохання про видачу, що надійшло від запитуючої держави.

6. У тих випадках, коли застосовується пункт 4, за винятком випадків, коли запитувана держава вже зв'язана міжнародним зобов'язанням щодо видачі особи запитуючій державі, яка не є учасницею цього Статуту, запитувана держава вирішує питання про передачу цієї особи Суду або видачу цієї особи запитуючій

державі. Приймаючи своє рішення, запитувана держава розглядає всі відповідні фактори, у тому числі:

- a) відповідні дати прохань;
- b) інтереси запитуючої держави, у тому числі, якщо це доречно, ту обставину, чи був злочин учинений на її території, а також громадянство потерпілих і самої особи, яку вона просить видати; і
- c) можливість подальшої передачі між Судом і запитуючою державою.

7. У тому випадку, якщо держава-учасниця, що отримує від Суду прохання про передачу особи, отримує також прохання від будь-якої держави про видачу цієї самої особи за інше діяння, ніж те діяння, що становить злочин, за який Суд запитує передачу цієї особи:

a) запитувана держава, якщо вона не зв'язана міжнародним зобов'язанням щодо видачі особи запитуючій державі, віддає перевагу проханню Суду;

b) запитувана держава, якщо вона вже зв'язана міжнародним зобов'язанням щодо видачі особи запитуючій державі, вирішує питання про передачу цієї особи до Суду або видачу цієї особи запитуючій державі. Приймаючи своє рішення, запитувана держава розглядає всі відповідні фактори, у тому числі фактори, зазначені в пункті 6, але особливо враховує відносний характер і тяжкість цього діяння.

8. У тому випадку, якщо згідно з повідомленням відповідно до цієї статті Суд вирішив, що справа є неприйнятною, і згодом запитуюча держава отримує відмову у видачі, запитувана держава повідомляє Суду про це рішення.

Стаття 91

Зміст прохання про арешт і передачу

1. Прохання про арешт і передачу подаються в письмовому вигляді. У невідкладних випадках прохання може надсилатися будь-яким засобом, здатним забезпечити доставку письмового повідомлення, за умови підтвердження цього прохання каналами, передбаченими в підпункті (а) пункту 1 статті 87.

2. Якщо прохання стосується арешту й передачі особи, стосовно якої Палата досудового провадження видала ордер на арешт на підставі статті 58, прохання містить або до нього додають:

- a) інформацію з описом розшукуваної особи, достатню для її ідентифікації, та інформацію стосовно ймовірного місця перебування цієї особи;

b) копію ордера на арешт; і

с) такі документи, заяви або інформацію, що можуть бути необхідні в запитованій державі для виконання вимог щодо процедури передачі, за винятком того, що ці вимоги не повинні бути більш обтяжливими, ніж ті, що застосовуються до прохань про видачу відповідно до договорів або домовленостей між запитованою державою та іншими державами, і повинні бути, якщо це можливо, менш обтяжливими з урахуванням особливого характеру Суду.

3. У випадку прохання про арешт і передачу особи, вже визнаної винною, прохання містить або до нього додають:

a) копію будь-якого ордера на арешт цієї особи;

b) копію судового рішення про визнання особи винною;

с) інформацію, яка вказує на те, що розшукувана особа є саме тією особою, про яку йдеться в обвинувальному вирокі; і

d) якщо розшукуваній особі призначено покарання, копію вироку та, у разі призначення покарання у виді позбавлення волі, зазначення строку покарання, який уже відбуто і який ще залишається відбути.

4. На прохання Суду держава-учасниця консультується із Судом – або в цілому, або у зв'язку з конкретним питанням – стосовно будь-яких вимог згідно з її національним законодавством, які можуть застосовуватися відповідно до підпункту (с) пункту 2. У ході таких консультацій держава-учасниця повідомляє Суду про особливі вимоги її національного законодавства.

Стаття 92

Тимчасовий арешт

1. У невідкладних випадках Суд може звернутися з проханням про тимчасовий арешт розшукуваної особи до подання прохання про передачу та документів, що до нього додаються, передбачених у статті 91.

2. Прохання про тимчасовий арешт надсилається будь-яким засобом, здатним забезпечити доставку письмового повідомлення, і містить:

a) інформацію з описом розшукуваної особи, достатню для її ідентифікації, та інформацію стосовно ймовірного місця перебування цієї особи;

b) стислий виклад злочинів, у зв'язку з якими запитується арешт цієї особи, і фактів, що ймовірно становлять ці злочини, у тому числі, якщо це можливо, дату й місце вчинення злочину;

с) заяву про наявність ордера на арешт чи обвинувального ви-року щодо розшукуваної особи; і

д) заяву про те, що прохання про передачу розшукуваної особи буде надіслано пізніше.

3. Особа, до якої застосовано тимчасовий арешт, може бути звільнена з-під варті, якщо запитувана держава не отримала прохання про передачу та підтвердних документів, передбачених у статті 91, протягом строку, зазначеного в Правилах процедури і до-казування. Однак ця особа може дати згоду на свою передачу до за-кінчення цього строку, якщо це дозволено законодавством запиту-ваної держави. У такому випадку запитувана держава якнайшвид-ше передає цю особу до Суду.

4. Той факт, що розшукувана особа була звільнена з-під варті відповідно до пункту 3, не впливає на подальший арешт і передачу цієї особи, якщо прохання про передачу та документи, що до нього додаються, надійдуть пізніше.

Стаття 93

Інші форми співробітництва

1. Держави-учасниці відповідно до положень цієї Частини та згідно з процедурами, передбаченими їхнім національним за-конодавством, виконують прохання Суду про надання допомоги у зв'язку зі здійсненням розслідувань або кримінального переслі-дування шляхом:

а) ідентифікації і встановлення місця перебування осіб чи предметів;

б) отримання доказів, у тому числі показань під присягою, і збирання доказів, включаючи думки експертів та висновки експертизи, необхідні Суду;

с) допиту будь-якої особи, стосовно якої здійснюється розслі-дування або кримінальне переслідування;

д) вручення документів, у тому числі судових документів;

е) сприяння добровільній явці осіб як свідків або експертів до Суду;

ф) тимчасової передачі осіб, як це передбачено в пункті 7;

г) проведення огляду місць або об'єктів, включаючи ексгума-цію та огляд поховань;

h) проведення обшуків і накладення арешту;

і) надання записів і документів, у тому числі офіційних записів і документів;

ж) захисту потерпілих і свідків та збереження доказів;

к) виявлення, відслідковування і заморозування або арешту доходів, майна та активів, а також знарядь злочинів з метою подальшої конфіскації без шкоди для прав bona fide третіх сторін; і

л) надання будь-яких інших видів допомоги, не заборонених законодавством запитуваної держави, з метою сприяння здійсненню розслідування і кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду.

2. Суд уповноважений надавати свідку або експерту, що з'явився до Суду, гарантію того, що цей свідок або експерт не буде підданий переслідуванню, триманню під вартою чи будь-якому іншому обмеженню особистої свободи з боку Суду стосовно будь-якої дії чи бездіяльності, що мали місце до від'їзду цієї особи із запитуваної держави.

3. Якщо вжиття конкретного заходу в рамках допомоги, зазначеної у проханні, надісланому відповідно до пункту 1, заборонено у запитуваній державі на основі існуючого основоположного принципу права загального застосування, запитувана держава невідкладно проводить консультації із Судом, намагаючись вирішити це питання. У ході таких консультацій необхідно розглянути питання про те, чи може така допомога бути надана іншим чином або на будь-яких інших умовах. Якщо після таких консультацій це питання не вдається вирішити, Суд вносить до цього прохання необхідні зміни.

4. Відповідно до статті 72 держава-учасниця може відмовити у виконанні прохання про допомогу цілком або частково лише в тому випадку, якщо прохання стосується пред'явлення будь-яких документів чи розкриття доказів, що стосуються її національної безпеки.

5. Перш ніж відмовити у виконанні прохання про допомогу на підставі підпункту (1) пункту 1 запитувана держава розглядає питання про те, чи може допомога бути надана на конкретно визначених умовах або ж вона може бути надана пізніше чи в інший спосіб, за умови, що, якщо Суд або Прокурор приймають допомогу на таких умовах, Суд або Прокурор повинні дотримуватись їх.

6. Якщо у виконанні прохання про допомогу відмовлено, запитувана держава негайно інформує Суд або Прокурора про причини такої відмови.

7. а) Суд може звернутися з проханням про тимчасову передачу особи, що тримається під вартою, для впізнання, дачі показань

або надання іншої допомоги. Така особа може бути передана Суду за умови дотримання таких умов:

i) особа вільно дає свою інформовану згоду на таку передачу; і
ii) запитувана держава погоджується на передачу з дотриманням таких умов, які ця держава й Суд можуть погодити;

b) особу, яка передається, залишають під вартою. Після виконання цілей передачі Суд без затримки повертає цю особу запитуваній державі.

8. a) Суд забезпечує конфіденційність документів та інформації, за винятком того, що вимагається для цілей розслідування і провадження, про які йдеться в проханні.

b) Запитувана держава може, коли це необхідно, передавати Прокурору документи або інформацію на умовах конфіденційності. У цьому випадку Прокурор може використовувати такі документи й таку інформацію лише з метою отримання нових доказів.

c) Запитувана держава може з власної ініціативи або на прохання Прокурора згодом погодитися на розкриття таких документів або інформації. Після цього вони можуть використовуватися як докази відповідно до положень Части 5 й 6 та відповідно до Правил процедури і доказування.

9. a) i) Коли держава-учасниця отримує від Суду та іншої держави відповідно до міжнародного зобов'язання одночасні прохання, інші, ніж прохання про передачу або видачу, держава-учасниця шляхом консультації із Судом та іншою державою докладає зусиль для виконання обох прохань, у разі необхідності шляхом відстрочки чи встановлення умов виконання того чи іншого прохання;

ii) якщо це неможливо, одночасні прохання задовольняються відповідно до принципів, закріплених у статті 90;

b) однак, якщо прохання Суду стосується інформації, власності або осіб, що перебувають під контролем третьої держави або міжнародної організації на підставі міжнародної угоди, запитувана держава інформує про це Суд, і Суд надсилає своє прохання третій державі або міжнародній організації.

10. a) Суд може після отримання прохання співпрацювати з державою-учасницею, що здійснює розслідування або судовий розгляд стосовно діяння, яке становить злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, чи становить тяжкий злочин відповідно до національного законодавства запитуючої держави, та надавати їй допомогу.

b) i) Допомога, що надається відповідно до підпункту (а), включає, *inter alia*:

a. передачу заяв, документів або інших видів доказів, отриманих у ході розслідування або судового розгляду, проведеного Судом; i

b. допит будь-якої особи, затриманої за розпорядженням Суду;

ii) у випадку надання Судом допомоги на підставі підпункту (b) (i) a:

a. якщо документи або інші види доказів були отримані за допомогою держави, для такої передачі необхідна згода цієї держави;

b. якщо заяви, документи або інші види доказів були надані свідком або експертом, така передача регулюється положеннями статті 68.

c) Суд може на умовах, викладених у цьому пункті, задовольнити прохання про надання допомоги від держави, яка не є учасницею Статуту, відповідно до цього пункту.

Стаття 94

Відстрочка виконання прохання у зв'язку зі здійснюваним розслідуванням або судовим переслідуванням

1. Якщо негайне виконання прохання перешкоджає здійснюваному розслідуванню або кримінальному переслідуванню у справі, іншій, ніж та справа, якої стосується прохання, запитувана держава може відстрочити виконання цього прохання на строк, погоджений із Судом. Однак відстрочка не повинна перевищувати строк, необхідний для закінчення відповідного розслідування або кримінального переслідування в запитуваній державі. Перед прийняттям рішення про відстрочку запитувана держава повинна розглянути питання про те, чи може допомога бути надана негайно з дотриманням певних умов.

2. У разі прийняття рішення про відстрочку відповідно до пункту 1 Прокурор, тим не менш, може вимагати вжиття заходів для збереження доказів відповідно до підпункту (j) пункту 1 статті 93.

Стаття 95

Відстрочка виконання прохання у зв'язку з оспоруванням прийнятності справи

У тих випадках, коли Суд розглядає оспорування прийнятності справи відповідно до статей 18 або 19, запитувана держава може відстрочити виконання прохання відповідно до цієї Частини

до ухвалення Судом рішення, якщо тільки Суд не виніс спеціального розпорядження про те, що Прокурор може розпочати збирання доказів відповідно до статей 18 або 19.

Стаття 96

Зміст прохання про інші форми допомоги відповідно до статті 93

1. Прохання про інші форми допомоги, згадані у статті 93, надсилається в письмовому вигляді. У невідкладних випадках прохання може бути надіслане будь-яким засобом, здатним забезпечити доставку письмового повідомлення, за умови, що вона підтверджується каналами, передбаченими в підпункті (а) пункту 1 статті 87.

2. Таке прохання у відповідних випадках містить або супроводжується:

а) стислим викладом мети прохання й запитуваної допомоги, у тому числі правової основи й підстав такого прохання;

б) якомога детальнішою інформацією про місце перебування або дані про будь-яку особу чи місце, які необхідно встановити або ідентифікувати для надання запитуваної допомоги;

с) стислим викладом істотних фактів, на яких ґрунтується прохання;

д) мотивами й детальним викладом будь-якої процедури або вимоги, що підлягають дотриманню;

е) такою інформацією, яка може бути необхідною відповідно до законодавства запитуваної держави для виконання прохання; та

ф) будь-якою іншою відповідною інформацією, необхідною для надання запитуваної допомоги.

3. На прохання Суду держава-учасниця консультується із Судом – або в цілому, або у зв'язку з конкретним питанням – стосовно будь-яких вимог, передбачених її національним законодавством, що можуть застосовуватися відповідно до підпункту (е) пункту 2. У ході таких консультацій держава-учасниця повідомляє Суду про особливі вимоги її національного законодавства.

4. Положення цієї статті у відповідних випадках застосовуються також стосовно прохання про допомогу, надісланого до Суду.

Стаття 97

Консультації

Якщо, отримавши прохання відповідно до цієї Частини, держава-учасниця виявляє проблеми, які можуть перешкоджати їй виконати це прохання або виключають можливість його

виконання, така держава невідкладно проводить консультації із Судом для вирішення цього питання. Такі проблеми можуть включати, *inter alia*:

- a) недостатність інформації для виконання прохання;
- b) у разі прохання про передачу – неможливість установити, незважаючи на всі докладені зусилля, місце перебування розшукуваної особи або якщо результати здійсненого розслідування доводять, що особа, яка перебуває в запитуваній державі, явно не є особою, зазначеною в ордері; або
- c) той факт, що виконання прохання в його нинішньому вигляді потребувало б від запитуваної держави порушення існуючих раніше договірних зобов'язань стосовно іншої держави.

Стаття 98

Співробітництво стосовно відмови від імунітету і згоди на передачу

1. Суд не може звертатися з проханням про передачу або з проханням про допомогу, що потребували б від запитуваної держави дій, що суперечать її зобов'язанням за міжнародним правом стосовно державного чи дипломатичного імунітету особи або майна третьої держави, якщо тільки Суд спочатку не заручиться співробітництвом цієї третьої держави в питанні відмови від імунітету.

2. Суд не може звертатися з проханням про передачу, що потребувало б від запитуваної держави дій, що суперечать її зобов'язанням за міжнародними договорами, відповідно до яких для передачі особи до Суду необхідним є отримання згоди направляючої держави, якщо тільки Суд спочатку не заручиться співробітництвом цієї направляючої держави в питанні отримання згоди на передачу.

Стаття 99

Виконання прохань, поданих відповідно до статей 93 і 96

1. Прохання про допомогу виконуються відповідно до передбаченої для цього випадку процедури, встановленої законодавством запитуваної держави, та, якщо це не заборонено таким законодавством, у спосіб, зазначений у проханні, включаючи дотримання будь-якої процедури, зазначеної в ньому, або дозвіл особам, зазначеним у проханні, бути присутніми й надавати допомогу в процесі виконання.

2. У разі невідкладного прохання документи або докази, підготовлені у відповідь, на прохання Суду надсилаються невідкладно.

3. Відповіді запитуваної держави надсилаються мовою оригіналу та в їхньому оригінальному вигляді.

4. Без шкоди для інших статей цієї Частини, якщо це необхідно для успішного виконання прохання, яке може бути виконано без будь-яких примусових заходів, включаючи, зокрема, допит особи або отримання від неї доказів на добровільній основі, в тому числі без присутності органів влади запитуваної держави-учасниці, якщо це надзвичайно важливо для виконання прохання, і огляд без змін громадського об'єкта чи іншого громадського місця, Прокурор може виконати таке прохання безпосередньо на території держави в такий спосіб:

а) якщо запитувана держава-учасниця є державою, на території якої було ймовірно вчинено злочин, і була визначена прийнятність справи відповідно до статті 18 або 19, Прокурор може безпосередньо виконати таке прохання після проведення всіх можливих консультацій із запитуваною державою-учасницею;

б) в інших випадках Прокурор може виконати таке прохання після консультацій із запитуваною державою-учасницею і з урахуванням будь-яких обґрунтованих умов або занепокоєнь, висловлених цією державою-учасницею. Якщо запитувана держава-учасниця вказує на проблеми, пов'язані з виконанням прохання відповідно до цього підпункту, вона невідкладно проводить консультації із Судом для вирішення цього питання.

5. Положення, що дозволяють особі, яка заслуховується або допитується Судом відповідно до статті 72, посилатися на обмеження, призначені для недопущення розголошення конфіденційної інформації, що стосується національної безпеки, також застосовуються до виконання прохань про надання допомоги відповідно до цієї статті.

Стаття 100

Витрати

1. Звичайні витрати, пов'язані з виконанням прохань на території запитуваної держави, покриваються цією державою, за винятком наведених нижче витрат, що покриваються Судом:

а) витрат, пов'язаних з проїздом і забезпеченням безпеки свідків та експертів або передачею відповідно до статті 93 осіб, що тримаються під вартою;

б) витрат на письмовий та усний переклад і складання стенограм;

с) витрат на проїзд і добові суддів, Прокурора, заступників Прокурора, Секретаря, заступника Секретаря і співробітників будь-якого органу Суду;

д) витрат на підготовку будь-якого висновку експерта або експертизи, запитаних Судом;

е) витрат, пов'язаних з перевезенням особи, яка передається до Суду державою місця тримання під вартою; і

ф) після консультацій – будь-яких надзвичайних витрат, що можуть бути пов'язані з виконанням прохання.

2. Положення пункту 1 у відповідних випадках застосовуються до прохань держав-учасниць, адресованих Суду. У цьому випадку Суд покриває звичайні витрати, пов'язані з виконанням.

Стаття 101

Спеціальне правило

1. Особа, передана Суду відповідно до цього Статуту, не підлягає кримінальному переслідуванню, покаранню або триманню під вартою за будь-яке діяння, вчинене до передачі, крім того діяння або поведінки, які становлять склад злочинів, за які ця особа була передана.

2. Суд може просити державу, що передала особу до Суду, відмовитися від вимог, встановлених у пункті 1, та, в разі необхідності, Суд надає додаткову інформацію відповідно до статті 91. Держави-учасниці правомочні задовольняти прохання Суду про відмову від вимог і повинні намагатися зробити це.

Стаття 102

Використання термінів

Для цілей цього Статуту:

а) «передача» означає доставку особи державою до Суду відповідно до цього Статуту;

б) «видача» означає доставку особи однією державою до іншої держави відповідно до положень міжнародного договору, конвенції або національного законодавства.

Частина 10

Виконання

Стаття 103

Роль держав у виконанні покарання у виді позбавлення волі

1. а) Покарання у виді позбавлення волі виконується в державі, визначеній Судом з переліку держав, що повідомили Суду про свою готовність прийняти засуджених осіб.

б) Під час висловлення заяви про готовність приймати засуджених осіб держава може зазначити умови такого прийняття, які погоджені Судом і відповідають цій Частини.

с) Держава, визначена в конкретній справі, негайно інформує Суд про те, чи погоджується вона із цим визначенням Суду.

2. а) Держава виконання вироку повідомляє Суду про будь-які обставини, зокрема про виконання будь-яких умов, погоджених відповідно до пункту 1, які можуть істотно вплинути на умови або тривалість позбавлення волі. Про наявність будь-яких таких обставин, які можуть бути відомі або які можна було передбачити, повідомляють Суду не менш ніж за 45 днів. Протягом цього періоду часу держава виконання вироку не вживає заходів, що могли б завдати шкоди виконанню нею своїх зобов'язань відповідно до статті 110.

б) Якщо Суд не може погодитися з обставинами, про які йдеться в підпункті (а), він повідомляє про це державі виконання вироку й діє відповідно до пункту 1 статті 104.

3. Під час виконання своїх повноважень стосовно визначення держави відповідно до пункту 1 Суд бере до уваги таке:

а) принцип, відповідно до якого держави-учасниці поділяють відповідальність за виконання покарань у виді позбавлення волі відповідно до принципів справедливого розподілу, як це передбачається в Правилах процедури і доказування;

б) застосування широко визнаних міжнародних договірних стандартів поведіння з ув'язненими;

с) думку засудженої особи;

д) громадянство засудженої особи;

е) такі інші фактори, що стосуються обставин злочину чи особи, чи ефективного виконання покарання і що можуть виявитися доречними під час визначення держави виконання вироку.

4. Якщо жодна з держав не визначена відповідно до пункту 1, покарання у виді позбавлення волі виконується в тюремному закладі, наданому державою перебування, відповідно до умов, передбачених в угоді про штаб-квартиру, згаданій у пункті 2 статті 3. У такому випадку витрати, пов'язані з виконанням покарання у виді позбавлення волі, несе Суд.

Стаття 104

Зміна держави виконання вироку

1. Суд може в будь-який час ухвалити рішення про переведення засудженої особи до в'язниці іншої держави.

2. Засуджена особа може в будь-який час звернутися до Суду з клопотанням про її переведення з держави виконання вироку.

Стаття 105

Виконання покарання

1. З дотриманням умов, які держава могла зазначити на підставі підпункту (b) пункту 1 статті 103, покарання у виді позбавлення волі є обов'язковим для держав-учасниць, які за жодних обставин не можуть змінювати його.

2. Тільки Суд має право ухвалювати рішення щодо будь-якого клопотання про оскарження і перегляд. Держава виконання вироку не перешкоджає засудженій особі звертатися з будь-яким таким клопотанням.

Стаття 106

Нагляд за виконанням покарань і умовами позбавлення волі

1. Виконання покарання у виді позбавлення волі здійснюється під наглядом Суду і повинно відповідати загальноновизнаним міжнародним договірним стандартам поведіння з ув'язненими.

2. Умови позбавлення волі регулюються законодавством держави виконання вироку і повинні відповідати загальноновизнаним міжнародним договірним стандартам поведіння з ув'язненими; ці умови в жодному разі не будуть більш або менш сприятливими, ніж ті, в яких утримуються ув'язнені, засуджені в державі виконання вироку за вчинення аналогічних злочинів.

3. Листування між засудженою особою і Судом є безперешкодним і конфіденційним.

Стаття 107

Передача особи після відбуття покарання

1. Після відбуття покарання особа, яка не є громадянином держави виконання вироку, може відповідно до законодавства держави виконання вироку бути передана державі, яка зобов'язана прийняти цю особу, або іншій державі, яка згодна прийняти цю особу, враховуючи при цьому будь-які побажання особи, що підлягає передачі такій державі, якщо тільки держава виконання вироку не дає цій особі дозвіл на перебування на своїй території.

2. Якщо жодна держава не бере на себе витрати, пов'язані з передачею особи іншій державі відповідно до пункту 1, такі витрати несе Суд.

3. За умови дотримання положень статті 108 держава виконання вироку може також відповідно до свого законодавства видати

або іншим чином передати відповідну особу державі, що звернулася з проханням про видачу або передачу цієї особи для цілей судового розгляду або виконання вироку.

Стаття 108

Обмеження стосовно кримінального переслідування або покарання за інші правопорушення

1. Засуджена особа, яка перебуває під вартою в державі виконання вироку, не підлягає кримінальному переслідуванню або покаранню чи видачі третій державі за будь-які діяння, вчинені цією особою до її передачі державі виконання вироку, якщо тільки таке кримінальне переслідування, покарання або видача не були схвалені Судом на прохання держави виконання вироку.

2. Суд ухвалює рішення із цього питання, заслухавши думку засудженої особи.

3. Пункт 1 перестає застосовуватися, якщо засуджена особа добровільно залишається на території держави виконання вироку більше 30 днів після відбуття нею всього строку покарання, призначеного Судом, або повертається на територію цієї держави після того, як залишила її.

Стаття 109

Виконання рішень про штрафи та заходи з конфіскації

1. Держави-учасниці забезпечують виконання рішень про штрафи і заходи з конфіскації, ухвалених Судом на підставі Частини 7, без шкоди для прав *bona fide* третіх сторін і відповідно до процедури, передбаченої їхнім національним законодавством.

2. Якщо держава-учасниця не може забезпечити виконання рішення про конфіскацію, вона вживає заходів з метою стягнення доходів, майна або активів, які підлягають конфіскації за рішенням Суду, без шкоди для прав *bona fide* третіх сторін.

3. Майно або доходи від продажу нерухомого майна чи у відповідних випадках від продажу іншого майна, отриманого державою-учасницею в результаті виконання нею рішення Суду, передаються Суду.

Стаття 110

Розгляд Судом питання про зменшення строку покарання

1. Держава виконання вироку не може звільнити особу до закінчення строку покарання, призначеного Судом.

2. Тільки Суд має право ухвалювати рішення про будь-яке зменшення строку покарання і виносить постанову із цього питання, заслухавши особу.

3. Коли особа відбула дві третини строку покарання або 25 років у разі довічного позбавлення волі, Суд переглядає покарання для того, щоб визначити, чи необхідно його зменшити. Такий перегляд не здійснюється раніше цього строку.

4. Під час здійснення перегляду на підставі пункту 3 Суд може зменшити покарання, якщо він установить наявність одного або декількох з таких факторів:

а) висловлена на ранньому етапі незмінна готовність особи співробітничати із Судом у здійснюваних ним розслідуваннях і кримінальному переслідуванні;

б) добровільна допомога з боку особи в забезпеченні виконання рішень та розпоряджень Суду в інших випадках і, зокрема, надання допомоги з метою виявлення місцезнаходження активів, на які поширюється дія розпоряджень про штраф, конфіскацію або компенсацію і які можуть використовуватися в інтересах потерпілих; або

с) інші фактори, передбачені в Правилах процедури і доказування, що свідчать про явну й істотну зміну обставин, достатню для того, щоб стати підставою для зменшення покарання.

5. Якщо під час первинного перегляду відповідно до пункту 3 Суд дійде висновку про недоцільність зменшення строку покарання, то питання про зменшення строку покарання розглядається ним згодом через такі проміжки часу та із застосуванням таких критеріїв, які передбачені в Правилах процедури і доказування.

Стаття 111

Втеча

Якщо особа, визнана винною, здійснює втечу з-під варти й залишає державу виконання вироку, то ця держава може після консультації із Судом звернутися з проханням до держави, в якій ця особа перебуває, про передачу особи відповідно до чинних двосторонніх чи багатосторонніх домовленостей або може звернутися до Суду з проханням про передачу особи відповідно до Частини 9. Суд може розпорядитися, щоб особа була доставлена до держави, в якій вона відбувала покарання, або до іншої держави, визначеної Судом.

Частина 11 Асамблея держав-учасниць

Стаття 112

Асамблея держав-учасниць

1. Цим засновується Асамблея держав-учасниць цього Статуту. Кожна держава-учасниця має в Асамблеї одного представника, якого можуть супроводжувати заступники і радники. Інші держави, що підписали цей Статут або Заключний акт, можуть бути спостерігачами в Асамблеї.

2. Асамблея:

а) розглядає й у відповідних випадках ухвалює рекомендації Підготовчої комісії;

б) подає Президії, Прокурору і Секретарю адміністративний огляд з питань управління справами Суду;

с) розглядає доповіді й обговорює діяльність Бюро, створеного відповідно до пункту 3, і вживає у зв'язку із цим відповідних заходів;

д) розглядає і приймає бюджет Суду;

е) вирішує, чи є необхідність змінити кількість суддів відповідно до статті 36;

ф) розглядає на виконання пунктів 5 й 7 статті 87 будь-яке питання, що стосується незабезпечення державами співробітництва;

г) здійснює будь-які інші функції, сумісні із цим Статутом або Правилами процедури і доказування.

3. а) Асамблея має Бюро, до складу якого входять Голова, два заступники Голови і 18 членів, що обираються Асамблеєю строком на три роки.

б) Бюро має представницький характер, що враховує, зокрема, критерії справедливого географічного розподілу і належного представництва основних правових систем світу.

с) Засідання Бюро проводяться настільки часто, наскільки це необхідно, але не рідше одного разу на рік. Воно надає допомогу Асамблеї у виконанні її обов'язків.

4. Асамблея може створювати такі допоміжні органи, які можуть виявитися необхідними, зокрема незалежний механізм нагляду для проведення інспекцій, оцінок та розслідування діяльності Суду з метою підвищення його ефективності й економічності.

5. Голова Суду, Прокурор, Секретар або їхні представники можуть брати участь, наскільки це необхідно, у засіданнях Асамблеї і Бюро.

6. Сесії Асамблеї проводяться в місці перебування Суду або в Центральних установах Організації Об'єднаних Націй один раз на рік; і коли цього вимагають обставини, проводяться спеціальні сесії Асамблеї. Якщо інше не передбачено в цьому Статуті, спеціальні сесії скликаються Бюро за його власною ініціативою або на прохання однієї третини держав-учасниць.

7. Кожна держава-учасниця має один голос. Асамблея й Бюро докладають усі зусилля для досягнення рішень на основі консенсусу. В разі неможливості досягнення консенсусу, якщо інше не передбачено в Статуті:

a) рішення з питань по суті повинні затверджуватися більшістю у дві третини присутніх, які беруть участь у голосуванні, за умови, що абсолютна більшість держав-учасниць забезпечує кворум для голосування;

b) рішення з питань процедури ухвалюються простою більшістю присутніх держав-учасниць, які беруть участь у голосуванні.

8. Держава-учасниця, яка має заборгованість зі сплати внесків для покриття витрат Суду, не має права голосу в Асамблеї та в Бюро, якщо сума її заборгованості дорівнює сумі належних з неї внесків за попередні два повні роки або перевищує її. Однак Асамблея може дозволити такій державі-учасниці брати участь у голосуванні в Асамблеї та в Бюро, якщо вона переконається в тому, що несплата викликана обставинами, що не залежать від держави-учасниці.

9. Асамблея затверджує власні правила процедури.

10. Офіційними і робочими мовами Асамблеї є мови Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй.

Частина 12 **Фінансування**

Стаття 113 **Фінансові положення**

За винятком випадків, коли передбачено інше, всі фінансові питання, що стосуються Суду і сесій Асамблеї держав-учасниць, включаючи засідання її Бюро і допоміжних органів, регулюються цим Статутом та Фінансовими положеннями і правилами, затвердженими Асамблеєю держав-учасниць.

Стаття 114

Покриття витрат

Витрати Суду й Асамблеї держав-учасниць, включаючи її Бюро та допоміжні органи, покриваються за рахунок коштів Суду.

Стаття 115

Кошти Суду й Асамблеї держав-учасниць

Витрати Суду й Асамблеї держав-учасниць, включаючи її Бюро та допоміжні органи, передбачені в бюджеті, прийнятому Асамблеєю держав-учасниць, покриваються за рахунок таких джерел:

- а) установлених внесків, здійснених державами-учасницями;
- б) коштів, наданих Організацією Об'єднаних Націй, які підлягають затвердженню Генеральною Асамблеєю, зокрема у зв'язку з витратами, понесеними в результаті передачі ситуацій Радою Безпеки.

Стаття 116

Добровільні внески

Без шкоди для положень статті 115 Суд може отримувати й використовувати як додаткові кошти добровільні внески урядів, міжнародних організацій, окремих осіб, корпорацій та інших утворень згідно з відповідними критеріями, прийнятими Асамблеєю держав-учасниць.

Стаття 117

Встановлення внесків

Внески держав-учасниць установлюються відповідно до узгодженої шкали нарахування внесків, яка ґрунтується на шкалі, прийнятій Організацією Об'єднаних Націй для її регулярного бюджету, і скоригована відповідно до принципів, на яких ця шкала ґрунтується.

Стаття 118

Щорічний аудит

Документи, книги та рахунки Суду, зокрема його річні фінансові відомості, підлягають щорічному аудиту незалежним аудитором.

Частина 13

Прикінцеві положення

Стаття 119

Вирішення спорів

1. Будь-який спір стосовно судових функцій Суду підлягає вирішенню рішенням Суду.

2. Будь-який інший спір між двома чи декількома державами-учасниками стосовно тлумачення або застосування цього Статуту, що не вирішений шляхом проведення переговорів протягом трьох місяців з моменту їх початку, передається Асамблеї держав-учасниць. Асамблея може сама докласти зусиль для вирішення спору або зробити рекомендації стосовно подальшого застосування засобів вирішення цього спору, включаючи передачу спору до Міжнародного Суду відповідно до його Статуту.

Стаття 120
Застереження

Жодні застереження до цього Статуту не допускаються.

Стаття 121
Поправки

1. Після закінчення семи років з моменту набрання чинності цим Статутом будь-яка держава-учасниця може запропонувати поправки до нього. Текст будь-якої запропонованої поправки подається Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй, який негайно розповсюджує його серед усіх держав-учасниць.

2. Не раніше ніж через три місяці з дати повідомлення Асамблея держав-учасниць на своєму наступному засіданні більшістю голосів присутніх, що беруть участь у голосуванні, вирішує, чи розглядати цю пропозицію. Асамблея може розглянути пропозицію безпосередньо або скликати Конференцію з перегляду, якщо цього вимагатиме порушене питання.

3. Прийняття поправки на засіданні Асамблеї держав-учасниць або Конференції з перегляду, якщо стосовно неї не може бути досягнуто консенсусу, здійснюється більшістю у дві третини голосів держав-учасниць.

4. За винятком того, що передбачено в пункті 5, поправка набирає чинності для всіх держав-учасниць через рік після здачі на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй ратифікаційних грамот або документів про прийняття сімома восьмими з них.

5. Будь-яка поправка до статей 5, 6, 7 та 8 цього Статуту набирає чинності для держав-учасниць, що прийняли цю поправку, через рік після здачі на зберігання їхніх ратифікаційних грамот або документів про прийняття. Стосовно держави-учасниці, яка не прийняла цієї поправки, Суд не здійснює своєї юрисдикції в тому, що стосується злочину, який охоплюється такою поправкою, коли він вчиняється громадянами цієї держави-учасниці або на її території.

6. Якщо поправка прийнята сімома восьмими держав-учасниць відповідно до пункту 4, будь-яка держава-учасниця, яка не прийняла її, може вийти із цього Статуту з негайним набранням чинності таким виходом, незалежно від пункту 1 статті 127, однак з дотриманням пункту 2 статті 127, надіславши повідомлення про це не пізніше ніж через рік після набрання чинності такою поправкою.

7. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй розповсюджує серед усіх держав-учасниць будь-яку поправку, прийняту на засіданні Асамблеї держав-учасниць або на Конференції з перегляду.

Стаття 122

Поправки до положень інституціонального характеру

1. Поправки до положень цього Статуту, що мають виключно інституціональний характер, а саме: до статті 35, пунктів 8 й 9 статті 36, статті 37, статті 38, пунктів 1 (перших двох речень), 2 та 4 статті 39, пунктів 4-9 статті 42, пунктів 2 і 3 статті 43 й до статей 44, 46, 47 і 49, можуть бути запропоновані в будь-який час, незалежно від положень пункту 1 статті 121, будь-якою державою-учасницею. Текст будь-якої запропонованої поправки подається Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй або іншій особі, призначеній Асамблеєю держав-учасниць, що негайно розсилає його усім державам-учасницям та іншим учасникам Асамблеї.

2. Поправки відповідно до цієї статті, стосовно яких не може бути досягнуто консенсусу, приймаються Асамблеєю держав-учасниць або Конференцією з перегляду більшістю у дві третини голосів держав-учасниць. Такі поправки набирають чинності для всіх держав-учасниць через шість місяців після їх прийняття Асамблеєю або, залежно від випадку, Конференцією з перегляду.

Стаття 123

Перегляд Статуту

1. Через сім років після набрання чинності цим Статутом Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй скликає Конференцію з перегляду для розгляду будь-яких поправок до цього Статуту. Такий перегляд може включати перелік злочинів, що міститься у статті 5. Конференція є відкритою для учасників Асамблеї держав-учасниць і на тих самих умовах.

2. У будь-який час після цього на прохання однієї з держав-учасниць і для цілей, зазначених у пункті 1, Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй після отримання схвалення більшості

держав-учасниць скликає Конференцію держав-учасниць з перегляду.

3. Положення пунктів 3-7 статті 121 застосовуються щодо прийняття будь-якої поправки до Статуту, розглянутої на Конференції з перегляду, та щодо набрання нею чинності.

Стаття 124

Тимчасове положення

Незважаючи на положення пунктів 1 і 2 статті 12, держава, коли стає учасницею цього Статуту, може заявити, що протягом семи років після набрання цим Статутом чинності для відповідної держави вона не визнає юрисдикції Суду стосовно категорії злочинів, що згадуються у статті 8, коли ймовірно злочин було вчинено її громадянами або на її території. Заява в розумінні цієї статті може бути відкликана в будь-який час. Положення цієї статті розглядаються на Конференції з перегляду, що скликається відповідно до пункту 1 статті 123.

Стаття 125

Підписання, ратифікація, прийняття, затвердження або приєднання

1. Цей Статут є відкритим для підписання всіма державами в м. Рим у штаб-квартирі Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН 17 липня 1998 року. Потім він залишатиметься відкритим для підписання в Міністерстві закордонних справ Італії в м. Рим до 17 жовтня 1998 року. Після цієї дати Статут залишатиметься відкритим для підписання в Центральних установах Організації Об'єднаних Націй у м. Нью-Йорк до 31 грудня 2000 року.

2. Цей Статут підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню державами, які його підписали. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

3. Цей Статут відкритий для приєднання всіх держав. Документи про приєднання здаються на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 126

Набрання чинності

1. Цей Статут набирає чинності в перший день місяця, що настає після 60-го дня з дати здачі на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй 60-ї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання.

2. Для кожної держави, яка ратифікує, приймає, затверджує цей Статут або приєднується до нього після здачі на зберігання 60-ї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання, Статут набирає чинності в перший день місяця, що настає після 60-го дня з дати здачі такою державою своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання.

Стаття 127

Вихід

1. Будь-яка держава-учасниця може вийти із цього Статуту шляхом надіслання письмового повідомлення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Вихід набирає чинності через рік після дати отримання такого повідомлення, якщо в повідомленні не зазначено пізніший строк.

2. Вихід із цього Статуту не звільняє державу від виконання зобов'язань, що випливають із цього Статуту, які виникли в період участі цієї держави в цьому Статуті, включаючи будь-які фінансові зобов'язання, обсяг яких може зрости. Він також не впливає на здійснення співробітництва із Судом у проведенні кримінальних розслідувань і розглядів, стосовно яких держава, яка виходить, була зобов'язана співробітничати та які були розпочаті до дати набрання виходом чинності, а також жодним чином не завдає шкоди продовженню розгляду будь-якого питання, що перебувало на розгляді Суду до дати набрання виходом чинності.

Стаття 128

Автентичні тексти

Оригінал цього Статуту, тексти якого англійською, арабською, іспанською, китайською, російською і французькою мовами є рівноавтентичними, здається на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй, який надсилає засвідчені копії цього Статуту всім державам.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, будучи належним чином на те вповноваженими своїми відповідними урядами, підписали цей Статут.

Учинено в м. Рим 17 липня 1998 року.

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО РАТИФІКАЦІЮ РИМСЬКОГО СТАТУТУ
МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ
ТА ПОПРАВОК ДО НЬОГО**

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2025, №№ 1-2, ст. 1)

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Ратифікувати:

1) Римський статут Міжнародного кримінального суду (Римський статут), учинений 17 липня 1998 року в м. Римі (додається), який набирає чинності для України в перший день місяця, що настає після 60-го дня з дати здачі на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй ратифікаційної грамоти, з такими заявами:

до підпункту (а) пункту 1 статті 87:

«Україна заявляє, що прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво можуть надсилатися як дипломатичними каналами, так і безпосередньо до Офісу Генерального прокурора (з питань розслідування та судового розгляду) або до Міністерства юстиції України (з питань виконання вироків та інших рішень Міжнародного кримінального суду, ухвалених за результатами розгляду справи)»;

до пункту 2 статті 87:

«Україна заявляє, що прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво та будь-які документи, що до нього додаються, мають надсилатися українською мовою або супроводжуватися перекладом на українську мову»;

до статті 124:

«Україна заявляє, що протягом семи років після набрання Римським статутом чинності для України вона не визнає юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо злочинів, зазначених у статті 8 (з урахуванням поправок), коли, ймовірно, злочин було вчинено її громадянами»;

2) поправки до Римського статуту, які набирають чинності для України через один рік після здачі на зберігання Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй ратифікаційної грамоти:

поправку до статті 8, прийняту 10 червня 2010 року в м. Кампалі (додається);

поправки до Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо злочину агресії, прийняті 11 червня 2010 року в м. Кампалі (додаються);

поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 Римського статуту підпунктами (b) (xxvii) та (e) (xvi), поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктами (b) (xxviii) та (e) (xvii), поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктами (b) (xxix) та (e) (xviii), прийняті 14 грудня 2017 року у м. Нью-Йорку (додаються);

поправку, яка доповнює пункт 2 статті 8 підпунктом (e) (xix), прийняту 6 грудня 2019 року в м. Гаазі (додається).

2. Відповідно до пункту 3 статті 12 Римського статуту підтвердити визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо злочинів, передбачених статтями 6, 7, 8 Римського статуту, починаючи з 21 листопада 2013 року, а також визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо злочину, передбаченого статтею 8bis Римського статуту, починаючи з 17 липня 2018 року.

3. Цей Закон набирає чинності одночасно з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього».

4. Кабінету Міністрів України забезпечити під час депонування ратифікаційної грамоти повідомлення депозитарія Римського статуту про зміст статті 2 цього Закону.

Президент України

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ

21 серпня 2024 року

№ 3909-IX

ДОДАТОК В

Міжнародний кримінальний суд

/герб МКС/

Оригінал: **англійською**

№: **ІСС-01/15**

Дата: **24 червня 2022**

Дата публікації відредагованої версії: **30 червня 2022**

ПАЛАТА ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ І

За участі: **Суддя Петер Ковач, Головуючий Суддя**
Суддя Рейн Аделаїда Софі Алапіні-Гансу
Суддя Марія дель Сокорро Флорес Лієра

СИТУАЦІЯ В ГРУЗІЇ

Публічно Публічно редагована версія
«Ордера на арешт Давида Георгійовича Санакоєва»

No: **ІСС-01/15**

1/17

30 червня 2022

Рішення, яке має бути доведено до відома відповідно до положення 31 Регламенту Суду:

Офісу Прокурора

Пану Каріму А. А. Хану
Пані Нажат Шамін Хан
Пану Антону Штейнбергу

Юридичним представникам потерпілих

Адвокату захисту

Юридичним представникам заявників

Потерпілим, які не мають представника

Заявникам збитків, які не мають представника (участь/відшкодування)

Офісу громадського адвоката потерпілих

Офісу громадського адвоката захисту

Представникам держав

*Amicus Curiae*²¹⁵

ЗАРЕЄСТРОВАНО

Секретар
Пітер Льюїс

Відділ підтримки захисту

Підрозділ у справах жертв та свідків

Відділ утримання під вартою

Відділ участі жертв та відшкодування збитків

Інші

No: ICC-01/15

2/17

30 червня 2022

²¹⁵ Залежно від правил та процедур кожного окремого суду та трибуналу, так званим «другом суду» можуть бути: 1) держава (у випадку коли однією зі сторін спору є держава, наприклад, у МКС); 2) міжнародна організація; 3) неурядова організація; 4) профспілка; 5) фізична особа (адвокат, науковець тощо); 6) інша зацікавлена особа.

ПАЛАТА ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ І («Палата»)

Міжнародного кримінального суду («Суд») видає цей ордер на арешт відповідно до статті 58 Римського статуту («Статут») щодо

Давида Георгійовича САНАКОЄВА,

народженого 14 грудня 1976 року в Цхінвалі, Грузія; Представника Президента з прав людини де-факто адміністрації Південної Осетії, також відомого як Омбудсмен, на той час²¹⁶.

I. Процесуальна історія

1. 10 березня 2022 року Офіс Прокурора («Прокурор») подав клопотання про видачу ордеру на арешт («Клопотання»)²¹⁷ для Давида Георгійовича Санакоева («Пан Санакоев») за такі злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду, вчинені на території Південної Осетії, Грузія, та навколо неї, між 8 та 27 серпня 2008 року:

- (i) захоплення заручників (стаття 8(2)(a)(viii) Статуту); та
- (ii) незаконне переміщення (стаття 8(2)(a)(viii)-1 Статуту)²¹⁸.

II. Юрисдикція та прийнятність

2. Палата вважає, що відповідно до статті 19(1), першого речення, Статуту, на підставі поданих матеріалів та без шкоди для майбутніх рішень з цього питання, справа проти пана Санакоева підпадає під юрисдикцію Суду²¹⁹.

№: ICC-01/15

3/17

30 червня 2022

²¹⁶ Фотографію див. у Додатку 9с до клопотання Прокурора відповідно до статті 58 про видачу ордерів на арешт проти Михайла МІНДЗАЄВА, Гамлета ГУЧМАЗОВА та Давида САНАКОЄВА, ICC-01/15-34-ConfExr (конфіденційно, односторонньо, доступно Прокуратурі лише з публічними додатками 1-5, 9 та конфіденційно, односторонньо, додатки 6-8) (публічна відредагована версія, повідомлена того ж дня, ICC-01/15-34-Red).

²¹⁷ Клопотання прокурора відповідно до статті 58 про видачу ордерів на арешт Михайла МІНДЗАЄВА, Гамлета ГУЧМАЗОВА та Давида САНАКОЄВА, ICC-01/15-34-Conf-Exr (конфіденційно, односторонньо, доступно лише обвинуваченню з публічними додатками 1-5, 9 та конфіденційними, односторонніми, додатками 6-8) (публічна, відредагована версія, повідомлена того ж дня, ICC-01/15-34-Red).

²¹⁸ Клопотання, пар. 1-3.

²¹⁹ Апеляційна палата, *Прокурор проти Томаса Лубанги Дьїло*, Рішення з апеляцією пана Томаса Лубанги Дьїло на рішення щодо заперечення захисту щодо юрисдикції Суду відповідно до статті 19(2)(a) Статуту від 3 жовтня 2006 року, 14 грудня 2006 року, ICC-01/04-01/06-772, пункти 21-22.

Палата переконана, що події, описані в Клопотанні, є воєнними злочинами, що мали місце між 8 та 27 серпня 2008 року в Південній Осетії або навколо неї, на території Грузії (стаття 12(2)(а) Статуту) та були пов'язані з конфліктом, що лежить в основі рішення Палати про дозвіл на початок розслідування²²⁰.

3. На цьому етапі Палата відмовляється використовувати свої дискреційні повноваження *proprio motu* відповідно до статті 19(1), другого речення, Статуту для визначення допустимості справи проти пана Санакоєва, оскільки немає жодної очевидної причини або самоочевидного фактора, який спонукає її до цього²²¹.

III. Стандарт доказування

Висновки Палати щодо фактів, викладені нижче, зроблені на основі відповідного стандарту доказування, а саме «достатніх підстав вважати», як того вимагає стаття 58(1)(а) Статуту. Докази повинні лише встановлювати достатній висновок про те, що особа вчинила злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду. Це не обов'язково має бути єдиним достатнім висновком, який можна зробити з доказів²²².

IV. Вимоги статті 58(1) Статуту

1. *Чи вчинив пан Санакоєв злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду (стаття 58(1)(а) Статуту).*

(а) Конфлікт та залучені сторони,

а також контекстуальні елементи воєнних злочинів

No: ICC-01/15

4/17

30 червня 2022

²²⁰ Палата попереднього розгляду I, Рішення щодо клопотання Прокурора про дозвіл на розслідування, 27 січня 2016 р., ICC-01/15-12, пункт 64 та с. 26.

²²¹ Див. Апеляційна палата, Ситуація в Демократичній Республіці Конго, Рішення за апеляцією Прокурора на рішення Палати попереднього розгляду I під назвою «Рішення за клопотанням Прокурора про видачу ордерів на арешт, стаття 58», 13 липня 2006 р., ICC-01/04-169, пункти 1-2, 52. Див., наприклад, Палата попереднього розгляду I, Прокурор проти Омара Хассана Ахмада Аль-Башира, Ордер на арешт Омара Хассана Ахмада Аль-Башира, 4 березня 2009 р., ICC-02/05-01/09-1, с. 4; Прокурор проти Каліксте Мбарушімана, Рішення за клопотанням Прокурора про видачу ордеру на арешт Каліксте Мбарушімана, 28 вересня 2010 р., ICC-01/04-01/10-1, пункт 9; Прокурор проти Ахмада Аль Факі Аль Махді, Mandat d'arrêt à l'encontre d'Ahmad Al Faqi Al Mahdi, 18 вересня 2015 р., ICC-01/12-01/15-1-Red, абз. 12.

²²² Апеляційна палата, Прокурор проти Омара Хассана Ахмада Аль-Башира, Рішення за апеляцією Прокурора на «Рішення щодо клопотання Прокурора про видачу ордеру на арешт Омара Хассана Ахмада Аль-Башира»,

5. Запитуваний ордер на арешт стосується воєнних злочинів, перелічених у статті 8(2)(а) та (b) Статуту. Прокурор стверджує, що контекстуальні елементи ймовірних воєнних злочинів були реалізовані протягом відповідного періоду, а саме з 8 по 27 серпня 2008 року²²³. Для кожного з ймовірних воєнних злочинів необхідно встановити такі дві вимоги: (i) діяння мало місце в контексті та було пов'язане з міжнародним збройним конфліктом; та (ii) злочинець знав про фактичні обставини існування збройного конфлікту²²⁴.

6. У клопотанні обговорюється російська окупація території Грузії²²⁵. Окупація не починається негайно після захоплення території збройними силами ворога, оскільки територія має бути «фактично передана під владу ворожої армії»²²⁶. Однак Палаті не потрібно оцінювати початок будь-якої можливої окупації, оскільки можливі воєнні злочини не вимагають існування окупації²²⁷, а лише застосування міжнародного гуманітарного права (МГП) щодо міжнародних збройних конфліктів до їхньої поведінки. Міжнародний збройний конфлікт існує у разі оголошеної війни, у разі застосування збройної сили між двома або більше державами, або у разі воєнної окупації²²⁸.

3 лютого 2010 р., ІСС-02/05-01/09-73 (ОА), пункти 33, 39. Див. також Досудове розслідування Палати II, Прокурор проти Сільвестра Мудакумури, Рішення щодо клопотання Прокурора за статтею 58, 13 липня 2012 р., ІСС-01/04-01/12-1-Red (конфіденційна версія, видана того ж дня), пункт 19.

²²³ Клопотання, пар. 23.

²²⁴ Елементи злочинів, вступ до статті 8; елементи 4 та 5 статті 8(2)(а) (vii)-1 та елементи 6 та 7 статті 8(2)(а)(viii).

²²⁵ Клопотання, пункти 12, 26. Див. також пункт 11, де йдеться про GEO-OTR-0047-6804 (ЄСПЛ, справа Грузії проти Росії, рішення (Велика палата), 21 січня 2021 року, заява № 38263/08). Рішення ЄСПЛ містить широкий аналіз подій, що розглядалися, включаючи правовий характер окупації.

²²⁶ Стаття 42 Гаазького регламенту 1907 року. Визначення того, чи вторгнення ворожих збройних сил переросло в ситуацію окупації, «є питанням факту». Нюрнберзький трибунал Сполучених Штатів, Суд над заручниками, Юридичні звіти про судові процеси над воєнними злочинцями, том III, Комісія ООН з воєнних злочинів, 1949, Лондон, с. 55; МС ООН, Збройна діяльність на території Конго (ДРК проти Уганди), рішення від 19 грудня 2005 року, пункт 173; та МКТЮ, Прокурор проти Налетіліча та Мартиновича, рішення суду від 31 березня 2003 року, IT-98-34-T, пункт 211.

²²⁷ Див. елементи складів воєнних злочинів.

²²⁸ Спільна стаття 2 чотирьох Женевських конвенцій 1949 року.

7. Для цілей цього розгляду достатньо зазначити, що російські та грузинські війська брали участь у бойових діях з 8 серпня 2008 року, і що згодом російські війська залишалися на території Грузії беззгоди Грузії²²⁹. Таким чином, Палата переконана, що докази свідчать, відповідно до необхідного стандарту, що міжнародний збройний конфлікт існував щонайменше з 8 серпня 2008 року та протягом періоду, що стосується цього Клопотання.

8. Щоб розглянути, чи існує зв'язок між вказаною поведінкою та міжнародним збройним конфліктом між Росією, яка воює разом з південноосетинськими силами, з одного боку, та Грузією з іншого; іншими словами, чи застосовувалося МГП для міжнародних збройних конфліктів до вказаної поведінки, Палата може врахувати, серед іншого:

№: ICC-01/15

5/17

30 червня 2022

(i) статус зазначених правопорушників та жертв, і чи відіграли вони роль у бойових діях; (ii) чи можна вважати, що діяння служить кінцевої меті військової кампанії; та (iii) чи злочин вчинено в рамках або в контексті службових обов'язків правопорушника²³⁰.

9. Заявлені злочини мали місце під час вищезгаданого збройного конфлікту в південноосетинській частині Грузії. Інформація, надана Прокурором, вказує на те, що військовослужбовці російських збройних сил та сил безпеки Південної Осетії були залучені до різних етапів заявлених злочинів, включаючи арешти та обмін затриманими²³¹. Палата вважає, що заарештованих цивільних осіб сприймали як представників ворога Росії, тобто Грузії, або пов'язаних з нею²³², і частину з них допитували щодо їхнього нібито статусу резервіс-

²²⁹ Див., e.g. GEO-ОТР-0002-7599, GEO-ОТР-0002-7736, GEO-ОТР-0002-1113

²³⁰ Апеляційна палата, Прокурор проти Боско Нтаганди, Рішення за апеляцією пана Нтаганди на «Друге рішення щодо оскарження Захистом юрисдикції Суду стосовно пунктів 6 та 9», ICC-01/04-02/06-1962, 15 червня 2017 року, пункт 68, з посиланням на МКТЮ, Прокурор проти Кунараца, Ковача та Вуковича, Апеляційне рішення, 12 червня 2002 року, IT-96-23 та IT-96-23/1-A, пункт 59.

²³¹ Див., наприклад, пар. 12, 21 нижче.

²³² Див., наприклад, пар. 13 нижче.

тів грузинської армії²³³. Крім того, обмін частково служив для повернення російських військовополонених та тіл російських солдатів до Росії. Заявлена поведінка пана Санакоева щодо вказаних злочинів була здійснена в рамках його офіційних обов'язків як Омбудсмена де-факто південноосетинської адміністрації. Таким чином, Палата переконана, що існують достатні підстави вважати, що ймовірна поведінка мала місце в контексті вищезгаданого міжнародного збройного конфлікту, була також пов'язана з ним, і МГП, що застосовується під час таких конфліктів, застосовувалося до неї; і ця сукупність правових норм могла таким чином бути порушеною.

10. Враховуючи стандарт аналізу, Палаті не потрібно розглядати для цілей цього рішення, чи кваліфікувалася ситуація додатково як окупація з боку Росії, чи існував неміжнародний збройний конфлікт поряд із вищезгаданим міжнародним збройним конфліктом; і чи ймовірна поведінка, або її частина, також мала місце в контексті неміжнародного збройного конфлікту.

11. Оскільки ймовірна поведінка мала місце в розпал конфлікту 2008 року, та враховуючи позиції правопорушників на місцевості, зокрема, пана Санакоева, Палата переконана, що є достатні підстави вважати, що підозрюваний знав про фактичні обставини існування вищезгаданого конфлікту.

№: ICC-01/15

6/17

30 червня 2022

(b) Злочини

(i) Захоплення заручників (стаття 8(2)(а)(viii) Статуту)

12. На основі доказів²³⁴ Палата має достатні підстави вважати, що між 10 та 12 серпня 2008 року кілька жителів села, яких сприймали

²³³ Докази свідчать про те, що деяких затриманих допитували, били або погрожували з метою змусити їх зізнатися, що вони є резервістами. Деяким іншим затриманим було наказано [ВИДАЛЕНО]. Див. [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]. Див. також [ВИДАЛЕНО]. Див. Також [ВИДАЛЕНО].

²³⁴ P-0259, GEO-ОТР-0041-0003; P-0246, GEO-ОТР-0044-1085; P-0093, GEO-ОТР-0020-1150; P0161, GEO-ОТР-0039-1003; P-0153, GEO-ОТР-0028-0507; P-0213, GEO-ОТР-0038-0281; GEOОТР-0028-0507; P-0209, GEO-ОТР-0039-0007; P-0211, GEO-ОТР-0045-0348; P-0235, GEO-ОТР0039-0457;

як етнічних грузинів («етнічні грузини»)²³⁵ або від змішаних шлюбів, і які ще не втекли, були заарештовані в районі Цхінвалі, випадковим чином на вулицях або вдома, особами, яких описували як етнічних осетинів, одягнених як поліцейські, у військовій формі або в цивільному одязі, іноді разом з росіянами або військовослужбовцями російських збройних сил. Ці арешти зазвичай відбувалися в контексті грабунків та/або підпалу будинків осетинським ополченням та проводилися з певним ступенем насильства, від дискримінаційних образ (таких як «грузинські свині») до жорстоких побиттів. Заарештованих осіб доставляли до ізолятора попереднього утримання в Цхінвалі («КПЗ» або «Ізолятор»).

13. Палата вважає, що є достатні підстави вважати, що близько 170 осіб було заарештовано та згодом утримувалося під вартою в ізоляторі, і що більшість із них були цивільними особами, серед яких було багато жінок та людей похилого віку, які опинилися в руках сторони збройного конфлікту²³⁶, протилежній стороні, з якою вони вважалися пов'язаними (урядом Грузії)²³⁷, через їхнє передбачуване етнічне походження.

№: ICC-01/15

7/17

30 червня 2022

P-0266, GEO-ОТР-0051-1033; P-0194, GEO-ОТР-0032-1209; P-0354, GEO-ОТР-0046-1589; P-0152, GEO-ОТР-0028-0345; P-0194, GEO-ОТР-0032-1209; P-0329, GEO-ОТР-0044-1150; P-0333, GEO-ОТР-0050-0002; P-0222, GEO-ОТР-0039-0286; P-0208, GEO-ОТР-0037-0102; P-0253, GEO-ОТР-0050-0059; P-0285, GEO-ОТР-0041-0991; GEO-ОТР-0002-7736.

²³⁵ Використовуючи термін «етнічні грузини» або «етнічні осетини» у цьому рішенні, Палата має на увазі те, як цих осіб сприймають інші, а не етнічну приналежність, яка існує як така.

²³⁶ GEO-ОТР-0041-0263; GEO-ОТР-0041-0268; GEO-ОТР-0041-0272; GEO-ОТР-0041-0279; GEO-ОТР-0044-1051; GEO-ОТР-0002-7736, пара. 25; P-0235, GEO-ОТР-0039-0457, paras 49, 54; P-0282, GEO-ОТР-0043-1622, paras 91, 99; P-0354, GEO-ОТР-0046-1589, paras 37, 143, 155; Клопотання, Додаток 8.

²³⁷ Палата зазначає, що відповідно до статті 4 Женевської конвенції IV, «особи, що перебувають під захистом», – це «особи [...], які в певний момент і будь-яким чином опиняються у разі конфлікту або окупації у руках сторони конфлікту або окупаційної держави, громадянами якої вони не є». Палата приймає тлумачення цього положення, надане в послідовній практиці МКТЮ, згідно з яким «особи, що перебувають під захистом, не слід визначати суворою вимогою громадянства, на відміну від більш реальних зв'язків, що демонструють ефективну вірність стороні конфлікту, таких як етнічна приналежність». Див. МКТЮ, Прокурор проти Брджаніна, рішення від 1 вересня 2004 року, IT-99-36-T, пункт 125.

Таким чином, є достатні підстави вважати, що більшість вищезгаданих осіб були особами, що перебувають під захистом відповідно до Четвертої Женевської конвенції 1949 року²³⁸ («Четверта Женевська конвенція»).

14. Палата також вважає, що ці 170 осіб перебували під вартою в ізоляторі від п'яти до 18 днів²³⁹, і щонайменше 110 з них були переведені та передані грузинській владі між 21 та 27 серпня 2008 року, як описано нижче²⁴⁰.

15. Докази²⁴¹ також свідчать про те, що, починаючи приблизно з 12 серпня 2008 року, до цієї передачі, у Горі відбулися переговори між представниками Грузії, російським представником генералом Борисовим та фактичною владою Південної Осетії, представленою паном Санакоевим. Вони обговорювали звільнення та «обмін» військовополоненими, трупами загиблих солдатів, а також утримуваними цивільними особами. З російсько-південноосетинської сторони переговори очолював генерал Борисов. Основне прохання російсько-південноосетинської сторони стосувалося звільнення російських пілотів, потім інших військовополонених, а також, по-третє, південноосетинських бойовиків або «боевиків»; а також генерала Думбадзе, затриманого з причин, відмінних від конфлікту 2008 року, та осіб з Південної Осетії, засуджених грузинськими судами за тяжкі злочини та які відбувають термін ув'язнення в Грузії, включаючи осіб, визнаних відповідальними за напад на будівлю поліції в Горі у 2005 році.

16. Грузинська сторона не одразу погодилася звільнити генерала Думбадзе та засуджених осіб, зокрема тих, хто був засуджений за терористичні акти згідно з грузинським національним законодавством

Див. також Прокурор проти Тадича, апеляційне рішення від 15 липня 1999 року, IT-94-1-A, пункти 164-168; МКТЮ, Прокурор проти Алексовського, рішення від 24 березня 2000 р., IT-95-14/1-A, пункт 152; Прокурор проти Делаліча, Муїчича, Деліча та Ланджо, апеляційне рішення від 20 лютого 2001 р., IT-96-21-A, пункти 82-83; Прокурор проти Налетіліча та Мартіновича, рішення від 31 березня 2003 р., IT-98-34-T, пункти 206-207. Див. також Досудове розслідування Палати I, Прокурор проти Жермена Катанги та Мат'є Нгуджоло Чуї, рішення про підтвердження звинувачень, 30 вересня 2008 р., ІСС-01/04-01/07-717, пункти 289-292.

²³⁸ Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року, 75 Серія договорів Організації Об'єднаних Націй 973.

²³⁹ Див. п. 19.

²⁴⁰ Див. п. 21.

²⁴¹ [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].

до конфлікту 2008 року. У цьому контексті генерал Борисов²⁴² та пан Санакоєв²⁴³ скористалися затриманням осіб, що перебувають під захистом, погрожуючи продовжувати їх утримувати, щоб змусити грузинську владу звільнити засуджених злочинців як умову їхнього звільнення. Інформація, надана Прокурором, чітко свідчить про те, що генерал Борисов був відповідальним і відігравав провідну роль²⁴⁴, і що пан Санакоєв також брав участь у переговорах, навіть якщо ступінь впливу та влади між ними був різним²⁴⁵.

№: ICC-01/15

8/17

30 червня 2022

17. Зокрема, 21 серпня 2008 року пан Санакоєв брав участь у передачі 59 жінок та літніх людей грузинській владі та пообіцяв звільнити ще 100 цивільних осіб, водночас надавши список із 50 осетинських засуджених, які відбували термін ув'язнення у грузинських в'язницях²⁴⁶. Пан Санакоєв з'являється на відео від 22 серпня 2008 року під час звільнення 60 затриманих, заявляючи перед камерою, що «ще залишилося сто осіб, ми будемо вести переговори щодо їх обміну на осетин, які перебувають у Грузії»²⁴⁷.

18. Грузинська сторона попросила час для перевірки списку та розгляду питання про застосування президентських помилювань, і пан Санакоєв чітко дав зрозуміти, що протягом цього часу (до звільнення засуджених) обіцяні 100 цивільних осіб не будуть звільнені, і що Грузія буде винною, якщо вони помруть в ізоляторі²⁴⁸. Саме тоді пан Санакоєв заявив, що не може повернутися до осетинської сторони з «порожніми руками» і «потрібно повернути цих людей [засуджених]»²⁴⁹. Частково через те, що вони були стурбовані долею цивільних ув'язнених, грузинська сторона зрештою погодилася звільнити генерала Думбадзе та осетинських засуджених, і щонайменше

²⁴² [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].

²⁴³ [ВИДАЛЕНО].

²⁴⁴ Див. стосовно цього [ВИДАЛЕНО].

²⁴⁵ Див. стосовно цього [ВИДАЛЕНО].

²⁴⁶ [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].

²⁴⁷ GEO-OTR-0044-1051 (non-official translation) ('il reste encore une centaine de personnes, nous allons négocier pour les échanger contre les Ossètes qui sont en Géorgie'). See also [REDACTED].

²⁴⁸ [ВИДАЛЕНО].

²⁴⁹ [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].

дев'ятьох з них обміняли 27 серпня 2008 року на основі президентських помилювань або угод про визнання вини²⁵⁰.

19. На основі вищезазначеного Палата вважає, що є достатні підстави вважати, що затриманих використовували як інструмент переговорів. Крім того, Палата також знаходить достатні підстави вважати, що намір утримувати цивільних полонених з метою їх використання для обміну, схоже, вже існував на момент арештів²⁵¹.

20. Палата вважає, що є достатні підстави вважати, що затримання та погрози продовжувати затримання осіб, що перебувають під захистом, з метою змусити грузинську владу звільнити осетинських засуджених, рівносильні злочину захоплення заручників відповідно до статті 8(2)(а)(viii) Статуту.

No: ICC-01/15

9/17

30 червня 2022

(ii) Незаконне переміщення (стаття 8(2)(а)(vii) Статуту)

21. Докази²⁵² вказують, що є достатні підстави вважати, що між 21 та 27 серпня 2008 року щонайменше 110 осіб²⁵³, серед яких були особи,

²⁵⁰ [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]. Порівняйте Протокол обміну від 27 серпня 2008 року: GEO-OTR-0040-0078 (переклад GEO-OTR-0041-0278) з Указом Президента про помилювання засуджених GEO-OTR-0047-4386; GEO-OTR-0047-4399; GEO-OTR-0047-4403; GEO-OTR-0047-4393; GEO-OTR-0047-4397; GEO-OTR-0047-4407; GEO-OTR-0047-9968 GEO-OTR-0047-4411.

²⁵¹ Докази свідчать про те, що деяким особам ще під час арешту сказали, що їх затримали для обміну ([ВИДАЛЕНО]), або підслухали розмови між особами, які їх заарештовували, про те, що заарештовані повинні залишитися живими, оскільки вони можуть бути «корисними» ([ВИДАЛЕНО]. Див. також [ВИДАЛЕНО]). Іншим під час затримання сказали, що їх затримали для обміну ([ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]).

²⁵² Див. такі протоколи обміну: GEO-OTR-0040-0066 (переклад GEO-OTR-0041-0263); GEO-OTR-0040-0070 (переклад GEO-OTR-0041-0268); GEO-OTR-0041-0273 (переклад GEO-OTR-0041-0272); GEO-OTR-0041-0278 (переклад GEO-OTR-0041-0279). Див. також P-0246, GEO-OTR-0044-1085; P-0231, GEO-OTR-0044-1355; P-0153, GEO-OTR-0028-0507; P-0161, GEO-OTR-0039-1003; P-0208, GEO-OTR-0037-0102; P-0359, GEO-OTR-0048-0017; P-0093, GEO-OTR-0047-9072; P-0209, GEO-OTR-0039-0007; P-0235, GEO-OTR-0039-0457; P-0266, GEO-OTR-0051-1033; P-0282, GEO-OTR-0043-1622; P-0354, GEO-OTR-0046-1589; P-0223, GEO-OTR-0037-0006; GEO-OTR-0002-7736, параграф. 97; GEO-OTR-0002-7736.

²⁵³ Див. Клопотання, пар. 94.

що перебувають під захистом²⁵⁴, були переведені з Ізолятора та передані грузинській владі: 21, 22, 24 та 27 серпня 2008 року. Їх посадили в «осетинські» або «російські» автобуси у супроводі поліцейських та військовослужбовців російських збройних сил, доставили до Горі та Каралеті, де їх передали грузинській владі, яка мала доставити їх до Тбілісі на грузинських автобусах. З південноосетинського боку обмін організовували та рішення приймали пан Борисов та пан Санакоєв, а здійснювали його військовослужбовці російських збройних сил, південноосетинські поліцейські та осетини у цивільному одязі.

22. Елементи злочинів вимагають, щоб злочинець перемістив одну або кількох осіб, що перебувають під захистом, до іншого місця, і щоб таке переміщення було «незаконним», воно має бути здійснене з порушенням МГП. Стаття 8(2)(a)(vii)-1 Статуту ґрунтується на забороні, викладеній у статті 49 Четвертої Женевської конвенції²⁵⁵. Таким чином, для тлумачення протиправного компонента воєнного злочину Палата повинна враховувати вищезазначене положення Четвертої Женевської конвенції. Стаття 49 забороняє індивідуальні або масові примусові переміщення цивільних осіб, хоча повна або часткова евакуація дозволена, «якщо цього вимагають безпека населення або насущні військові причини». Однак передача цивільних осіб грузинській владі не може кваліфікуватися як така евакуація, враховуючи, що вони були затримані до передачі, і тому що у відповідному районі у відповідний час не велися бойові дії²⁵⁶. Палата зазначає, що з доказів зрозуміло, що ці переміщення не стосувалися жодного з цих двох конкретних випадків²⁵⁷.

No: ICC-01/15

10/17

30 червня 2022

²⁵⁴ Див. пар. 13 вище.

²⁵⁵ Кнут Дерманн, Елементи воєнних злочинів згідно з Римським статутом Міжнародного кримінального суду: джерела та коментарі (Cambridge University Press, 2002), с. 106–109.

²⁵⁶ Ці переміщення відбулися між 21 та 27 серпня 2008 року, тобто через кілька днів після підписання угоди про припинення вогню 12 серпня 2008 року та після припинення збройних бойових дій.

²⁵⁷ Палата зазначає, що допомога гуманітарних організацій у передачі не має жодного стосунку до законності чи незаконності передачі. Див. рішення МКТЮ у справі Прокурор проти Стакіча від 31 липня 2003 року, IT-97-24-T, пункт 683.

Дійсно, хоча є достатні підстави вважати, що однією з цілей обміну було звільнення етнічних осетин, які утримуються в Грузії²⁵⁸, також є достатні підстави вважати, що подальшою метою було остаточне виселення етнічних грузинів з території Південної Осетії²⁵⁹.

23. Крім того, Палата зазначає, що для того, щоб вважатися порушенням статті 49 Четвертої Женевської конвенції, і таким чином вважатися незаконним переміщенням, переміщення має бути або (i) «примусовим», або; (ii) за рішенням самої переміщеної особи, яке, враховуючи обставини, не було добровільним²⁶⁰. Щодо (i), докази свідчать про те, що в цьому випадку переміщених осіб не запитували, чи погоджуються вони на переміщення²⁶¹, а просто змусили їх піти незалежно від їхніх намірів²⁶². Щодо (ii), хоча деякі із затриманих погодилися підписати документ, у якому зазначалося, що вони погоджуються на передачу грузинській владі,

№: ICC-01/15

11/17

30 червня 2022

²⁵⁸ Див. 15 вище. П-0266, GEO-ОТП-0051-1033; P-0208, GEO-ОТП-0037-0102, п. 111; П-0253, GEO-ОТП-0050-0059, п. 82; P-0485, GEO-ОТП-0047-6110, п. 151; P-0093, GEO-ОТП-0047-9072, пункти 12-17; P-0161, GEO-ОТП-0039-1003, п. 124; P-0223, GEO-ОТП-0037-0600, параграфи 101, 122.

²⁵⁹ Коли 26 серпня 2008 року президента Едуарда Кокойти, тодішнього президента де-факто влади Південної Осетії, запитали, чи буде дозволено повернення грузинських цивільних осіб, він публічно заявив: «Ми не маємо наміру нікого більше сюди впускати. Понад 18 000 осетинських біженців з Грузії наразі перебувають у Північній Осетії. Їх мають повернути до Південної Осетії» (переклад з оригінальної російської на французьку ще чіткіший: «Ми не маємо наміру пускати тих, хто це робить»). GEO-ОТП-0005-0100, с. 0102. Див. також P-0354, GEO-ОТП-0046-1589, пункти 177-183; P-0077, GEO-ОТП-0017-0572, пункти 132-134; P-0139, GEO-ОТП-0022-2002, абз. 211; GEO-ОТП-0043-1118.

²⁶⁰ Див., наприклад, рішення МКТЮ у справі Прокурор проти Крстіча від 2 серпня 2001 року, 98-33-Т, пункти 528-530.

²⁶¹ P-0093, GEO-ОТП-0047-9072, пара. 15; P-0208, GEO-ОТП-0037-0102, пара. 111; P-0253, GEO-ОТП-0050-0059, paras 80-82; P-0246, GEO-ОТП-0044-1085, пара. 259; P-0209, GEO-ОТП-0039-0007, пара. 136; P-0228, GEO-ОТП-0046-1679, пара. 160; P-0223, GEO-ОТП-0037-0006, пара. 101

²⁶² P-0231, GEO-ОТП-0044-1355, paras 110-111.

Палата вважає, що обставини, що існували на момент переміщення²⁶³, разом із тим фактом, що затриманим не було запропоновано жодних реальних альтернативних варіантів, перешкоджали будь-якій справжній згоді на переміщення з їхнього боку. Примітно, що докази свідчать про те, що більшості переміщених затриманих щодня говорили, що їх «звільнять» (тобто передадуть протилежній стороні), не маючи можливості повернутися додому: тому їхнє звільнення було обумовлене згодою на переміщення²⁶⁴.

24. Виходячи з вищезазначеного, Палата вважає, що існують достатні підстави вважати, що передача щонайменше 110 осіб, більшість з яких були особами, що перебувають під захистом, становила злочин незаконного переміщення відповідно до статті 8(2)(а)(vii) Статуту.

No: ICC-01/15

12/17

30 червня 2022

²⁶³ Наприклад, один свідок пізніше пояснив обвинуваченню, що через умови, в яких його утримували, та той факт, що він відчував загрозу своєму життю на той час, він би підписав «будь-який папір», щоб його звільнили. Див. P-0194, GEO-OTR-0047-9627, пункти 40, 41. У зв'язку з цим Палата знаходить достатні підстави вважати, що деяких затриманих, зокрема молодших чоловіків, кілька разів били, ображали, погрожували, принижували або іншим чином жорстоко поводитися під час їхнього утримання в ізоляторі. (Див., наприклад, [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]. Див. також [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].) Докази також свідчать про те, що умови утримання затриманих були поганими, камери були переповнені, санітарні приміщення або були відсутні, або не забезпечували приватності, а медична допомога тим, хто потребував лікування, була обмеженою. (Див. P-0312, GEO-OTR-0044-0540, пункт 132; P-0201, GEO-OTR-0046-0002, пункт 108; P-0246, GEO-OTR-0044-1085, пункти 175, 179; P-0153, GEO-OTR-0028-0507, параграфи 125, 167-169; P-0211, GEO-OTR-0045-0348, пункти 170, 389-391, P-0491, GEO-OTR-0047-4533, пункти 135-137; P-0261, GEO-OTR-0047-5883, пункти 93-99; P-0194, GEO-OTR-0032-1209, пункти 252-253; P-0258, GEO-OTR-0042-0646, пункти 119-121, 124; P-0362, GEO-OTR-0048-0049, пункти 181-183; P-0238, GEO-OTR-0041-0063, абз. 254; P-0093, GEO-OTR-0020-1150, п. 104; P-0208, GEO-OTR-0037-0102, пункти 95-96; P-0144, GEO-OTR-0024-0066, п. 127; P-0184, GEO-OTR-0035-0539, пункти 44-46, 56, 62, 70; P-0253, GEO-OTR-0050-0059, пункт 53; P-0360, GEO-OTR-0046-1623, пункти 76-78; P-0209, GEO-OTR-0039-0007, пункти 85-87; P-0222, GEO-OTR-0039-0286, пункти 143-145; P-0235, GEO-OTR-0039-0457, пункти 105-109; P-0209, GEO-OTR-0039-0007, пункти 86, 87). Крім того, протягом перших днів утримання під вартою

(с) Поведінка та особиста відповідальність пана Санакоєва

Пан Санакоєв обіймав посаду Омбудсмена з прав людини де-факто південноосетинської адміністрації з 2005 по 2010 рік²⁶⁵. На цій посаді пан Санакоєв представляв осетинську сторону під час переговорів та обміну утримуваними особами, що відбулися в результаті цих переговорів²⁶⁶, які, як повідомляється, контролював пан Чочиев, який «представляв уряд Південної Осетії»²⁶⁷.

26. Прокурор стверджує, що пан Санакоєв несе відповідальність за злочини незаконного переміщення цивільних осіб та захоплення заручників згідно зі статтею 25(3)(d)(i) Статуту як співучасник спільної мети, що охоплює злочини незаконного переміщення та захоплення заручників, або, як альтернатива, згідно зі статтею 25(3)(с) Статуту за злочин незаконного переміщення.

27. Щодо злочину захоплення заручників, Палата вважає, що обгрунтовані/обгрунтовані підстави вважати, що існувала група, яка діяла зі спільною метою, спрямованою на забезпечення звільнення південних осетин, яких утримувала грузинська влада, шляхом погроз продовженням утримання затриманих у КПЗ та переміщенням цих нібито етнічних грузинів з території Південної Осетії

деякі затримані не отримували їжі та води або отримували лише невелику кількість брудної води. (Див. P-0222, GEO-ОТР-0039-0286, пункт 139; P-0153, GEO-ОТР-0028-0507, пункт 130; P-0246, GEO-ОТР-0044-1085, пункт 175; P-0207, GEO-ОТР-0047-7710, пункти 24-29; P-0360, GEO-ОТР-0046-1623, пункт 96.) Через переповненість, генератор, що працював на газі, та в сильну літню спеку якість повітря була надзвичайно поганою, що ускладнювало дихання. (Див. P-0194, GEO-ОТР-0032-1209, пункти 186, 189; P-0312, GEO-ОТР-0044-0540, пункт 133; P-0235, GEO-ОТР-0039-0457, пункт 89; P-0161, GEO-ОТР-0039-1003, пункт 89; P-0153, GEO-ОТР-0028-0507, пункт 125; P-0491, GEO-ОТР-0047-4533, пункти 53, 69; P-0440, GEO-ОТР-0047-7678, пункт 47.) Більше того, деяких затриманих, зокрема молодших чоловіків, змушували збирати, а часом і також ховати трупи грузинських солдатів, що розклалися, в антисанітарних умовах та без захисного спорядження. (Див. [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].)

²⁶⁴ див. напр. P-0359, GEO-ОТР-0048-0017, пункти 169-170; P-0208, GEO-ОТР-0037-0102, пункти 107-108; P-0246, GEO-ОТР-0044-1085, п. 259.

²⁶⁵ GEO-ОТР-0047-0996; GEO-ОТР-0047-2452; GEO-ОТР-0051-0235; GEO-ОТР-0022-2002 at 2049- 2050, paras 315; GEO-ОТР-0047-1936.

²⁶⁶ Див. пар. 15-17, 21 вище.

²⁶⁷ [ВИДАЛЕНО].

на неоспорювану грузинську територію в рамках обміну. Палата також вважає, що реалізація цієї спільної мети передбачала вчинення злочинних дій, а саме злочинів захоплення заручників та незаконного переміщення цивільних осіб (які перебувають під захистом). Палата вважає, що де-факто президент пан Кокойти²⁶⁸, пан Борисов та пан Санакоєв²⁶⁹ були частиною групи осіб, які мали спільну мету та намір використовувати злочинні засоби (захоплення заручників та незаконні переміщення) для її досягнення²⁷⁰.

28. Палата вище встановила роль, яку відіграв пан Санакоєв під час переговорів та узгодження звільнення затриманих осіб, що перебувають під захистом²⁷¹.

№: ICC-01/15

13/17

30 червня 2022

Палата вважає, що, здійснюючи це, пан Санакоєв будь-яким іншим чином сприяв вчиненню злочину з метою сприяння злочинній діяльності (стаття 25(3)(d)(i) Статуту). Палата знаходить достатні підстави вважати, що пан Санакоєв знав, що багато затриманих осіб були особами, що перебувають під захистом.

29. Щодо злочину незаконного переміщення цивільних осіб, Палата знову нагадує про свій висновок про те, що пан Санакоєв представляв осетинську сторону під час переговорів та обміну утримуваними особами, що відбувся в результаті цих переговорів²⁷².

²⁶⁸ GEO-OTP-0005-0100, р. 0102; GEO-OTP-0028-0187.

²⁶⁹ Див. пар. 15 вище.

²⁷⁰ Палата вважає, що інформація, надана Палаті, не дозволяє їй зробити висновок про те, що пан Борис Чочиев або пан Таймураз Хугаєв були частиною групи. Щодо пана Бориса Чочиева, див. клопотання, пункт 111, примітка 295, де йдеться про [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО]. Див. зокрема [ВИДАЛЕНО], [ВИДАЛЕНО]. [ВИДАЛЕНО] та [ВИДАЛЕНО] свідчать про те, що він був присутній у різні моменти часу в слідчих ізоляторах КПЗ або що він хотів, щоб осетинських засуджених повернули до Осетії, але не свідчать про те, що він поділяв намір використовувати злочинні засоби для досягнення такої мети. Щодо пана Таймураза Хугаєва, див. клопотання, пункт 111, примітка 296 та докази, на які там посилаються.

²⁷¹ Див. пар. 15-18 вище.

²⁷² Див. пар. 15-18, 21 вище.

Пан Санакоєв був присутній щонайменше п'ять разів під час обміну утримуваними особами, і він підписав²⁷³ від імені де-факто адміністрації Південної Осетії п'ять протоколів обміну²⁷⁴. Він був присутній, коли де-факто влада Південної Осетії передала 81 цивільну особу, утримувану у місцевому відділку поліції в Цхинвалі, грузинській владі 27 серпня 2008 року²⁷⁵, і він особисто роздав утримуваним особам документ, у якому зазначалося, що вони «добровільно залишають установу і що [вони] не мають скарг щодо поводження з ними», і попросив їх підписати його²⁷⁶. У цьому конкретному випадку він, як вважається, був присутній у момент, коли цивільні утримувані особи сідали в автобус, і «супроводжував» їх²⁷⁷.

30. Палата вважає, що, здійснюючи це, пан Санакоєв сприяв вчиненню злочину, як зазначено у статті 25(3)(с) Статуту, та, як альтернатива, сприяв будь-яким іншим чином, як зазначено у статті 25(3)(d)(i) Статуту. Палата вважає, що пан Санакоєв знав, що деякі з переміщених осіб були цивільними особами.

31. Палата також переконана, що пан Санакоєв діяв з необхідним наміром та усвідомленням щодо конкретних злочинів, зазначених у цьому рішенні, та що він знав про фактичні обставини, які становили існування міжнародного збройного конфлікту.

32. Відповідно, Палата вважає, що є достатні підстави вважати, що пан Санакоєв несе відповідальність за такі злочини: (i) захоплення заручників (стаття 8(2)(a)(viii) Статуту) згідно зі статтею 25(3)(d)(i) Статуту; та (ii) незаконне переміщення цивільних осіб (стаття 8(2)(a)(vii) Статуту) згідно зі статтею 25(3)(c) Статуту, та альтернативно згідно зі статтею 25(3)(d)(i) Статуту.

No: ICC-01/15

14/17

30 червня 2022

²⁷³ [ВИДАЛЕНО].

²⁷⁴ GEO-ОТР-0041-0263; GEO-ОТР-0041-0268; GEO-ОТР-0041-0272; GEO-ОТР-0041-0279; GEO-ОТР-0041-0275. See also P-0282, GEO-ОТР-0043-1622, para. 180; GEO-ОТР-0002-7736, para. 97.

²⁷⁵ P-0354, GEO-ОТР-0046-1589, para. 159; P-00073, GEO-ОТР-0047-6577, p. 6591.

²⁷⁶ [ВИДАЛЕНО]; [ВИДАЛЕНО].

²⁷⁷ GEO-ОТР-0044-1051. Також див. [ВИДАЛЕНО].

2. Чи є арешт пана Санакоєва необхідним
(стаття 58(1)(b) Статуту)

33. Прокурор стверджує, що арешт пана Санакоєва необхідний для забезпечення його явки до Суду. Він стверджує, що «навмисний та безсердечний характер злочинів, їх використання як інструменту політики та їх вчинення під егідою влади в Південній Осетії призводять до обґрунтованого висновку, що [пан Санакоєв] навряд чи співпрацюватиме за викликом до суду»²⁷⁸.

34. Палата зазначає, що їй не було надано завчасного повідомлення про намір Прокурора звернутися з проханням про видачу ордера на арешт підозрюваного та наголошує на важливості надання такого повідомлення²⁷⁹. Палата також зазначає, що прохання було оприлюднене.

35. Після оцінки інформації, наданої Прокурором, включаючи публічні заяви високопосадовців Російської Федерації та Грузії²⁸⁰, Палата переконана, що арешт пана Санакоєва є необхідним у значенні статті 58(1)(b)(i) Статуту для забезпечення його явки до Суду.

No: ICC-01/15

15/17

30 червня 2022

З ЦИХ ПІДСТАВ ПАЛАТА ЦИМ

ВИДАЄ ордер на арешт **пана Давида Георгійовича САНАКОЄВА**, якого вважають громадянином де-факто адміністрації Південної Осетії та, ймовірно, Грузії, народженим 14 грудня 1976 року в Цхінвалі, Грузія, для притягнення до кримінальної відповідальності за ймовірні злочини відповідно до статті 25(3)(d)(i) Статуту, за захоплення заручників (стаття 8(2)(a)(viii) Статуту) та відповідно до статті 25(3)(c) Статуту або, як альтернатива, відповідно до статті 25(3)(d)(i) Статуту за незаконне переміщення цивільних осіб (стаття 8(2)(a)(vii) Статуту), як воєнних злочинів, вчинених між 8 та 27 серпня 2008 року, повністю або частково, на території Грузії, як зазначено в цьому ордері на арешт;

²⁷⁸ Клопотання, пар. 134.

²⁷⁹ Див. положення 53(2) Регламенту Офісу прокурора.

²⁸⁰ Клопотання, пар. 135.

ДОРУЧАЄ Секретареві підготувати переклад цього ордеру російською та грузинською мовами та передати його до посольств Росії та Грузії за місцем знаходження Суду;

ПОСТАНОВЛЯЄ, що Секретар, якщо за вказівкою Прокурора виникне ситуація, що вимагатиме цього: (i) підготувати прохання про співпрацю, що вимагає арешту та видачі пана Санакоєва та містить інформацію та документи, що визначені статтями 89(1) та 91 Статуту та правилом 187 Правил процедури та доказування; (ii) передати, у консультації та координації з Прокурором, прохання до компетентних органів будь-якої відповідної держави або будь-якої міжнародної організації відповідно до статті 87 Статуту, про співробітництво з Судом з метою виконання прохання про арешт та передачу пана Санакоєва; та (iii) подати звіт про хід виконання прохання про співпрацю не пізніше ніж через 15 днів після подання прохання;

НАКАЗУЄ Секретареві підготувати та передати будь-якій відповідній державі, у консультації та координації з Прокурором, будь-яке прохання на транзит відповідно до статті 89(3) Статуту або будь-яке прохання про тимчасовий арешт відповідно до статті 92 Статуту, яке може бути необхідним для передачі пана Санакоєва Суду;

НАКАЗУЄ Офісу Прокурора передати до Секретаріату всю інформацію, яка є в його розпорядженні та може допомогти у виконанні прохання про арешт та передачу, а також будь-яку інформацію, що стосується оцінки будь-яких ризиків для жертв та свідків, пов'язаних з передачею прохання про арешт та передачу;

No: ICC-01/15

16/17

30 червня 2022

ДОРУЧАЄ Секретареві зареєструвати це рішення в матеріалах ситуації та відкрити протокол справи, а також передати спочатку Клопотання з усіма додатками з матеріалів ситуації до протоколу справи після того, як тільки підозрюваний добровільно з'явиться, здасть себе або буде заарештований.

Здійснено англійською мовою. Переклади російською, грузинською та французькою мовами будуть надані пізніше. Англійська версія вважається оригіналом.

[підпис]

Суддя Петер Ковач
Головуючий суддя

[підпис]

[підпис]

Суддя Рейн Аделаїда
Сокорро

Софі Алапіні-Гансу
Флорес Лієра

Датовано цього четверга, 30 червня 2022 року
у Гаазі, Нідерланди

No: ICC-01/15

17/17

30 червня 2022

ДОДАТОК Г

Міжнародний кримінальний суд

/герб МКС/

Оригінал: **англійською**

№.: **ICC-02/05-01/09**

Дата: **15 жовтня 2014**

ПАЛАТА ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ III

За участі: Суддя Єкатерина Трендафілова, Головуюча Суддя
Суддя Куно Тарфуссер
Суддя Крістін Ван Ден Вінгерт

СИТУАЦІЯ В ДАРФУРІ, СУДАН

СПРАВА

**ПРОКУРОР проти ОМАРА ХАССАНА АХМАДА АЛЬ-БАШИРА
(«ОМАР АЛЬ-БАШИР»)**

Публічний документ

**Прохання про арешт та передачу
пана Омара Хассана Ахмада Аль-Башира**

Джерело: Реєстр

№. **ICC-02/05-01/09**

1/5

15 жовтня 2014

**Документ, який має бути доведено до відома
відповідно до положення 31 Регламенту Суду:**

Офісу Прокурора **Адвокату захисту**
Пані Фату Бенсуда, Прокурору
Пану Джеймсу Стюарту, Заступнику Прокурора

Юридичним представникам **Юридичним представникам**
потерпілих **заявників**

Потерпілим, які не мають **Заявникам збитків, які не мають**
представника **представника**
(участь/відшкодування)

Офісу громадського адвоката **Офісу громадського адвокат**
потерпілих **захисту**

Представникам держав **Amicus Curiae²⁸¹**
Компетентним органам
Арабської Республіки Єгипет

ЗАРЕЄСТРОВАНО
Секретар **Відділ підтримки захисту**
Пан Герман фон Гебель

Підрозділ у справах жертв **Відділ утримання**
та свідків **під вартою**

Відділ участі жертв та відшкодування збитків **Інші**

№. ICC-02/05-01/09 2/5 15 жовтня 2014

²⁸¹ Залежно від правил та процедур кожного окремого суду та трибуналу, так званім «другом суду» можуть бути: 1) держава (у випадку коли однією зі сторін спору є держава, наприклад, у МКС); 2) міжнародна організація; 3) неурядова організація; 4) профспілка; 5) фізична особа (адвокат, науковець тощо); 6) інша зацікавлена особа.

СЕКРЕТАР Міжнародного кримінального суду («Суд»);

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на передачу справи про ситуацію в Дарфурі, Судан, Прокурору Суду Радою Безпеки Організації Об'єднаних Націй відповідно до її резолюції 1593 від 31 березня 2005 року²⁸²;

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Рішення щодо клопотання прокуратури про видачу ордера на арешт проти Омара Хассана Ахмада Аль-Башира», видане 4 березня 2009 року Палатою досудового провадження I («Рішення»)²⁸³;

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Ордер на арешт Омара Хассана Ахмада Аль-Башира», який виданий 4 березня 2009 року Палатою досудового провадження I відповідно до статті 58 Римського статуту²⁸⁴;

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Друге рішення щодо клопотання прокуратури про видачу ордера на арешт» від 12 липня 2010 року²⁸⁵;

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Другий ордер на арешт Омара Хассана Аль-Башира» від 12 липня 2010 року²⁸⁶; 5

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Повідомлення прокуратури про поїздку підозрюваного Омара Аль-Башира у справі «Прокурор проти Омара Аль-Башира» від 14 жовтня 2014 року²⁸⁷;

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на «Рішення щодо «Повідомлення прокуратури про поїздку підозрюваного Омара Аль-Башира у справі Прокурора проти Омара Аль-Башира»» від 14 жовтня 2014 року («Рішення від 14 жовтня 2014 року»)²⁸⁸;

²⁸² Резолюція Ради Безпеки ООН 1593, S/RES/1593 (2005), від 31 березня 2005

²⁸³ ICC-02/05-01/09-3

²⁸⁴ ICC-02/05-01/09-1

²⁸⁵ ICC-02/05-01/09-94

²⁸⁶ ICC-02/05-01/09-95

²⁸⁷ ICC-02/05-01/09-210

²⁸⁸ ICC-02/05-01/09-211

ЗВЕРТАЮЧИ УВАГУ на статті 59, 87(5)(а), 89 та 91 Римського статуту («Статут»), правила 117, 176, 184 та 187 Правил процедури та доказування («Правила») та правила 31 та 111 Регламенту Суду («Регламент»);

ЗВАЖАЮЧИ, що у пункті 2 Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 1593 Рада Безпеки «закликає всі держави [...] до повного співробітництва» з Судом²⁸⁹;

№. ICC-02/05-01/09

3/5

15 жовтня 2014

ЗВАЖАЮЧИ, що стаття 89(1) Статуту передбачає, що Суд може передавати прохання про арешт та передачу особи будь-якій державі, на території якої ця особа може перебувати;

ЗВАЖАЮЧИ, що Палата вказала, що другий ордер на арешт Омара Аль-Башира «не замінить і не скасовуватиме жодним чином попередній ордер на арешт, виданий 4 березня 2009 року, який залишається чинним»²⁹⁰;

ЗВАЖАЮЧИ, що 14 жовтня 2014 року Палата була повідомлена Прокурором, що, за повідомленням офіційного інформаційного агентства SUNA, пан Аль-Башир відвідає Каїр 18 та 19 жовтня 2014 року у відповідь на запрошення, надіслане Президентом Аль-Сісі²⁹¹;

ЗВАЖАЮЧИ, що у Рішенні від 14 жовтня 2014 року Палата а) пропонує компетентним органам Арабської Республіки Єгипет заарештувати Омара Хассана Аль-Башира у разі його в'їзду на її територію та передати його Суду; б) наказує Секретарю Суду передати відповідне(і) прохання про арешт та передачу; та с) наказує Секретарю Суду надіслати вербальну ноту Арабській

²⁸⁹ Резолюція Ради Безпеки ООН 1593, S/RES/1593 (2005), від 31 березня 2005

²⁹⁰ ICC-02/05-01/09- 94, стор. 28

²⁹¹ ICC-02/05-01/09-210, стор. 4

Республіці Єгипет із запитом про можливий візит Омара Аль-Башира, нагадавши про Резолюцію Ради Безпеки 1593(2005) та пропонуючи зазначеній державі співпрацювати із Судом у його арешті та передачі Суду;

ПРОПОНУЄ Арабській Республіці Єгипет заарештувати та передати відповідно до двох ордерів на арешт, виданих Палатою, наступну особу:

– Прізвище: Аль-Башир;

– Ім'я (імена): Омар Хассан Ахмад;

– Ім'я та прізвище також написані: Омар аль-Башир, Омер Хасан Ель-Башіред, Омар аль-Башир, Омар аль-Бешир, Омер Альбашир, Омар Ельбашир і Омар Хасан Ахмад ель-бешир;

– Дата народження: 1 січня 1944 р.;

– Місце народження: Хоше Баннага, губернаторство Шенді, Республіка Судан;

– Національність: суданець;

– Посада: Президент Республіки Судан;

– Звинувачення: він обвинувачується у вчиненні:

i) Воєнних злочинів за статтею 8 Статуту

ii) Злочинів проти людяності за статтею 7 Статуту та

iii) Геноциду відповідно до статті 6 Статуту.

№. ICC-02/05-01/09

4/5

15 жовтня 2014

У разі арешту та передачі:

ПРОПОНУЄ Арабській Республіці Єгипет:

- Дотримуватися процедур, передбачених статтею 59 Статуту та правилом 117 Правил щодо арешту та передачі осіб, на яких видано ордер на арешт;
- Вжити всіх належних заходів для забезпечення безпеки Омара Хассана Ахмада Аль-Башира до його остаточної передачі Секретареві Суду;
- Вжити всіх належних заходів для того, щоб будь-яка інформація, що надається до цього прохання, надавалася та виконувалася таким чином, щоб захистити безпеку та фізичне чи психологічне благополуччя будь-яких жертв, потенційних свідків та їхніх сімей;
- Повідомити Суд про будь-які документи, заяви чи інформацію, крім ордера на арешт, які можуть бути необхідними для виконання вимог щодо процесу передачі;
- Повідомити Суд про будь-які проблеми, які можуть перешкоджати, унеможливити або затримати виконання цього прохання;
- Негайно повідомити Секретаря, коли Омар Хассан Ахмад Аль-Башир буде доступний для передачі;
- Коли Омар Хассан Ахмад Аль-Башир буде готовий до передачі, якомога швидше доставити його до Суду.

ДОДАЄ до цього прохання, відповідно до статей 87 та 91 Статуту та правила 187 Правил, наступні документи мовою, яку Омар Хассан Аль-Башир повністю розуміє та якою розмовляє:

i) копію ордера на арешт Омара Аль-Башира, виданого 4 березня 2009 року;

- ii) копію другого ордера на арешт Омара Хассана Ахмада Аль-Башира, виданого 12 липня 2010 року;
- iv) копію відповідних положень Статуту та Правил для його інформування згідно з правилом 117(1) Правил.

[підпис]

**Марк Дюбуссон, Директор Відділу судових послуг
від імені
Германа фон Гебеля, Секретаря**

Дата: 15 жовтня 2014 року
у Гаазі, Нідерланди

№. ICC-02/05-01/09

5/5

15 жовтня 2014

ДОДАТОК Д

Міжнародний кримінальний суд

/герб МКС/

Оригінал: **французькою**

№.: **ICC-01/05-01/08**

Дата: **23 травня 2008**

ПАЛАТА ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ III

За участі: **Суддя Фатумата Дембеле Діарра**
Головуючий Суддя – Суддя Ганс-Петер Кауль
Суддя – Єкатерина Трендафілова

СИТУАЦІЯ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

СПРАВА

ПРОКУРОР проти ЖАН-П'ЄР БЕМБА ГОМБО

Під печаткою

**Прохання про тимчасовий арешт пана Жана-П'єра Бемба Гомбо
адресоване Королівству Бельгії**

№. **ICC-01/05-01/08**

1/5

23 травня 2008

Рішення/Наказ/Вирок, який має бути доведено до відома відповідно до положення 31 Регламенту Суду:

Офісу Прокурора

Пану Луїсу Морено Окампо, Прокурору
Пані Петрі Кноєр, Старшому прокурору

Адвокату захисту

Юридичним представникам потерпілих

Юридичним представникам заявників

Потерпілим, які не мають представника

Заявникам збитків, які не мають представника (участь/відшкодування)

Офісу громадського адвоката потерпілих

Офісу громадського адвоката захисту

Представникам держав

Amicus Curiae²⁹²

ЗАРЕЄСТРОВАНО

Секретар

Пані Сільвана Арбія

Відділ підтримки захисту

Підрозділ у справах жертв та свідків

Відділ утримання під вартою

Відділ участі жертв та відшкодування збитків

Інші

№. ICC-01/05-01/08

2/5

23 травня 2008

²⁹² Залежно від правил та процедур кожного окремого суду та трибуналу, так звані «другі суди» можуть бути: 1) держава (у випадку коли однією зі сторін спору є держава, наприклад, у МКС); 2) міжнародна організація; 3) неурядова організація; 4) профспілка; 5) фізична особа (адвокат, науковець тощо); 6) інша зацікавлена особа.

1. Палата досудового провадження III («Палата») Міжнародного кримінального суду («Суд») розглядає клопотання Прокурора, подане 9 травня 2008 року, «Клопотання про ордер на арешт згідно зі статтею 58» з додатками, - Клопотання Прокурора з додатками («Клопотання Прокурора») – про видачу ордера на арешт пана Жан-П'єра Бемби Гомбо («Пан Жан-П'єр Бемба»).

2. 23 травня 2008 року Прокурор подав «Клопотання про тимчасовий арешт згідно зі статтею 92», в якому він просив про проведення слухання з метою подання Палаті нової інформації для ведення справи щодо ситуації в Центральноафриканській Республіці; слухання відбулося того ж дня.

3. Прокурор наголосив на нагальній необхідності розгляду Палатою його клопотання з огляду на ризик втечі пана Жан-П'єра Бемби. На слуханні Прокурор стверджував, що пан Жан-П'єр Бемба нібито залишив Республіку Португалія в напрямку Королівства Бельгія, до місця проживання за межами Брюсселя, яке він, очевидно, планує залишити 25 травня 2008 року у невідомому напрямку.

4. 23 травня 2008 року, діючи відповідно до статті 58 Римського статуту («Статут»), Палата видала ордер на арешт пана Жан-П'єра Бемби, який, як вважається, є громадянином Демократичної Республіки Конго, народженим 4 листопада 1962 року в Бокаді, Екваторська провінція, Демократична Республіка Конго, і, як вважається, є за національністю нгвака, сином Жано Бемби Саолани та одруженим з Лілією Тейшейрою, дочкою Антоніо Тейшейри.

5. Палата посилається на статті 58(5), 59, 87 та 92 Статуту та зазначає, що у невідкладних випадках вона може вимагати тимчасового арешту особи, що розшукується, у цьому випадку пана Жан-П'єра Бемби, на підставі ордера на його арешт, до подання прохання про передачу та документів, що підтверджують таке прохання, як зазначено у статті 91.

6. Палата також посилається на статті 19, 20, 55, 67 та 89, а також на правила 21, 117, 176, 187 та 188 Правил процедури та доказування.

№. ICC-01/05-01/08

3/5

23 травня 2008

З ЦИХ ПРИЧИН ПАЛАТА

(a) **просить**, на підставі доданого ордеру на арешт, Королівство Бельгія – запитувану державу – тимчасово заарештувати пана Жан-П'єра Бембу та гарантувати його безпеку до його остаточної передачі Секретарю Суду;

(b) **просить** запитувану державу зберігати конфіденційність, відповідно до статті 87(3), щодо цього прохання про співробітництво та будь-яких документів, що підтверджують прохання, за винятком випадків, коли їх розкриття необхідне для виконання прохання;

(c) **просить** запитувану державу опрацювати, відповідно до статті 87(4), будь-яку інформацію, яка передається їй на виконання цього прохання, у спосіб, що захищає безпеку та фізичне чи психологічне благополуччя будь-яких потерпілих, потенційних свідків та їхніх сімей;

(d) **просить** запитувану державу повідомити Палату про будь-яке звернення, подане паном Жан-П'єром Бемба Гомбо до національного суду відповідно до статей 59(3) або 89(2) Статуту;

(e) **просить** запитувану державу повідомити Палату відповідно до статті 97 Статуту про будь-яку проблему, яка може перешкоджати або унеможливити виконання цього прохання;

(f) **уповноважує** запитувану державу повідомляти про це прохання будь-яку особу, визначену її органами влади, де це необхідно для його виконання;

(g) **наказує** Секретарю Суду додати до цього прохання до Королівства Бельгія ордер на арешт пана Жан-П'єра Бемби Гомбо, виданий 23 травня 2008 року;

(h) **наказує** Секретарю Суду забезпечити, щоб пан Жан-П'єр Бемба Гомбо отримав копію ордеру на арешт, виданого Палатою 23 травня 2008 року, та копії відповідних положень Статуту та Правил процедури і доказування мовою, яку він повністю розуміє та якою розмовляє;

(i) **зобов'язує** Секретаря Суду забезпечити, щоб пана Жан-П'єра Бембу Гомбо було поінформовано про права, надані йому статтями 19, 20, 55, 59, 60, 67 та 89 Статуту та правилами 21 та 117 Правил процедури та доказування, мовою, яку він повністю розуміє та якою розмовляє;

(j) **зобов'язує** Секретаря Суду повідомити Палату про будь-які труднощі, що виникли під час виконання цього прохання, щоб вона могла вжити необхідних заходів, якщо виникне така потреба.

№. ІСС-01/05-01/08

4/5

23 травня 2008

Вчинено англійською та французькою мовами, причому французька версія є оригіналом.

[підпис]

Суддя Фатумата Дембеле Діарра
Головуючий суддя

[підпис]

[підпис]

Суддя Ганс-Петер Кауль

Суддя Єкатерина
Трендафілова

Дата: 23 травня 2008 року
у Гаазі, Нідерланди

№. ІСС-01/05-01/08

5/5

23 травня 2008

Колектив авторів

БРОНЕВИЦЬКА Оксана Михайлівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ
(*передмова, підрозділи 3.1 у співавторстві з І. І. Дулкаєм, 3.2, 3.3 у співавторстві з Н. І. Холодницьким, додатки*);

ГЛОВЮК Ірина Василівна,

доктор юридичних наук, професор,
заслужена юристка України,

професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ
(*розділ 1 у співавторстві з М. Ю. Романовим*);

ДУЛКАЙ Іван Іванович,

майор поліції, старший слідчий в особливо важливих справах 1-го відділу
(розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту)
управління організації розслідування злочинів,

учинених в умовах збройного конфлікту
Головного слідчого управління Національної поліції України
(*підрозділ 3.1. у співавторстві з О. М. Броневицькою*);

НАВРОЦЬКА Віра Вячеславівна,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового
інституту права та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ
(*розділ 2 у співавторстві з А. В. Шевчишеним та Є. О. Мурзо*);

ХОЛОДНИЦЬКИЙ Назар Іванович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін
навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ
(*підрозділи 3.2 та 3.3 у співавторстві з О. М. Броневицькою, додатки*)

ШЕВЧИШЕН Артем Вікторович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
заступник начальника Головного слідчого управління –

начальник управління організації роботи
та методичного забезпечення Головного слідчого управління
Національної поліції України
(*розділ 2 у співавторстві з В. В. Навроцькою та Є. О. Мурзо*);

РОМАНОВ Максим Юрійович,

начальник 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення)
управління організації роботи та методичного забезпечення

Головного слідчого управління Національної поліції України,
доктор філософії в галузі права
(*розділ 1 у співавторстві з І. В. Гловюк*);

МУРЗО Євгенія Олександрівна,

старший слідчий в ОВС 3-го відділу (методичної роботи
та правового забезпечення) управління організації роботи
та методичного забезпечення

Головного слідчого управління Національної поліції України,
доктор філософії в галузі права
(*розділ 2 у співавторстві з В. В. Навроцькою та А. В. Шевчишеним*).

Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом

Науково-практичний посібник

За заг. ред. М. С. Цуцкірідзе та О. М. Броневицької

Редагування *Андріана Кузьмич-Походенко*

Макетування *Галина Шушняк*

Друк *Назарій Ганущак*

Підписано до друку 26.12.25

Формат 60×84/16. Умовн. друк. арк. 15,58.

Тираж 50. Зам № 125-25.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.